

Diasporalarımızın fəaliyyəti

2008-ci il

- **ABŞ Azərbaycanlıları yaratdıqları yeni şəbəkə ilə seçicilərin qüvvəsini səfərbər edirlər // AzərTAc.- 2008.-8 yanvar.**
- **Soydaşlarımız Azərbaycanla bağlı məlumatları “Ölkəm” jurnalında oxuyacaqlar // AzərTAc.- 2008.- 10 yanvar.**
- **Baltikyanı ölkələrdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları konqresi yaradılacaqdır // AzərTAc.- 2008.- 11 yanvar.**
- **ABŞ azərbaycanlıları prezident seçkilərində respublikaçı namizəd Con Makkeyni dəstəkləyəcəklər // AzərTAc.-2008.- 4 fevral.**
- **AAK prezidenti N.Ağamirov İnsan Hüquqları Üzrə Avropa Hüquqşünaslar Assosiasiyasının Administrasiya Şurasının üzvü seçilmişdir // AzərTAc.- 2008.-5 fevral.**
- **AAK İtaliyada “Həftə sonu” məktəbi açacaqdır // AzərTAc.- 2008.- 6 fevral.**
- **Moskvada Azərros FMMM-in IV qurultayı keçirilmişdir // AzərTAc.- 2008.- 7 fevral.**
- **Moskvada ÜAK-ın rəyasət heyətinin iclası keçirilmişdir // AzərTAc.- 2008.- 21 fevral.**
- **Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Murmansk bölməsinin yeni sədri seçilmişdir // AzərTAc.- 2008.- 21 fevral.**
- **Çexiyada azərbaycanlı tələbələrin yeni diaspor təşkilatı yaradılmışdır // AzərTAc.- 2008.- 27 fevral.**
- **Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması istiqamətində işlər 2008-ci ildə də uğurla davam etdiriləcəkdir // AzərTAc.- 2008.- 29 fevral.**
- **İtaliyada “Cənubi Qafqazda həll olunmamış etnik münaqişələr” mövzusunda konfrans keçirilmişdir // AzərTAc.- 2008.- 2 mart.**
- **İsveç-Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi Xocalı soyqırımı ilə bağlı İsveç parlamentinə müraciət qəbul etmişdir // AzərTAc.- 2008.- 4 mart.**
- **Hyustonda ARDNŞ-ın dəstəyi ilə keçmiş Bakılıların görüşü olmuşdur // AzərTAc.- 2008.- 12 mart.**
- **Novruz bayramını Azərbaycan diaspor təşkilatları da təntənə ilə qeyd edəcəklər // AzərTAc.- 2008.- 18 mart.**
- **Almaniyada Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının iclası keçiriləcəkdir // AzərTAc.- 2008.- 23 mart.**
- **Almaniyada Dünya Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları əlaqələndirmə şurasının iclası işə başlamışdır // AzərTAc.- 2008.- 27 mart.**
- **ABŞ-ın Boston şəhərində soydaşlarımızın yeni diaspor təşkilatı yaradılmışdır // AzərTAc.- 2008.- 4 aprel.**

- **Hollandiyadakı Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi də “Qobustan” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür** // AzərTAc.- 2008.- 4 aprel.
- **“Türkdilli dövlətlərin inkişafında liderlərin rolu” mövzusunda III Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans keçirilmişdir** // AzərTAc.- 2008.- 11 aprel.
- **Hollandiyadakı Azərbaycan-türk mədəniyyət dərnəyi də “Qobustan” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür** // AzərTAc.- 2008.- 11 aprel.
- **Əliyev, Qafar.** Azərbaycançılıq ideologiyasının banisi // Azərbaycan.- 2008.- 12 aprel.
- **Oksfordda “Azəri News” bülleteni çapdan çıxmışdır** // AzərTAc.- 2008.- 24 aprel.
- **Şəmsizadə, Nizaməddin.** Heydər Əliyev və azərbaycançılıq // Azərbaycan.- 2008.- 4 may.
- **Böyük Britaniyanın “Guardian” jurnalının əməkdaşı “Caspian-Khazri” Azərbaycan məktəbinin qonağı olmuşdur** // AzərTAc.- 2008.- 8 may.
- **Süleyman.** Azərbaycan diasporu güclənir // Olaylar.- 2008.- 13 may.
- **Kaliforniyadakı Stanislaus Dövlət Universitetində Azərbaycan günü keçirilmişdir** // AzərTAc.- 2008.- 10 may.
- **Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların statusu son illər yaxşılaşmağa doğru çox dəyişmişdir** // AzərTAc.- 2008.- 12 may.
- **Daşkənddəki Azərbaycan diasporunun üzvləri Heydər Əliyevin 85 illiyi ilə əlaqədar böyük mərasim keçirmişlər** // AzərTAc.- 2008.- 12 may.
- **Amerika Azərbaycan cəmiyyəti ulu öndər Heydər Əliyevin yubileyini və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının ildönümünü qeyd edib** // AzərTAc.- 2008.- 12 may.
- **Diaspor təşkilatları Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illiyi münasibətilə tədbirlər keçirirlər** // AzərTAc.- 2008.- 22 may.
- **ÜAK qarşısındakı vəzifələri müzakirə etmişdir** // AzərTAc.- 2008.- 26 may.
- **Qazaxıstanda Azərbaycan Milli Mədəniyyət Mərkəzləri ittifaqı yaradılmışdır** // AzərTAc.- 2008.- 28 may.
- **Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əlaqələndirmə mərkəzi yaradılmışdır** // AzərTAc.- 2008.- 3 iyun.
- **Bəxtiyar.** "Özbəkistandakı Azərbaycan diasporu digər millətlərin diasporundan öndədir". Müsahibimiz Özbəkistanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyasının sədri Akif Ağatalıbovdur // 525-ci qəzet.- 2008.- 4 iyun.
- **Süleyman.** "Diaspora fəaliyyəti dövlət siyasətinin bir istiqamətidir" Qafar Əliyev: "Qloballaşan dünyada türkdilli xalqların Parlament Assambleyasının yaradılması günün tələblərindən biridir" // Olaylar.-2008.- 6 iyun.
- **Üzərində Azərbaycanın milli rəmzləri olan malları İnternet saytında almaq mümkün olacaqdır** // AzərTAc.- 2008.- 7 iyun.

- **İsveç parlamenti uydurma “erməni soyqırımı”nı tanımaqdan imtina etmişdir** // AzərTAc.- 2008.-13 iyun.
- **Afinada Avropanın Azərbaycan tələbələrinin forumu öz işinə başlamışdır** // AzərTAc.- 2008.-26 iyun.
- **Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Amsterdamba Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 90 illiyinə həsr olunmuş konfrans keçirmişdir** // AzərTAc.- 2008.- 1 iyul.
- **Milli Məclisin nümayəndə heyəti Qazaxıstandakı Azərbaycan diasporunun üzvləri ilə görüşmüşdür** // AzərTAc.- 2008.- 6 iyul.
- **Dünya azərbaycanlıları prezident seçkilərində İlham Əliyevin namizədliyini dəstəkləyəcəklər** // Azərbaycan.-2008.- 6 iyul.
- **Qafarlı, Tahirə.** "Soydaşlarımız yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında aktivlik göstərirlər" Şakir Səlimov: "Diasporumuzun fəaliyyəti Azərbaycanın işğala məruz qalmasını dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdadır" // Üç nöqtə.- 2008.- 9 iyul.
-
- **Əliyev, Zaur.** Rusiyada Azərbaycan diasporu // Euroxəbər.-2008.-30 iyul.-№ 13.-S.4.
- **Babanlı, Yəhya.** Ukrayna diasporumuz fəaldır // Palitra.-2008.-18 iyul.-№ 72.-S.7.
- **Sultanova, P.** Diaspor təşkilatları prezidenti təbrik edib // 525-ci qəzet.-2008.-18 oktyabr.-№ 192.-S.5
- **Orucov, Nadir.** Dünya azərbaycanlılarının lideri // Azərbaycan.-2008.-31 oktyabr.-№ 243.-S.3.
- **Şıxlinski, Şahin.** Diasporumuzun etibarlı hamisi // Azərbaycan.-2008.-9 noyabr.-№2 51.-S.2.
- **Abdullayeva, Nigar .** "Gənclərimizin Rusiyanın dövlət strukturlarında təmsil olunmasına çalışırıq" // Palitra.-2008.-11 noyabr.-№ 119.-S.7.
- **Niyazov, Xalid.** Dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyası // Azərbaycan.-2008.-11 noyabr.-№ 252.-S.4.
- **Azərbaycan diasporunun türkiyəli qanadı** // Euroxəbər.-2008.-14 noyabr-27 noyabr.- №21.-S.4.
- **Valehoğlu, İntiqam.** Milli məsələlərdə vahid mövqe sərgiləmək lazımdır Tənzilə Rüstəmханlı: "Bu, Azərbaycan adına ilk belə böyük tədbir idi" // Olaylar.-2008.-12 dekabr.-№ 218.-S.4.
- **Ağayev, İsmayıl.** Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporu // Yeni Azərbaycan.-2008.- 12 dekabr.-№ 233.-S.11.
- **Aslan, Qədir .** Azərbaycan lobbisi formalaşır // Respublika.-2008.-16 dekabr.-№ 280.-S.3.
- **Zaman, Elçin.** Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası hazırlanır // İki sahil.-2008.-17 dekabr.-№ 237.-S.6
- **Ən böyük azərbaycanlı** // Səs.-2008.-17dekabr.-№230.-S.3.
- **Rafiqqızı, Vüsalə.** Azərbaycan diasporu müdafiədən hücumə keçib" Bakıda diaspora tarixinin yeni mərhələsinin əsası qoyuldu // Şərq.-2008.-19 dekabr.-№ 231.-S.4.
- **Süleyman.** Bu gün hər bir azərbaycanlı “mən azərbaycanlıyam” deyə bilirsə... // İki sahil.-2008.-19 dekabr.-№ 239.-S.2.
- **Qafarlı, Tahirə.** "DAK bu gün ya birləşəcək, ya da dağılacaq" // Üç nöqtə.-2008.-20 dekabr.-№ 234.-S.6.

- **Süleyman.** Diasporanın təşkilatlanması başa çatıb Sahil Qasimov: "Artıq lobbicilik istiqamətində addımların atılması zərurəti yaranıb" // Olaylar.-2008.-20-22 dekabr.-№ 224.-S.4.
- **Əmircanov, Paşa.** Diaspor təşkilatlarının tez-tez görüşməsi müsbət haldır // Xalq qəzeti.-2008.-21 dekabr.-№ 285.-S.2.
- **Zülfüqaroğlu, Əli.** "Hər işi ermənilərlə müqayisə etmək yanlışdır" Natiq Atakişiyev: "Yəhudi lobbisi ilə əlaqələr qurmaq planlarımız var" // Həftə içi.2008.-23 dekabr.-№ 231.-S.3.
- **Rasimoğlu, Anar.** Prezident İlham Əliyevin qayğı və diqqəti nəticəsində xarici ölkələrdəki azərbaycanlıların vətənə bağlılıq hissi daha da güclənib // Azərbaycan.-2008.-23 dekabr.-№ 286.-S.6.
- **Umudlu, İsmayıl.** ƏGƏR 50 MİLYONUQSA... Siyasətimizi də, bütün işlərimizi də bu rəqəmə uyğun qurmalıyıq, - DAK həmsədrri Sabir Rüstəmxanlı məsələni bu cür qoyur // Ayna .- 2008.-27 dekabr.-№ 67.-S.12
- **Milli həmrəylik məfkurəsi** // Səs.-2008.-27 dekabr.- № 238.-S.3.
- **İmanov, Vahid.** Heydər Əliyev: "Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" // Xalq qəzeti.-2008.-31 dekabr.-№ 293.-S.5.
- **Xudiyev, Nizami.** Ən böyük azərbaycanlı // Azərbaycan.-2008.-31 dekabr.-№ 293.-S.1-2.
- **Süleyman.** Hər bir azərbaycanlının günü // Olaylar.-2008.-31 dekabr-5 yanvar.-№ 231.-S.9.
- **Bədəlov, Əliqismət.** Dünya azərbaycanlıları vahid ideya və məqsəd ətrafında sıx birləşmişlər // Xalq qəzeti.-2008.-31 dekabr.-№ 293.-S.8.

ABŞ Azərbaycanlıları yaratdıqları yeni şəbəkə ilə seçicilərin qüvvəsini səfərbər edirlər

2008-ci il ABŞ-da seçki ilidir. Noyabrda amerikalılar seçki məntəqələrinə gedərək, təkcə prezident və vitse-prezident deyil, həm də Konqresin Nümayəndələr palatasının bütün üzvlərini, Senatın üçdə bir hissəsini, ştatların qubernatorlarını və yerli hakimiyyət orqanlarına təmsilçiləri seçəcəklər. Amerikanın Azərbaycan icması bu ərafədə təşkilatlanaraq, seçicilərin qüvvəsini səfərbər edir. AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, bu missiyanı üzərinə “ABŞ Azərbaycanlıları şəbəkəsi” götürmüşdür. Yanvarın 10-dan onun www.usazeris.org internet sahifəsi açılacaqdır. Layihə diaspor fəalllarının maddi dəstəyi ilə bir il ərzində reallaşdırılmışdır.

Amerika azərbaycanlılarının seçici qüvvəsini üzə çıxarmaq məqsədi ilə yaradılan şəbəkə Birləşmiş Ştatlarda yaşayan soydaşlarımızı səsvermə hüquqları barədə maarifləndirmək, siyasi proseslərə cəlb etmək və seçiqabağı kampaniyalarda Amerikanın türkdilli seçicilərini narahat edən məsələləri diqqət mərkəzinə gətirmək niyyətindədir. Usazeris.org müasir texnologiyalardan istifadə edərək, Azərbaycan mənşəli seçicilərin yerli və federal qanunverici və icra orqanları, media nümayəndələri ilə əlaqələrini asanlaşdırır. Belə ki, internet sahifəsində qeydiyyatdan keçəndən sonra Azərbaycan mənşəli hər bir Amerika vətəndaşı dərhal istədiyi konqresmenə, qubernatora və ya KİV-ə məktub, müraciət, məlumat və s. informasiyalar göndərə biləcəkdir. Bu yolla soydaşlarımız prezidentliyə, Konqresə, yerli icra hakimiyyətlərinə seçkilərdə namizədlərlə sıx əlaqə qurmaq, öz problemlərini kampaniyalarda işıqlandırmaq fikrindədirlər. Şəbəkədən alınan məlumata görə, Birləşmiş Ştatların Azərbaycan mənşəli seçicilərini maraqlandıran mövzular arasında enerji təhlükəsizliyi, dini tolerantlıq, NATO, Avropa İttifaqı və Dünya Ticarət Təşkilatına dair ABŞ-ın siyasəti, müttəfiq ölkələrə humanitar və texniki yardım, vergilər, sosial təminat və səhiyyə məsələləri prioritet yerləri tutur. Şəbəkənin Amerika azərbaycanlılarına müraciətində “Səsvermə demokratiyanın əsas pillələrindən biri, lakin yalnız birinci mərhələ” olduğu vurğulanır, namizədlərlə seçildikdən sonra da mütəmadi əlaqə saxlamaq, ABŞ prezidentinə, konqresmenlərə və media nümayəndələrinə arzu və istəklərini çatdırmağın, onların həllində kömək axtarmağın vacibliyi bildirilir.

Xatırladaq ki, əzəldən ABŞ-da yaranan “qrasrut” (ingilis dilində “ot” və “kök” sözlərinin birləşməsi) hərəkatının - yəni adi seçicilərin müəyyən məsələlər ətrafında könüllü şəkildə birləşib maraqlarını təmsil etməsinin ölkənin siyasi mühitində mühüm təsiri vardır. Usazeris.org saytında deyilir ki, “bu Amerika terminini anlamaq üçün əsrlər boyu Azərbaycan və türk dillərində istifadə olunan “ot kökü üstündə bitər” məsələni xatırlatmaq kifayətdir. Amerikalıların və türkdilli xalqların, coğrafiyadan asılı olmayaraq, eyni düşüncəyə malik olduğunu nümayiş etdirən bu misala əsaslanaraq, ABŞ Azərbaycanlıları şəbəkəsi icmamızı maraqlandıran “köklü” məsələlərin üstündə “ot kimi bitən” nə qədər seçici olduğunu müəyyənləşdirib, onları birləşdirməyə və sayını çoxaltmağa çalışacaqdır.

Əsasən Kaliforniya, Nyu-York, Nyu-Cersi, Texas və Virciniya ştatlarında məskunlaşan 400 minlik Azərbaycan mənşəli amerikalılar yarım milyonluq türk icması ilə səsini birgə ucaldaraq, 2008-ci ildə ABŞ siyasətində yeni “qrasrut” fəaliyyətinə qədəm qoyacaqlar.

AzərTAc.-8 yanvar.-2008-ci il

Soydaşlarımız Azərbaycanla bağlı məlumatları “Ölkəm” jurnalında oxuyacaqlar

AzərTAc xəbər verir ki, Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi “Ölkəm” adlı yeni jurnal təsis etmişdir.

Bu dərgidə diasporumuzun fəaliyyətindən, müxtəlif ölkələrdəki diaspor təşkilatlarımızdan, Azərbaycanı dünyada tanıdan müxtəlif sənət sahiblərindən bəhs edən yazılar yer alacaqdır. “Ölkəm” jurnalı həm də xaricdə yaşayan soydaşlarımızı Azərbaycanda baş verən proseslərlə məlumatlandırmaqla yanaşı, onların Azərbaycan tarixini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini, milli mətbəxini və s. unutmaması baxımından stolüstü vəsait kimi nəzərdə tutulmuşdur. Diasporumuzun bütün nümayəndələrinin maraqlarına cavab verəcək, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən həftəsonu Azərbaycan məktəblərinin şagirdlərinin Vətən haqqında məlumatlandırılmasında, onlara azərbaycançılıq ideologiyasının aşılmasında, Azərbaycan dili, tarixi və mədəniyyətinin öyrədilməsində də jurnalın xüsusi rolu olacaqdır.

2008-ci ilin ilk ayında çap olunan “Ölkəm” jurnalının birinci nömrəsində Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 31 dekabr - Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi günü münasibətilə dünya azərbaycanlılarına müraciəti, ötən ilin noyabrında Bakıda keçirilmiş Türk dövlət və cəmiyyətlərin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı, eləcə də ABŞ-dakı diasporumuzun fəaliyyəti haqqında yazılar dərc edilmişdir. Bundan başqa, ilk nömrədə Litvada yaşayan həmyerlimiz, rəssam Adilə Əfəndi, Macar-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri Svetlana Abdullayeva və istedadlı pianoçu Murad Hüseynovla müsahibələr verilmişdir. Müxtəlif illərdə ayrı-ayrı mətbuat orqanlarında rus və Azərbaycan dillərində çap olunan, son illərə kimi “məxfi” qrifi altında arxivlərdə saxlanılan tarixi sənədlərlə “Şərhsiz” rubrikasında tanış olmaq mümkündür. Jurnalda “İbrus” teatrının Marsel səhnəsindəki çıxışı haqqında məqalə, ictimai və şəxsi fəaliyyətindəki xidmətlərinə görə Fransanın “Chevalier de l’Ordre du Merite” ordeni ilə təltif olunan tanınmış fotoqraf, əslən azərbaycanlı Reza Deqqətinin çəkdiyi şəkillər və ölkəmizdə baş verən mühüm hadisələr barədə müxtəlif informasiyalar da vardır.

AzərTAc.-10 yanvar.-2008-ci il

Baltikyanı ölkələrdəki Azərbaycan diaspor təşkilatları konqresi yaradılacaqdır

AzərTAc xəbər verir ki, 2008-ci ilin əvvəllərində Baltikyanı ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatları konqresinin təsis konfransı keçiriləcəkdir.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, konqresin yaradılmasından məqsəd Baltikyanı ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın fəaliyyətini, eləcə də Latviya, Litva və Estoniyadakı azərbaycanlıların doğma vətənləri və digər xarici ölkələrdəki soydaşlarımızla əlaqələrini genişləndirməkdir.

AzərTAc.-11 yanvar.-2008-ci il

ABŞ azərbaycanlıları prezident seçkilərində respublikaçı namizəd Con MakKeyni dəstəkləyəcəklər

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, Birləşmiş Ştatların 400 minlik azərbaycanlı icması noyabrda Respublikaçılar Partiyasından prezidentliyə namizəd Con MakKeyni dəstəkləmək niyyətindədir. Bu haqda “ABŞ Azərbaycanları Şəbəkəsi”nin yaydığı məlumatda bildirilir.

Təşkilatın İcraçı Şurası 2008-ci ildəki prezident seçkilərinə namizədlərin siyasi platforması ilə tanışlıqdan sonra senator MakKeynə üstünlük vermişdir. Soydaşlarımız onun namizədliyini bir neçə səbəbə görə öz maraqlarına uyğun hesab edirlər. Senator MakKeynin beynəlxalq münasibətlər, enerji və hərbi təhlükəsizlik məsələlərində kifayət qədər təcrübə və səriştəyə malik olması, Cənubi Qafqaz, Xəzər hövzəsi və ümumən sabiq sovet məkanı ilə yaxından tanışlığı, Dağlıq Qarabağ problemi kimi etnik-ərazi münaqişələrinin həllində beynəlxalq hüquq normalarına üstünlük verməsi, habelə Birləşmiş Ştatların maraqlarını ayrı-ayrı lobbici qrupların maraqlarına güzəştə getməməsi ABŞ azərbaycanlılarının seçimini şərtləndirmişdir.

ABŞ-ın azərbaycanlı icması “Con MakKeynin seçilməsi üçün köməyə hazır olduğunu bildirir və milyonlarla amerikalının da qoşulduğu bu kampaniyada məqsədə çatmaq üçün əlindən gələni etməyi” planlaşdırır.

Xatırladaq ki, ABŞ prezidentliyinə namizədlər ilin əvvəlindən bir neçə ştatda keçirilən ilkin seçkilərdə özlərini sınaqdan sonra mübarizəni Demokratlar Partiyasından üç, respublikaçılardan isə beş namizəd davam etdirir. Onların arasında praymarizlərdə ən çox səs toplayanlar demokrat senator Hillari Klinton və onun respublikaçı həmkarı Con MakKeyndir. Senator MakKeyn 1986-cı ildən Konqresdə Arizona ştatını təmsil edir. O, 2000-ci il seçkilərində də namizədliyini irəli sürmüşdü.

AzərTAc.-4 fevral.-2008-ci il

AAK prezidenti N.Ağamirov İnsan Hüquqları Üzrə Avropa Hüquqşünaslar Assosiasiyasının Administrasiya Şurasının üzvü seçilmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Hüquqşünaslar Assosiasiyasının Romada keçirilən toplantısında Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin (AAK) prezidenti Natiq Ağamirov Assosiasiyanın Administrasiya Şurasının üzvü seçilmişdir.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, N.Ağamirov toplantıda çıxış etmiş, Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü barədə ətraflı məlumat vermişdir. Bildirmişdir ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi əməliyyatları nəticəsində 30 mindən çox azərbaycanlı həlak olmuş, bir milyondan çox soydaşlarımız öz doğma torpaqlarından didərgin düşmüşdür.

AAK prezidenti qeyd etmişdir ki, azərbaycanlıların məruz qaldıqları terror, soyqırımı və deportasiya aktları insan hüquqlarının kobud şəkildə pozulması faktıdır. O, azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin hüquqlarının bərpası üçün beynəlxalq ictimaiyyətin, o cümlədən insan haqlarının müdafiəsi ilə məşğul olan təşkilatların zəruri addımlar atmasının vacibliyini vurğulamışdır.

AzərTAc.-5 fevral.-2008-ci il

AAK İtaliyada “Həftə sonu” məktəbi açacaqdır

AzərTAc xəbər verir ki, Avropa Azərbaycanlıları Konqresi (AAK) İtaliyada yaşayan azərbaycanlı uşaqlar üçün “Həftə sonu” məktəbi açacaqdır.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, belə bir təklif AAK-ın prezidenti Natiq Ağamirovun İtaliyaya səfəri zamanı bu ölkədə yaşayan soydaşlarımızla görüşündə irəli sürülmüşdür. N.Ağamirov təklifin reallaşması, soydaşlarımızın ana dilini mənimsəməsi, milli mənəvi dəyərlərimizə bağlılığının qorunub saxlanması üçün bütün zəruri tədbirlərin görülməyini bildirmişdir. Görüşdə iştirak edən Azərbaycanın İtaliyadakı səfiri Emil Kərimov “Həftə sonu” məktəbinin açılmasına hər cür kömək göstərəcəklərini demişdir.

Görüşdə bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun qarşısında duran vəzifələr, xalqımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı həqiqətlərin İtaliya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılması məsələləri ətrafında da müzakirələr aparılmışdır.

AzərTAc.-6 fevral.-2008-ci il

Moskvada Azərros FMMM-in IV qurultayı keçirilmişdir

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, Moskvada Rusiya azərbaycanlıları Federal Milli-Mədəni Muxtariyyətinin (FMMM) IV qurultayı keçirilmişdir. Qurultayın işində Rusiyanın müxtəlif regionlarından nümayəndələr, digər ictimai təşkilatların təmsilçiləri, tanınmış dövlət xadimləri və ictimai xadimlər, ləzgi, alman, qaraçı və digər milli-mədəni muxtariyyətlərdən qonaqlar, elm və mədəniyyət xadimləri iştirak etmişlər. Qurultayda Rusiya və Azərbaycanın dövlət himnləri səslənmişdir. Toplaşanlara Roman Ağayevin AzərRos FMMM-in 8 illik fəaliyyətinə həsr olunmuş müəllif filmi nümayiş etdirilmişdir. Dövlət Dumasının sədri Boris Qrızlovun, Federasiya Şurasının sədri Sergey Mironovun, Moskva meri Yuri Lujkovun, RF Regional İnkişaf Nazirliyinin, Millətlər Evinin, eləcə də ictimai xadimlərin və ziyalıların təbrik məktubları oxunmuşdur. AzərRos FMMM-in prezidenti Söyün Sadıxov təşkilatın gördüyü işlərdən danışaraq bildirmişdir ki, FMMM-in fəaliyyətinin əsas istiqaməti mədəniyyətin, dilin, ənənələrin qorunub saxlanması, ölkədə millətlərarası həmrəyliyin dəstəklənməsidir. O demişdir: “Biz, əvvəllər olduğu kimi, bundan sonra da Rusiya vətəndaşlığını qəbul etmiş soydaşlarımızın, Azərbaycandan gələn miqrantların Rusiya cəmiyyətinə, onun qanunlarına və mədəniyyətinə uyğunlaşması üçün onlara kömək göstərəcəyik”.

Moskva şəhəri Regionlararası əlaqələr və milli siyasət komitəsinin sədri Akeksey Aleksandrov FMMM-in IV qurultayının təkcə azərbaycanlılar üçün deyil, həm də bütövlükdə paytaxt ictimaiyyəti üçün mühüm hadisə olduğunu bildirmişdir. O demişdir: “AzərRos mövcud mədəni muxtariyyətlər arasında ən güclü və fəal işləyən təşkilatlardan biridir. Bu işdə təşkilatın rəhbəri Söyün Sadıxovun böyük xidmətləri var”.

Rusiya milli muxtariyyətlərinin liderləri təşkilatın hərtərəfli fəaliyyətindən danışaraq bildirmişlər ki, AzərRos FMMM bütün muxtariyyətlərdən öndə gedir və onlar üçün bir örnekdir. Təşkilatın millətlərarası dialoqa töhfəsi və bu işdə fəal mövqeyi, həm hakimiyyətlə, həm də müxtəlif ictimai təşkilatlar, konfessiyalar və millətlərin nümayəndələri ilə sıx əməkdaşlığı xüsusi vurğulanmışdır. AzərRosun miqrantların məşğulluğunun təmin olunması, Moskvada əmək yarmarkalarının keçirilməsi sahəsində gördüyü mühüm işlərdən də danışılmışdır.

Qurultay iştirakçıları təftiş komissiyasının AzərRos FMMM-in maliyyə fəaliyyəti haqqında məlumatını dinləmiş və təsdiq etmişlər. Söyün Sadıxov səs çoxluğu ilə yenidən AzərRos FMMM-in prezidenti seçilmişdir. Təşkilatın başçısına ictimai təşkilatların mükafatları və medalları, o cümlədən müharibə veteranlarına çoxillik yardıma görə Desant Qoşunları Veteranları Assosiasiyasının “Vəzifə borcuna və Vətənə sədaqətə görə” medalı təqdim olunmuşdur.

AzərTAc.-7 fevral.-2008-ci il

Moskvada ÜAK-ın rəyasət heyətinin iclası keçirilmişdir

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, Moskvada Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin (ÜAK) prezidenti, Rusiya Tibb Elmləri Akademiyasının akademiki, RF İctimai Palatasının üzvü Məmməd Əliyevin sədrliyi ilə konqresin növbəti iclası keçirilmişdir. İclasda Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla Əliyeva və Rusiya Prezidenti Administrasiyasının humanitar siyasət və ictimai əlaqələr departamentinin müşaviri Oleq Rojnov iştirak etmişlər.

Tədbirdə ÜAK-ın bu il martın 2-də keçiriləcək Rusiya Federasiyası prezidentinin seçkilərinə hazırlıqla bağlı tədbirlərdə iştirakı və mövqeyi, eləcə də Azərbaycanda prezident seçkilərinə hazırlıq kampaniyasında iştirakı məsələləri müzakirə olunmuşdur. İclasda “Azerbaydjanski konqres” həftəlik qəzetinin Rusiyada və Azərbaycanda yayımlanması, 2008-ci ildə Rusiyanın ali məktəblərinə qəbula hazırlıq, ÜAK Moskva regional şöbəsinin əmək miqrantlarının adaptasiyası və məşğulluğu məsələləri ilə bağlı Moskva hökuməti ilə əməkdaşlığı, eləcə də cari il üçün iş planı nəzərdən keçirilmişdir.

Məruzə ilə çıxış edən ÜAK-ın prezidenti Məmməd Əliyev bildirmişdir ki, Azərbaycan diasporu Rusiyada prezident seçkiləri ilə bağlı mövqeyini müəyyən etmişdir və soydaşlarımızın seçkilərdə fəal iştirakını zəruri sayır. O, ümidvar olduğunu bildirmişdir ki, soydaşlarımız Prezident Vladimir Putinin təklifi ilə irəli sürülən Dmitri Medvedevin namizədliyini dəstəkləyəcəklər. Onun sözlərinə görə, V.Putinin prezidentliyi dövründə Azərbaycan Konqresinə münasibət dəyişmiş, ümumilikdə millətlərarası münasibətlər sahəsində vəziyyət xeyli yaxşılaşmışdır. Rusiyanın çoxsaylı diaspor təşkilatları arasında məhz onun İctimai Palatanın üzvü seçilməsi göstərir ki, Azərbaycan diasporuna yetərinə ciddi münasibət bəslənilir. ÜAK-ın başçısı vurğulamışdır ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev konqresə xüsusi diqqət yetirir, Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin ÜAK-ın II qurultayında iştirak etmələri Rusiyadakı soydaşlarımıza ciddi münasibətdən və diasporumuzun nüfuzundan xəbər verir.

ÜAK-ın rəyasət heyətinin iclasında diasporumuzun Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin simasında ölkə rəhbərliyinin Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli istiqamətində siyasətini dəstəkləyən müraciət qəbul etməsi qərara alınmışdır.

Çıxışlarda gənclərimizin Rusiya ali məktəblərinə qəbul imtahanlarında iştirakının təşkilinə xüsusi yer ayrılmışdır. ÜAK-ın vitse-prezidenti, Təhsil Komitəsinin sədri Tofiq Məlikli bildirmişdir ki, Rusiya Təhsil Nazirliyi ÜAK-ın xahişinə cavab olaraq bu il Azərbaycan diasporu üçün 40 yer ayıracaqdır. Onun sözlərinə görə, bu, çox böyük nailiyyətdir, çünki Rusiyanın nüfuzlu ali məktəblərində təhsil alan azərbaycanlıların sayı artacaqdır. T.Məliklinin fikrincə, ÜAK-da keçirilən qəbul imtahanları barədə soydaşlarımız daha geniş məlumatlandırılmalıdır. Heydər Əliyev Fondunun Rusiya nümayəndəliyinin başçısı Leyla Əliyeva bildirmişdir ki, bu günlərdə Rusiya Azərbaycan Gənclər Təşkilatının (RAGT) saytı açılacaqdır. ÜAK burada öz elanını və qəbul imtahanları ilə bağlı müvafiq izahatlarını yerləşdirə bilər. L.Əliyeva vurğulamışdır ki, gəncləri ehtiyac olan peşələri - jurnalistika, hüquqşünaslıq və digər sahələrə aid ixtisasları seçməyə yönəltmək lazımdır. T.Məlikli fərqlənən Azərbaycan məktəbli və tələbələrini həvəsləndirmək üçün ÜAK-ın təqaüdünün təsis

olunmasını təklif etmişdir. L.Əliyeva vurğulamışdır ki, tələbələr arasında rəqabəti gücləndirən təqaüdlər təsis etmək lazımdır ki, tələbələrin təhsilə marağı artsın. Rusiya nümayəndəliyinin başçısı Moskvada və ölkənin digər regionlarında Bazar günü məktəblərinin açılmasının, habelə regionlarda gənclərin fəallaşmasının vacibliyini bir daha diqqətə çatdırmışdır.

ÜAK-ın Moskva regional şöbəsinin başçısı İlqar Hacıyev Rusiyada miqrasiya ilə bağlı yeni qanunların tətbiqindən sonra miqrantların hüquqlarının müdafiəsinə dair görülən işlərdən danışıraq Moskva hökuməti ilə sıx qarşılıqlı əlaqələrin yaradıldığını, etimadın və qarşılıqlı anlaşmanın yüksək səviyyədə olduğunu vurğulamışdır. Rusiya paytaxtının hakimiyyət orqanları ÜAK Moskva regional şöbəsinin təşəbbüsünə müsbət cavab vermiş və “Bakı” kinoteatrında Novruz bayramının ümumşəhər miqyasında qeyd olunması qərara alınmışdır.

Çap olunduğu beş il ərzində Rusiya KİV-ləri arasında öz yerini tutmuş ÜAK-ın mətbu orqanı olan “Azerbaydjanski konqres” qəzetinin tirajının artırılması və yayım coğrafiyasının genişləndirilməsi məsələləri nəzərdən keçirilmişdir.

ÜAK-ın SSRİ və Azərbaycan Respublikasının xalq artisti Müslüm Maqomayev adına qızıl medalının təsis olunması haqqında əsasnamə təsdiq edilmişdir.

AzərTAc.-21 fevral.-2008-ci il

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Murmansk bölməsinin yeni sədri seçilmişdir

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi Murmansk bölməsindən (ÜAK MB) AzərTAc-a bildirmişlər ki, vilayətin Azərbaycan diasporunun fevralda keçirilən ümumi iclasında bölmənin yeni sədri seçilmişdir. Murmansk vilayəti hökuməti üzvlərinin, habelə digər xalqların diaspor rəhbərlərinin iştirak etdiyi yığıncaqda Afil Hüseynov ÜAK MB-nin yeni sədri seçilmişdir.

Əslən Naxçıvan Muxtar Respublikası Şərur rayonunun Kərimbəyli kəndindən olan A.Hüseynov Şimal donanmasında hərbi xidməti başa vurduqdan sonra təhsilini davam etdirmək üçün Sevastopola göndərilmişdir. Qəhrəman şəhər Murmanskə gizir rütbəsində qayıtmış və burada qalmağı qərara almışdır. ÜAK MB-nin yaradıldığı ilk gündən Azərbaycan diasporunun işində fəal iştirak edir.

100-dən çox millətin nümayəndəsinin yaşadığı vilayətin rəhbərliyi çoxsaylı diasporlardan biri olan Azərbaycan diasporunun diyarın iqtisadi və sosial inkişafına töhfəsini yüksək qiymətləndirir. ÜAK MB-nin əvvəlki sədri Mirrafiq Bədirov fəal işinə görə Murmansk vilayəti qubernatorunun Fəxri fərmanına layiq görülmüşdür.

AzərTAc.-21 fevral.-2008-ci il

Çexiyada azərbaycanlı tələbələrin yeni diaspor təşkilati yaradılmışdır

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, fevralın 27-də Çexiyada yeni diaspor təşkilatının əsası qoyulmuşdur. Bu barədə qərar azərbaycanlı tələbələrin Praqada keçirilmiş toplantısında qəbul olunmuşdur. Toplantıda azərbaycanlı tələbələrin daha sıx yaşadığı Praqa, Brno və Podebradi şəhərlərindən nümayəndələr iştirak etmişlər.

Azərbaycanlı tələbələr ölkəmizi xaricdə daha yaxından tanımaq, bu sahədə bütün Çexiya ərazisini əhatə etməklə mövcud qüvvələri səfərbər etmək və daha səmərəli fəaliyyət göstərmək məqsədi ilə “Çexiya Azərbaycanlı Tələbə və Gənclər Birliyi”ni təsis etmək qərarına gəlmişlər. Yuxarıda adları çəkilən hər şəhərdən üç nəfər olmaqla, təşkilatın 9 nəfərdən ibarət idarə heyəti yaradılmış və birliyə sədr seçmək məsələsi idarə heyətinə həvalə olunmuşdur.

Toplantıda iştirak edən səfir Tahir Tağızadə və Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin şöbə müdiri Sürəddin Hübətov tələbələrin bu addımını alqışlamış, Azərbaycan naminə fəaliyyətlərində onlara uğurlar arzulamışlar.

AzərTAc.-27 fevral.-2008-ci il

İtaliyada “Cənubi Qafqazda həll olunmamış etnik münaqişələr” mövzusunda konfrans keçirilmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, İtaliyanın Padova şəhərində “Cənubi Qafqaz bölgəsində həll olunmamış etnik münaqişələr” mövzusunda konfrans keçirilmişdir. Məqsəd toplantı iştirakçılarında Cənubi Qafqazdakı etnik münaqişələr barədə məlumat vermək və onların həlli yolları ətrafında fikir mübadiləsi aparmaq olmuşdur. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, konfransa Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistanın İtaliyada fəaliyyət göstərən qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri dəvət olunsalar da erməni təşkilatları tədbirə qatılmamışlar.

Konfransda Azərbaycanı təmsil edən “Dostluq” İtaliya-Azərbaycan Assosiasiyasının sədri Zaur Fərhadov 20 Yanvar faciəsi, Xocalı soyqırımını və ümumiyyətlə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tarixi barədə iştirakçılara ətraflı məlumat vermişdir. Tədbirdə, həmçinin Azərbaycanın Milli Qəhrmanı, telejurnalist Çingiz Mustafayevin Xocalı soyqırımından çəkdiyi videokadrlar nümayiş etdirilmişdir.

Diskussiya zamanı Zaur Fərhadov Kosovo və Dağlıq Qarabağ münaqişələri arasındakı fərqi də izah etmiş, beynəlxalq qurumların Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün ciddi səy göstərmələrinin vacibliyini diqqətə çatdırmışdır.

AzərTAc.-2 mart.-2008-ci il

İsveç-Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzi Xocalı soyqırımı ilə bağlı İsveç parlamentinə müraciət qəbul etmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, İsveç-Azərbaycan Strateji Araşdırmalar Mərkəzinin (İASAM) sədri Məmmədrza Ağapur İsveç parlamentinin xarici əlaqələr komissiyasının üzvü və Avropa İttifaqındakı nümayəndəsi Hans Linde ilə görüşmüşdür.

Görüşdə İsveç-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafı ilə bağlı fikir mübadiləsi aparılmışdır. Məmmədrza Ağapur ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri vəhşiliklər, terror aksiyaları və Xocalı soyqırımı barədə ətraflı məlumat vermişdir. İsveçli deputata İASAM-ın müraciəti, “Erməni terroru” adlı kitab, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar BMT Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qətnamələrin surətləri, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri vəhşiliklərdən bəhs edən CD təqdim olunmuşdur.

İsveç parlamentinə ünvanlanmış müraciətdə Xocalı faciəsinin soyqırımı faktı, Ermənistanın isə işğalçı dövlət kimi tanınması, doğma yurd-yuvalarından məcburi köçkün düşmüş bir milyondan çox azərbaycanlının torpaqlarına qayıtmalarında və münaqişənin sülh yolu ilə, dövlətlərin ərazi bütövlüyü prinsipi çərçivəsində həllinə nail olunmasında səylərinin gücləndirilməsi xahiş olunur.

AzərTAc.-4 mart.-2008-ci il

Hyustonda ARDNŞ-ın dəstəyi ilə keçmiş Bakılıların görüşü olmuşdur

AzərTAc xəbər verir ki, ABŞ-ın Hyuston şəhərində Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (ARDNŞ) dəstəyi ilə burada yaşayan keçmiş Azərbaycan vətəndaşlarının görüşü olmuşdur. ARDNŞ-dən bildirmişlər ki, Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyasının təşkilatçılığı ilə keçirilmiş görüşdə ötən 10 ildə Azərbaycanın neft sənayesinin inkişafına töhfələr vermiş azərbaycanlı və qeyri-azərbaycanlı hyustonlular iştirak etmişlər. Tədbirə qatılan 100-dək “köhnə bakılı” Azərbaycan paytaxtında birgə işdən tanış olduqları dostları ilə görüşmüş, ölkəmizin neft sənayesinin inkişafında qazandıqları təcrübəni və Bakıda keçirdikləri illəri minnətdarlıqla xatırlamışlar.

Görüşdə son illər Azərbaycanda əldə olunan sosial-iqtisadi nailiyyətlər haqqında danışılmış, uğurlardan bəhs edən videofilmlər nümayiş etdirilmişdir.

bp şirkətinin təmsilçisi Piter Karrager belə görüşlərin əhəmiyyətindən danışmışdır.

Sonda qeyd olunmuşdur ki, iki neft paytaxtı-Bakı və Hyuston arasında biznes, mədəniyyət və təhsil sahəsində əməkdaşlıq münasibətlərini inkişaf etdirən Hyuston-Bakı Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası əvvəllər Bakıda yaşamış hyustonlular icması üçün gələcəkdə də belə tədbirlərin keçirilməsini planlaşdırır.

AzərTAc.-12 mart.-2008-ci il

Novruz bayramını Azərbaycan diaspor təşkilatları da təntənə ilə qeyd edəcəklər

AzərTAc xəbər verir ki, martın 21-də Fransanın Strasburq şəhərində fəaliyyət göstərən Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası bu ölkədəki “Azərbaycan Evi” ilə birlikdə Novruz bayramı münasibətilə tədbir keçirəcəkdir.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, bayram tədbirində Azərbaycan milli mətbəxinin nümunələrindən ibarət Novruz süfrəsi açılacaq və milli musiqimiz səsləndiriləcəkdir. Şənliyə Fransanın digər şəhərlərində yaşayan azərbaycanlılar, eləcə də yerli ictimaiyyətin nümayəndələri də qatılacaqlar.

Martın 22-də isə İsveçrədəki Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzi (AİMM) Novruz bayramını qeyd edəcəkdir. Bayram şənliyində ötən il İsveçrədə fəaliyyətə başlayan ilk Azərbaycan məktəbinin şagirdlərinin ifasında xüsusi proqram təqdim olunacaqdır.

İsveçrəlilərin də dəvət olunduqları tədbirdə Novruz bayramı ilə əlaqədar videogörüntülər nümayiş etdiriləcək, Azərbaycan milli musiqi alətləri, məişət əşyaları, milli geyim növləri və xalça çeşidləri sərgilənəcəkdir.

AzərTAc.-18 mart.-2008-ci il

Almaniyada Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının iclası keçiriləcəkdir

AzərTAc xəbər verir ki, martın 27-də Almaniyanın paytaxtı Berlin şəhərində Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının iclası keçiriləcəkdir.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, tədbir Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor təşkilatları rəhbərlərinin 2007-ci il martın 9-da Bakıda keçirilmiş I Forumunda qəbul olunmuş Bakı Bəyannaməsinə uyğun təşkil ediləcəkdir.

İclasda Koordinasiya Şurasının həmsədrləri seçiləcək, Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişaf perspektivləri, qarşıda duran vəzifələr, xalqlarımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının yeni metod və texnologiyaları barədə müzakirələr aparılacaqdır.

Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının qarşılıqlı əlaqələri, birgə fəaliyyəti və onun perspektivləri barədə məruzələr dinlənəcəkdir. İclasın sonunda yekun sənədlər qəbul ediləcəkdir.

İclasda 1918-ci martın 31-də Azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırımın 90 illiyi ilə əlaqədar bəyanatın qəbul olunması da gözlənilir.

Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurası Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunda yaradılmış və qurumun iclasının ildə bir dəfə keçirilməsi qərara alınmışdır. Azərbaycan və türk icmalarının fəaliyyətini əlaqələndirmək məqsədilə yaradılan Koordinasiya Şurasının 101 üzvü vardır.

AzərTAc.-23 mart.-2008-ci il

Almaniyada Dünya Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları əlaqələndirmə şurasının iclası işə başlamışdır

AzərTAc xəbər verir ki, martın 27-də Almaniyanın paytaxtı Berlin şəhərində Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Koordinasiya Şurasının iclası işə başlamışdır.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən bildirmişlər ki, tədbir dünya Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin 2007-ci il martın 9-da Bakıda keçirilmiş I Forumunda qəbul olunmuş Bakı Bəyannaməsinə uyğun təşkil edilmişdir.

İclasın keçirilməsindən məqsəd Azərbaycan və türk diasporları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi sahəsində qarşıda duran vəzifələr müəyyən etmək, xalqlarımızın tarixi və müasir həyatı ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının yeni metod və texnologiyaları barədə müzakirələr aparmaqdır. Toplantını Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov açaraq və “Türkdilli dövlətlər arasında münasibətlərin inkişafında diasporların rolu” mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişdir.

Prezidentin İcra Aparatının ictimai-siyasi məsələlər şöbəsinin müdiri Əli Həsənovun da iştirak etdiyi tədbirdə AMEA-nın prezidenti, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyətinin sədri Mahmud Kərimov, Milli Məclisin deputatları Nizami Cəfərov və Qənirə Qaşayeva, Bakı Slavyan Universtetinin rektoru, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyətinin üzvü Kamal Abdulla, Avropa Azərbaycanlıları Konqresinin prezidenti Natiq Ağamirov, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Sahil Qasimov, Amerika Türk Assosiasiyaları Assambleyasının prezidenti Nurtan Ural, Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyətinin sədrinin müavini Tomris Azəri və başqaları Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının qarşılıqlı əlaqələri, birgə fəaliyyəti və onun perspektivləri barədə məruzələr edəcəklər.

İclasın sonunda Əlaqələndirmə Şurasının həmsədrləri seçiləcək və yekun sənədlər qəbul ediləcəkdir. Bunlar Berlin Bəyannaməsi və 1918-ci martın 31-də Azərbaycanlılara qarşı törədilmiş soyqırımın 90 illiyi ilə əlaqədar bəyanat qəbul olunacaqdır.

Daha sonra 2007-cı ilin yekunları üzrə “Qobustan” beynəlxalq mükafatının təqdimatına mərasimi keçiriləcəkdir.

İclasdan sonra Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Əlaqələndirmə Şurasının üzvləri və qonaqlar “Berlin Konserthauz”da Almaniyada Azərbaycan ilinin təntənəli açılış mərasiminə qatılacaqlar. Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Əlaqələndirmə Şurası Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunda yaradılmış və qurumun iclasının ildə bir dəfə keçirilməsi qərara alınmışdır. Azərbaycan və türk icmalarının fəaliyyətini əlaqələndirmək məqsədilə yaradılan Şuranın 101 üzvü vardır.

ABŞ-ın Boston şəhərində soydaşlarımızın yeni diaspor təşkilatı yaradılmışdır

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, ABŞ-da yaşayan azərbaycanlılar yeni diaspor təşkilatı yaratmışlar. Bostonda təsis edilən Amerika–Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi ətrafında, əsasən, Massaçusets ştatında yaşayan və təhsil alan soydaşlarımız toplaşmışlar.

Yeni qurumun yaradılmasından məqsəd Azərbaycanın tarixi həqiqətlərini, zəngin mədəniyyətini, adət-ənənələrini qorumaq, təbliğ etməkdir.

Mərkəzdə ilk tədbir Novruz bayramına həsr olunmuş “Beynəlxalq Azərbaycan gecəsi” olmuşdur. Tədbirdə Azərbaycanın mədəniyyəti və adət-ənənələri ilə maraqlanan yerli sakinlər də iştirak etmişlər. Tədbirdə Nyu-York şəhərindəki Beynəlxalq Mirvari Fondunun gerçəkləşdirdiyi “Sən məni güldürdün” adlı xeyriyyə layihəsinə maddi dəstək məqsədilə vəsait toplanmışdır. Layihənin məqsədi Azərbaycandakı kimsəsiz uşaqlara göstərilən tibbi yardımın, cərrahiyyə əməliyyatlarının xərclərini ödəməkdir. Beş min dollar vəsaitin toplandığı xeyriyyə aksiyasına, tədbirə dəvət olunan amerikalı qonaqlarla yanaşı, Banqladeş, Rusiya, Ukrayna, Bolqarıstan, İran, Türkiyə və Çin nümayəndələri də qatılmışlar.

AzərTAc.-4 aprel.-2008-ci il

Hollandiyadakı Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi də “Qobustan” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür

AzərTAc xəbər verir ki, Azərbaycan diasporunun formalaşması, təşkilatlanması, inkişafı, ölkəmizin həqiqətlərinin təbliğindəki xidmətlərinə görə, Hollandiyadakı Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi də “Qobustan” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür.

“Qobustan” beynəlxalq mükafatı 2007-ci ildə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, bu sahədə xidmətləri olan insanların əməyinin dəyərləndirilməsi məqsədi ilə təsis olunmuşdur. Mükafat əsasən Azərbaycan və türk diasporu təşkilatlarının birgə fəaliyyəti istiqamətində göstərdiyi səylərə, diasporumuzun inkişafındakı xidmətlərinə, eləcə də xalqımızın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində işinə görə ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinə, həmçinin kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrinə verilir.

Hollandiyada 20 ilə yaxın fəaliyyət göstərən Türk-Azərbaycan Mədəniyyət Dərnəyinin adı laureatlar sırasında birinci yerlərdə olmuşdur. Mükafat Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Əlaqələndirmə Şurasının Berlin konfransında dərnəyin sədri, əslən Türkiyənin İqdir vilayətində olan İlhan Aşkına təqdim edilmişdir.

İlhan Aşkın bu mükafatı aldığı günün öz həyatının və rəhbərlik etdiyi təşkilatın fəaliyyəti dövrünün ən əziz və şərəfli günü olduğunu bildirmişdir. O, demişdir: “Bu mükafat Azərbaycan hökuməti, tərəfindən əməyimizə verilən ən böyük qiymətdir. Dərnəyimizin belə bir yüksək mükafata layiq görülməsi Azərbaycan dövlətinə, onun hazırkı siyasətinə inamımızı artırır, bizi gələcəkdə daha yaxşı işləməyə ruhlandırır”.

İ.Aşkın Hollandiyada Azərbaycan səfirliyinin açılmasını da tarixi hadisə kimi qiymətləndirmiş və səfirliklə diaspor təşkilatlarının vahid bir məqsədə - Azərbaycan dövlətçiliyinə xidmət etdiyini bildirmişdir. Dərnək rəhbəri demişdir ki, Haaqadakı binalardan birinin üzərində “Azərbaycan Respublikasının səfirliyi” sözlərini oxuyan hər bir türkün qəlbində məğrurluq hissi baş qaldırır. Azərbaycan diasporunun fəallığının artması, müxtəlif diaspor qurumları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi səfirimiz Fuad İsgəndərovun xüsusi önəm verdiyi ən vacib məsələlərdəndir. Səfirin diaspor təşkilatlarının bütün tədbirlərində fəal iştirakı həyata keçirdiyimiz tədbirlərin siyasi çəkisini artırır, birlik duyğularımızı qüvvətləndirir.

AzərTAc.-4 aprel.-2008-ci il

“Türkdilli dövlətlərin inkişafında liderlərin rolu” mövzusunda III Beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans keçirilmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, aprelin 11-də Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Siyasətinə Dəstək Fondu, Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Azərbaycan nümayəndəliyi və Milli Qeyri-hökumət Təşkilatları Forumu Diaspor Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə Azərbaycan xalqının ümummilliyet lideri Heydər Əliyevin anadan olmasının 85 illiyinə həsr olunmuş “Türkdilli dövlətlərin inkişafında liderlərin rolu” mövzusunda III beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans keçirilmişdir.

Əvvəlcə Azərbaycanın dövlət himni səsləndirilmişdir. Sonra Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Milli Məclisin deputatı, Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin direktoru Nizami Cəfərov “Türk xalqlarının siyasi birliyinin yaranmasında Heydər Əliyevin rolu”, Prezidentin İcra Aparatının İctimai-siyasi məsələlər şöbəsi sektor müdiri Qafar Əliyev “Müasir Azərbaycanın banisi, qurucusu və xilaskarı”, Milli Məclisin deputatı Sabir Rüstəmxanlı “Türk birliyi ideyası və Azərbaycan”, İsrailin Azərbaycandakı sabiq səfiri Eytan Naye “İsrail-Azərbaycan münasibətlərinin inkişafında Heydər Əliyevin rolu”, türkiyəli professor Ramazan Dərşidurmaz “Türk dünyasının inkişafında liderlərin rolu” mövzularında məruzə ilə çıxış etmişlər. Məruzələrdə eyni mədəniyyətə, etnosu malik olan türkdilli xalqların birliyinin yaranmasında və inkişafında Mustafa Kamal Atatürkün, Heydər Əliyevin, Turqut Özalın, Süleyman Dəmirəlin, Nursultan Nazarbayevin, İlham Əliyevin və digər türkdilli dövlətlərin rəhbərlərinin və ictimai xadimlərin rolu xüsusi qeyd olunmuşdur. Məruzəçilər belə bir tədbirin, eləcə də yaxın vaxtlarda keçirilməsi nəzərdə tutulmuş türkdilli dövlətlərin dövlət başçılarının zirvə toplantısının və türkdilli dövlətlərin parlament rəhbərlərinin görüşünün xüsusi əhəmiyyət daşıdığını vurğulamışlar.

Tədbirdə Milli Məclisin deputatları, Türkiyə, Qazaxıstan, Özbəkistan səfirliklərinin nümayəndələri, eləcə də bu ölkələrdən gəlmiş ziyalılar iştirak etmişlər.

Qeyd edək ki, “Türkdilli dövlətlərin inkişafında liderlərin rolu” mövzusunda I beynəlxalq elmi-nəzəri konfrans Qırğızıstanın Bişkek şəhərində, ikincisi isə Qazaxıstanın Almatı şəhərində keçirilmişdir.

AzərTAc.-11 aprel.-2008-ci il

Hollandiyadakı Azərbaycan-türk mədəniyyət dərnəyi də “Qobustan” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür

AzərTAc xəbər verir ki, Azərbaycan diasporunun formalaşması, təşkilatlanması, inkişafı, ölkəmizin həqiqətlərinin təbliğindəki xidmətlərinə görə, Hollandiyadakı Azərbaycan-Türk Mədəniyyət Dərnəyi də “Qobustan” beynəlxalq mükafatına layiq görülmüşdür.

“Qobustan” beynəlxalq mükafatı 2007-ci ildə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, bu sahədə xidmətləri olan insanların əməyinin dəyərləndirilməsi məqsədi ilə təsis olunmuşdur. Mükafat əsasən Azərbaycan və türk diasporu təşkilatlarının birgə fəaliyyəti istiqamətində göstərdiyi səylərə, diasporumuzun inkişafındakı xidmətlərinə, eləcə də xalqımızın haqq səsinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması sahəsində işinə görə ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarının rəhbərlərinə, həmçinin kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrinə verilir.

Hollandiyada 20 ilə yaxın fəaliyyət göstərən Türk-Azərbaycan Mədəniyyət Dərnəyinin adı laureatlar sırasında birinci yerlərdə olmuşdur. Mükafat Dünya Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatları Əlaqələndirmə Şurasının Berlin konfransında dərnəyin sədri, əslən Türkiyənin İqdır vilayətindən olan İlhan Aşkına təqdim edilmişdir.

İlhan Aşkın bu mükafatı aldığı günün öz həyatının və rəhbərlik etdiyi təşkilatın fəaliyyəti dövrünün ən əziz və şərəfli günü olduğunu bildirmişdir. O, demişdir: “Bu mükafat Azərbaycan hökuməti, tərəfindən əməyimizə verilən ən böyük qiymətdir. Dərnəyimizin belə bir yüksək mükafata layiq görülməsi Azərbaycan dövlətinə, onun hazırkı siyasətinə inamımızı artırır, bizi gələcəkdə daha yaxşı işləməyə ruhlandırır”. İ.Aşkın Hollandiyada Azərbaycan səfirliyinin açılmasını da tarixi hadisə kimi qiymətləndirmiş və səfirliklə diaspor təşkilatlarının vahid bir məqsədə - Azərbaycan dövlətçiliyinə xidmət etdiyini bildirmişdir. Dərnək rəhbəri demişdir ki, Haaqadakı binalardan birinin üzərində “Azərbaycan Respublikasının səfirliyi” sözlərini oxuyan hər bir türkün qəlbində məğrurluq hissi baş qaldırır. Azərbaycan diasporunun fəallığının artması, müxtəlif diaspor qurumları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi səfirimiz Fuad İsgəndərovun xüsusi önəm verdiyi ən vacib məsələlərdəndir. Səfirin diaspor təşkilatlarının bütün tədbirlərində fəal iştirakı həyata keçirdiyimiz tədbirlərin siyasi çəkisini artırır, birlik duyğularımızı qüvvətləndirir.

AzərTAc.-11 aprel.-2008-ci il

Oksfordda “Azəri News” bülleteni çapdan çıxmışdır

AzərTAc xəbər verir ki, aprelin 21-də Azərbaycanlı Gənclər Klubunun Oksford nümayəndəliyinin və yenidən nəşrə başlayan “Azəri News” bülleteninə təqdimatı keçirilmişdir.

Oksfordda təhsil alan və yaşayan azərbaycanlı tələbərin iştirak etdikəri tədbirdə klubun təmsilçisi, Oksford –Azərbaycan Cəmiyyətinin sədri Eldar Rüstəmov demişdir ki, azərbaycanlı gənclərin fəal və planlı fəaliyyətini təmin etmək məqsədilə bundan sonra da bir sıra maraqlı layihələr həyata keçiriləcəkdir. “Azəri News” bülleteninə təqdimatından sonra gənclər klubu “Hərəyə bir kitab” kampaniyasını gerçəkləşdirəcəkdir.

E.Rüstəmov bildirmişdir ki, Böyük Britaniyanın digər şəhərlərində təhsil alan və yaşayan gənclərimizin də diaspor işinə fəal qoşulmaları üçün yaxın vaxtlarda London–Azərbaycan Evində görüş keçiriləcəkdir.

AzərTAc.-24 aprel.-2008-ci il

Böyük Britaniyanın “Guardian” jurnalının əməkdaşı “Caspian-Khazri” Azərbaycan məktəbinin qonağı olmuşdur

AzərTAc xəbər verir ki, Böyük Britaniyanın məşhur “Guardian” jurnalının “Channel 4” televiziya kanalı ilə birlikdə həyata keçirdiyi layihənin işçi qrupu “Caspian-Khazri” Azərbaycan məktəbinin qonağı olmuşdur.

Layihə çərçivəsində Böyük Britaniyada yaşayan 193 millətdən olan uşaqlarla görüş və müsahibə nəzərdə tutulmuşdur və bütün müsahibələr, fotoşəkillər “Guardian” jurnalında nəşr edilməklə yanaşı, ilin sonunda “Channel 4”də nümayiş etdiriləcəkdir. Məqsəd kiçik yaşlarında Böyük Britaniyaya köçən uşaqların öz vətənləri ilə hazırda yaşadıkları ölkəni müqayisə etmələri, onların doğma yurdları haqqında hansı səviyyədə məlumatlı olmalarını aşkarlamaq, uşaqların gələcəklə bağlı fikirlərini öyrənməkdir.

Jurnalist Karolayn İrbi Azərbaycan məktəbinin şagirdi Fidan Hacıyeva ilə keçirdiyi müsahibə zamanı bu istiqamətdə verdiyi suallara cavabdan razı qaldığını demişdir.

AzərTAc.-8 may.-2008-ci il

Kaliforniyadakı Stanislaus Dövlət Universitetində Azərbaycan günü keçirilmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, Kaliforniyanın Modesto şəhərindəki Stanislaus Dövlət Universitetində “Azərbaycan Günü” keçirilmişdir. Azərbaycanın Los-Ancelesdəki baş konsulluğunun texniki dəstəyi ilə Stanislaus Dövlət Universitetinin azərbaycanlı tələbələri Vaqif İsmayıl və Orxan Əhədovun birgə təşkil etdikləri tədbirdə universitetin müəllim və professorları, bu ali təhsil ocağının siyasi elmlər və maliyyə fakültələrinin tələbələri, baş konsulluğun əməkdaşları iştirak etmişlər.

Baş konsulluqdan bildirmişlər ki, Azərbaycana həsr edilmiş fotostenddə xalqımızın milli mədəniyyət nümunələri, o cümlədən musiqi diskləri, kitablar, turizm bukletlərindən ibarət materiallar yerləşdirilmişdir. Vaqif İsmayıl Azərbaycanın dövlət quruluşu, dini müxtəliflik, demoqrafik və iqtisadi göstəricilərindən, ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycanın çiçəklənməsində və dünyada layiqli yerini tutmasında əvəzsiz xidmətlərindən danışıbmışdır. Bildirilmişdir ki, məhz ulu öndərin uzaqgörən siyasəti nəticəsində “Əsrin müqaviləsi” imzalanmış, Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Ərzurum neft və qaz layihələri gerçəkliyə çevrilmişdir.

Orxan Əhədov isə Azərbaycanın dövlətçilik tarixini mərhələlərlə təsvir etmişdir. Baş konsulluğun əməkdaşı E.Baloğlanov Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə ikitərəfli və çoxtərəfli, o cümlədən regional əməkdaşlığı, habelə Qafqazda aparıcı rolu, həyata keçirilən regional layihələr haqqında danışıbmış, Azərbaycan Demokratik Respublikasının bu il 90 illik yubileyinin təntənəli qeyd olunacağını bildirmişdir. Tələbələrin sualları cavablandırılmış, baş konsulluğun fəaliyyəti, həmçinin ABŞ-da müvəqqəti və daimi yaşayan, təhsil alan azərbaycanlılar barədə məlumat verilmişdir.

Tədbirin sonunda baş konsulluq adından universitetin kitabxanasına kitab və digər materiallar hədiyyə edilmişdir.

AzərTAc.-10 may.-2008-ci il

Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların statusu son illər yaxşılığa doğru çox dəyişmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların statusu son illər yaxşılığa doğru xeyli dəyişmişdir. Bu barədə Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) vitse-prezidenti Araz Ağalarov bildirmişdir.

A.Ağalarov demişdir ki, Rusiyadakı vəziyyət orada yaşayan azərbaycanlılar üçün son zamanlar əlverişli olmuşdur və bu işdə Azərbaycan diasporunun böyük rolu vardır. ÜAK vasitəsilə rusiyalıların azərbaycanlılara qarşı münasibəti qəti şəkildə dəyişir. Azərbaycanın Rusiyadakı diasporu bütün dünyada olduğu kimi, son illər sürətlə inkişaf edir və Azərbaycan haqqında uzun illər ərzində formalaşmış stereotip dəyişir.

Vitse-prezident bildirmişdir ki, gələcəkdə də Rusiya hakimiyyətinin azərbaycanlılara qarşı münasibəti olduğu kimi qalacaqdır.

AzərTAc.-12 may.-2008-ci il

Daşkənddəki Azərbaycan diasporunun üzvləri Heydər Əliyevin 85 illiyi ilə əlaqədar böyük mərasim keçirmişlər

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, Özbəkistandakı Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyası Daşkənd Şəhər Mədəniyyət Mərkəzi ilə birgə paytaxtdakı “Asya” restoranında ümummilli lider Heydər Əliyevin 85 illik yubileyi ilə əlaqədar böyük mərasim keçirmişdir.

Assosiasiyanın sədri Akif Ağatalıbov ulu öndərin həyat yolu haqqında məlumat vermiş, türk dünyasının tanınmış simalarından olan Heydər Əliyevin nurlu xatirəsinin təkcə Azərbaycanda deyil, bütün türk dünyasında, həmçinin Özbəkistanda ehtiramla yad edildiyini bildirmişdir.

Daşkənddəki Beynəlmiləl Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Nəsrəddin Məhəmmədiyev bildirmişir ki, mən Dünya Azərbaycanlılarının Bakıda keçirilmiş qurultaylarında qonaq kimi iştirak etmiş və Azərbaycan rəhbərliyinin diaspora qayğısını öz gözlərimlə görmüşəm. Birinci qurultayda isə Heydər Əliyevin müdrik kəlamlarını eşitmək mənə nəsib olmuşdur. O, böyük bir siyasətçi idi. Bu səviyyəli siyasi xadimlər daim yaşayırlar.

SSRİ xalq artisti, tanınmış dirijor Dilbər Əbdürrəhmanova böyük siyasi xadimlə həm Daşkənddə, həm Bakıda, həm də Moskvada dəfələrlə görüşdüyünü bildirmiş, onun ədəbiyyat, mədəniyyət və incəsənəti professional səviyyədə dərinlən bildiyini xüsusi vurğulamışdır.

Azərbaycanın və Özbəkistanın xalq artisti, dövlət mükafatı laureatı, tanınmış opera rejissoru Firudin Səfərov Heydər Əliyevin xalqımız qarşısındakı xidmətlərindən danışmış, Azərbaycan mədəniyyətinin və incəsənətinin dirçəldilməsində bu böyük şəxsiyyətin xüsusi rolu olduğunu qeyd etmişdir. O demişdir: “Heydər Əliyev ədəbiyyat və incəsənətimizin böyük vurğunu və bilicisi idi. Mən məhz Heydər Əliyevin təklifi ilə Bakı teatrında böyük Üzeyir Hacıbəyovun “Leyli və Məcnun” operasını tamaşaya hazırladım və çox uğurlu bir əsər alındı”.

Tədbirdə Heydər Əliyev haqqında sənədli film nümayiş etdirildikdən sonra söz musiqiyə verilmişdir. Özbəkistanın xalq artisti, soydaşımız Nəсібə Abdullayeva, xalq artistləri Fərrux Zakirov, Mansur Taşmatov, Azərbaycanın əməkdar artisti Kövkəb Əliyevanın rəhbərliyi ilə “Azərbaycan qızları” uşaq rəqs ansambli, “Vətən” vokal-instrumental kollektivi və “Qardaşlıq” ansamblının üzvləri xalq, bəstəkar mahnıları və təsniflərimizi, İlham Abdullayev sazda qədim el havalalarını ifa etmişlər.

AzərTAc.-12 may.-2008-ci il

Amerika Azərbaycan cəmiyyəti ulu öndər Heydər Əliyevin yubileyini və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının ildönümünü qeyd edib

Mayın 10-da Amerikanın Azərbaycan Cəmiyyəti Nyu-York şəhərində iki mühüm tarixi gün-ümumilli liderimiz Heydər Əliyevin 85 illik yubileyi və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranmasının 90 illiyi ilə əlaqədar bayram tədbiri təşkil etmişdir. AzərTAc xəbər verir ki, Manhettenin mərkəzində yerləşən tarixi və möhtəşəm Aleksandr Hamilton binasında keçirilən toplantıda ABŞ-ın Azərbaycan, türk, rus və yəhudi icmalarının fəalları, Nyu-York şəhərinin mühacirət məsələləri üzrə komissarı, ABŞ prezidentliyinə respublikaçı namizəd Con Makkeynin nümayəndəsi, Nyu-Yorkdakı diplomatik korpusun və yerli medianın üzvləri iştirak etmişlər. Fəxri qonaqlar arasında ümumilli liderin nəvəsi, Heydər Əliyev Fondunun Rusiya təmsilçiliyinin başçısı Leyla Əliyeva da olmuşdur.

Tədbir Azərbaycanın və ABŞ-ın dövlət himnlərinin səsləndirilməsi ilə başlanmışdır. Sonra giriş sözü ilə çıxış edən Amerika Azərbaycan Cəmiyyətinin (AAC) prezidenti Tomris Azəri bildirmişdir ki, 1957-ci ildən fəaliyyət göstərən ilk AAC-nin məqsədi Azərbaycanın tarixi və mədəniyyəti haqda gənc nəsli məlumatlandırmaq olmuşur. Tomris Azəri Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Milli Təhlükəsizlik naziri olmuş babası Nağı Şeyxzamanlının aşağıdakı sözlərini daim xatırladığını bildirmişdir: “İnanıram ki, Azərbaycanda heç bir xarici qüvvənin üstünlüyü kök atmaycaqdır. Azərbaycan xalqı öz azadlığını hər şeydən üstün tutaraq yenidən ayağa qalxıb, müstəqilliyini bərpa edəcəkdir.” 1991-ci ildə məhz bunu edən xalqımız Cümhuriyyətin demokratik prinsiplərinə əsaslanaraq özünümüdafiyyəyə qadir olan güclü dövlət qurmaqdadır. Bunun gerçəkləşməsində əvəzsiz rol oynayan ümumilli liderimiz Heydər Əliyev olmuşdur.

Xanım Azəri vurğulamışdır ki, ölkəni böhran vəziyyətindən çıxaran o vaxtkı Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanı dünyada nüfuzu, hörməti və mövqeyi artan dövlət yoluna istiqamətləndirmişdir. Bütün digər tarixi nailiyyətləri ilə yanaşı, onun unudulmaz irsinin bir hissəsi də dünyada yaşayan azərbaycanlıların birləşdirilməsidir. 2001-ci ildə ümumilli liderin təşəbbüsü ilə keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının ilk Konqresində o, diaspor üzvlərini bir-biri ilə yaxın münasibətlər qurmaqla yanaşı, həm də yaşadıkları ölkələrin ictimai işlərində fəal rol oynamağı da tövsiyə etmişdir. O vaxtdan bəri, Heydər Əliyevin təşəbbüsü inkişaf edir və möhkəmlənir. Son yeddi il ərzində ABŞ-da yaşayan Azərbaycan icması daha sıx təşkilatlanmış və daha fəal olmuşdur. Tədbirdə çıxış edən ABŞ prezidentliyinə respublikaçı namizəd Con Makkeynin nümayəndəsi Qrant Lalli hər iki əlamətdar hadisə münasibətilə Azərbaycan icma üzvlərinə senator Makkeynin şəxsi təbrikini çatdırmışdır. Cənab Lalli qeyd etmişdir ki, Senator Makkeyn seçkiqabağı mərhələdə Azərbaycan icmasının yaratdığı “Azərbaycanlılar Makkeynlə” koalisiyasının dəstəyini yüksək qiymətləndirir. Con Makkeyn Azərbaycana səfər etdiyindən ölkədə və bölgədə yaranan vəziyyətlə yaxşı tanışdır.

O, Azərbaycanda çoxsaylı qaçqın və məcburi köçkünlərin mövcud olmasının şahididir. Bu məsələ senatoru narahat edir. Prezident seçiləcəyi təqdirdə, Con Makkeyn qaçqınlar məsələsini öz prioritetlərindən birinə çevirəcəkdir. Qrant Lalli əlavə etmişdir ki, Senator Makkeyn Cənubi Qafqaz bölgəsində sabitlik və inkişafın yaradılması istiqamətində Azərbaycanla əməkdaşlığa böyük üstünlük verir. Bayram tədbiri “Biz,

Azərbaycanlıyıq” filminin nümayişi, daha sonra isə “Qafqaz” yəhudi gənclər mərkəzinin və ABŞ incəsənət adamlarının ifasında Azərbaycan xalq mahnı və rəqslərindən ibarət konsert proqramı ilə davam etmişdir. Konsert zamanı Nyu-Yorkun Azərbaycan yəhudiləri icmasının üzvü, şair Raşpil Şamayevin sözlərinə yazılan Azərbaycan xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevin xatirəsinə həsr edilmiş mahnı ilk dəfə səsləndirilmişdir.

AzərTAc.-12 may.-2008-ci il

Diaspor təşkilatları Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illiyi münasibətilə tədbirlər keçirirlər

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidmətindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, Azərbaycan diaspor təşkilatları 28 may - Respublika günü, Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illik yubileyi ilə bağlı müxtəlif tədbirlər keçirməyə başlamışlar.

Mayın 22-də ABŞ-ın Los-Anceles şəhərində “Amerikalı Azərbaycanlıları Şurası” Azərbaycanın Los-Ancelesdəki baş konsulluğu ilə birgə Respublika günü münasibətilə böyük tədbir keçirmişlər. Parisdə fəaliyyət göstərən “Azərbaycan evi” də Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illiyini mayın 22-də qeyd etmişdir. Mayın 23-də isə Fransanın Strasburq şəhərindəki “Azərbaycan evi” və Romada fəaliyyət göstərən “Nizami” Cəmiyyəti Respublika günü münasibətilə tədbirlər keçirəcəklər.

Avropanın digər ölkələrində yaşayan soydaşlarımız da Respublika günü münasibətilə bayram tədbirləri planlaşdırmışlar. Praqada Azər-Çex Cəmiyyəti ADR-in 90 illik yubileyini qeyd etmək məqsədi ilə tədbirlər planı hazırlamışdır. Buraya Çexiya parlamentinin Senatında “ADR-in yaranma tarixi və nailiyyətləri - Yeni Azərbaycanın bu günü və sabahı” adlı seminar, Mərkəzi Mədəniyyət Sarayında - Azərbaycan mədəniyyəti festivalı və Boulinq turniri daxildir. Tədbirlər mayın 28-30-da keçiriləcəkdir.

Niderlandın Amsterdam şəhərində Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin “Azərbaycan - Şərqi ilk demokratik dövləti: keçmişdən gələcəyə doğru 90 il” devizi altında tədbirlər keçirməsi nəzərdə tutulmuşdur. Budapeştdəki Millətlər Evinə Macarıstan-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Azərbaycanın bu ölkədəki səfirliyi ilə birlikdə 28 may - Respublika gününü qeyd edəcəkdir. Moldova Azərbaycanlıları Konqresi isə Azərbaycanın Moldovadakı səfirliyi ilə birlikdə Kişinevdəki Milli Azlıqlar Evinə Şərqdə ilk demokratik respublikanın - ADR-in 90 illiyinə həsr olunmuş bayram şənliyi təşkil edəcəkdir.

Rumıniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan Gənclər və Mədəniyyət Assosiasiyası, Heydər Əliyev Fondunun Rumıniya nümayəndəliyi və Azərbaycanın Rumıniyadakı səfirliyi bu ölkədəki soydaşlarımızı və digər xalqların nümayəndələrini Buxarestdəki Diplomatik Klubda keçiriləcək bayram tədbirinə toplayacaqlar. Tallində fəaliyyət göstərən Aydan-Eston Mədəniyyət Mərkəzi Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaradılmasının 90 illiyi münasibətilə böyük tədbir keçirəcəkdir. Tədbirdə Estoniyanın sabiq prezidenti Arnold Ruutel, Estoniya parlamentinin spikeri, vitse-spikeri, Estoniyanın münasibətlər naziri Eurve Palo, Estoniya parlamentinin üzvü, Estoniya-Azərbaycan parlamentlərarası qrupunun sədri Eldar Əfəndiyev, deputat Evelin Sepp, Tallin şəhərinin meri Edqar Savisaarın iştirakı nəzərdə tutulmuşdur. Tədbirdə “Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporu” və “Azərbaycan Demokratik Respublikası” mövzularında sərgilər təşkil olunacaqdır. Həmin sərgilər 2 gün Estoniya Parlamentində də nümayiş etdiriləcəkdir. Tədbirdə, həmçinin “XIX və XX əsrlərdə Estoniyada azərbaycanlılar” adlı kitabın təqdimatı olacaqdır. Konfransdan sonra sənədli film nümayiş etdiriləcəkdir.

Vilnüsdəki Litva Azərbaycanlıları Cəmiyyəti Azərbaycanın Litvadakı səfirliyi ilə birlikdə Respublika günü münasibətilə konfrans, Riqa Filarmoniyasında isə “Ocaq” Cəmiyyəti Azərbaycanın Latviyadakı səfirliyi ilə birgə bayram konserti təşkil edəcəklər. Mayın 24-də İsveçrənin iki şəhərində Respublika günü qeyd olunacaqdır. Linköpingdə “Azərbaycan Federasyonu İsveç”ə (AFİ) daxil olan Babək-Linköping Dərnəyi bayram konserti, Berndə isə Azərbaycanlıların İsveçrədəki Mədəniyyət Mərkəzi cümhuriyyətin 90 illiyinə dair konfrans keçirəcəkdir.

Fransanın Tuluza şəhərindəki Azərbaycanlı Tələbələr Assosiasiyası, Parisdəki “Azərbaycan-Fransız Gənclər Assosiasiyası” və “Təhsil və Tədqiqatların İnkişafı üzrə Fransa-Azərbaycan Tələbə Assosiasiyası”, Metsdəki Fransada Azərbaycanlıların Diaspor Mərkəzi, Muluzdakı Azərbaycan Fransa Mədəniyyət Assosiasiyası (A.F.M.A.) Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illik yubileyinə həsr olunmuş müxtəlif tədbirlər keçirəcəklər.

Böyük Britaniyada Caspian Xəzri, Barselonada “Dostluq” İspaniya-Azərbaycan Assosiasiyası, İtaliyanın Padova şəhərində İtaliya-Azərbaycan “Dostluq” Assosiasiyası, Berlində Azis-Almaniya Beynəlxalq Assosiasiyası, İsveçdə Xəzər-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti, Kopenhagendə isə Danimarka-Azərbaycan Cəmiyyəti konfranslar və görüşlər təşkil edərək Azərbaycanın dövlətçilik tarixində ən mühüm əhəmiyyət kəsb edən günlərdən biri - 28 may Respublika günü barədə ətraflı məlumat verəcəklər.

Mayın 26-da İsraildə Azərbaycan-İsrail Beynəlxalq Assosiasiyası Knessetin Auditorium zalında Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaradılmasının 90 illiyi, Dağ Yəhudilərinin Vətənə dönüşünün 160 illiyi münasibətilə İsrail hökuməti üzvləri, Azərbaycan və Rusiyadan dəvət olunan qonaqlar, İsraildəki diplomatik korpusun nümayəndələrinin iştirakı ilə tədbir keçirəcəkdir.

Mayın 28-də Kanadanın Toronto şəhərində fəaliyyət göstərən “Kanada-Azərbaycan Alyansı”, “Kanada-Azərbaycan Assosiasiyalar Assambleyası” Respublika günü münasibətilə tədbir, Monreal şəhərindəki Kvebek Azərbaycanlıları Assosiasiyası isə bayram konserti təşkil edəcəklər. ABŞ-dakı “Hyuston–Bakı” Qardaşlaşmış Şəhərlər Assosiasiyası da 28 May bayramını mayın 28-də qeyd edəcəkdir. Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Dubay şəhərindəki Azərbaycan Cəmiyyəti, Misirdəki Vətən Tələbə Cəmiyyəti, Avstraliyanın Sidney şəhərindəki Azərbaycanlılar Cəmiyyəti, Yeni Zelandiyanın Okland şəhərindəki “Azəri” Yeni Zelandiya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti və “Azərbaycan-Yeni Zelandiya Dostluq Cəmiyyəti” də Azərbaycan Demokratik Respublikasının yaradılmasının 90 illiyini qeyd edəcək, Azərbaycan, türk və digər xalqların diaspor təşkilatlarının təmsilçilərinə tariximizin 28 May kimi parlaq səhifəsi barədə ətraflı məlumat verəcəklər. Ankarada isə Türkiyə Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illiyi ilə bağlı “Bir dəfə yüksələn bayraq bir daha enməz” adlı elmi-praktik konfrans keçirəcəkdir.

Tbilisidə “Gürcüstan Azərbaycanlıları Konqresi” Azərbaycanın Gürcüstandakı səfirliyi ilə birlikdə ADR-in yaradıcılarından Xan Xoyskinin və Həsən bəy Ağayevin Botanika bağındakı qəbirüstü abidələrinə ziyarət təşkil edəcəkdir. Daha sonra vaxtilə ADR Hökumətinin fəaliyyət göstərdiyi Tbilisi Dövlət Gənclər Sarayında Respublika günü münasibətilə toplantı keçiriləcəkdir. Marnəulidə isə “Azərbaycanlıların Mədəniyyət Mərkəzi” Azərbaycanın Gürcüstandakı səfirliyi ilə birlikdə Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illiyinə həsr olunmuş dəyirmi masa təşkil edəcəkdir.

Özbəkistanda fəaliyyət göstərən “Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyası” Respublika gününü qeyd etməyə hazırlaşır. Azərbaycanın bu mühüm dövlət bayramı Qazaxıstanın üç şəhərində qeyd olunacaqdır. Astanada “Xəzər” İctimai Birliyi Azərbaycanın Qazaxıstandakı səfirliyi ilə birlikdə, Petropavlovksdakı “Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi”, Aktauda isə “Dostluq” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi ilə “Turan” konqresi birgə konfranslar keçirəcəklər.

Azərbaycan Demokratik Respublikasının 90 illik yubileyi Rusiya Federasiyasının bütün əyalətlərində qeyd ediləcəkdir. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin bütün regional təşkilatları, eləcə də Azərbaycan Milli Mədəni Muxtariyyəti Respublika günü münasibətilə tədbirlər təşkil edəcəklər. Kiyev şəhərində Ukrayna Azərbaycan Konqresi ADR-in yubileyini dəyirmi masa ilə qeyd edəcəkdir. Minskdə isə Belarus Azərbaycan İcmaları Konqresi, Azərbaycanın Belarudakı səfirliyi və “Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri” QSC birlikdə ADR-in yaradılmasının 90 illiyi münasibətilə “Belarus-Azərbaycan dostluq körpüsü” adlı tədbir və böyük konsert proqramı təşkil edəcəklər.

AzərTAc.-22 may.-2008-ci il

ÜAK qarşısındakı vəzifələri müzakirə etmişdir

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, Moskvada Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin Mərkəzi Federal Dairəsi üzrə Dairə Şurasının iclası keçirilmişdir. İclasda Rusiyadakı Azərbaycan diasporunun qarşısında, bilavasitə ÜAK və onun yerli təşkilatları qarşısında duran vəzifələr müzakirə olunmuşdur. Konqresin icraçı direktoru Eldar Quliyev “ÜAK-ın regional bölmələrinin fəaliyyətinin daha da yaxşılaşdırılması və onların fəallığının artırılması” mövzusunda məruzə ilə çıxış etmişdir. E.Quliyev azərbaycanlıların Rusiyanın siyasi və işgüzar həyatında, o cümlədən prezident seçkilərində və RF Dövlət Dumasına seçkilərdə fəal iştirak etməsi barədə məlumat vermişdir. Məruzəçi ÜAK-ın Mərkəzi Aparatının son vaxtlar Azərbaycan diasporunun nüfuzunun artırılması üzrə fəaliyyətini və bu fəaliyyətin həm Rusiyanın, həm də Azərbaycanın rəhbər orqanları tərəfindən yüksək qiymətləndirilməsini qeyd etmişdir. Onun sözlərinə görə, ÜAK-ın prezidenti Məmməd Əliyevin Rusiya İctimai Palatasına üzv seçilməsi faktı da Konqresin nüfuzunun getdikcə artmasına dəlalət edir.

E.Quliyev ÜAK-ın qarşısında duran məsələlər barədə danışarkən gənclərlə işin gücləndirilməsi, onların ictimai fəaliyyətə daha fəal cəlb edilməsi, RF-də yaşayan Azərbaycan vətəndaşları olan abituriyentlərin Rusiya ali məktəblərinə qəbul imtahanlarının layiqincə keçirilməsi zərurətini vurğulamışdır. O xüsusi vurğulamışdır ki, bu il Rusiya Ali məktəblərində Azərbaycan vətəndaşları üçün ayrılan yerlərin sayı artırılmış və ilk dəfə olaraq onlara aspiranturada da yerlər ayrılmışdır.

İclasda çıxış edən ÜAK nümayəndələri, o cümlədən Moskva və digər regional təşkilatların təmsilçiləri ÜAK xətti ilə görülməli işlər və qarşıya qoyulmuş vəzifələrin yerinə yetirilməsinin gedişi barədə məlumat vermişlər.

Moskva regional təşkilatının sədri İlqar Hacıyev iclas iştirakçılarını diaspor üçün vacib olan sahələrdə Moskva hökuməti ilə əməkdaşlıq da iş təcrübəsi ilə tanış etmişdir. O, təşkilatın Rusiya paytaxtında fəaliyyətinin əsas istiqamətləri arasında aktual problemlərə həsr edilmiş “dəyirmi masa” iclaslarının, hüquq müdafiəsi fəaliyyətinin və digər milli diaspor təşkilatları ilə birgə keçirilən tədbirləri xatırlamışdır.

AzərTAc.-26 may.-2008-ci il

Qazaxıstanda Azərbaycan Milli Mədəniyyət Mərkəzləri ittifaqı yaradılmışdır

AzərTAc-ın xüsusi müxbiri xəbər verir ki, Astana şəhərində Qazaxıstan azərbaycanlılarının birinci qurultayı keçirilmiş və burada Azərbaycan Milli Mədəniyyət Mərkəzləri İttifaqı yaradılmışdır. Astanada rus dilində çap edilən “Turan Ekspres” qəzetinin baş redaktoru Vidadi Salahov qurumun prezidenti seçilmişdir. Qurultayda Qazaxıstanın 12 vilayətində fəaliyyət göstərən Azərbaycan mədəniyyət mərkəzlərinin rəhbərləri, diasporumuzun tanınmış üzvləri, jurnalistlər iştirak etmişlər.

Qurultay iştirakçıları əvvəlcə Astanadakı “Vətən qurbanları” abidəsinin önünə çiçək dəstələri düzmüşlər.

Şimali Qazaxıstan vilayəti Məclisinin deputatı, vilayətdəki Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Gülağa İldırımov yeni yaradılan qurumun məqsəd və vəzifələrindən danışmışdır. Bildirmişdir ki, biz bu qurumu yaratmaqla ümummillə liderimiz Heydər Əliyevin arzusuna əməl etmiş oluruq. Dünya Azərbaycanlılarının Bakıda keçirilən birinci qurultayında ulu öndər diaspor təşkilatlarının birləşdirilməsini təxirəsalınmaz və vacib işlərdən biri hesab etmişdi. Bu gün biz Qazaxıstandakı mədəniyyət mərkəzlərini birləşdirən mərkəzi bir orqan yaratdıq və elə bilirəm ki, bu qurum səmərəli fəaliyyət göstərəcəkdir. Almatı vilayəti üzrə “Qobustan” Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Əsli Osman, Cambul vilayətindəki mədəniyyət mərkəzinin sədri Əli Nəcəfov, Pavlodardakı “Vətən” Mədəniyyət Mərkəzi sədrinin müavini Rövşən İbrahimov və başqaları Azərbaycan rəhbərliyinin xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımıza göstərdiyi diqqət və qayğıdan danışmışlar.

AzərTAc.-28 may.-2008-ci il

Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının əlaqələndirmə mərkəzi yaradılmışdır

Azərbaycanın Almaniyadakı səfirliyindən AzərTAc-ın xüsusi müxbirinə bildirmişlər ki, bu günlərdə Almaniyada fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi məqsədi ilə mərkəz yaradılmışdır.

Mənzil-qərargahı Berlində yerləşən Əlaqələndirmə Mərkəzinin yaradılması barədə ilkin razılıq ötən il iyulun 6-da Almaniyanın Maynts şəhərində diaspor təşkilatlarının yığıncağında əldə edilmiş və bu il yanvarın 19-da isə müvafiq qərar qəbul edilmişdir.

Cəmiyyətlər arasında əlaqələndirmə işi Mərkəzin fəaliyyətinin əsasını təşkil edəcəkdir. Qurum icraçı katib və köməkçisi tərəfindən idarə olunacaqdır. İcraçı katib Azərbaycan diasporunun fəallarından olan Samirə Patzer-İsmayılova artıq vəzifəsini yerinə yetirməyə başlamışdır.

Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Azərbaycanın Almaniyadakı səfirliyi Əlaqələndirmə Mərkəzinin fəaliyyətini dəstəkləyirlər.

AzərTAc.-3 iyun.-2008-ci il

"Özbəkistandakı Azərbaycan diasporu digər millətlərin diasporundan öndədir".

Müsaibimiz Özbəkistanda fəaliyyət göstərən

Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyasının sədri Akif Ağatalıbovdur

Bəxtiyar

- Özbəkistanda fəaliyyət göstərən Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyası hansı istiqamətdə fəaliyyət göstərir?

- Hələ 2001-ci ildə ümummilli lider Heydər Əliyevin dünya azərbaycanlılarının I qurultayında xaricdə yaşayan azərbaycanlılara verdiyi tövsiyələrdən sonra diaspora işi təşəkkül tapmağa başladı. O dövrdən sonra xarici ölkələrdə Azərbaycan diasporu bir araya gəldi və xeyli işlər görməyə başladı. 2003-cü ildə Özbəkistanda Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzləri Assosiasiyası yaradılanadək cəmi bir cəmiyyət fəaliyyət göstərirdi. Lakin bu assosiasiya təşkil edildikdən sonra təşkilatlanma işi aparıldı, Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx əməkdaşlığa başladıq. Bundan sonra assosiasiyanın Özbəkistanda altı bölməsi yaradıldı. Heydər Əliyevin yubileyi ərəfəsində Zərəfşan vilayətində 3 regionu - Üçququ, Nəvai, Qaravşanı şəhərlərini özündə birləşdirən yeni cəmiyyət fəaliyyətə başladı. Eyni zamanda assosiasiyada Ağsaqqallar Şurası, Qadınlar Cəmiyyəti, gənclərlə işləyən qurumlar fəaliyyət göstərir. Özbəkistandakı diasporumuzun köməkliylə 2004-cü ildə Heydər Əliyev adına Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tikilərək istifadəyə verilib. Həmin mərkəzin qarşısında Heydər Əliyevin büstü qoyulub və yerləşdiyi ərazidəki küçəyə onun adı verilib. Həmçinin, Nizami Gəncəvinin adını daşıyan universitet fəaliyyət göstərir. Bütün bunlar Özbəkistandakı diasporumuzun Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin zəhməti nəticəsində başa gəlib. Hesab edirəm ki, azərbaycanlıların gücü onların birliyindədir. Bir vətəndaş kimi borcumuzdur ki, hər kəs yaşadığı ölkədə imkanı daxilində öz həmyerlilərini bir yerə cəmləsin və Azərbaycan dövlətinin maraqlarını həmin ölkələrdə qorusun, mədəniyyətini təbliğ eləsin. Bu gün Özbəkistandakı Azərbaycan diasporu bunu etməyi bacarıb və digər millətlərin diasporlarından hər bir sahədə öndədir.

- Özbəkistanda erməni diasporunun fəaliyyəti nəzərə çarpırmı?

- Vaxtı ilə Özbəkistanda erməni diasporu çox güclüydü. Lakin Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlıların diaspor sahəsində gördüyü işlərin nəticəsi olaraq, bu gün erməni diasporu zəifləyib. Ermənilər vaxtı ilə həmçinin çoxluq təşkil edirdilərsə, indi yaşayış yerlərini dəyişməyə məcbur olublar. Bu da Özbəkistandakı Azərbaycan diasporunun uğurudur ki, artıq ermənilər azərbaycanlıların qarşısında tab gətirə bilmirlər. Azərbaycanın ən böyük problemi olan Qarabağ məsələsində prezident İlham Əliyevin apardığı siyasəti xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar dəstəkləyirlər. Bununla belə, Özbəkistanda yaşayan və fəaliyyət göstərən azərbaycanlılar Qarabağ savaşı başladığı halda hər an döyüşməyə hazırdırlar. Azərbaycandan kənar da yaşamağımıza baxmayaraq, ürəyimiz vətəndədir və vətənimizin inkişafı, torpaqlarımızın azad olunması üçün əlimizdən gələni etməyə borclu yuq.

Ulu öndər Heydər Əliyevin dünya azərbaycanlılarının I qurultayındakı çıxışı, obrazlı desək, yatmış azərbaycanlıların üzünə su vurdu və onları ayıltı. Qeyd edim ki, ötən əsrin 90-cı illərində Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar bir-birilərini o qədər də yaxından tanımırdılar. Lakin indi azərbaycanlılar arasında çox sıx əlaqələr yaranıb.

- Assosiasiya Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində hansı tədbirlər həyata keçirib?

- May ayında ümummilli lider Heydər Əliyevin 85 illik yubileyi ilə bağlı Özbəkistanda silsilə tədbirlər həyata keçirilib. Özbəkistanın altı şəhərində - Səmərqənd, Fərqanə, Buxara, Daşkənd, Almalıq, Sırdəryada böyük konsertlər təşkil olunub. Eyni zamanda yubileyə əlaqədar şahmat turniri keçirilib, gənc rəssamların əl işlərindən ibarət sərgi nümayiş etdirilib. Bundan əlavə 20 yanvar, Xocalı faciəsi, işğal olunan torpaqlarımızın anım günlərində geniş tədbirlər keçirilir. Eyni zamanda bayram günlərində Özbəkistanda yaşayan azərbaycanlılar bir yerə toplanır və öz bayramı qeyd edirlər. Milli musiqilərimizin təbliği istiqamətində bütün şənliklərdə "Vətən", "Qardaşlıq", "Qarabağ" instrumental ansambları yaxından iştirak edirlər. Bizim tədbirlərə həmçinin Özbəkistanın tanınmış simaları da qatılırlar. Azərbaycanlılar özbəklərin, qazaxların və digər millətlərin iştirak etdiyi tədbirlərdə milli adət-ənənəyə uyğun ziyafət təşkil edirlər. Bir məqamı da vurğulamaq yerinə düşərdi ki, Azərbaycan mədəniyyətinin, adət-ənənəsinin təbliği olunmasında özbək xalqı və dövlət rəsmiləri çox maraqla qarşılayır və hər hansı tədbirlərin keçirilməsinə maneə törətmirlər. Biz azərbaycanlılar isə yaşadığımız ölkənin qanunlarına hörmətlə yanaşıırıq, eyni zamanda Azərbaycanın tanınması istiqamətində lazımı işlər görürük.

525-ci qəzet.-4 iyun.-2008-ci il

"Diaspora fəaliyyəti dövlət siyasətinin bir istiqamətidir"
**Qafar Əliyev: "Qloballaşan dünyada türkdilli xalqların
Parlament Assambleyasının yaradılması günün tələblərindən biridir"**

"Öz dərdlərimizi, sevincimizi və uğurlarımızı dünya sivilizasiyasına çıxarmağı bacarmalıyıq"

Süleyman

Azərbaycan diasporasının inkişaf etdirilməsi, dövlətimizin haqq işinin dünyaya çatdırılması istiqamətində müvafiq addımlar atılır və gələcəkdə də bu istiqamətdə tədbirlər həyata keçiriləcək. Prezidentin İcra Aparatının ictimai-siyasi şöbəsinin sektor müdiri Qafar Əliyev bildirib ki, son illər ərzində həyata keçirilən məqsədyönlü tədbirlər nəticəsində Azərbaycan diasporası xeyli möhkəmlənib və Azərbaycan dövlətinin maraqlarını xarici ölkələrdə təbliğ etməyə başlayıb. Qafar Əliyev Azərbaycan diaspora təşkilatlarının xristian institutları ilə işləməsinə də məqsədəuyğun hesab edib. Bildirib ki, diaspora təşkilatlarımız dünya səviyyəsində fəaliyyət göstərən bütün təşkilatlarla işləməyə üstünlük verməli və dövlətimizin maraqlarını təmin etmək istiqamətində çalışmalıdırlar. Sektor müdiri türkdilli dövlətlərin parlament assambleyasının yaradılmasının zəruri olduğunu vurğulayıb və qeyd edib ki, artıq bu proses reallaşmaq üzrədir.

- Qafar müəllim, Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birinci Bakı forumundan sonra türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyəti istiqamətində hansı tədbirlər həyata keçirilib?

- Bu istiqamətdə iş həmişə gedir. Bizim diaspora işimiz dinamik, yaradıcı və daim inkişafda olan bir işdir. Bizim gördüyümüz işlərin bir hissəsi kütləvi informasiya vasitələrində təbliğ edilir. Ancaq müəyyən işlər var ki, onları biz təbliğ etmirik. Həmin forumda qarşıya qoyulan ən mühüm məsələdən biri türkdilli dövlətlərin parlament assambleyasının yaradılması idi. Artıq bu proses reallaşmaqdadır. Yaxınlarda Türkiyənin Antalya şəhərində türkdilli xalqların parlament assambleyasının ilk yığıncağı keçirildi və Azərbaycan parlamentinin nümayəndə heyəti ilə həmin yığıncaqda iştirak etdi. Bu çox mühüm tarixi əhəmiyyətli bir hadisə idi. Yüz illərlə bir-birindən ayrı düşmüş türkdilli xalqlar artıq mühüm bir siyasi təşkilatın yaradılması zəruriliyini dərk edirlər. Düzdür, bəzi türkdilli xalqlar və türkdilli dövlətlərin nümayəndələri həmin toplantıda iştirak etmədi. Ancaq ümid edirəm ki, həmin toplantıda iştirak etməyən Orta Asiya respublikalarının dövlət nümayəndələri də tədricən bunun zəruriliyini və xeyirli bir iş olduğunu dərk edəcək və öz nümayəndələrini növbəti yığıncaqlara göndərəcəklər. Hazırda dünyada qloballaşma gedir və əgər qloballaşan dünyada müxtəlif birliklər, təşkilat və qurumlar yaranırsa, türkdilli xalqların parlament assambleyası nədən yaradılmasın. Qloballaşan dünyada türkdilli xalqların parlament assambleyasının yaradılması günün tələblərindən biridir və artıq bu sahədə mühüm addım atılır.

İkinci mühüm istiqamətlərdən biri dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının əməkdaşlığa başlaması və birgə tədbirlərin keçirilməsidir. Bu istiqamətdə də həmin forumdan keçən müddət

ərzində dünyanın bir sıra ölkələrində, Birləşmiş Ştatlar, Böyük Britaniya, Almaniya, İsrail və başqa ölkələrdə tədbirlər keçirilib. Bütün tədbirlərdə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları bir yerdə olub, birgə fəaliyyət haqqında sazişlər, protokollar imzalanıb. Bunun özü də keçən müddət ərzində bir istiqamətdə görülmüş işdir. Həmçinin türkdilli xalqlar arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, birlik istiqamətində səylərin artırılması məqsədilə müxtəlif qeyri-hökumət təşkilatları, kütləvi informasiya vasitələrinin təsis edilməsi də qarşıya qoyulan məqsədlərdən idi. Bu məqsədlə "Azərbaycanlıların və digər Türkdilli Xalqların Əməkdaşlıq Mərkəzi" İctimai Birliyi yaranıb. Həmin təşkilat yarandığı dövrdən indiyə qədər türk dünyasının böyük yazarlarının Azərbaycana səfərini təşkil edib. Bir müddət əvvəl ATXƏM Çingiz Aytmatovun ölkəmizə səfərini təşkil etdi. Yaxın gələcəkdə də ATXƏM xətti ilə bu istiqamətdə bir sıra tədbirlərin keçirilməsi nəzərdə tutulub. Hazırda adı çəkilən mərkəzin təsisçiliyi ilə "Birlik" adlı jurnal təsis edilir. Həmin jurnalda əsasən bütün türkdilli dövlətlər və dünya azərbaycanlılarının problemlərindən bəhs ediləcək. Jurnalın hər bir nömrəsində bir türk dünyası liderinin baxışları, onun dövlət quruculuğundakı fəaliyyəti, iqtisadi, siyasi və mədəni sahədə gördüyü işlər geniş şəkildə əksini tapacaq. Jurnalın ilk sayında Çingiz Aytmatovun Azərbaycana səfəri, burada keçirdiyi görüşlər barədə oxuculara məlumat veriləcək. Gələcəkdə jurnalın digər saylarında türk dünyasının digər tanınmış şəxsiyyətləri, dövlət adamları barədə materiallar dərc ediləcək. Bunun özü də ötən dövr ərzində irəliyə atılmış əməli bir addımdır. Bu istiqamətdə digər işlərin də həyata keçirilməsi nəzərdə tutulub. Bunların sırasına diaspora sahəsində kitabların nəşri də daxildir. Belə kitablardan biri kimi mənim müəllifim olduğu "Müasir Azərbaycanın banisi, qurucusu və xilaskarı" kitabını qeyd etmək istərdim. İndiyə qədər biz bir çox problemlərimizi dünyaya o qədər də çatdırıb bilmirdik və dediyimizi ancaq özümüz eşidirdik. Artıq bu gün təkcə rus dilində deyil, eləcə də ingilis, alman, fransız dillərində Azərbaycan haqqında məlumatlar əks olunan çoxlu sayda kitablar nəşr edilir. O cümlədən Heydər Əliyev Fondunun gördüyü işlər də diaspora fəaliyyətidir və bunların hamısını görüb qiymətləndirmək lazımdır. 2000-ci ilə qədər Azərbaycanın bir tarixi abidəsinin adı UNESCO-nun Dünya Mədəni İrsin Qorunması siyahısına salınmamışdı. Ancaq 2000-ci ildən sonra Heydər Əliyev Fondu və fondun prezidenti, millət vəkili Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən tədbirlər və görülən işlər nəticəsində bir neçə abidə UNESCO-nun Dünya Mədəni İrsin Qorunması siyahısına daxil edilib. Ümumilikdə götürəndə diaspora fəaliyyəti dövlət siyasətinin bir istiqamətidir. Ümumilikdə götürəndə bu istiqamətdə görülən işlər kifayət qədərdir. Ancaq qarşıya qoyduğumuz məqsədlərə çatmaq üçün gördüyümüz işlər kifayətedici deyil.

- Azərbaycan diaspor təşkilatlarının xristian institutları ilə sıx işləməsi məqsədilə yaxın gələcəkdə hansı addımlar atmaq planlaşdırılıb?

- Bu məsələnin qoyuluşu çox düzgündür. Yəni qloballaşan dünyada bir öz dərdlərimizi, eləcə də sevincimizi, nailiyyətlər və uğurlarımızı dünya sivilizasiyasına çıxarmağı bacarmalıyıq. Bunun isə ən yaxşı yolu xristian institutları ilə sıx təmasda işləməkdir. Biz bütün institutların imkanlarından istifadə etməliyik.

- Qafar müəllim, Dünya Azərbaycanlıları Konqresində baş verənlər də ictimaiyyəti narahat edir. Sizcə, DAK-da bu cür parçalanmanın baş verməsi dünya azərbaycanlılarına qarşı beynəlxalq aləmdə olan münasibətə nə dərəcədə mənfi təsir göstərir?

-Biz dünya azərbaycanlıları ilə iş üzrə siyasətimizi həm Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, həm də ayrı-ayrı qeyri-hökumət təşkilatları vasitəsilə qururuq. Dünya Azərbaycanlıları

Konqresi Azərbaycan dövlətinin iradəsindən kənarında, 1992-ci ildə Birləşmiş Ştatlarda yaranıb. O vaxt DAK yaradılanda hətta Azərbaycanın dövlət bayrağını konfrans zalına asmaq istəyəndə buna etirazlar edilib və bildirilib ki, DAK-ın Azərbaycan Respublikası ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Ona görə də Azərbaycan bayrağının həmin zalda asılması məqsədəuyğun deyil. Əsasən İran əsilli azərbaycanlılar belə bir fikirlər səsləndiriblər. Ancaq bizim apardığımız işlərin nəticəsində ötən qurultaylarda dünya azərbaycanlılarına belə bir həqiqəti çatdırıb ki, Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlılarının vətənidir, dövlət rəmzlərimiz bütün dünya azərbaycanlılarına şamildir. Həmçinin Azərbaycanın problemləri də dünya azərbaycanlılarının problemidir. Ümummilli liderimiz, mərhum prezident Heydər Əliyev bütün dünya azərbaycanlılarının lideridir. Dünyanın hansı ölkəsindən yaşamasından asılı olmayaraq artıq hər bir dünya azərbaycanlısı bunu qəbul edir. Ancaq bununla bərabər bir beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatı olaraq DAK-ın son on ildə həm uğurları, həm də təşkilatı baxımdan problemləri olub. Biz dövlət olaraq istəyirik ki, hər bir diaspor təşkilatı yekdil, monolit olsun və dövlətimizin maraqlarından hərəkət edərək birgə fəaliyyət göstərsinlər. Bu bizim siyasətimizin əsas istiqamətini təşkil edir. Ancaq Dünya Azərbaycanlıları Konqresində müəyyən problemin yaranması da normaldır. Çünki istənilən təşkilatda istər-istəməz zaman-zaman problemlər yaranır və fikir müxtəlifliyi meydana çıxır. Əslində bu azərbaycanlılara tarixən məxsus olan xarakterdir. Bir təşkilatı yaradır, onun fəaliyyətini qururuq. Ancaq bir qədər nüfuza minəndən və möhkəmlənəndən sonra həmin təşkilatda liderlik meyilləri baş qaldırır. Təbii ki, burada müəyyən xarici maraqlar da ola bilər. Ancaq hesab edirəm ki, zaman yetişəndə bu insanların hər biri diaspora işinin mahiyyətini dərk edərək şəxsi ambisiyalar, mənafelər və məqsədlər əl çəkib ortaq məxrəcə gələcək və Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin əvvəlki monolitliyini qoruyub-saxlayacaqlar. Bundan narahat olmağa dəyməz.

Olaylar.-6 iyun.-2008-ci il

Üzərində Azərbaycanın milli rəmzləri olan malları İnternet saytında almaq mümkün olacaqdır

AzərTAc xəbər verir ki, ABŞ Azərbaycanlıları Şəbəkəsi (USAN) xüsusi online-mağaza təşkil etmişdir. Mağaza <http://store.usazeris.org> ünvanında qeydə alınmışdır.

Bu mağazada təklif edilən malların üzərində USAN-ın emblemi, Azərbaycanın dövlət gerbinin və dövlət bayrağının təsvirləri verilir. Alıcılara kepkalar, qısaqol köynəklər, fincanlar, əl çantaları və s. təklif edilir.

Üzərində milli emblemlər olan bu əşyalardan suvenir kimi də istifadə etmək olar. Malların satışından əldə edilən gəlir ABŞ-dakı Azərbaycan diasporunun büdcəsinə daxil olacaq və müxtəlif siyasi aksiyaların keçirilməsinə xərclənəcəkdir. Bununla əlaqədar USAN diaspor üzvlərini, eləcə də bütün dostlarını həmin malları almağa çağırır.

AzərTAc.-7 iyun.-2008-ci il

İsveç parlamenti uydurma “erməni soyqırımı”nı tanımaqdan imtina etmişdir

AzərTAc xəbər verir ki, İsveç parlamenti uydurma “erməni soyqırımı”nı tanımaqdan imtina etmişdir. İsveçdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan Naminə Cəmiyyətin sədri Nadir Hollenbrand Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinə bildirmişdir ki, iyunun 12-də İsveç parlamentinin Xarici Əlaqələr Komitəsinin hazırladığı insan haqlarına dair məruzə və “erməni soyqırımı”nın rəsmi şəkildə tanınması ilə bağlı bu sənədə əlavə olunmuş 5 düzəliş qanunverici orqanda müzakirəyə çıxarılmışdır. Ancaq 37 nəfər lehinə, 245 nəfər əleyhinə olmaqla düzəlişlər rədd edilmişdir. Düzəlişlərin əleyhinə səs vermiş parlament çoxluğunun nümayəndələri və sosial-demokratlar mövqelərini belə əsaslandırırıblar ki, ekspertlər hələlik Osmanlı imperiyasında baş verən hadisələr, bu hadisələrin səbəbləri və təsnifatı ilə bağlı vahid mövqeyə gəlməyiblər. Onların fikrincə, “erməni soyqırımı”nın tanınması Türkiyənin inkişafına mənfi təsir göstərə bilər.

AzərTAc.-13 iyun.-2008-ci il

Afinada Avropanın Azərbaycan tələbələrinin forumu öz işinə başlamışdır

Azərbaycanın Yunanıstandakı səfirliyindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, iyunun 24-də Afinada Avropanın Azərbaycan Tələbələrinin Forumu (AATF) öz işinə başlamışdır.

Səfirliyin Mədəniyyət Mərkəzində keçirilən tədbir iyunun 28-dək davam edəcəkdir.

Forumun keçirilməsinin məqsədi Avropa ölkələrində təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin lobbicilik və təbliğat sahələrində, ölkəmiz haqqında düzgün məlumatların çatdırılmasında, xalqımızın mədəni və tarixi irsinin daha dərinədən öyrənilməsində və s. məsələlərdə iştirakının fəallaşdırılmasına dair fikir mübadiləsi aparmaqdır.

Forumun açılışında çıxış edən Azərbaycanın Yunanıstandakı səfiri Mirhəmzə Əfəndiyev dünyada sürətlə cərəyan edən inteqrasiya prosesləri dövründə tələbələri cəmiyyətin ən fəal təbəqələrindən biri kimi səciyyələndirmişdir. O, AATF-in Avropada təhsil alan azərbaycanlı tələbələrin mütəşəkkilliyi və həmrəyliyində son dərəcə mühüm rol oynadığını qeyd edərək, hər bir azərbaycanlı tələbəni ölkəmizi xaricdə ləyaqətlə təmsil etməyə, Azərbaycanın nailiyyətlərini və xalqımızın tarixi, mədəni irsinin təbliğində fəal iştiraka çağırmışdır.

Forum iştirakçıları Yunanıstan parlamentinin binasını ziyarət etmiş, Yunanıstan-Azərbaycan parlamentlərarası dostluq qrupunun sədri Konstantinos Çiarasla görüşmüşlər.

AzərTAc.-26 iyun.-2008-ci il

Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Amsterdamda Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 90 illiyinə həsr olunmuş konfrans keçirmişdir

Niderland Krallığının paytaxtı Amsterdamda Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin təşəbbüsü ilə “Azərbaycan - Şərqi ilk demokratik dövləti: keçmişdən gələcəyə 90 il” mövzusunda konfrans keçirilmişdir. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, tədbirdə Azərbaycanın Hollandiyadakı səfiri Fuad İsgəndərov, dipkorporusun, Azərbaycan və türk diasporunun nümayəndələri, yerli siyasi partiyaların üzvləri iştirak etmişlər.

Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Sahil Qasimov konfransın məqsədi barədə qonaqlara məlumat verdikdən sonra tarix elmləri doktoru, professor Musa Qasımlı Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yaranması və 23 aylıq fəaliyyəti barədə məruzə etmişdir. M.Qasımlı Şərqdə ilk demokratik dövlətin yaranmasının zərurəti, əhəmiyyəti və tarixi aspektləri barədə, Xalq Cümhuriyyətinin varisi olan müasir Azərbaycanda dövlət quruculuğu, ölkəmizin regionda lider dövlətə çevrilməsi, bölgədə yeri və rolu, ictimai, siyasi və iqtisadi sahələrdə nailiyyətləri haqqında məlumat vermişdir. Səfir Fuad İsgəndərov, Dövlət Komitəsinin nümayəndəsi T.Hacıyev Azərbaycan-Hollandiya münasibətlərinin dərinləşməsində Azərbaycan diasporunun qarşısında duran vəzifələrdən danışıqlar.

Konfransda Niderlandın siyasi partiyalarının təmsilçiləri də çıxış etmişlər.

Benilüks Azərbaycanlıları Gənclərinin Əlaqələndirmə Şurasının sədri Musa Pünhan və İraq Türkmənləri Məclisinin rəhbəri Güneyt Avcu bu ölkədəki Azərbaycan diasporunun fəaliyyətindən danışıq, belə tədbirlərin xaricdə yaşayan azərbaycanlılar üçün vacibliyini vurğulamışlar.

Konfransın rəsmi hissəsindən sonra toplantı iştirakçıları üçün ziyafət təşkil olunmuş, Azərbaycanın incəsənət ustaları xalq mahnılarını ifa etmişlər.

AzərTAc.-1 iyul.-2008-ci il

Milli Məclisin nümayəndə heyəti Qazaxıstandakı Azərbaycan diasporunun üzvləri ilə görüşmüşdür

AzərTAc xəbər verir ki, Milli Məclis sədrinin müavini Bahar Muradovanın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti Astanada Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşmüşdür.

Milli Məclisin deputatları Fəttah Heydərov və Eldar İbrahimovun da iştirak etdiyi görüşdə diaspor fəallarına ATƏT Parlament Assambleyasının Astanada keçirilmiş 17-ci sessiyası çərçivəsində Azərbaycan nümayəndə heyətinin gördüyü işlər barədə məlumat verilmişdir. B. Muradova Azərbaycanda gedən proseslərdən danışmış, Azərbaycan - Qazaxıstan arasında əməkdaşlıq və bu çərçivədə parlamentlərarası əlaqələrin səviyyəsindən bəhs etmişdir.

Azərbaycan Mədəni Mərkəzləri İttifaqının prezidenti Vidadi Salahov rəhbərlik etdiyi qurumun fəaliyyəti, Qazaxıstanda yaşayan azərbaycanlılar və onların bu ölkənin iqtisadi, siyasi və ictimai həyatındakı rolu barədə məlumat vermişdir. O bildirmişdir ki, soydaşlarımız Azərbaycanda gedən prosesləri maraqla izləyir və qazanılan uğurlara çox sevinirlər.

Soydaşlarımız Azərbaycan Prezidentinin daxili və xarici siyasətini bəyəndiklərini və dəstəklədiklərini vurğulamışlar.

AzərTAc.-6 iyul.-2008-ci il

**"Soydaşlarımız yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında aktivlik göstərirlər"
Şakir Səlimov: "Diasporumuzun fəaliyyəti Azərbaycanın işğala məruz qalmasını
dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdadır"**

Tahirə Qafarlı

Münaqişəyə cəlb olunan Azərbaycan həqiqətlərinin obyektiv şəkildə dünyaya təqdim olunması günümüzün ən aktual işidir. Ərazisi düşmən işğalına məruz qalan vətəndaş dövrün nəbzinə uyğun olaraq dünyanın nəzərində canlı informasiya ötürücüsünə çevrilməli, həyat və fəaliyyətini bu istiqamətdə səfərbər etməklə böyük gücünü ortaya qoymalıdır. Bunun üçün isə ilk növbədə dayaqlar möhkəmlənir. Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin birinci ərazi şöbəsinin (Rusiya) rəhbəri Şakir Səlimov suallarımızı cavablandırarkən bu və ya digər məsələlərə aydınlıq gətirdi.

- Rusiyada olan Azərbaycan diasporunun səviyyəsi çox yüksəkdir və getdikcə də inkişaf edir. Biz regionlarda səfərdə olur, soydaşlarımızla, yerli icra və hüquq-mühafizə orqanlarının rəhbərləri ilə görüşürük. Müzakirələr soydaşlarımızla bağlı elə bir ciddi problemin olmadığını üzə çıxarır. Diasporlarımız yerli hakimiyyət orqanları və bir-biri ilə əlaqəli şəkildə işləyirlər. Belə ki, orada fəaliyyətdə olan Azərbaycan yerli diasporlarının rəhbərləri bütün tədbirlərə dəvət olunur, müəyyən məsələlər ətrafında fikir mübadilələri edirlər. Artıq mərkəzi şəhərlərdə və rayonlarda yaşayan azərbaycanlıların miqrasiya ilə bağlı problemi demək olar ki, həll olunub. İki il əvvəl Rusiyada miqrantlarla bağlı sərəncam imzalanmışdı. Bu, nəinki soydaşlarımıza, ümumiyyətlə, Rusiyada yaşayan bütün miqrantlara şamil edilirdi. Təbii ki, Dövlət Komissiyası bu məsələnin üzərində ciddi şəkildə işlədi. Bununla paralel olaraq, diasporun gördüyü işlər nəticəsində problem soydaşlarımızdan yan keçdi. Bu günlərdə Rusiya Federasiyasının prezidenti Dmitri Medvedyevin Azərbaycana səfəri zamanı da miqrasiya ilə bağlı problemlərə toxunuldu. Soydaşlarımızın oradakı vəziyyəti müzakirə olunmaqla, problemlərin aradan qaldırılması ilə bağlı müəyyən əməkdaşlıq sazişləri imzalandı. Bir qədər öncə Rusiya ərazisində azərbaycanlılarla ruslar arasında baş verən xoşagəlməz hadisələrə, insidentlərə hazırda demək olar ki, rast gəlinmir. Çox vaxt cinayət tərkibli hadisələrin azərbaycanlılarla ruslar arasında qarşıdurma kimi təqdim edilməsini düzgün saymıram. Hadisə hansısa məişət zəminində baş verirsə, bu, hüquq-mühafizə orqanları tərəfindən yerində araşdırılır və cinayətə öz layiqli cəzasını alır.

- Rusiyada yaşayan soydaşlarımızın ölkənin ictimai-siyasi həyatında rolu barədə nə deyə bilərsiniz?

- Rusiyada yüz minlərlə diaspor üzvü var. Soydaşlarımız Rusiya Federasiyasında keçirilən prezident seçkilərində yaxından iştirak edib, "Yedinaya Rossiya" Partiyasının namizədini dəstəklədilər. Bununla bağlı böyük tədbirlər keçirilməklə yanaşı, öz milli bayramlarımızın qeyd edilməsində də aktivlik göstərdilər. Rusiyada Rusiya-Azərbaycan Konqresi fəaliyyət göstərir. Onun bütün regionlarda nümayəndəlikləri var. Təşkilat oradakı vətəndaşların haqlarının qorunması və fəaliyyəti ilə bağlı hər hansı problem yaranarsa, onu həll etməyi öz öhdəsinə götürür.

- Deyirlər ki, Azərbaycan diasporları yetərinə güclü deyil və fəaliyyətləri qonşularımıza nisbətən zəifdir...

- Bu fikirlə qətiyyənlə razı deyiləm. Diasporlarımız yüksək səviyyədə işləyir. Yerlərdə təşkil olunan bütün tədbirlərdə rolları var. Demək olar ki, ölkənin ictimai-siyasi həyatında aktivdirlər. Belə fikirlər əsasən hansısa şirkətlərin müstəqil şəkildə Azərbaycana qarşı yanlış informasiyalar ötürməsindən dolayı baş qaldırır. Bir qədər öncə Rusiyada Dağlıq Qarabağı erməni ərazisi kimi göstərən xəritənin təsis edilməsi, daha sonra bir-birinin ardınca internet saytlarında Qarabağın ermənilərə aid olmasını əks etdirən informasiyalar dərc olunması ilə bu cür fikirlər formalaşdırılır. Belə neqativ işlər kiminsə şəxsi nəşriyyatında müyyən maliyyənin hesabına baş verirsə, bu o demək deyil ki, Rusiya dövləti bunu dəstəkləyir. Və yaxud həmin kitabı Rusiya dövləti çıxırab. Bütün hallarda ermənilər belə bir fəaliyyətdə bulunurlarsa, Azərbaycan diasporları da bunun qarşısını almağa çalışırlar. İnternet saytlarına gəlincə, ona nəzarət etmək çətin olsa da, Azərbaycan haqqında yanlış məlumatlar olursa, istər bizim tərəfimizdən, istərsə də səfirlik tərəfindən Xarici İşlər Nazirliyinə etiraz notası göndərilir və onun qarşısı alınır.

- Rusiyada olan Azərbaycan diasporları Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin obyektiv təbliğatını hansı yöndə qura bilir?

- Diasporumuzun əsas fəaliyyətinin Azərbaycanın işğala məruz qalmasını obyektiv şəkildə dünya ictimaiyyətinə çatdırmaqdır. Bu sahədə bir çox işlər görülür. Diasporlarımız Azərbaycan həqiqətlərinə həsr edilmiş kitablar nəşr etdirir və bir neçə dilə tərcümə olunaraq, nəinki Rusiyada, Ukraynada, digər ölkələrdə paylaşılır. Dünya bu həqiqətləri bilməli, ermənilərin törətdiyi vəhşiliklər üzə çıxmalıdır. Hamı da bilməlidir ki, ermənilər Azərbaycanın torpaqlarının 20 faizini işğal edib, hansı vəhşilikləri törədiblər. Bütün bunlar kitablarda, həftəlik qəzet və jurnallarda öz əksini tapır. Rusiya ictimaiyyətinə bunu çatdırmaq borcumuzdur.

- Bu problem kənarında nə dərəcədə qəbul olunur?

- İşğala məruz qalmağımızı, ermənilərin Azərbaycana, ümumiyyətlə türk dünyasına qarşı soyqırım törətmələrini faktlarla çatdırdıqda insanlar məsələni anlaşırlar. Rusiyada yaşayan qeyri-millətlər məsələnin mahiyyətini anlayandan sonra özləri qeyd edirlər ki, ermənilər bizim torpaqlarımızdan əl çəkməlidirlər və torpaqlarımız azad olunmalıdır.

- Məlumdur ki, Dövlət Komitəsinin rəhbəri də daxil olmaqla yenidən Rusiyadan səfərdən qayıtmısınız. Görüşlər hansı səviyyədə keçirildi və nələr müzakirə olundu?

- Bu yaxınlarda Rusiyada Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin yığıncağı oldu. Tədbirdə region rəhbərləri iştirak etdirildilər. Sonra Tataristanın mərkəzi şəhərində - Kazanda oldu. Orada Dövlətlərarası Komissiyanın iclası keçirildi. Demək olar ki, bütün diaspor üzvləri tədbirdə iştirak etirdi. Soydaşlarımızla bağlı problemlər yaranacağı təqdirdə Azərbaycan dövlətinin onu həll etməyə hazır olduğu tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırıldı.

- Rusiyanın hansı bölgəsində azərbaycanlılara münasibət fərqlidir?

- Mərkəzi şəhərlərdə, kənar rayonlarda, Sibirdə, Uralda bizim millətə qarşı çox gözəl münasibət var. İnsanlarımız orada özlərinə gözəl şərait yaradıblar. İş adamlarımız, dövlət orqanlarında işləyən adamlarımız, ziyalılarımız var. Ukrayna, Rusiya, Belarusda azərbaycanlılara qarşı münasibət yaxşıdır.

Üç nöqtə.-9 iyul.-2008-ci il

Rusiyada Azərbaycan diasporu

Zaur Əliyev

Hazırda dünyanın 70 ölkəsində 50 milyona yaxın azərbaycanlı yaşayır. Bütün dünya üzrə 150-dən yuxarı azərbaycanlı diaspor cəmiyyəti fəaliyyət göstərir. Diaspor yunan sözü olub xalqın (etnik birliyin) xeyli hissəsinin yaşadığı ölkədən xaricdə məskunlaşmasıdır.

Bu gün Azərbaycan diasporunun ən geniş və intensiv fəaliyyət göstərdiyi ölkələr içərisində Rusiya Federasiyası xüsusilə diqqəti cəlb edir. Hal-hazırda qeyri-rəsmi statistikaya görə Rusiyada 3 milyona yaxın soydaşımız yaşayır ki, onlar Federasiyanın 89 subyektinin hamısında məskunlaşıblar.

Rusiya ilə Azərbaycan tarixi əlaqələri X əsrdən etibarən sərhəd bağlılığı, dəniz bağlılığı və ticari əlaqələr səbəbilə inkişaf edib. Zamanla Rusiyanın güclənməsi səbəbilə imperiya maraqlarına Azərbaycan daxil edildi. Xüsusilə, Azərbaycan uğrunda Rusiya-Türkiyə-İran qarşıdurması qanlı nəticələr verdi və bundan yerli əhali əziyyət çəkirdi. Bu səbəbdən də XIX əsrin əvvəllərindən başlayaraq, Azərbaycanın şimal hissəsində yaşayan soydaşlarımız Rusiya ərazilərinə köçməyə başlayıblar. Dərbənd, Quba, Bakı sakinləri Rusiyaya köç edən mühacirlər içərisində əksəriyyət təşkil edirlər.

Rusiya dövlətinin qüdrətli inkişaf dövrü keçdiyi zaman başqa yerlərdə olduğu kimi, Azərbaycanda da bu dövlətə köçənlər arasında ticarət və elm xadimləri var idi. Tədqiqatçı Nazim Rizvanın araşdırmasına görə 1440-1505 - Böyük Moskva knyazı III Vasili, 1530-1584. İvan Qroznı və 1672-1225-ci il I Pyotrın çarlığı illərində Rusiyaya köçən azərbaycanlı sənətkarlar, tacirlər, elm xadimləri Moskva, Sankt-Peterburq, Moskva ətrafı ərazilərdə məskunlaşdılar. Azərbaycanlılar içərisində Rusiya dövlət idarələrində çalışanların barəsində dəqiq məlumat almısa da, bəziləri barədə arxivlərdə məlumat rast gəlmək olar.

Rusiya Xarici İşlər Nazirliyində tərcüməçi işləmiş Nəsirov və Mirzə əbu Turab Vəzirov XVIII əsr Azərbaycan diasporunun tanınan nümayəndələri olublar. 1828-ci il Türkmənçay müqaviləsinə qədər Rusiyaya təhsil olmaq məqsədilə gedib burada daimi yaşayan soydaşlarımızdan Mirzə Abdulla Vəzirov, Mirzə Cəfər Topçubaşov, Abbasqulu ağa Bakıxanov kimi tanınmış şəxslərin adlarını çəkmək olar.

1813-1828-ci illər imzalanan Gülüstən və Türkmənçay sülh müqavilələri Azərbaycanı bir dövlət, azərbaycanlıları bir millət kimi iki hissəyə parçaladı. Rusiya təbəçiliyində qalan Şimali Azərbaycanın vətəndaşları Rus təbəəsi olurdular. Bu səbəbdən də Rusiya ərazisində yaşayan soydaşlarımızın daimi mühacirəti tez-tez baş verdiyindən statistik araşdırmalar tam olaraq aparmaq olduqca çətin olduğundan, Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşması 1991-ci ildən sonra götürülür.

Buna baxmayaraq 1828-1991-ci illər arası Rusiyaya axını güclənən mühacirət prosesini təqribi olaraq aşağıdakı dövrlərə bölmək olar:

1. 1828-1918-ci illər - əsasən elm, sənət və digər işlərlə məşğul olan Azərbaycan mühacirləri Rusiya ərazisində say etibarlı ilə seçilən icmalarını yarada biliblər. Bu illər ərzində bir çox tanınmış azərbaycanlılar

imperiyanın sayılıb-seçilən insanlarından olmaqla, Rusiyanın elminə və iqtisadiyyatına yadda qalan töhfələr qoyublar. Rusiya elmində, hərbişində və iqtisadiyyatında danılmaz rolu olan azərbaycanlılardan Əliağa Şıxlinski, Mirzə Məhəmmədəli, Hacı Kazım, Mirzə Kazım bəy, Ağababa Sadıqov, İbrahim ağa Usubov və yüzlərlə insanın adını çəkmək olar.

2. 1922-1960-cı illər - Azərbaycan Demokratik Respublikasının süqutundan sonra bolşevik siyasi ideologiyasının tərəfdarı olan Azərbaycanın kəndli-fəhlə sinfi Rusiyaya köməyə başlayıblar. Əsasən II Dünya müharibəsi illərində və müharibədən sonrakı dövrdə Rus qadınları ilə ailə qurub burada yaşayan soydaşlarımız Azərbaycan mühacirətinin ikinci dalğasının nümayəndələridir.

1932-ci il repressiyaları zamanı Sibir, Mərkəzi və Orta Asiya, Rusiyanın ucqar əyalətlərinə sürgün edilən azərbaycanlılarına əksər hissəsinin, vəfat etməsinə baxmayaraq, sağ qalanlar bu ərazilərdə yaşamağa məcbur olmuş və çox cüzi hissə vətənə qayıda bilmişdir.

3. 1960-80-ci illər - Bu dövrün mühacirəti sosial və iqtisadi səbəblərlə bağlıdır. İlk olaraq Rusiyanın əyalətlərində böyük tikililər – Sibirdə Baykal-Amur magistralı, Volqaboyunda, Tüməndə yeni neft yataqlarının istismarı, yeni şəhərlər salınması səbəbilə minlərlə azərbaycanlılar buraya köçmüşlər. Bu mühacirət prosesinə müvafiq olaraq II Bakı, III Bakı, IV Bakı kimi anlayışlar yaranmışdı.

1970-ci ildən isə Rusiyaya təhsil almağa gedib geri qayıtmayan azərbaycanlılar da çoxluq təşkil edirlər. Moskva, Leninqrad və digər iri şəhərlərə oxumağa gedən azərbaycanlılar təhsil müddəti bitdikdən sonra öz ixtisasları üzrə işləyərək Azərbaycan icmasının ziyalı təbəqəsini təşkil ediblər.

4. 1991-ci ildən bu günə qədər davam edən mühacirət prosesi əsasən iqtisadi səbəblərlə əlaqəlidir. Bu tarixdən başlanan mühacirət prosesi barədə tədqiqatçı Etibar Kərimli tədqiqatlarında qeyd edir ki, bu şəxslər Rusiyanın müxtəlif şəhər və rayonlarında məskunlaşdıqdan sonra təşkilatlanma strukturu - diaspor formalaşdırılması zərurəti meydana çıxmışdır. Hal-hazırda sayı 3 milyona çatan Rusiya azərbaycanlılarının əksəriyyəti 1991-ci ildən sonra kütləvi şəkildə bu əraziyə köçənlər təşkil edirlər.

Göründüyü kimi Rusiyada Azərbaycan diasporunun formalaşması bir neçə mərhələdən keçib. Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə etdikdən sonra buradakı soydaşlarımızın diaspor formalaşdırılması prosesi xüsusi intensivliklə başlanmış və hazırda proses davam etməkdədir.

1992-ci il 4 aprel Rusiya-Azərbaycan diplomatik münasibətlərin qurulmasından sonra gündəmdə duran əsas məsələ Rusiyada-Azərbaycan diasporunun durumudur. Rusiya ilə ölkəmiz arasında 1991-2003-cü illər arası münasibətlərdə bəzən soyuqluq, bəzən isə mehriban durumun olması azərbaycanlılara da öz təsirini göstərib.

Bütün bunlara baxmayaraq, Rusiyada Azərbaycan diasporunun fəaliyyəti tədqiqatçılar və analitiklərin rəyinə görə nisbətən passivdir. Rusiya azərbaycanlılarının çox hissəsini ticari işlərlə məşğul olan şəxslər tutur. Azərbaycanlılar içərisində tanınmış biznesmenlər, hüquqşünaslar, elm və incəsənət xadimləri olmasına baxmayaraq, birlik yoxdur. Bu hadisələr fonunda Azərbaycan diasporu artıq siyasiləşmiş bir birliyi xatırladır.

Rusiyanın ən yüksək vəzifəli şəxslərinə təsir etmək iqtidarda olan şəxslərin bir çoxu passiv mövqedə durmaqdadırlar. Hələ 1987-ci ilin may ayında Rusiyadakı Azərbaycan cəmiyyətləri arasında birlik yaranması məqsədilə Azərbaycan Cəmiyyətlərinin Koordinasiya Şurası» yaradıldı. Lakin sonradan cəmiyyətlər arasında

yanmış müəyyən problemlər səbəbilə Koordinasiya Şurası sadəcə kağız üzərində qalıb və fəaliyyətini dondurub.

Hazırda Rusiyada Azərbaycan diasporu erməni və gürcülərdən zəif hesab olunur. Azərbaycanlılar Qafqazdan Rusiyaya gedənlər içərisində sayca üstünlük təşkil etmələrinə baxmayaraq, onlar arasında həmrəylik - birlik zəif şəkildə qurulub. Bu gün Qafqazdan olan xalqlar içərisində Rusiya hüquq-mühafizə və yerli kriminal qruplar tərəfindən çox incidilənlər də azərbaycanlılardır.

Bu səbəbdən də Rusiyada bir müddət azərbaycanlılara qarşı başlanan təzyiqlər, bir qrup soydaşımızın vətənə geri göndərilməsi, kriminal zəmində baş verən cinayətlər səbəbilə qətl edilən soydaşlarımız və digər hadisələrin əsas günahın Azərbaycan diasporunun daxilində axtarmaq lazımdır.

Lakin məsələ göründüyü kimi qəliz və mürəkkəb deyil. Xüsusilə son zamanlar Rusiyada Azərbaycan diasporunun bəzi fəaliyyəti diqqətəlayiqdir ki, bunlara Moskva, Sankt-Peterburq kimi şəhərlərdə Azərbaycan günlərinin keçirilməsi azərbaycandilli qəzetlərin nəşrini aid etmək olar.

Həmyerlilərimizin Rusiyada ticarətlə məşğul olmalarından qazanılan maliyyənin Azərbaycanda dövriyyədə olması ölkə iqtisadiyyatının inkişafına bir növ təkan verir. Ticari məqsədlə Rusiyaya mühacirət edən soydaşlarımızın pərakəndə fəaliyyət göstərməməsi üçün imkanlı azərbaycanlı sahibkarlar çıxış yolları axtarıb tapmaqdadır.

Bu məqsədlə bəzi sahibkarlar Rusiya azərbaycanlılarının ticarət assosiasiyası yaradılması məsələsini gündəmə gətiriblər. Bu iş reallaşacağı təqdirdə azərbaycanlı iş adamları arasında əlaqələr asanlaşmaqla ticari riski azaldaraq.

Azərbaycan mətbuatının sayının və tirajının artırılması məsələsi Azərbaycan diasporunda müzakirə olunan məsələlər içərisində prioritet mövzu təşkil edir. Dövlət tərəfindən Rusiyada baş verən hadisələr

isə diqqətin son zamanlar artması görünür. Düzdür, ilk əvvəllər Rusiyada yaşayan azərbaycanlılar Azərbaycan səfirliyindən narazılığını bildirsə də, bu anlaşılmaz vəziyyət yoluna qoyulmaqdadır.

Hazırda Rusiyada azərbaycanlıları ətrafında birləşdirməyə çalışan 13 mərkəz fəaliyyət göstərsə də, bunlardan ikisi "Ümumrusiya Azərbaycanlılar Konqresi», "Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli Mədəniyyət Avtonomiyası» FNKA-Azerros ətrafında Azərbaycan Cəmiyyətləri və təşkilatları toplaşib və Rusiyanın bir çox bölgəsində filialları var. Rusiyada Azərbaycan diaspor təşkilatları 89 obyektin hamısında fəaliyyət göstərir. Əsasən Moskva ətrafı və Sankt-Peterburqda çoxluq təşkil edirlər.

Rusiyada Azərbaycan təşkilatlarından aşağıdakıların adını çəkmək olar:

1. "Ocaq" Mədəniyyəti Cəmiyyəti - Rusiyada azərbaycanlıların yaratdıqları ilk təşkilatlardandır. Əsasən ziyalılarından ibarət olan cəmiyyət mədəni-kütləvi tədbirlər keçirir, azərbaycanlıların hüquqlarının müdafiəsilə məşğul olur. 1989-cu ilin oktyabrında Moskva şəhər sovetindən rəsmi qeydiyyat alan cəmiyyətin digər diasporlar ilə mədəni əlaqələr yaranmaqdadır. "Ziya" və "Çıraq" qəzetləri nəşr edib.

2. Əhli-beyt İslam Cəmiyyəti -1995-ci ildə fəaliyyətə başlayan cəmiyyət 2002-ci ili mart ayında Rusiya Ədliyyə Nazirliyində qeydiyyatdan keçib. Cəmiyyət əsasən dini işlərlə - azərbaycanlılarla din qaydalarının öyrədilməsi, ziyarətə gedən soydaşlarımıza yardımçı olması, Azərbaycan-Rusiya arasında hərtərəfli münasibətlərin normallaşması və s. ilə məşğul olur.

3. Vətən Cəmiyyəti - 2000-ci ilin yanvarında təsis olunan Cəmiyyət Moskva və Moskva ətrafında yaşayan azərbaycanlıları ətrafında toplayıb. Əsas fəaliyyət məqsədi - Rusiyada yaşayan azərbaycanlıların hüquqlarının müdafiəsi, mədəni-kütləvi tədbirlər keçirməkdir. Rusiyanın digər vilayətlərində Azərbaycan Cəmiyyətlərinin yaradılmasında yardımçı olur.

4. Nizami Cəmiyyəti - 1988-ci il 5 mayda "Odlar Yurdu" kimi Ulyanovsk şəhərində fəaliyyətə başlayan cəmiyyət sonradan Ədliyyə Nazirliyindən Nizami" cəmiyyəti kimi qeydiyyatdan keçib.

Presently, 50 million Azerbaijanis live in about 70 world countries. In whole world more than 150 Azerbaijani Diaspora organizations are operating. The word Diaspora is derived from a Greek word which means inhabitation majority of a nation in other countries, Russian Federation is where Azerbaijani Diaspora has been widely established. According to unofficial statistics about 3 million Azerbaijanis live in Russia.

(ardı gələn sayımızda)

Euroxəbər.-2008.-30 iyul.-№13.-S.4

Ukrayna diasporumuz fəaldır

"Dostluq" Azərbaycan-Qorlovka Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Eldar İbrahimov:"Azərbaycan mətbəxi, mədəniyyəti və musiqisi ilə ukraynalıları yaxından tanış edirik"

Yəhya Babanlı

Xaricdə yaşayan və çalışan dəyərli soydaşlarımızdan biri də vətənpərvər ziyalımız, zəhmətsevər insan - Ukraynadakı "Dostluq" Azərbaycan-Qorlovka Mədəniyyət Mərkəzinin sədri, Qorlovka caz-klubun prezidenti, "Rıtsar Otçizni", "Koroleva Viktoriya" ordenləri ilə təltif olunan, "DONBASS 21" tikinti firmasının prezidenti, iş adamı Eldar Zahid oğlu İbrahimovdur.

E.İbrahimov 1960-cı ildə Şəkidə anadan olub. 1977-ci ildə Nekrasov adına Şəki rus orta məktəbini bitirib. 1977-ci ildən 1979-cu ilə qədər kombinatda çalışıb. 1979-1981-ci illərdə Sovet Ordusunda xidmət edib. Ordunu bitirəndə ona "starsına" rütbəsi verilib. 1982-ci ildən 1985-ci ilə qədər Ukraynanın Donetsk vilayətindəki Qorlovka şəhərində hərbişəkilənmiş yanğın söndürücü hissədə yanğınsöndürən vəzifəsində müqavilə əsasında işləyib. Əla işlədiyinə görə bir neçə dəfə pul mükafatları ilə mükafatlanıb. 1989-cu ildə isə Donetsk Politehnik İnstitutunun Qorlovka filialını avtomobillər və avtomobil təsərrüfatı ixtisası üzrə bitirib. Daha sonra isə həmyerlimiz Ukraynada müxtəlif müəssisə və vəzifələrdə uğurla təmsil olunub. Sonradan o, ictimai aktivliyini artırmağa və diaspor işinə töhfəsini verməyə başlayıb. Bu haqda belə danışır: "Biz - Qorlovka şəhərində çalışan bir qrup azərbaycanlı ziyalı və iş adamları çoxdan bəri Vətənimizi tanımaq üçün təşkilatlanmaq, ictimai təşkilat yaratmaq fikrində idik. Məqsədimiz ölkələrarası əlaqələrin intensivləşməsinə kömək göstərməkdən, ənənəvi əlaqələrimizi dirçəltmə və möhkəmlətməyə xidmət etmək, o cümlədən həmyerlilərimizin siyasi, iqtisadi, sosial və mədəni hüquqlarının müdafiəsində dayanmaqdan ibarət olub.

Qorlovka şəhərindəki Qorlovka Azərbaycan Dostluq Cəmiyyəti Ukrayna-Azərbaycan dostluğunun bariz nümunəsidir. Biz cəmiyyət olaraq keçmişimizi yaşadaraq, gələcəyə doğru inamla addımlayırıq. İctimai fəaliyyətimiz Ukrayna-Azərbaycan gəncliyinə örnək olmalıdır. Əminik ki, üzərimizə götürdüyümüz çətin, amma şərəfli işin öhdəsindən layiqincə gələcəyik."

Eldar müəllim deyir ki, oradakı azərbaycanlılar Ukraynanı özlərinə ikinci vətən seçiblər: "Çalışırıq ki, fəaliyyət göstərdiyimiz tikinti sahəsində də keyfiyyətli işimizlə Azərbaycanın adını və azərbaycanlıların imicini daha da yüksəklərə qaldıraaq. Bu baxımdan sözü gedən sahədə Azərbaycan üslubundan da yararlanmaqla xalqımızın sənətkarlıq nümunələrini Ukraynaya göstərir, yaşadır və oradakı xalqlara nümayiş etdiririk. "Dostluq" mərkəzi isə oradakı xalqları bir-biri ilə sıx tellərlə bağlayan dostluq kör-püsüdür. Bu körpü əsrlərin yaddaşından süzülüb gələn əlaqələri özündə birləşdirərək onu gələcək nəsillərə ötürür. Bu cəmiyyətin inkişafı və çiçəklənməsində vətənpərvər soydaşlarımızın rolu böyükdür. Xüsusilə Nəriman Vəliyev, Əlinasir Bayramov, Namiq Muradov, Bəylər İbişov, Vahid Məmmədov, Şahmar Məmmədov və başqalarıdır. Xüsusi vurğulamaq istəyirəm ki, ürəkaçan hal ondadır ki, gündən-günə əhatə dairəmiz genişlənir, sıralarımız sıxlaşır, maraq

dairəmiz də böyüməkdədir. Biz bununla daha geniş şəkildə Azərbaycan həqiqətlərini Ukrayna və digər xalqların ictimaiyyətinə çatdırmış oluruq."

Sözügedən cəmiyyətin fəaliyyəti ilə bağlı məlumat verən E.İbrahimov bildirdi ki, cəmiyyətin gələcək fəaliyyətində rəngarəng mədəni, mədəni-kütləvi tədbirlər maarif işi, yazıçıların, bəstəkarların yaradıcılığı ilə tanışlıq, sərgilər, xeyriyyə konsertləri keçirmək nəzərdə tutulur: "Cəmiyyətimizin əsas vəzifələrindən biri də Ukrayna mədəniyyətinə hörmət göstərmək və əlamətdar günlərdə yaxından, fəal iştirak etməkdən ibarətdir. Bu cür əlamətdar və Ukrayna cəmiyyəti üçün önəmli olan tədbirlərdə soydaşlarımızın aktiv iştirak etməsinə səy göstərməklə əslində azərbaycanlıların Ukrayna cəmiyyətinə inteqrasiya etməsini asanlaşdırırıq. Belə tədbirlərə qatılan soydaşlarımız da bunu yaxşı dərk edirlər, ona görə də cəmiyyətdə aktivliyə önəm verirlər. Həmçinin belə tədbirlərin daha bir önəmi ondadır ki, ənənəvi günlərdə Azərbaycan mətbəxi, mədəniyyəti və musiqisi ilə ukraynalıları tanış etmək für-səti tapmış oluruq."

E.İbrahimovun sözlərinə görə, rəhbəri olduğu "Dostluq" cəmiyyətinin fəaliyyətinin effektiv alınmasında və şəhərdəki soydaşlarımızın konsolidasiyasının güclənməsində Azərbaycanın Ukraynadakı fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Tələt Əliyevin, Donetsk vilayəti Azərbaycan Konqresi rəhbərliyi iqbal Mahmudovun, digər vilayətlərdə olan Azərbaycan cəmiyyətlərinin rəhbərləri, neçə-neçə adlı-sanlı həmyerlimizin, Azərbaycana rəğbəti olan digər millətlərdən olan tanınmış adamların konkret töhfələri olub. Elə buna görə də cəmiyyətin fəaliyyəti daha intensiv və effektivdir. Cəmiyyətin təşkil etdiyi mədəni-kütləvi tədbirlər, Azərbaycan günləri, konsertlər, musiqili proqramlar həm ukraynalılar, həm də soydaşlarımız, oradakı diasporumuz arasında böyük rəğbət və maraqla qarşılanmaqdadır. Bundan başqa cəmiyyət xeyriyyəçilik işlərinə də mühüm diqqət yetirir. Çətinliklə üzləşən, müəyyən maddi-mənəvi məsələlərə görə yardıma ehtiyacı olan həmyerlilərimizə cəmiyyətin fondu hesabına yardımlar göstərilir. Xeyriyyəçilik tədbirləri sırasında Qorlovka şəhərində yerləşən qocalar və uşaqlar evinə daim maddi kö-məklik göstərilməsi də var.

Palitra.-2008.-18 iyul.-№72.-S.7

Diaspor təşkilatları prezidenti təbrik edib

P.Sultanova

ABŞ-ın Texas ştatının Hyuston şəhərində yaşayan azərbaycanlılar adından Bakı-Hyuston Qardaş Şəhər Assosiasiyası İlham Əliyevə növbəti dəfə Azərbaycan prezidenti seçilməsi münasibətilə təbrik məktubu göndərib. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin mətbuat xidməti bildirir ki, məktubda növbəti beş ildə prezidentə fəaliyyətində uğurlar arzulandır. Diaspor təşkilatı Azərbaycan dövlətinin daha da möhkəmlənməsi və çiçəklənməsi, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması uğrunda, eləcə də ölkənin iqtisadi qüdrətinin inkişafı yolunda prezidentin göstərdiyi çox mühüm və mütərəqqi fəaliyyətlə bağlı qürur hissi keçirdiyini bildirir və bu fəaliyyəti yüksək qiymətləndirir.

Təbrikə qoşulan "Azərbaycan Nyu-York Assosiasiyası"da (ANA) İlham Əliyevə ünvanladığı məktubda Azərbaycanın bundan sonra daha da çiçəklənməsi, inkişaf etməsi yolundakı fəaliyyətində dövlət başçısına uğurlar arzulayır.

Amerikada və Kanadada yaşayan yəhudilər də İlham Əliyevin yenidən Azərbaycan prezidenti seçilməsindən məmnundurlar. Amerikada və Kanadada yaşayan Qafqaz Yəhudilərinin Mədəniyyət Mərkəzindən göndərilən məktubda yəhudi icması İlham Əliyevi seçkilərdə qazandığı inamlı qələbə münasibətilə təbrik edir: "Sizin qələbəniz xalqın böyük dəstəyini bir daha sübut etdi". Amerikalı yəhudilərin fikrincə, İlham Əliyevin milli məsələlərə müdrik yanaşması, ölkədə müxtəlif konfessiyalara qarşı hökm sürən tolerantlıq Azərbaycanda çox gözəl sosial mühit yaradıb. Qafqaz yəhudi icması prezident İlham Əliyevin dünyadakı Azərbaycan diasporuna göstərdiyi diqqət və qayğıını da yüksək qiymətləndirir.

Amerika yəhudilərindən prezident İlham Əliyevə ünvanlanan daha bir məktub Amerikada və Kanadada yaşayan Buxara Yəhudiləri Konqresindəndir. Mərkəzi Asiyadan köçmüş 50 min yəhudini birləşdirən bu təşkilat da İlham Əliyevi yenidən prezident seçilməsi münasibətilə təbrik edir. Məktubda iki xalqın tarixən sıx dostluq və əməkdaşlıq telləri bağladığı bildirilir: "Buxara yəhudiləri əmindirlər ki, İlham Əliyevin Azərbaycana növbəti 5 ildə rəhbərliyi dövründə bu əməkdaşlıq daha da inkişaf edəcək".

525-ci qəzet.-2008.-18 oktyabr.-№192.-S.5

"Gənclərimizin Rusiyanın dövlət strukturlarında təmsil olunmasına çalışırıq"

Çelyabinsk vilayətinin "Ozan" Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Rafael Quliyev:

**"İstəyirik ki, Çelyabinskə Azərbaycan arasında imzalanan müqavilə əsasında daha intensiv işlər
qurulsun"**

Nigar Abdullayeva

Xaricdəki diaspor təşkilatlarımız fəaliyyətlərini daha da gücləndirməklə yanaşı Azərbaycanla davamlı əlaqələrin qurulmasına da böyük önəm verirlər. Bu günlərdə Bakıda səfərdə olarkən "Palitra"nın qonağı olan Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin Çelyabinsk vilayətinin "Ozan" Mədəniyyət Mərkəzinin sədri Rafael Quliyev bu istiqamətdə işlərin daha da genişlənməsinə ehtiyac olduğunu deyir.

-Hazırda Rusiyadakı diaspor təşkilatlarımızdan biri olan "Ozan" Mədəniyyət Mərkəzi fəaliyyətini hansı istiqamətdə qurub?

-Təşkilatımız 2000-ci ildən fəaliyyətə başlayıb və həmin vaxtdan indiyədək davamlı olaraq işini daha da gücləndirir. İndiyədək bir sıra istiqamətlərdə layihələr həyata keçirmişik. Bunların bir qismi soydaşlarımızın problemləri, onların hüquqlarının qorunması ilə bağlı layihələrdir, eləcə də dövlət orqanları ilə işbirliyimiz var. Belə ki, Çelyabinsk vilayətində Qubernator yanında Milli Şuralar üzrə qurumda bizim təşkilat da təmsil olunur. Qanunvericilik orqanlarının nəzdində də milli məsələlər üzrə qurumda, eləcə də Miqrasiya Xidmətinin tərkibində xüsusi şöbə var ki, orada da biz xalqımızı təmsil edirik. Bundan başqa orada yaşayan xalqların nümayəndələrinin təmsil olduğu Xalqlar Assambleyası var ki, cəmiyyətimiz yarandığı vaxtdan bu assambleyanın fəal üzvüdür. Ümumiyyətlə, hansı bir qurumun tərkibində fəaliyyət göstərməmişə baxmayaraq xalqımızı layiqincə təmsil etməyə çalışırıq. Xalqımızın tarixini, mədəniyyətini çatdırırıq ki, bu da böyük rəğbətlə qarşılır. 2002-ci ildən başlayaraq təşkilatımız tərəfindən "Ozan" adlı qəzet nəşr olunmağa başlayıb. 2006-cı ildə qəzetimiz vilayətin ən yaxşı qəzeti adına layiq görülüb. Eyni zamanda Çelyabinsk vilayətinin 70 illiyinə həsr edilən "Dostluğun ipək yolu" adlı kitab nəşr etmişik. Burada Azərbaycanla Rusiya arasında tarixən mövcud olan əlaqələrdən söhbət açılır, orada hazırda fəaliyyət göstərən tanınmış insanlar fikirlərini deyiblər. Lakin reallaşdırılan layihələrlə yanaşı görülən işlər hələ ki bizi qane etmir və bu istiqamətdə işlərimizi daha da artırmağa çalışırıq. Diaspor təşkilatı kimi Çelyabinskə xeyriyyə işləri ilə məşğul oluruq. Belə ki, uşaq və qocalar evləri, müharibə veteranları üçün mütəmadi olaraq xeyriyyə tədbirləri keçiririk. Uşaq evlərində keçirdiyimiz tədbirlərdə oradakı balacalarla yanaşı azərbaycanlı uşaqlar da iştirak edir. Məktəblərdə 6-10-cu siniflər arasında digər xalqların komandaları ilə birgə bizim təşkilat tərəfindən "Kim, harada, necə?" intellektual oyununu keçirilir. Bu oyunda bizim əsas məqsədimiz məktəb masası arxasından başlayaraq uşaqları tolerant böyütmək, başqa mədəniyyətlərə uyğunlaşdırmaq və digər uşaqlara Azərbaycanı daha yaxından tanıtdırmaqdır. Oyun zamanı hər komanda 6-7 nəfərdən ibarət olur və qalib komanda hədiyyələrlə mü-kafatlandırılır. 2006-cı

ildə Azərbaycan-da keçirilən Rusiya ili çərçivəsində Çelyabinsk vilayətinin nümayəndələri ölkəmizə gəlmişdi. Bakıda təşkil olunan hə-min görüş zamanı Çelyabinsk vilayəti ilə Azərbaycan arasında siyasi, iqtisadi, mədəni əlaqələrlə bağlı müqavilələr imzalanıb. Bu müqavilələrə əsasən tələbələrin Bakıya gəlməsi, kitabxanalar arasında mübadilə, Bakı Dövlət Universiteti və rəssamlarla bağlı qurulan əlaqələr davam edir. Bu yaxınlarda artıq Çelyabinsk 36 sayılı məktəbin "Xalqlar dostluğu" məktəbinə çevrilməsinə nail olmuşuq. 4 noyabr Rusiyada Xalqlar Biliyi Günü ki-mi qeyd edilir və həmin gün məktəbdə bütün xalqların nümayəndələri öz milli geyimlərini, çap məhsullarını nümayiş

etdirdi. Biz də öz ölkəmizlə bağlı stendi-mizi təqdim etdik. Eyni zamanda biz Çelyabinskdə "Xalqlar muzeyi" yaratmaq istəyirik və burada bizim təşkilatın fəaliyyəti dövründə həyata keçirilən tədbirlər, layihələr təqdim ediləcək. Ümumiyyətlə, bizim təşkilatımız fəaliyyəti ilə fərqlənir və bunun nəticəsidir ki, Moskvada nəşr edilən "Rusiyanın ən yaxşı insanları" adlı kitaba Rusiyanın tanınmış dövlət xadimləri ilə yanaşı bizim təşkilatın nümayəndəsi kimi mən də daxil edilmişəm. Görülən işlər, mənəvi dəyərlərin təbliği istiqamətində həyata keçirdiyimiz tədbirlər bu müddət ərzində təşkilatımızın nümunəvi bir cəmiyyət kimi tanınmasına imkan yaradıb. Biz Azərbaycanı orada layiqincə təmsil edirik və bundan sonra da həmin zirvəni heç kəsə vermək fikrimiz yoxdur. Elə bir qurum yoxdur ki, bizim orada fəaliyyətimiz hiss edilməsin. Hər bir yerdə iştirak edirik, sözüümüzü deyirik və adımız var.

-Sizin təşkilat gənclərlə işbirliyinin qurulması istiqamətində layihələr reallaşdırmağa çalışır. Bu istiqamətdə hansı planlarınız var?

-Təşkilatımızın sonuncu tədbiri 30 oktyabrda təşkil edilib və 70-dən artıq tələbəmizin iştirakı ilə keçirilən bu tədbirdə ölkə başçısı İlham Əliyevin yenidən ölkə başçısı seçilməsi böyük sevinc hissi ilə qarşılandı. Ümumiyyətlə, oradakı gənclər təşkilatları ilə sıx əlaqələrimiz var. Təşkilatın ətrafında güclü gənclər toplaşmış və onlar çox fəaldırlar. Onu da qeyd edim ki, Moskvadakı Azərbaycan Gənclər Təşkilatının prezidenti Leyla Əliyeva gənclərimizi daha da fərəhləndirir. Çelyabinsk gənclərini dəstəkləyir, bütün regionlardakı Gənclər təşkilatlarının qeydiyyatdan keçməsinə çalışır və istəyir ki, onlar güclü bir forum kimi fəaliyyət göstərsin. Bu məqsədlə də gənclərimiz yayda iclas keçirdilər və sədr seçdilər. İstəyirik ki, "Kim, harada, necə?" intellektual oyununu da gənclər özləri idarə etsinlər. Bu gün həqiqətən də digər gənclər təşkilatları bizim gənclərə qibtə edirlər və onlardan bir çox şeyləri öyrənmək istəyirlər. Orada yaşayan soydaşlarımız əsasən 1990-cı illərdə oraya kütləvi şəkildə gəliblər. Artıq ötən müddət ərzində orada yaşayan soydaşlarımızın uşaqları bağçaya, məktəbə və ali təhsil ocaqlarına gediblər. Artıq oradakı ali təhsil müəssisələrini bitirib çalışanlar da var. İnanıram ki, yaxın müddət ərzində biz həmin gənclərə təkan verib dövlət strukturlarında təmsil olunmalarına yardım edəcəyik. Bu gün biz heç bir millətdən, o cümlədən ermənidən zəif deyilik. Azərbaycandan kiçik bir dəstəyi hiss etmək bizim üçün çox önəmlidir. Hazırda ölkəmiz, iqtisadiyyatımız sürətlə inkişaf edir və bu da dövlətimizin daim yaşaması üçün şərait yaradır. Lakin bununla yanaşı diasporumuzun yaşaması, fəaliyyət göstərməsi də dövlətimiz üçün çox önəmlidir. Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən iqtisadiyyatı daha dərindən öyrənmək üçün 800 nəfərə yaxın insan Rusiyaya göndərilmişdi. Bu gün bizim Rusiyada "Lukoyl"-un rəhbəri Vahid Ələkbərov kimi tanınmış şəxslərimiz var. İstəyirik ki, gənclərimiz bu gün ölkəmizlə bağlı tədbirlərdə iştirak etsinlər, daim dəstək görsünlər və qaynaqlar möhkəm qalsın. Əgər həmin ölkəmizlə əlaqəli bağlar

qırılarsa, sonra həmin gənclər gəlməzlər. Buradakı gənclərə aşılayırıq ki, Azərbaycanda hazırda yeni təhsil ocaqları açılır, gözəl şərait yaradılır və onlar elə oxumalıdırlar ki, özlərini təsdiq etsinlər. inandırırıq ki, hər şeyə qalib gələn hünərdir və bu da ağıllı, inamlı insanlarda olur. Bu gün həmin hünəri mən öz gənclərimizdə görürəm.

-Bakıya səfəriniz nə ilə bağlıdır? XÖYAİDK ilə əlaqələrinizin möhkəmlənməsində yeni hansı təkliflər sürmək istərdiniz?

-Səfərimin məqsədi odur ki, Çelyabinsk qubernatorunun ölkə başçısının yenidən prezident seçilməsi münasibətilə İlham Əliyevə ünvanladığı təbrik məktubunu gətirmişdim. İstəyirik ki, Çelya-binsklə Azərbaycan arasında imzalanan müqavilə əsasında bir az da intensiv işlər qurulsun. Qubernatorun təbrik məktubunda ölkə başçısının nailiyyətləri, xidmətləri öz əksini tapıb və burada vurğulayıb ki, sizin iqtisadi, siyasi addımlarınız xalqımızın rifahını daha da yüksəldib. Həmçinin göstərilir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi dövründə yaxşı əlaqələrimiz vardı və istəyirik ki, bu indi də davam etsin. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə yarandığı vaxtdan əməkdaşlıq edirik, komitə sədri Nazim İbrahimovla əlaqələrimiz var. Komitənin Rusiya şöbəsinin rəhbərliyi də diasporla bağlı ilk səfərini məhz Çelyabinskə edib. İstərdik ki, bu ünsiyyət gündən-günə daha da intensivləşsin. Məsələn, informasiya sahəsində bu əlaqələrin genişlənməsini istərdik. Yəni informasiyanı çatdırmaq üçün bizim komitə tərəfindən istiqamətverici təkliflərə ehtiyacımız var. Bu günlərdə ölkəyə səfəri-miz zamanı da komitədə görüşlərimiz oldu və öz fikirlərimizi çatdırdıq.

-Hazırda bir sıra ölkələrdə "bazar günü" məktəbləri olsa da, Çelyabinskə yoxdur. Bunun səbəbi nədir?

-Hazırda orada 10 min azərbaycanlı yaşayır. Lakin burada yaşayan soydaşlarımızın uşaqları hələ Azərbaycan dilini unutmayıblar. Mənim fikrimcə, onlar dilimizi unutduqda buna ehtiyac olacaq. Yəni belə bir məktəb açmaq üçün elə bir problem yoxdur. Yəni komitə tərəfindən dərs vəsaitləri verilir. Eyni zamanda valideynlər özləri də o qədər meyl göstərmirlər.

-Qarşıdan Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü gəlir. Bununla bağlı hansı tədbirləri həyata keçirmək istərdiniz?

-Bakıda diasporla bağlı qurultaylar, forumlar keçirilir, mən də bu tədbirlərdə daim iştirakçı olmuşam. Bu tədbirlər sanki bizim enerji mənbəyimizdir, işimizə istiqamət verir, müəyyənləşdirir. Ölkə-mizlə bağlı nə qədər çox informasiya əldə etsək, bu bizim üçün çox önəmlidir. Orada fəaliyyət göstərən Xalqlar Assambleyasının üzvü olan digər diaspor təşkilatları - rus, alman, gürcü, qazax, tacik, özbəklərlə sıx əməkdaşlıq edirik. Bir-birimizə dəstək oluruq, köməklik edirik. Bizim işlər nümunəvi olduğu üçün onlar bizə müraciət edir və keçirdiyimiz tədbirlərə onları dəvət edirik.

Hətta ermənilər bizə yalnız paxıllıq edirlər. Sayca 14 minə yaxın olsalar da, onlar siyasi baxımdan bizdən aşağı yerdədirlər. Biz bütün Azərbaycanla bağlı bütün tarixi günlərimizi qeyd edirik. Məsələn, bizim təşkilatçılığımızla Xocalı faciəsi ilə bağlı kadrlar televiziya da nümayiş etdirilib. Həmçinin Xocalı ilə bağlı ziyalıların, digər cəmiyyətlərin sədrlərinin iştirakı ilə keçirdiyimiz konfransda müzakirələr apardıq. Lakin onu da qeyd edirəm ki, Xocalı ilə bağlı bizim vəsaitimiz azdır. Hər il olduğu kimi, biz Dünya Azərbaycanlılarının

Həmrəylik Gününü qeyd edəcəyik. Bu il həm də gənclər təşkilatlarının yaranması ilə bağlı bu bayramı daha geniş şəkildə gerçəkləşdirəcəyik.

Palitra.-2008.-11 noyabr.-№.119.-S.7

Azərbaycan diasporunun türkiyəli qanadı

Coğrafi baxımdan din, dil, soykök ümumiliyi nöqteyi - nəzərindən Azərbaycan və Türkiyəni bağlayan tellər uzun əsrlərə gedib çıxır. Bir millət, iki dövlət olan Azərbaycan və Türkiyə arasında münasibətlər, əlaqələr tarixi zaman kəsiyində dəyişməmiş dostluq bağları daha da bərkimiş, möhkəmlənmişdir.

Tarixi hadisələr səbəbilə əsrlər öncə Şimali Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən - Naxçıvandan, Zəngəzurdan, Gəncədən, Qarabağdan soydaşlarımız qardaş ölkəyə mühacirət etmiş və burada məskunlaşaraq təbii-bioloji yolla artmışlar. Bu səbəbdən də Azərbaycan diasporunun üçüncü qanadını türkiyəli azərbaycanlıları təşkil edir. Əsasən İğdır vilayətində məskunlaşan soydaşlarımız digər Türkiyə şəhərlərində və bölgələrində yaşayırlar. Ancaq İğdır azərbaycanlıları yaşadıkları ən sıx bölgədir. Buna görə də İğdırdan olan azərbaycanlılar diasporumuzun türkiyəli azərbaycanlılar qanadının əsas nümayəndələridir.

Türkiyəli azərbaycanlıları Avropa ölkələrində çoxluq təşkil edir. Hazırda Almaniya, Belçika, Danimarka, Hollandiya, İsveç, Finlandiya, Norveç, İngiltərədə türkiyəli azərbaycanlılar çox sayda məskunlaşıblar. Onların bu ölkələrə köçməsi 1950-ci illərdən başlayaraq Türkiyədən Avropaya kütləvi mühacirətdən başlayır, Türkiyə vətəndaşları, Şimali azərbaycanlılar da sosial-iqtisadi səbəbin mühacirət prosesinə qoşulublar.

Türkiyəli azərbaycanlıların Avropa ölkələrinə mühacirəti razılaşdırılmış, normallaşdırılmış, məqsədli və kvotalı mühacirət idi. Türkiyənin Avropa və digər ölkələri ilə imzaladığı, əmək müqavilələrindən irəli gələn şərtlər əsasında türkiyəli azərbaycanlılar bu ölkələrə işləməyə və daha çox pul qazanma axışırıdılar

Köçdükləri ölkələrdə maddi və sosial vəziyyətlərini normallaşdıran türkiyəli azərbaycanlılar sonradan ailələrini, qohum-əqrəbalarını öz yanlarına gətirirdilər. Ailələrin birləşdirilməsi adlanan bu proses türkiyəli azərbaycanlıların yaşadıkları ölkələrdəki sosial, yaş, cinsi, peşə, soy-demoqrafik strukturunu kəmiyyət və keyfiyyət baxımından dəyişməsinə və zənginləşməsinə gətirib çıxartdı. Türkiyəli azərbaycanlıların Avropa ölkələrinə mühacirəti diasporumuzun bir qədər cavanlaşmasına və diasporumuzun keyfiyyət göstəricilərinin dəyişməsinə xeyli kömək etdi. Türkiyəli gənclər menecment, bilgisayar mütəxəssisi, texniki xidmət sahələri, türkizm kimi ali ixtisas istiqamətləri seçərək, zamanla özlərinə özəl iqtisadi sahibkara çevrilirdilər.

Eyni zamanda, azərbaycanlı gənclərin bir-birləri ilə ailə qurmaları, sayəsində avropalı azərbaycanlı ailələrinin təməli qoyan türkiyəli soydaşlarımız bir çox müsbət keyfiyyətlərə malikdirlər.

Türkiyəli soydaşlarımız dindar, Ulu Tanrının kəramətinə inanan insanlardır. Bu səbəbdən də türkiyəli azərbaycanlıların çoxu hacı, məşədi, kərbalayidirlər. Vətənə nostalji hisslərlə bağlı olan türkiyəli soydaşlarımız ailədə, övladlarının milli ruhda böyüdülməsi, milli dəyərlərə münasibəti, Azərbaycan dili, mətbəxi, musiqisi, ədəbiyyatı və folkloru məsələlərində mühafizəkardırlar. Bununla paralel olaraq onlarda türkiyəçilik faktoru, türkçülük ideologiyası hələ də aparıcı yerdədir. Gənclər milli ruhda böyüdülməsinə baxmayaraq, Avropa və Qərb modeli təsiri altındadırlar. Əsasən ticari işlərlə məşğul olan Türkiyəli soydaşlarımız siyasi fəaliyyətdə əvvəllər passiv olsalar da, son zamanlar bir qədər fəallaşıblar. Türkçülük ideologiyası təsiri altında olması cənublu və şimalı azərbaycanlılarla onlar arasında müxtəlif qütblər yaradıb, Türkiyəni azərbaycanlılar

içərisində Azərbaycan dövlətinə münasibət fərqləri də var. Bu qanada daxil olan bəzi azərbaycanlıların Ana Vətən anlayışı çox zaman üst-üstə düşmür. Bu şəxslər Azərbaycan dövlətini deyil, Türkiyəni özlərinin vətəni hesab edirlər. Təəssüf ki, bu cür yanaşma meylləri türkiyəli soydaşlarımızın əksəriyyəti tərəfindən qəbul edilib. Sevindirici haldır ki, son zamanlar türkiyəli azərbaycanlılar Azərbaycana münasibətinin müsbət istiqamətdə dəyişərək Ana Vətən kimi məhz Azərbaycanı görürlər.

Göründüyü kimi Azərbaycan diasporu özünün çox çalarlı və çoxşaxəli tərəfləri ilə seçilir. Azərbaycan diasporunda belə neqativ problemlərin aradan götürülməsi üçün isə mütləq azərbaycançılıq ideologiyasında geniş surətdə tətbiq etmək lazımdır. Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi, birliyi, Azərbaycan dövləti faktoru ətrafında birləşməsi üçün azərbaycançılıq ideologiyası zəruri və qaçılmaz işlərdən biridir.

The strings from the point of religion, language and root equality tying together Azerbaijan and Turkey traces back to long centuries. Being one nation and two countries, the relations between Azerbaijan and Turkey has become stronger during the history. Owing to the historical events the people have moved to Turkey from the northern Azerbaijan Nakhchivan, Zengezur, Genje, Karabakh and established there. And that's why Turkey forms the third wing of Azerbaijan Diaspora.

E

uro xəbər.-2008.-14 noyabr-27 noyabr.- №21.-S.4

Milli məsələlərdə vahid mövqe sərgiləmək lazımdır

Tənzilə Rüstəmxanlı: "Bu, Azərbaycan adına ilk belə böyük tədbir idi"

İntiqam Valehoğlu

Son günlər Dünya Azərbaycanlıları Konqresi və Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin Avropada ölkəmizin təbliğ olunması istiqamətində həyata keçirdiyi tədbirlər təqdirəlayiqdir. Ancaq sözsüz ki, hər dəfə bu cür tədbirlərin keçirilməsi heç də asan başa gəlmir. Bir çox hallarda isə təşkilatçılar hətta soydaşlarımız tərəfindən böyük maneələrlə qarşı-qarşıya qoyulurlar. Hazırda Avropada keçirilən tədbirlərin əsas təşkilatçılarından biri olan DAK həmsədrinin Türk dünyasından sorumlu müşaviri, Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin sədri Tənzilə Rüstəmxanlı vətənə dönmə kimi ilk təəssüratlarını "OLAYLAR"la bölüşüb.

- Tənzilə xanım, bildiyimizə görə, Avropada tədbirlərin keçirilməsində bir sıra problemlərlə üzləşməyinizə baxmayaraq, çox gözəl bir konfrans keçirilib. Təəssüratlarınız necədir?

- Oktyabr ayının əvvəllərində DAK rəsmilərinin Amerikada böyük görüşləri oldu. Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin qarşısında əsas iki məsələ-birincisi Qarabağ münaqişəsinin, ikincisi isə Güney məsələsi durur. Məqsədimiz bu cür problemlərimizi həm Avropanın, həm də dünyanın bir çox qurumlarının diqqətinə çatdırmaqdır. Görüşlər zamanı keçən qurultaydan sonra qərara alındı ki, Brüsseldə Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin ofisi açılsın və biz bu ofis vasitəsilə fəaliyyət göstərə bilək. Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin artıq iki ilə yaxındır ki, Avropa təmsilçisi var-Şərifə Özdəmir. O indiyə kimi Belçikada bir sıra görüşlər keçirib. Bizim budəfəki tədbirimizin də əsas təşkilatçısı o idi. Biz ondan DAK-ın da bu ölkədə fəaliyyət göstərməsinə yardımçı olmasını xahiş etdik. Özdəmir Türkiyə türküdür və bu ölkədə fəaliyyət göstərən türk qəzeti vasitəsilə də xeyli iş görüb. Çox vaxt biz bir yerə yığışırıq, Türk dərnəkləri, Azərbaycan dərnəkləri gəlir və özümüz deyib, özümüz eşidirik. Biz hər dəfə fikirlərimizi nə dünya mediasına, nə də bu ölkədə yaşayan insanların diqqətinə çatdırma bilməmişik. Belə qərara gəldik ki, Avropa Parlamentinin binasında bir yer ala və Belçika, Avropa mediasını, millət vəkillərini dəvət edib bir konfrans keçirək. Həm Dağlıq Qarabağ məsələsini, həm də Azərbaycanın bölünmüş xalq olduğunu gündəmə gətirək. Bu il Türkmənçay müqaviləsinin 180 illiyi tamam olur. Düşündük ki, bölünmüş bir xalq olduğumuzu Avropanın gündəminə gətirək. Biz bu tədbiri dekabrın 12-də keçirmək istəyirdik və Azərbaycanın Belçikadakı səfirindən də xahiş etmişdik. Bizim səfirimiz Emin Eyyubov bu məsələlərə çox duyarlı yanaşır, DAK-ın oradakı nümayəndəsi ilə yaxın əməkdaşlıq edir. Çox sevindim ki, Azərbaycanı belə bir səfir təmsil edir, kim bir balaca iş görürsə, hər zaman onun yanında olduğunu göstərir. Bu işdə onun da böyük qatqısı oldu. Səfirliyin əməkdaşı Fuad Hübətov bildirdi ki, salon ayın 12-də deyil, 8-də boş olacaq. Həmin gün qurban bayramı olduğundan, həmin insanlar bayramı qeyd etdiklərindən saat 2-də konfransa gəlmək imkanı çətin olacaqdı. Biz 8-nə razılaşsaq da, Fuad Hübətov bizə bildirdi ki, binanı

verməkdən imtina etdilər, başınızın çarəsinə baxın. Sağ olsun bizim oradakı təmsilçimiz-Şərifə Özdəmir çox böyük bir qeyrət ortaya qoydu. Avropa Parlamentindən daha yüksək olan Senatonun binasında ən böyük salonu ayarladılar. Belçikanın baş naziri olmuş senator Filip Mosis bizə çox böyük kömək etdi. Onun dəstəyi ilə Senatonun ən böyük salonunda konfransımız çox gözəl şəkildə baş tutdu. Konfrans çox yüksək səviyyədə keçdi. İndiyə kimi hətta Türkiyənin özü belə həmin salonda konfrans keçirə bilməyib. İlk dəfə idi ki, Azərbaycanın adına belə bir hadisə baş verirdi. Mən buna görə həm diaspora komitəmizi, həm Belçikadakı səfirliyimizi, həm xalqımızı təbrik edirəm. İlk dəfə idi ki, Belçikanın senatorları həmin konfransda iştirak edirdilər. Bəzi nazirlər birinci müavinini göndərmişdi və bundan əvvəl həmin nazirlə də görüşümüz olmuşdu. 45 dəqiqə senator Filip Mosis giriş çıxışı etdi, suallara cavab verdi. Sabir Rüstəmxanlı bu konfransda çox böyük və məzmunlu bir çıxış elədi. Mən əsirlikdə olan insanlarımızla, Xocalı ilə bağlı Milli Təhlükəsizlik Nazirliyimizin bizə verdiyi materialları qonaqlara təqdim etdim. Nazir Eldar Mahmudovun rəhbərliyi ilə hazırlanmış "Bizi əsirlikdən qurtarın" kitabını təqdim etdik. Kitab haqqında qonaqlara məlumat verdim, Xocalı faciəsi zamanı əsir, itkin düşmüş soydaşlarımızın taleyindən danışdım. Çünki bu insan haqlarıdır və hər bir avropalının bu haqda məlumatlı olması çox vacibdir. Mənim verdiyim məlumatlar qonaqların çox böyük marağına səbəb oldu. Orada olan türk dərnəkləri də çıxış etdilər. Ən gözəli odur ki, Türkiyənin ən böyük qəzetlərindən biri olan "Hürriyyət" əsas səhifələrini bu tədbirə ayırıb. İnternet saytları, Belçikanın bütün qəzetləri bu haqda məlumatlar verdilər. Həmin yazıların əksəriyyətinin başlığı belədir-"Zülm görən də, suçlanan da həp türk". Çünki Sabir bəy çıxışında bunu demişdi. İndi bu işlər Stokholmda davam edir. Mən sadəcə vaxt azlığına görə bir az tez qayıtdım. Belçikadakı dərnəklərin nümayəndələri axın-axın DAK-ın Brüsseldəki ofisinə gəldilər, təbrik elədilər, bərabər işbirliyi görmək istədiklərini bildirdilər. Hesab edirəm ki, həm Azərbaycan, həm də Türkiyə adına böyük bir iş görüldü. Çünki bu tədbirlərdə biz həm də soyqırım məsələsini də ortaya gətirirdik. Orada səfirimiz Emin Eyyubov da iştirak edirdi. Diaspora Komitəsinin də bizə yüksək dəstək verməsi diqqətimizdən yayınmadı. Əl birliyi ilə ortaya Azərbaycan adına böyük işlər qoya bilirik. Biz senator Filip Mosislə görüşəndə ona Azərbaycan haqqında məlumat verdim, Qubada tapılmış məzarlıq barədə danışdım. Bildirdim ki, Qubada tapılmış məzarlıq məhz əsrin əvvəllərində ermənilərin xalqımıza qarşı törətdiyi soyqırımın nəticəsidir. Üzərində "Azərbaycan" yazılmış hədiyyə xalçanı təqdim edəndə Mosis bildirdi ki, dəvət etsəniz, bir neçə senatorla Azərbaycana gələcəyəm. Onlar Azərbaycanı daha yaxından tanımaq istəyirlər. Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin buraxdığı "Qarabağ", "Erməni terroru" kitablarını ona təqdim etdik.

- Təmsil etdiyiniz qurumun qarşısına qoyduğu məsələlərdən biri də Güneydəki soydaşlarımızın durumudur. Hesab etmirsinizmi, bu gün cəmiyyətdə Güneyə bir biganəlik yaranıb?

- Biganəlik nə yazıq ki, bizim millətdə hər zaman olub. Biz buna baxmayacağıq ki... Mən bu tədbirin Azərbaycan televiziyaları vasitəsi ilə cəmiyyətimizə çatdırılmamasına çox üzüldüm. Nə olsun ki, bayramdır?

- Televiziyalara müraciət olunmuşdumu?

- Hamısı bilirdi, xəbərləri var idi. Necə olur Türkiyənin "Kanal D", "Star", "Doğan Ajans" kimi media orqanları orada idi. Mən yalnız yolüstü bu faktları götürüb gələ bildim. Bizi ən çox sevindirən tədbirə yerli adamların daha böyük maraq göstərməsi idi.

- Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin rəhbəri olaraq, bu gün qadınların cəmiyyətdə rolu sizi qane edirmi?

- Azərbaycan qadını hər zaman fəal olub. Bu gün də əlləri, imkanları nəyə çatırsa, onu edirlər. Amma hər halda Avropada yəhudi, erməni qadınların hansı səviyyədə işlədiyini görəndə, düşünürəm ki, biz hələ çox geridə qalmışıq.

- Hansı məsələlərdə?

- Milli məsələlərdə. Davalarında erməni qadınlar bilirsinizmi, necə işləyirlər? Onları qapıdan qovurlar, pəncərədən girirlər. O qədər böyük bir informasiya şəbəkəsi qurublar.

- Milli məsələlərdə onların bizdən daha fəal olması cəmiyyətimizin siyasiləşməsindən irəli gəlmirmi?

- Ola bilər. Amma milli məsələlərdə ayrı-seçkilik olmamalıdır. Bu məni çox üzür. Kaş ki, belə bir şey olmasaydı. Bizə də siyasi baxışlarımıza görə maneəçilik törədilir. Azərbaycan adına bu boyda böyük bir iş görülsə də, özlərini ziyalı adlandıran insanlar Belçikada bizə çox çətinliklər yaşatmaq istədilər. Onların bu əməllərini görəndə dedim ki, Allahım, bunlar nə qədər xırda adamlardır. Onlar bizimlə apardıqları mübarizənin gücünü erməni ilə mübarizəyə sərf etsələr, daha məqsədyönlü olar. Tutaq ki, bizim bu işimiz baş tutmazdı. O zaman mən yox, Azərbaycan uduzacaqdı. Çünki orada kiminsə adı çəkilmir, Azərbaycanın adı hallanır.

- Qarşıda hansı planlarınız var?

- Planlarımız davam edir. Bundan sonra Azəri-Türk Qadınlar Birliyi olaraq, "Təbriz Gecələri" adlı böyük bir tədbirimiz olacaq. Həmin tədbirdə yerli ziyalılarla yanaşı, Güneydən gələn sənətçilərin, aydınların da iştirakı nəzərdə tutulub. Bu tədbirimiz dekabr ayının 19-na planlaşdırılıb. Sonra Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününü qeyd edəcəyik. Fevralın 26-da həm Belçikada, həm də Türkiyənin çeşidli bölgələrində Xocalı qətləmi ilə bağlı universitetlərdə konfranslarımız var. Martda Filip Mosisin rəhbərliyi ilə senatorlardan ibarət nümayəndə heyətinin Bakıya səfəri nəzərdə tutulub. 31 Mart Soyqırımı ilə bağlı da konfransımız olacaq. Xaricdə yaşayan sanballı dərnəklərin başqanlarının iştirakı ilə geniş tədbirimiz olacaq. May ayında da bir sıra tədbirlərimiz keçiriləcək. Yəni işimiz çoxdur.

- Dediğiniz tədbirlər hansı ölkələrdə nəzərdə tutulub?

-Dünyanın hər yerində bu cür tədbirlər keçirməyi düşünürük. Bu sahədə Diaspora Komitəsinin də gördüyü işləri qeyd etmək lazımdır. Yəni bizim təmsilçiliyimiz olan bütün dövlətlərdə tədbirlərimiz olacaq.

Olaylar.-2008.-12 dekabr.-№.218.-S.4

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası hazırlanır

Rasim Əliquliyev: Virtual məkan yaratmaqla dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi və birliyi möhkəmləndirməyə, onların müstəqil dövlətimizlə əlaqələrini genişləndirməyə nail olacağıq

Elçin Zaman

Ölkəmizdə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının hazırlanması üçün elm adamlarından ibarət bir işçi qrupu yaradılıb. Onlar artıq öz dəyərli fikirləri və təklifləri ilə çıxış edirlər. Bu barədə qrupun üzvü, AMEA İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun direktoru, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Rasim Əliquliyevlə söhbət etdik.

- Rasim müəllim, bu Xartiyanın hazırlanması hansı zərurətdən irəli gəlir? Onun məqsəd və vəzifələri nələrdən ibarətdir, hansı fəaliyyət istiqamətləri nəzərdə tutulur?

- Burada hansı prinsiplərlə, hansı istiqamətdə işləməyimiz, hansı dəyərləri əsas götürməyimiz, ən nəhayət, dünyada baş verən hadisələrə və reallıqlara hansı aspektlərdən yanaşmağımız başlıca şərt olacaqdır. Taleyin hökmü ilə dünyanın bir çox ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların həmrəylik prinsiplərini özündə əks etdirəcək Xartiyanı milli strategiya kimi də dəyərləndirmək olar. Bu işə ümummilli liderimiz Heydər Əliyev böyük diqqət və qayğı ilə yanaşdı. Bu dahi şəxsiyyət xarici ölkələrə gedəndə mütləq oradakı azərbaycanlılarla görüşərək söhbətlər edər, onlara milli kimliklərini xatırladar və müstəqil Azərbaycanın mövcudluğunu, onun yaşamaq, qüdrətlənmək fəlsəfəsini başa salardı. Sonra isə dünya azərbaycanlılarını Azərbaycan dövləti naminə həmrəyliyə, birliyə çağırırdı.

Prezident İlham Əliyev də bu məsələni daim diqqətdə saxlayır və ona xüsusi önəm verir. Cənab Prezident Xartiyanın hazırlanması ideyasını da yaxından dəstəkləyir. Ona görə ki, bir çox tarixi hadisələr nəticəsində azərbaycanlılar dünyanın bir çox yerlərinə gedərək orada məskunlaşmışlar. Dünya azərbaycanlılarının böyük bir hissəsi bu gün də digər ölkələrdə yaşayırlar, müxtəlif dil mühitində fəaliyyət göstərirlər, onları XXI yüzilliyin başlanğıcında bir araya gətirmək dövlətimizin əsas məqsədlərindən biridir. Bu işə Prezident İlham Əliyev çox ciddi dəstək verir və həmrəylik prosesinin dərinləşməsinə çalışır. O, dünyada baş verən qloballaşma, inteqrasiya, sivilizasiyaların dialoqu kimi yeni reallıqları nəzərə almaqla, bu proseslərdə dünya azərbaycanlılarının iştirakını önə çəkir. Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması və onun fəaliyyətinin genişləndirilməsi, dünyanın müxtəlif yerlərində yaşayan Azərbaycan diasporlarının birləşdirilməsi və onların işinin əlaqələndirilməsi bu qurumun qarşısında duran əsas vəzifələrdən biridir.

Eyni zamanda, biz dünya azərbaycanlıları ilə kifayətlənmirik, bizə qardaş və dost olan türkdilli ölkələrlə də əlaqələrimizi genişləndiririk. Bizim mədəniyyətimiz, dilimiz və dinimiz kimi ortaq dəyərlərimiz vardır. Məhz bunları nəzərə alan Azərbaycan dövləti ötən il türk dövlətləri və cəmiyyətlərinin mötəbər qurultayına ev

sahibliyi etdi. Həmin qurultayda Prezident İlham Əliyev Azərbaycan diasporuna müraciət etdi ki, türk diasporu ilə əlaqələr quraraq onu daha da möhkəmləndirsinlər, birgə fəaliyyət göstərsinlər və bizim ümumi düşmənimizə qarşı səfərbər olsunlar.

- Demək olarmı ki, Xartiya, eyni zamanda, xalqımızın milli təhlükəsizliyinə xidmət edəcək?

- 2007-ci ildə Prezident İlham Əliyev “Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası”nı hazırlamağı müxtəlif orqanların qarşısında bir vəzifə kimi qoydu. Konsepsiyanın mahiyyəti bizim hazırladığımız Həmrəylik Xartiyasında qoyulacaq vəzifələrə böyük dəstəkdir və onun ideoloji, siyasi xəttini müəyyənləşdirir. Həmin xəttə görə, XXI əsrin başlanğıcında bütün dünyada yaşayan azərbaycanlıların mədəniyyətinin, tarixinin, dilinin, milli-mənəvi dəyərlərinin qorunması, inkişaf etdirilməsi, həmçinin dünya intellektual potensialına öz töhfəsini verməsi, başqa millətlərə dost-qardaş gözü ilə baxılması, bəşəri dəyərlərə sayğı göstərilməsi kimi əhəmiyyətli meyarlar sözügedən Konsepsiyada öz əksini tapıb.

- Xartiyanın hazırlanmasına müxtəlif sahənin elm adamları dəvət olunublar. Konkret olaraq sizin institutun buna dair təklifləri nədən ibarətdir?

- XXI əsr informasiya əsridir və indi dünyada qlobal informasiya cəmiyyəti qurulur. Ölkəmizdə də bu istiqamətdə dövlət siyasəti aparılır və informasiya texnologiyaları cəmiyyətin bütün sahələrinə tətbiq olunur. Bu təzahürləri və reallıqları, hətta təhlükələri nəzərə alıb Xartiyanın hazırlanmasını dəstəkləyirik. Xüsusən, virtual məkanda biz özümüzü dünyaya, eyni zamanda, Azərbaycanı dünya azərbaycanlılarına daha yaxından tanıtmalıyıq. Düzdür, virtual məkan son zamanlar meydana çıxan termin kimi cəmiyyət tərəfindən hələ də tam mənası ilə anlaşılmır, amma bir mütəxəssis kimi biz hiss edirik ki, bu çox geniş imkanlara malik bir məkandır. Yəni artıq coğrafi məkanla virtual məkan bu dünyanı bir vəhdət olaraq təşkil edir və coğrafi məkansız dünya yoxdursa, elə virtual məkansız da dünya tam deyil. Prezident İlham Əliyev də “Milli Təhlükəsizlik Konsepsiyası”na məhz bu kontekstdən yanaşır və qeyd edir ki, XXI əsrin başlanğıcında - informasiya əsərində Azərbaycan xalqının maraqlarının qorunması və inkişaf etdirilməsinə yalnız coğrafi məkan çərçivəsində deyil, eyni zamanda, virtual məkanın reallıqlarından yanaşmaq lazımdır. Onlara tam vəhdətdə yanaşdıqda biz milli təhlükəsizliyimizi təmin edə və qarşımıza qoyduğumuz strateji məqsədlərə çata biləcəyik. Bu səbəbdən də bizim institutun virtual məkanda Azərbaycan reallıqları və dəyərlərinin təsbit olunması istiqamətində təklifləri vardır ki, bunların da reallaşması nəticədə dünya azərbaycanlılarının daha da həmrəy olmalarına, yeni inkişaf perspektivlərinə çatmalarına şərait yaradacaqdır.

Virtual məkanın özəl xüsusiyyətləri vardır və o, coğrafi məkandan tamamilə fərqlidir. Yəni onun hüdudu yoxdur, məkansızdır, əbədidir. Məhz bu səbəbdən də virtual məkan çox böyük sürətlə formalaşır və inkişaf etdikcə onun yeni imkanları meydana çıxır. İndi virtual məkan dünyanın bir hissəsinə çevrildiyi üçün biz onun imkanlarından daha səmərəli istifadə etməliyik. Dünya azərbaycanlılarını ayıran coğrafi məkandan fərqli olaraq ümummilli maraqlara xidmət edən virtual məkan formalaşdırmaqla bütün dünya azərbaycanlılarının vahid bir informasiya mühitində əhatə olunması üçün gözəl şərait yaradacağıq.

Biz təklif edirik ki, dünya azərbaycanlılarının vahid veb-portalı yaradılsın. Bu, bizim soydaşlarımızın harada yaşamalarından asılı olmayaraq, onlara Azərbaycanı tanımaları üçün bələdcilik edə bilər. Kompüterin bir düyməsini basmaqla Azərbaycan haqqında bütün informasiyaları əldə etmək - onun tarixinə, musiqisinə,

iqtisadiyyatına və s. ekskurs etmək olar. Əslində, bunu bir ensiklopediya da adlandırmaq mümkündür. Bilirsiniz ki, bu gün virtual məkanda aparıcı dillər daha çox önə çıxdığından başqa dillərin istifadəsi zəifləyir. Biz məhz dilimizi assimilyasiyadan qorunmalıyıq və bu bizim milli varlığımız üçün əsas şərtlərdəndir. Ona görə də biz Azərbaycan terminlərini özündə toplayan digər bir veb-portal hazırlamağı planlaşdırmışıq. Bizim institut AMEA rəhbərliyinin tapşırığı ilə Terminologiya Komissiyası və Dilçilik İnstitutu ilə birgə “Azərbaycan terminləri” portalının yaradılması üzərində iş aparır. Orada bizim danışdığımız bütün ümumi sözlərlə yanaşı, xüsusi sözlər də, yəni iqtisadiyyata, tibbə, mədəniyyətə və s. aid olan terminlər də öz əksini tapacaqdır.

Ümumiyyətlə, virtual məkanda kim daha çox tarixi, dili, ədəbiyyatı, elmi bərədə informasiya yerləşdirirsə, o, daha böyük və güclüdür. Virtual məkanda Vikipediya deyilən nəhəng bir İnternet ensiklopediyası var. Biz bu sahədə də hərtərəfli iştirak etməliyik. Öz dilimizə aid olan çox çeşidli məlumatları, yəni onun kitabxanasını, musiqisini, qramplastinkasını orada yerləşdirməliyik. Vikipediyada dünyanın 253 millətinin dilində müxtəlif mövzular üzrə məlumatlar var və onların sayı çox böyük sürətlə artır. Artıq həmin məlumatların sayı 10 milyonu keçib. Hesab edirəm ki, Azərbaycan xalqının maraqlarını təmin edən müxtəlif çeşidli audio, video, mətn məlumatları orada olarsa, dünya azərbaycanlılarının bir ümumi kitabxanası yaranar və hamı ondan istifadə edə bilər.

Bəzən orta məktəb dərslərimizin dünyanın müxtəlif bölgələrində yaşayan azərbaycanlılara çatmaması problemlərindən şikayətlənirik. Amma biz həmin dərslələri, həmçinin digər kitabları Vikipediyaya daxil etsək, bu hamıya çatacaqdır. Belə olan halda istənilən dövətdə yaşayan hər bir azərbaycanlı kitablarımızdan istifadə etmək imkanları qazanacaqdır. Müxtəlif dillərdə yazan və oxuyan azərbaycanlılar var. Onların arasında ümumi informasiya mühiti yaratmaq üçün müxtəlif dillərin əlifbasında olan hərflərin qarşılıqlı konvertasiyasını, yəni çevrilməsini həyata keçirən proqram yarada bilərik və təkliflərimizdən biri də budur. Tutaq ki, fars qrafikası ilə yazan azərbaycanlı latın qrafikası ilə yazılan məlumatı oxuya bilmirsə, bir düymə vasitə ilə o latın qrafikasında olan mətni çevirə və fars qrafikası ilə oxuya bilər. Belə olduqda qrafikadan asılı olmayaraq Azərbaycan haqqında məlumatı hamı oxuya biləcəkdir.

Bundan başqa, kompyuterdə Azərbaycan dilində mətnlərin səsləndirilməsi məsələsini təklif etmişik. Yəni kimsə mətni hansısa səbəbdən oxumaq istəmirsə, kompüterin bir düyməsini basmaqla həmin mətni audio varianta çevirib Azərbaycan dilində qulaq asacaq. Həmçinin xaricdə bir çox azərbaycanlılar var ki, ana dilini bilməsə də, ruhən və fikrən azərbaycanlıdır, qanı ilə tarixi vətəninə, xalqına bağlı insandır. Belələri üçün kompyuter tərcümə sistemi işlənilməlidir. Eyni zamanda, bu ölkəmiz haqqında məlumat almaq istəyən digər xaricilər üçün də faydalı olardı.

Harada bir azərbaycanlı varsa orada vətənin bir damlası var. Amma bu damlaya lazımi qayğı göstərilməsə, “buxarlana” da bilər. Onun “buxarlanmaması” bizlərdən, yaradacağımız virtual məkandan asılıdır. Təbii ki, biz tez-tez xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla canlı ünsiyyətdə olmalıyıq. Amma bəzən buna subyektiv və obyektiv səbəblər imkan vermir. Virtual məkanda isə biz dünya azərbaycanlıları ilə reqlament, məhdudiyət olmadan tez-tez forumlar, konfranslar keçirə bilərik.

Təkliflərimizdən biri də dünya azərbaycanlılarının virtual orta məktəblərini, universitetlərini yaratmaqdır. Coğrafi məkanda, istənilən ölkədə belə məktəblər, universitetlər açmaq çətindir. Amma virtual məkanda bunun

üçün heç bir məhdudiyyət yoxdur. Virtual məktəbi yarat, elektron dərsliklə təmin et və hamı burada əlifbasını, dilini öyrənsin, hələ üstəlik musiqisini də eşitsin. Həmçinin İnternet-televiziyanın imkanları genişləndirilib. Onlardan da istifadə etmək lazımdır və təkliflərimizdən biri də belə bir televiziyanın yaradılmasıdır.

- Rasim müəllim, son zamanlar virtual müharibələr də intensivləşib. Biz bu istiqamətdə müdafiə oluna bilirikmi?

-Düşmənlərimiz hakerlikdən başlamış, milli-mənəvi dəyərlərimizə də təcavüzə və özününküləşdirməyə, təhrif etməyə cəhd göstərirlər, hətta bəşəri dəyərlərə “qara” əllərini uzadırlar. Biz əl-ələ verib virtual məkanda bu intellektual müharibəni apara bilirik. Dövlətimizin siyasəti də məhz bu istiqamətdə qurulub. Bu ilin iyul ayında ölkəmiz Avropa Şurasının kompyuter cinayətkarlığına qarşı mübarizə haqqında Konvensiyasına qoşulub. Bu isə virtual məkanda Azərbaycan dəyərlərinə olan təhdidlərə qarşı işimizi beynəlxalq hüquqi mexanizmlər əsasında qurmağa imkan yaradır.

- Həmin təklifləri həyata keçirmək üçün potensial imkanlarımız varmı?

-Bizim söylədiyimiz təkliflər hamısı reallığa söykənir və onları həyata keçirmək mümkündür. Sadəcə, Həmrəylik Xartiyasında nəzərdə tutulmuş işləri yerinə yetirmək üçün fəaliyyət planı hazırlamalı və onu yüksək məsuliyyətlə icra etməliyik. Biz virtual məkannın formalaşmasını institut olaraq bir vəzifə və vətəndaşlıq borcu kimi qəbul edirik. Hesab edirəm ki, coğrafi məkanda mövcud olan müstəqil Azərbaycanın üzvi bir hissəsinə çevriləcək virtual Azərbaycanın da gerçəkləşməsi qəlbi vətən hissi ilə döyünən soydaşlarımıza böyük dəstək olacaq. Tale bizə bugünkü müstəqil Azərbaycan torpağı üzərində gəzmək, keşiyində durmaq və qucağında uyumaq üçün gözəl bir şans veribdir. Buna görə də Azərbaycanımızı qanımızla, elmimizlə qorumalıyıq.

İki sahil.-2008.-17 dekabr.-№.237.-S.6

"Azərbaycan diasporu müdafiədən hücumə keçib"

Bakıda diaspora tarixinin yeni mərhələsinin əsası qoyuldu

Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısı diskussiya şəraitində baş tutub

Vüsalə Rafiqqızı

Dünən Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının üzvlərinin iştirakı ilə toplantı keçirilib. Toplantının işində dövlət rəsmiləri ilə yanaşı, xarici ölkələrdə fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri iştirak ediblər. Toplantıda Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası da müzakirəyə çıxarılıb. Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyətinin sədri Mahmud Kərimov toplantının rəsmi açılışını edərək Dünya Azərbaycanlılarının ikinci qurultayının Azərbaycan diasporunun tarixində yeni mərhələnin əsasını qoyduğunu bildirib.

Onun sözlərinə görə ikinci qurultaydan sonra xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması prosesi daha da sürətlənib. Onların yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında iştirak səviyyəsi yüksəlib. Azərbaycanlı ziyalılar diaspor quruculuğu işinə fəal qoşulublar. Əlaqələndirmə Şurasının iclasının təşkili haqqında danışarkən Mahmud Kərimov bildirib ki, toplantıya dünyanın 17 ölkəsindən 39 qonaq dəvət olunub. Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyəti sədrinin qısa çıxışından sonra Azərbaycanın dövlət himni səsləndirilib. İştirakçılar, həmçinin ulu öndər Heydər Əliyevin xatirəsini bir dəqiqəlik sükutla yad ediblər. Daha sonra isə Azərbaycan diasporunun keçdiyi yol və fəaliyyətini əks etdirən "Ayrılarımı könül candan?" filmi nümayiş etdirilib. Filmin nümayişindən sonra Əlaqələndirmə Şurasının üzvləri çıxış ediblər. Qeyd edək ki, toplantıda ən maraqlı məqamlar Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri Tomris Azərinin çıxışının vitse-spiker Bahar Muradova tərəfindən tənqid edilməsi, eləcə də AMEA-nın Tarix İnstitutunun direktoru millət vəkili Yaqub Mahmudovun Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının hazırlanmasına onun dəvət edilməməsinə etiraz edərək toplantını yarımçıq tərk etməsi olub.

"Azərbaycan diasporu güclənir"

Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyətinin üzvü, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov Azərbaycan müstəqillik əldə etdikdən sonra xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması istiqamətdə görülən işlərdən, bu istiqamətdə Milli lider Heydər Əliyevin apardığı siyasətin bu gün də prezident İlham Əliyev tərəfindən ardıcıl şəkildə davam etdirilməsindən danışdı. Komitə sədri bildirib ki, Azərbaycan icmaları fəaliyyət göstərdikləri ölkələrin ictimai-siyasi həyatında daha fəal iştirak etməyə çalışır, siyasi partiya və təşkilatlarla əlaqələr qururlar. Bu tendensiyanın lobbi quruculuğu istiqamətində də uğurlar əldə etməyə zəmin yaratdığını vurğulayan komitə sədri xarici ölkələrdə Azərbaycana

dost münasibət bəsləyən insanlarla əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində bir sıra zəruri tədbirlərin həyata keçirildiyini bildirib. Nazim İbrahimov bildirib ki, ilk dövrlər çox insanlar dünyadakı diaspor təşkilatlarının birləşməsinə inanmasalar da, artıq bu sahədə bir sıra müsbət nəticələr əldə edilib. "Yeni dövr göstərir ki, Azərbaycan diasporu başqa diasporlara gəlib çatacaq"- deyən komitə sədri iştirakçıları təqdim olunan Həmrəylik Xartiyası barədə danışırkən bu sənədin ilkin variantının artıq müzakirəyə təqdim edildiyini və onunla bağlı hər kəsin fikrini söyləməsinin vacibliyini vurğulayıb. Nazim İbrahimov bildirib ki, bu sənədin Dünya Azərbaycanlılarının növbəti qurultayında və ya Dünya Azərbaycanlılarının əlaqələndirmə Şurasının növbəti toplantısında qəbul edilməsi nəzərdə tutulur.

"Diasporanın güclənməsinə dövlət dəstəyi olmalıdır"

Prezident Aparatı İctimai-siyasi şöbənin müdiri Əli Həsənov isə ulu öndər Heydər Əliyevin 90-cı illərin əvvəllərində hakimiyyətə gəlməsindən sonra xarici ölkələrdəki azərbaycanlıların təşkilatlanması sahəsində gördüyü işlərdən danışib. 31 Dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Gününün də məhz ulu öndər tərəfindən ilk dəfə Naxçıvanda elan edildiyini xatırladan PA rəsmisi "dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanmasının 15 illik tarixi var. Bu sahədə dövlət siyasətinin olması vacibdir. Bu gün bu dəstək var. Əgər dövlətin dəstəyi olmasaydı biz xalq olaraq nə qədər istəsək də təşkilatlanmanı belə sürətli şəkildə apara bilməzdik"- deyib. Şöbə müdiri, həmçinin xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın təşkilatlanması ilə bağlı qarşıda duran vəzifələrdən də danışib. O bildirib ki, qarşıda üç əsas vəzifə durur. Bunlar Azərbaycanlıların öz dilini, mədəniyyətini qoruyub saxlaması, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında yaxından iştirak etməsi və Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünyaya çatdırılmasıdır. Şöbə müdiri bu vəzifələrin həyata keçirilməsində xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızı aktiv olmağa çağırıb.

"Sizə yalvarıram, birləşin"

Amerika-Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının üzvü Tomris Azəri çıxışına pessimist notlarla başlayıb. Dünya azərbaycanlılarının birləşməsi sahəsində bu gün də ciddi problemlərin olduğunu bildirən Tomris Azəri "əgər diaspora işi yaxşı qurulsaydı, 907-ci düzəliş bu günə qədər qalmazdı. Biz Xocalı faciəsini hələ də dünyaya tanıda bilmirik. Bəzən isə bu işləri görmək əvəzinə bir-birimizlə çarpışıraq"- söyləyib. Tomris Azəri bildirib ki, bəzi insanların diaspora işinə şəxsi maraqlardan yanaşması bir sıra hallarda bu sahəyə pul xərcləmək istəyən soydaşlarımıza da mane olur, ya da belə addımların qarşısı məqsədli şəkildə alınır. Tomris Azəri bildirib ki, Amerikada fəaliyyət göstərən erməni lobbisinin üzvləri demək olar ki, hər həftə bir araya gəlirlər və bir yerdə toplaşırlar. Azərbaycan Evinin təmirsiz olması isə oraya nəinki qonaq dəvət etməyi çətinləşdirir, hətta bəzən bir şəxs başqa birisinin yanına getmək istədiyini bildirir. Amerikada Azərbaycan Cəmiyyətinin 1957-ci ildə qurulduğunu və o zaman hələ Azərbaycanın heç müstəqil olmadığını xatırladan Tomris xanım bildirib ki, həmin cəmiyyəti quran insanlar öz pullarını Azərbaycanın təbliğinə, Amerika - Azərbaycan dilinin yaşadılmasına çəkinmədən xərcləyiblər. "Amma bu gün həmin kişilərin

qurduğu təşkilatın binası təmirsiz qalıb və pis vəziyyətdədir. Əgər təmir olunsaydı, bu həmin insanların ruhunu həm şad edərdi, həm də Amerikada bir Azərbaycan Evi olardı". Bu məsələ ilə bağlı Azərbaycanda çoxlarının xəbərdar olduğunu lakin məsələ barədə prezidentin məlumatlandırılmadığı qənaətində olan Tomris xanım bildirdi ki, təmirə bağlı dövlət başçısı İlham Əliyevə müraciət etmək niyyətindədir. O həmçinin xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımıza müraciət edərək bir-biri ilə şəxsi ədavət aparmağa son qoyaraq birləşməyi xahiş edib. 2009-cu ilin yanvarında ABŞ-da yeni prezidentin fəaliyyətə başlayacağını və qondarma soyqırımın tanınması üçün ermənilərin daha aktiv hərəkətə keçəcəyini deyən Tomris Azəri ermənilərin fəallaşmasının bütünlükdə Azərbaycanın ziyanına olduğunu bildirib. "Ona görə də yalvarıram sizə, birləşin

"Xaricdəki erməni diasporası Ermənistana kömək edir, biz burdan Kanadaya rəqs paltarımı göndərək?"

Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının İdarə Heyətinin üzvü, vitse-spiker Bahar Muradovanın çıxışı isə daha çox diaspor təşkilatlarını tənqid üzərində köklənmişdi. "Tomris xanım, heç vaxt istəməzdim ki, adı Tomris olan bir xanım öz soydaşlarına birləşmək üçün yalvarsın. Siz bunu elə Tomris kimi onlardan tələb etməlisiniz"- deyərək çıxışına Tomris Azəriyə müraciətlə başlayan vitse-spiker Bahar Muradova bildirdi ki, Azərbaycan diaspor təşkilatlarının birləşməsi üçün həm dövlət tərəfindən lazımi dəstək var. həm də Azərbaycanın inkişafı buna imkan verir. Bu vaxta qədər müxtəlif titulları olduğunu və ayrı-ayrı vəzifələrdə çalışdığını deyən Bahar Muradova bildirdi ki, onun üçün iki məsələ ən yüksəkdə dayanır. "Bunlardan birincisi odur ki, mən azərbaycanlıyam. Eyni zamanda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının üzvüyəm. Bu mənim üçün çox qürurludur"- deyən vitse-spiker onu da əlavə edib ki, o xarici ölkələrə səfərləri zamanı da həmişə parlament nümayəndəsindən əvvəl özünü Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının üzvü kimi təqdim edir və həmin ölkələrdə ilk öncə soydaşlarımızla görüşür. Bununla belə, Bahar Muradova da diasporanın işi ilə bağlı problemlərin olduğunu etiraf edib. O hətta Əlaqələndirmə Şurasından da narazılıq edib. "Mən Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının üzvüyəm. Amma Şuranın bir çox üzvlərini heç üzdən də tanımıram". Vitse-spiker Amerika-Azərbaycan Cəmiyyətinin binasının təmiri ilə bağlı Tomris Azərinin Azərbaycan prezidentinə müraciət etmək fikrinə tənqidi yanaşmış. "Bütün dünyadakı erməni diaspor təşkilatları yığışmış Ermənistan dövlətinə yardım edirlər. Bizdə isə belə bir mənzərə yaranır ki, Kanadadakı hansısa Azərbaycan rəqs ansamblına biz burdan paltar göndərməliyik. Amerikadakı cəmiyyətin binasının təmirinə kömək etməyə orada bir iş adamı yoxdurmu",- deyərək fikirlərini açıqlayan Bahar Muradova Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasına münasibət bildirərkən Şura üzvlərinə bu sənədə ciddi sənəd kimi yanaşmağı tövsiyə edib.

"Hansı uşağa desən sən oxuya bilmirsən, o oxuya bilməyəcək"

Diaspor təşkilatların fəaliyyəti ilə bağlı səsləndirilən tənqidi fikirlərə münasibət bildirərək Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov belə deyib. O bildirib ki, əgər dərslərində axsayan hansı uşağa desələr ki, sən heç nə bilmirsən o uşaq heç vaxt oxuya bilməyəcək. Ona görə də diaspor təşkilatlarını tənqid

etmək yox, onları daha yaxşı işləmək üçün həvəsləndirmək lazımdır. "İndi Azərbaycan diasporu on beş yaşında uşaqdı. İndidən ona belə basqınlar etsək, onu inkişaf etdirə bilməyəcəyik". Türkiyədən gələn qonaqlardan biri isə öz çıxışında diaspor təşkilatlarının nə toy, nə də yas məclisi olmadığını, iş yeri olduğunu və buna görə də ortaya ciddi iş qoyulmasının vacibliyini önə çəkib. O həmçinin bildirib ki, diaspora bir-birindən şikayət yeri deyil. Qeyd edək ki, daha sonra dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası ilə bağlı söz Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rəhbəri, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərova verilib. Nizami Cəfərov bildirib ki, Azərbaycan alimlərinin iştirakı ilə hazırlanan sənəd 3 əsas və bir əlavə bölmədən ibarətdir. Sənəddə 25 maddə əksini tapıb. Bununla belə, alim Xartiya ilə bağlı təkliflər verildikdən sonra ona yenidən baxılmasını və həcmnin bir qədər də azaldılmasının mümkünlüyünü istisna etməyib. Onu da qeyd edək ki, Xartiyanın müzakirəyə çıxarılması da söz-söhbətsiz ötüşməyib. AMEA-nın Tarix İnstitutunun direktoru, millət vəkili Yaqub Mahmudov bildirib ki, sənədi alimlər necə hazırlayıb ki, onun bundan xəbəri olmayıb. Millət vəkili sualını dərhal cavablandıran Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov isə "sənədin tarix bölməsinin hazırlanmasından sizin müavininizin xəbəri olub"- söyləyib. Bu cavabla razılaşmayan Yaqub Mahmudov isə "müavinim mənə heç nə deməyib"- söyləyərək zalı tərkdə edib. Alim Xartiyanın tarix bölməsində ciddi səhvlərə yol verildiyini, hətta Güney Azərbaycan və Şərqi Anadolu haqqında məlumatın olmadığını bildirib. "Ona görə də burada oturmağı özüm üçün təhqir hesab edirəm". Qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurası üzvlərinin iştirakı ilə tədbirlər bu gün də davam etdiriləcək.

Şərq.-2008.-19 dekabr.-№.231.-S.4

"DAK bu gün ya birləşəcək, ya da dağılacaq"

CAVAD DERƏXTİDƏN SABİR RÜSTƏMXANLI VƏ QULAMRZA SƏBRİ TƏBRİZİYƏ ULTIMATUM "BU GÜN AXŞAMA QƏDƏR VAXTINIZ VAR, BİRLƏŞMƏSƏK, GEDİB AVROPADA DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ DİASPOR MƏRKƏZİNİ YARADIRAM"

Tahirə Qafarlı

Xəbər verdiyimiz kimi, dekabrın 18-19-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının iclası keçirilib. İclas bir çox ziddiyyətli məqamlarla diqqət çəkdi. Məsələn, tarixçi alim, millət vəkili Yaqub Mahmudov qəbul edilən Dünya Azərbaycanlılarının Xartiyasının hazırlanmasında iştirak etmədiyi üçün iclası yarımçıq tək etdi. Bu xəbər soyumadan növbəti xəbər aldıq ki, Nazim İbrahimov öz çıxışında DAK sədri kimi Cavad Derəxtini tanıdıqlarını bildirib. Yəni Sabir Rüstəmxanlı və Qulamrza Səbri Təbrizinin başçılıq etdiyi DAK bu sözdən sonra faktiki olaraq lazımsız qurumlara çevrildi. Xəbəri alar-almaz DAK-ın keçmiş sədri Cavad Derəxti ilə əlaqə saxladıq.

- Cavad bəy, bu nə xəbərdir? Deyilənə görə, yüzlərlə nümayəndənin qarşısında Sizin fəaliyyətiniz yüksək qiymətləndirilib. Belə çıxır ki, Sabir Rüstəmxanlı ilə Qulamrza Təbrizinin DAK-ı parçaladığı rəsmən təsdiqlənib?

- Öncə deyim ki, iki gün keçən iclasda Əlaqələndirmə Şurasının Xartiyası müzakirə edildi və bəzi maddələr üzərində fikir mübadiləsi aparıldı. DAK-ın bir qanadının həmsədri Sabir Rüstəmxanlı çıxış etdi və gördüyü işlər haqqında danışdı. O biri qanadın sədri, professor Qulamrza Səbri Təbrizi də çıxış etdi. Yerimdə otura bilmədim. Çıxış etmək fikrim yox idi. Mən narahat oldum. 6 il bu təşkilata öz ömrünü, enerjisini qoyan bir insanın DAK-ı belə bir gülünc vəziyyətdə görməsi dözülməz idi. Belə bir təbirdə bir təşkilatın adından iki tərəfin çıxış etməsi təkcə məni deyil, bütün 50 milyonluq azərbaycanlıları narahat etməyə bilməzdi. Mən müraciət edərək çıxış etmək istədiyimi bildirdim. Çıxışında bir daha Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin bir olmasını arzu etdiyimi bildirdim. Ortada heç nə yoxdur, bu qanadların arxasında heç nə dayanmır. Hələ bilmirlər ki, Avropada, Amerikada arxalarında duran varmı, yoxmu? Artıq 5 həmsədrin adını çəkдилər. Nəyə görə biz bir araya gəlib bir DAK yaratmıyaq? Əgər bacara bilmiriksə, gedib oturaq evimizdə.

- Bizi maraqlandıran Sabir Rüstəmxanlı ilə Qulamrza Təbrizinin DAK-ı parçalamaqda günahlandırılması məsələsidir? Belə bir şey olub, ya yox?

- Mən onu bilirəm ki, Bakı Əyləncə Mərkəzində keçirilən təbirdə mənim DAK-la bağlı gördüyüm işlər rəsmən Nazim İbrahimov tərəfindən təqdir edildi. Artıq onların Əlaqələndirmə Şurasından çıxardılması və yaxud DAK-ı parçalamaqda günahlandırılmaları məni ilgiləndirmir. Prezidentin İcra Aparatının İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin rəhbəri Əli Həsənov diasporanın fəaliyyətinə yüksək qiymət verdi. İclas iştirakçılarının qarşısında 22 dəqiqə danışdı, mənə diaspor nümayəndəsi kimi təşəkkür etdilər və dedilər ki, biz DAK-ın sədri kimi Cavad Derəxtini tanıyıyıq və onu da bildirdilər ki, "sənin yanındaıq". Mən də Azərbaycan Prezidentinin

yaxama taxdığı o ləyaqət medalını sonuna qədər şərəflə qoruyub, diasporanın güclənməsi üçün daha da əzmlə çalışacam. Parçalanmanın, dağılmanın qarşısını almalıyıq.

-Ümumiyyətlə, bu iclasda bir araya gəlib Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin parçalanmasının səbəblərini müzakirə etdinizmi?

- Mən dəfələrlə buna cəhd etmişəm. Görüşək, birləşək.

- Konkret bu dəfə bir araya gəldiniz, ya yox?

- Biz DAK-ın yenidən bərpa olunmasına çalışırıq. Əgər olmasa, onlar gedib öz işlərində olsunlar. Bizsə kütləni toplayacağıq və yeni təşkilat yaradacağıq. Həmin o təşkilatla milləti bir araya toplayacağıq.

-Yəni başqa bir DAK yaratmaq istəyirsiniz?

- Əgər birləşməsələr, bəli.

- Sabir Rüstəmxanlı ilə əlaqə saxlaya bildinizmi?

- Hökumət nümayəndələrinin bu elanından sonra həmin şəxslərlə heç bir görüş, telefon zəngi olmadı. Sizin qəzetlə elan edirəm sabah (bu gün gedəcəm). Sabaha kimi bir araya gəlib birləşdiniz-birləşdiniz, birləşmədiniz millət sizi daş-qalaq edəcək.

- Cavad bəy, xaricdə fəaliyyət göstərən bəzi diaspora təşkilatlarının rəhbərləri var ki, dövlətdən maliyyə umurlar. Ümumiyyətlə, Siz buna necə baxırsınız?

- Məncə, bu, doğru deyil. Əksinə biz dövlətə kömək etməliyik. Bu işə iş adamlarını cəlb etmək lazımdır. Əgər bu işi dövlət görəcəksə, onda biz nəyə lazımıq? Hər hansı bir təşkilat yaranırsa, onun bank hesabı olmalıdır və ora iş adamları pul köçürülməlidir.

- Cavad bəy, DAK elə bir fond yaratmışdı. Ora pul köçürüldümü?

- Yox. Elə buna görə də qapandı. Məsələn İsveç Maliyyə Nazirliyinin nəzarətində idi. 3 aydan bir ora hesabat verməliydik. İki il verdiyimiz hesabatlarda fonda toplanmış məbləğ sıfır oldu. Fonda heç nə köçürülməmişdi.

- Günahkar kimdi? Bəlkə, o fonda olan bəzi şəxslərə görə pul köçürülməyib? Yəni mənimsəyərlər deyə...

- Millətə doğru-dürüst məlumat verilmir. Məlumat qıtlığı var. Və təəssüflər olsun ki, burada bir çox təşkilatların adı var, özü yoxdur. Avropada bir-iki nəfər ailə dərənəyi qurub, özlərinə böyük bir ad seçiblər. Ona görə də kimsə bizə inanmır. Bu fondun da iflası məhz bununla bağlıdır.

- Deyirsiniz ki, bəziləri ailə dərənəyi qurub, adını diaspora təşkilatı qoyurlar. Bəs onda o şəxslər bu konfranslara, qurultaylara necə çağırılır?

- Həmin qurumları tədbirlərə çağırırlar onların adına baxırlar. Daha bilmirlər ki, bu böyük adın altında iki-üç nəfər var.

- Siz də zamanında DAK-ın Avropada keçirilən iclaslarında dəvət etdiyiniz qonaqlara görə tənqid edilirdiniz. Məsələn, deyirdilər ki, Sizin dəvət etdiyiniz şəxslərin arasında taksi sürücüləri, maşın alverçiləri də var.

- Artıq 6 illik təcrübəm var. Yəqin ki, bir daha konfrans və iclaslar keçirmək mənə nəsisib olsa, Bakıdan 20 güclü iş apara bilən, layiqli, ziyalı, dövlətdə təmsil olunan şəxsləri çağıracam. Taksi sürücüsü, avtomobil alverçisi gəlib orada nə edə bilər?

Üç nöqtə.-2008.-20 dekabr.-№.234.-S.6

Diasporanın təşkilatlanması başa çatıb

Sahil Qasimov: "Artıq lobbiçilik istiqamətində addımların atılması zərurəti yaranıb"

"Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısı qarşımıza yeni məqsədlər qoyur"

Süleyman

Dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspora təşkilatlarının təşkilatlanma prosesi başa çatdığından artıq lobbiçilik istiqamətində ilkin addımların atılmasına ehtiyac var. Bu fikirləri Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri Sahil Qasimov səsləndirib. Konqres sədri bunun üçün diaspor təşkilatlarının lazımı imkanlarının olduğunu söyləyib. Sahil Qasimov rəhbərlik etdiyi qurumun ötən müddət ərzindəki fəaliyyəti, həyata keçirdiyi tədbirlər barədə də danışıb. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin sədri bildirib ki, gələn ilin yanvarında konqresin hesabat konfransı keçiriləcək və həmin konfransda konqresin növbəti iki il üçün iş planı və qarşısına qoyduğu məqsədlər müəyyənləşdiriləcək.

- Sahil müəllim, Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi nə zamandan fəaliyyət göstərir və təşkilatın yaranması hansı zərurətdən meydana çıxdı?

- Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Dünya Azərbaycanlılarının ikinci qurultayından sonra yaranan bir təşkilatdır. Konqres Azərbaycan və Türkiyənin 15-dən artıq diaspor təşkilatını özündə birləşdirir. Hər iki ölkənin diaspor təşkilatları çox uğurlu şəkildə fəaliyyət göstərirlər. Konqres yaradıldığı gündən etibarən bir sıra işlər həyata keçirilib. Bu sıraya xüsusilə Azərbaycan dilində məktəblərin açılmasını aid etmək olar. Amsterdam və Rotterdam şəhərlərində fəaliyyət göstərən məktəblərdə yerli xalqların uşaqları da təhsil almağa maraq göstərirlər. Həmin məktəblərin müvafiq dərslərlə təmin olunmasına Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi, eləcə də müvafiq nazirliklər, səlahiyyətli dövlət qurumları öz köməkliklərini göstərirlər. Həmçinin Heydər Əliyev Fondu da məktəbə bu və ya digər dərəcədə dəstək verir, onun dərslərlə təmin olunmasına öz köməkliliyini göstərir. Bundan başqa konqres olaraq parlamentlərarası dostluq qrupları arasında əlaqələrin bir qədər də inkişaf etdirilməsi, qarşılıqlı münasibətlərin formalaşması istiqamətində lazımı addımlar atırıq. Ümumilikdə bir sıra istiqamətlərdə fəaliyyətimizi davam etdirir və bu işlər artan tempdə davam edir. Bütün diaspor təşkilatları fəaliyyətlərini koordinasiya edilmiş şəkildə, birlikdə davam etdirirlər.

- Xocalı soyqırımının istər Hollandiya, istərsə də dünya ictimaiyyətinə çatdırılması məqsədilə hansı addımlar atırsınız?

- Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi Xocalı faciəsi ilə əlaqədar olaraq aksiyalar təşkil edir. Məlum olduğu kimi Haaqada yerləşən Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi tərəfindən Xocalı abidəsi də açılıb və bu da Azərbaycan diasporasının uğurlu işlərindən biri kimi qiymətləndirilməlidir. Bu il də faciənin ildönümü ərəfəsində ayrı-ayrı diaspor təşkilatları ilə birlikdə həm Amsterdamda, həm də Belçikada Avropa Birliyinin binası qarşısında mitinqlər, nümayişlər təşkil etdik və bu cür tədbirlər bundan sonra da davam edəcək. Gələn ilin

fevralında da analoji tədbirlər keçirməyi nəzərdə tutmuşuq. Bundan başqa 20 yanvar hadisələrinin ildönümü zamanı Amsterdam şəhərində yerləşən Yəhudi Soyqırımı Muzeyində 20 yanvar hadisələrinin ildönümü ilə bağlı tədbir keçirdik. Gələn ilin əvvəlində də Yəhudi Soyqırımı Muzeyində eyni tədbiri təşkil edəcəyik və həmin tədbir zamanı Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının üzvü Rövşən Mustafayevin kitabının təqdimat mərasimi keçiriləcək.

- Avropa Birliyi və Avropa Parlamenti ilə əlaqələriniz hansı səviyyədədir və adı çəkilən qurumları Azərbaycan həqiqətləri ilə tanış edə bilərsinizmi?

- Diaspor təşkilatının nümayəndəsi və lobbist kimi Avropa Parlamentində və Avropa Komissiyasında akkreditə olunmuşam. Bu prosesin sürətlənməsi və digər təşkilatlardan da nümayəndələrin akkreditə olunmasını istəyirik. Əsas məqsədimiz Avropa Parlamenti və Avropa Komissiyasında qrup yaratmaqdır. Bunun Azərbaycan həqiqətlərinin Avropa parlamentarilərinə çatdırılması, ayrı-ayrı parlamentarilərlə əlaqələrin qurulmasına çox böyük köməyi olacaq.

- Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısının nəticələrindən nə gözləyirsiniz?

- İlk öncə onu qeyd edim ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində fəaliyyət göstərən Azərbaycan təşkilatları artıq təşkilatlanıb və bundan sonra hansı işlərlə məşğul olmağı müəyyənləşdirmək lazımdır. Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısı məhz bundan sonra qarşımıza yeni məqsədlər və proqramlar qoyur. Bunlardan da ən əsası lobbicilik istiqamətində tədbirlərin həyata keçirilməsi və müvafiq addımların atılmasıdır. Hesab edirəm ki, Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısından sonra bizim qarşımızda konkret vəzifələr qoyulacaq və biz həmin vəzifələr istiqamətində fəaliyyətimizi davam etdirəcəyik. Bunun üçünsə fəaliyyətimizi bir qədər də aktivləşdirməyə ehtiyac var.

- Benilüks Azərbaycanlıları Konqresi 2009-cu il üçün iş planı hazırlayıbmı və növbəti ildə əsas hansı istiqamətlər prioritet hesab ediləcək?

- Gələn ilin yanvarında Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin həm yubileyi, həm də hesabat konfransı keçiriləcək. Həmin hesabat konfransında konqresin ötən müddət ərzində həyata keçirdiyi tədbirlər, gördüyü işlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılacaq və növbəti iki il üçün hazırlanmış proqram konqres üzvlərinin müzakirəsinə çıxarılacaq. Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin növbəti iki il ərzində qarşısına qoyduğu məqsədlər yenə də Azərbaycan həqiqətlərini dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq olacaq. Bundan başqa Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının iclasında müzakirə edilən məsələlərin həlli, diaspor təşkilatı kimi qarşımıza qoyulan vəzifələr, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasında göstərilən müddələrin həyata keçirilməsi istiqamətində atılması lazım olan addımlar Benilüks Azərbaycanlıları Konqresinin növbəti iki il üçün nəzərdə tutduğu proqramda əksini tapacaq. Həmçinin konqres olaraq lobbicilik istiqamətində ilk addımların atılmasına da xüsusi önəm verəcəyik. Çünki artıq diaspor təşkilatlarının təşkilatlanma prosesi sona çatmaq mərhələsindədir və bu səbəbdən lobbicilik istiqamətində addımların atılması zərurəti yaranıb.

Diaspor təşkilatlarının tez-tez görüşməsi müsbət haldır

Paşa Əmircanov

Bakı yenidən dünyanın müxtəlif guşələrində yaşayan həmvətənlərimizi öz başına topladı. Məqsəd Azərbaycan diasporunun daha sıx birləşməsinə, milli varlığını, ölkə həqiqətlərinin dünyada doğru və düzgün təbliğinə nail olmaq, eləcə də son bir əsr ərzində azərbaycanlılara qarşı soyqırım siyasəti aparmış ermənilərin qondarma iddialarına lazımcı cavab verməkdir. Bu məqsədlərin həyata keçirilməsi uğrunda Azərbaycan dövləti son illərdə çox uğurlu addımlar atır, milli diaspor təşkilatlarının gücündən səmərəli istifadə edilməsi üçün mütəmadi tədbirlər görür. Belə tədbirlərdən biri də dekabrın 18-19-da Bakıda keçirilən Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü münasibətilə təşkil etdiyi “Azərbaycan - Şərqi dünyaya açılan qapısı” mövzusunda toplantı idi. Toplantıda dünyanın müxtəlif nöqtələrindəki Azərbaycan diasporunun nümayəndələri iştirak edirdilər. Onlardan bir neçəsi ilə görüşüb diasporumuzun təşəkkülü, qarşısında duran vəzifələr barədə söhbət etdik.

Tomris AZƏRİ, Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyətinin sədri:

– Həmişə Bakıya Azərbaycan diasporunun bu və ya digər probleminin həlli ilə bağlı gəlir, toplantılarda iştirak edərək məsləhətləşmələr aparır, gələcək fəaliyyət istiqamətlərimizi müəyyənləşdiririk. Bu dəfə də Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının yığıncağına toplaşmışdıq. Avropanın, Asiyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmiş soydaşlarımızla fikirlərimizi bölüşmək, diaspor fəaliyyəti sahəsində qarşıda duran ən aktual vəzifələrin nədən ibarət olması və onların həlli yolları haqqında danışdıq. Ayrı-ayrı diaspor təşkilatlarının nümayəndələri özlərinin gördükləri işlər barəsində məlumatlar verdilər. Yollar axtarmağa çalışdıq ki, hansı işlərimizi fərdi qaydada, hansı işlərimizi birləşməyə görməliyik. Gələcək fəaliyyətimizi planlaşdırmaq, strateji məqsədləri müəyyən etmək üçün məsləhətləşdik. Eyni zamanda, birlikdə belə bir suala da cavab tapmağa çalışdıq ki, diaspor təşkilatları arasında birlik yaratmaq, əlaqələrimizi sıxlaşdırmaq, koordinasiya işlərini düzgün qurmaq niyə çətin olur.

Təbiidir ki, Azərbaycan diasporu hələ gəncdir, qarşısında çoxlu problemlər var. Amma birləşib onları çözməyə çalışırıq. Biz Amerika Birləşmiş Ştatlarını təmsil edirik. Bu, böyük bir ölkədir və burada diaspor quruculuğu məsələləri də asanlıqla başa gəlmir, çoxlu zəhmət, gərgin iş tələb edir. Amma Amerika Azərbaycanlıları Cəmiyyəti təzə bir təşkilat deyil, artıq 51 ildir ki, fəaliyyət göstərir. Üzvlərimiz təkcə azərbaycanlılardan ibarət deyil, Amerikada yaşayan ayrı-ayrı millətlərin nümayəndələrindən olan üzvlərimiz də var. Artıq amerikalı üzvlərimiz Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, Xocalı qətliamı haqqında doğru-dürüst məlumatlara malikdirlər. Onların vasitəsilə ABŞ əhəlisinə, eləcə də qanunvericilik, icra strukturlarında çalışan rəsmi şəxslərə də Azərbaycan həqiqətləri ilə bağlı lazımi informasiyalar çatdırırıq. Amerikada hər ştatdan seçilmiş konqresmenlər var, bu ştatlardakı təşkilatlarımız onlarla görüşüb fikir mübadiləsi aparır, problemlərimizi çatdırırlar. Dəfələrlə bu cür görüşlərimiz olub. Şəxsən mənim yaşadığım ərazidən seçilmiş konqresmen Bill Paskalla dönə-dönə görüşmüşəm. Səsimizin daha yaxşı eşidilməsi üçün Amerikadakı yəhudi və türk icmaları ilə

bigə işləyirik. Onlarla birgə indiyədək keçirdiyimiz tədbirlər müsbət nəticələr verib. 2009-cu il üçün də çox yaxşı planlar müəyyənləşdirmişik. Yenə bu dost xalqların diaspor təşkilatları ilə birgə Azərbaycanı olduğu kimi, yəni mədəni, böyük tarixi ənənələrə malik, tolerant bir ölkə kimi tanımaq üçün fəaliyyətimizi davam etdirəcəyik.

Xüsusilə qeyd etmək istəyirəm ki, gördüyümüz işlərin hamısında Azərbaycan dövlətinin, şəxsən Prezident İlham Əliyevin güclü dəstəyini hiss edirik. Heydər Əliyev Fondu, onun Prezidenti Mehrriban xanım Əliyeva ilə əlaqə saxlayırıq. Keçirdiyimiz görüşlər və toplantılarda Heydər Əliyev Fondunun göndərdiyi kitablar, ayrı-ayrı əyani vəsaitlər köməyimizə çatır, Azərbaycan torpaqlarının Ermənistanın işğalına məruz qaldığını, insanlarımızı amansız işgəncələr verildiyini, tam bir əsr ərzində azərbaycanlılara qarşı Ermənistan dövləti tərəfindən soyqırım siyasəti aparıldığını amerikalılara anladır, əyani vəsaitlərlə sübut edirik. Bu günlərdə Amerikada olan Heydər Əliyev Fondu Rusiya nümayəndəliyinin rəhbəri Leyla xanım Əliyeva ilə görüşüb məsləhətləşmələr aparmışıq. Leyla xanım gənc olmasına baxmayaraq, olduqca istedadlı, işini bilən, mili mənafeələrimizin müdafiəsi üçün harda, nə etmək lazım olduğunu yaxşı bilən bir insandır. Görüşümüz zamanı təklif edəcəyimiz istənilən layihəni dəstəkləyəcəyini bildirdi.

Dekabrın 18-də keçirdiyimiz toplantıda təkcə yaxşı işlərimizdən deyil, problemlərimizdən də danışdıq. Mən Amerikada təşkilatımızın yerləşdiyi binanın ciddi təmirə ehtiyac duyduğunu qeyd etdim. Bu bina 51 il əvvəl alınıb, onun üzərində həmişə Azərbaycanın bayrağı dalğalanıb, bu gün də üçrəngli, ay-ulduzlu bayrağımız dalğalanır. Onu bərpa etmək lazımdır. Çünki hələ qarşıda görülməli işlərimiz çoxdur.

Cavid HÜSEYNOV, Amerika Azərbaycanlıları Şurası:

– İldə bir dəfə Azərbaycan diaspor təşkilatlarının görüşməsi olduqca müsbət haldır. Ancaq bu tədbirlərə əliboş gəlməməliyik, hər bir təşkilat özünün proqramları, layihələri ilə gəlməlidir. “Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının toplantısında təqdim olunan ”Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası” olduqca əhəmiyyətli bir sənəddir. Belə bir sənəd Amerika Azərbaycan cəmiyyətləri qarşısında da qoyulmalı, azərbaycançılıq ideyasının mahiyyəti təbliğ olunmalıdır. Biz eyni zamanda türkçülük ideyası ətrafında da birləşməliyik. Çünki bu, artıq reallıqdır ki, Amerikada yaşayan azərbaycanlılar ermənilərdən sayca azdırlar, cəmi 300 min. Amma təxminən 2 milyona qədər erməni yaşayır. Ona görə də bizə Amerikadakı türk təşkilatları ilə əməkdaşlıq çox vacibdir. Bizi ümumi prinsip – türkçülük ideyası birləşdirə bilər. O zaman biz daha qüvvətli olacağıq. Türkdilli mədəniyyətlərə əsaslanmış diaspor təşkilatlarının qurulması bizim üçün vacib vəzifələrdən biridir.

Hazırda bizim təşkilatımız Kaliforniya ştatındadır. Bilirsiniz ki, burada 1 milyona yaxın erməni yaşayır. Yəni Ermənistandan kənarında yaşayan ermənilərin ən böyük diaspor təşkilatı Kaliforniyadadır. Los-Ancelesdə təxminən 500 min erməni yaşayır. Onların ictimai-siyasi həyata təsiri də böyükdür. Bu yaxınlarda onlar Qarabağ ermənilərinə yardım məqsədilə marafon keçirdilər və 35 milyon dollar pul topladılar. Biz də bu cür tədbirlər keçirməliyik. Bu, həm azərbaycanlıların doğma Vətənə marağını artırır, həm də Azərbaycana aid tədris proqramlarını genişləndirməyə, forumlar, konfranslar keçirməyə imkan verərdi. Ermənilər artıq neçə ildir ki, qondarma soyqırım məsələsi ilə bağlı qanunlar qəbul etdirib, bunu dərsliklərə saldırıb tədris etdirməyə

başlayıblar. Artıq amerikalı məktəbli orta məktəbdən belə bir məsələ haqqında məlumat alır. Bizə də belə tədris proqramları təşkil etmək lazımdır.

Doğrudur, biz universitetlərdə tədbirlər, forumlar keçiririk. 2006, 2007 və 2008-ci illərdə Kaliforniyada üç fərqli universitetdə forumlar təşkil etdik. Burada həm amerikalı, həm də azərbaycanlı araşdırmaçılar çıxış edir, Azərbaycanın tarixi, siyasi, iqtisadi, mədəni sahədə nailiyyətləri haqqında məlumat verirlər. Xocalı soyqırımını ilə bağlı tədbirimiz olub. Xocalı hadisələrinin şahidi olmuş amerikalı jurnalist Tomas Qolds orada iştirak etmişdi. Amerikalılar üçün ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi soyqırım barədə eşitmək yeni bir şeydir. Bu tədbirlər onların ermənilərlə bağlı fikirlərini dəyişdirir. Biz, təbii ki, başqa milli təşkilatlarla da əlaqələr qururuq. Noyabr ayında Amerika Yəhudi Komitəsi ilə birgə forum keçirdik. Bu, Amerikada ən qədim və güclü yəhudi təşkilatıdır. İspandilli qruplarla da əlaqələrimiz möhkəmlənir. May ayında Kaliforniya senatında görüşlər keçirdik. Ştatın paytaxtı Sakramento şəhərində Azərbaycan bayrağı qaldırıldı. Belə tədbirlərin sayını artırmaq lazımdır. Doğrudur, federal səviyyədə proqramların həyata keçirilməsi daha yaxşıdır, amma yerli səviyyədə tədbirlər də öz səmərəsini verir. Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının bu toplantısı məhz mövqələrimizi müəyyənləşdirmək, düzgün istiqamət götürmək, gələcəkdə fəaliyyətimizi koordinasiya etmək baxımından çox faydalıdır.

Xalq qəzeti.-2008.-21 dekabr.-№ 285.-S.2.

"Hər işi ermənilərlə müqayisə etmək yanlışdır"

Natiq Atakişiyev: "Yəhudi lobbisi ilə əlaqələr qurmaq planlarımız var"

Əli Zülfüqaroğlu

Avropa, ABŞ və dünyanın digər ölkələrindən fərqli olaraq indiyədək Latın Amerikasında azərbaycanlıların təşkilatlanma prosesi zəif gedib. Amma son zamanlar orada da diaspor fəaliyyətinə başlanılıb.

Meksikada "Latın Amerikasını Azərbaycanlılar Assosiasiyası" yaradılıb. Latın Amerikasında ilk diaspor təşkilatı olan qurumun prezidenti Natiq Atakişiyev "Həftə içi"nə müsahibəsində maraqlı məqamlara toxundu.

- Bakıda fizika sahəsində elmlə məşğul olurdum. 1987-ci ildə Meksikada keçirilən elmi konfransda Azərbaycanı təmsil edirdim. Həmin toplantıda bir alimlə tanış oldum. Onunla söhbət zamanı aydın oldu ki, əslində eyni məsələlərlə maraqlanıyıq. O məni Meksikaya dəvət etdi və 1994-cü ildən orada yaşamağa başladım. Amma 1987-ci ildən 1994-ə qədər bu ölkədə 3 dəfə olmuşam. Orada daimi yaşamaq barədə fikirləşməmişdim. Amma 1991-ci ildə müəyyən səbəblərə görə fikirləşdim ki, işimi davam etdirmək üçün Meksikaya getmək lazımdır. Hazırda Meksika Elmlər Akademiyasının Fizika İnstitutunda çalışıram. Son zamanlar hər bir dövlətin xarici siyasətdə uğur qazanması diaspor təşkilatları olmadan mümkün deyil. Mənə elə gəlir müasir Azərbaycan hökuməti onu yaxşı başa düşür. Dünya Azərbaycanlıları Əlaqələndirmə Şurasının son toplantısının keçirilməsi bunu bir daha sübut edir. Yəni milli həmrəylik dövlət siyasətinin tərkib hissəsinə çevrilib.

- Latın Amerikasında yaşayan azərbaycanlıların dəqiq sayı barədə məlumatınız var? Neçə diaspor təşkilatı var və əsas problemlər hansılardır?

- Azərbaycanın əsas diaspor fəaliyyəti Meksikada aparılır. Orada təqribən 25 azərbaycanlı ailəsi var. Latın Amerikasını çox böyük ərazidir və orada çoxlu dövlətlər var. Buna görə də həmin ölkələrdə nə qədər soydaşımızın yaşadığı barədə məlumatımız yoxdur. Latın Amerikasını ölkələrində yaşayan soydaşlarımızla bağlı informasiyalar tapmaq, onları ümumiləşdirmək və təhlil etmək o qədər də asan deyil. Bilirik ki, Çilidə, Boliviya da soydaşlarımız var. Onlarla işləmək, yaşadıkları cəmiyyətə inteqrasiya olunmalarına çalışmaq, diaspora fəaliyyətlərini yaratmaq və genişləndirmək lazımdır. Hesab edirəm müəyyən zaman ərzində mövcud problemlər aradan qaldırılacaq.

- Latın Amerikasını böyük ərazi olduğu üçün orada fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarının işini koordinasiya etmək də çətin olacaq. Bu problemin aradan qaldırılması üçün mexanizm varmı?

- Əslində bu problemlərin aradan qaldırılması üçün mexanizm çox sadədir. Müasir dövrdə internet işimizi olduqca asanlaşdırıb. Yəni hər bir işin həyata keçirilməsi üçün informasiya çox vacibdir. Bu baxımdan internet vasitəsilə soydaşlarımız haqda məlumat əldə etmək, informasiya mübadiləsi aparmaq və digər işlər görmək mümkün olacaq. Bundan başqa, özümüzün internet saytımız yaradılacaq. Həmin sayta dünyada yaşayan bütün

soydaşlarımız yaza bilər. Bu addımı atan hər bir kəs əslində bizim fəaliyyətimizdə iştirak etmiş olacaq. Elə əsas məqsədimiz də budur.

- Bizdə olan məlumata görə, Argentina və Braziliyada yəhudi lobbisi çox güclüdür. Yəhudilərlə azərbaycanlılar arasında münasibətlər çox yaxşıdır. Yəni bu faktordan istifadə edərək onlarla əlaqələr qurmaq və birlikdə fəaliyyət göstərmək mümkündür?

- Yəhudilərlə əlaqələrimiz çox güclüdür. Həmin ölkələrdə yəhudi lobbisi normal fəaliyyət göstərir. Sözsüz ki, belə planlarımız var. Amma hələ bizim diaspor təşkilatımız tam formalaşmayıb. Ona görə də ilk növbədə öz işimizi təkmilləşdirməklə məşğul olmalıyıq. Orada yaşayan soydaşlarımızı tapmaq, diaspor fəaliyyətinə cəlb etmək lazımdır. Özümüzlə bağlı bütün problemlər tam aradan qaldırıldıqdan sonra digər işlərə başlayacağıq. Yəhudi lobbisi, yaşadığımız ölkələrin parlament və dövlət orqanları ilə əlaqələr qurmaq, həmçinin digər işləri həyata keçirmək barədə düşünməliyik.

- 2009-cu il üçün görülməli işlər barədə proqram hazırlanıb?

- Gələn il də işimiz əsasən soydaşlarımızı tapmaq, onları birləşdirməkdən ibarət olacaq.

- Paraqvay və Uruqvayda ermənipərəst rejimlər var. Bu baxımdan orada Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində çətinlik yaranmayacaq?

- Braziliyada daha çox erməni yaşayır. Meksikada isə əksinə, azdırlar. Hər işi ermənilərlə müqayisə etmək yanlışdır. Hərdən Azərbaycan haqqında məlumatları oxuyanda belə fikirlərə tez-tez rast gəlirəm. Müəyyən şeylər var adamın ürəyini ağrıdır, elələri də var şad olursan. Bir çox məlumatlarda ermənilərin adı ortaya çıxır. Mənə elə gəlir ifrata varırıq. Məsələn, yazılır hansısa Azərbaycan idmançısı erməni idmançısına qalib gəldi. Çox gözəl, bəs sonra? Ümumiyyətlə bununla nə demək istədiklərini anlamıram. Əslində müqayisə yox, düzgün hərəkət etmək lazımdır. Kifayət qədər problemlərimiz var. Onların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması zəruridir. Ona görə də Azərbaycan diasporunun daha aktiv olması lazımdır.

- Mətbuat orqanları təsis etmək fikriniz var?

- Xeyr.

- Bəs təbliğat işləri necə həyata keçiriləcək?

- Bizim orada yaşamağımız elə təbliğat deməkdir.

Həftə içi.-2008.-23 dekabr.-№231...-S.3

ƏGƏR 50 MİLYONUQSA

Siyasətimizi də, bütün işlərimizi də bu rəqəmə uyğun qurmalıyıq, - DAK həmsədri Sabir Rüstəmxanlı məsələni bu cür qoyur

İsmayıl Umudlu

Yola saldıığımız il Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) önəmli işləri ilə yadda qaldı. Dekabrda isə DAK-ın 25 nəfərlik heyətinin Belçika və İsveçə turnesi baş tutdu və səfərin yekunu ilə bağlı Bakıda mətbuat konfransı təşkil olundu. DAK həmsədri, millət vəkili Sabir Rüstəmxanlı ilə söhbətimizdə məqsəd bu yöndə aparılan işlərə işıq salmaq idi. Sabir Rüstəmxanlı və bərabərindəki heyət Avropadan nikbin ovqatda dönüb, onun DAK-ın və ümumən millətimizin gələcəyi sarıdan düşüncələri də nikbin notlara köklənib. O deyir:

- Əgər əvvəlki səfərlərimizdən narazı qayıtmışdımsa, bu dəfə başqa münasibətin şahidi oldum - baxmayaraq ki, biz qeyri-hökumət təşkilatıyıq, xaricdə diplomatik xidmətdə olanlarımız, səfirlərimiz, sağ olsunlar, görüşlərimizə gəldilər, çıxış etdilər. Gənc olsalar da, yüksək peşəkarlıq nümayiş etdirdilər, görüşlərimizin təşkilində bizə yardımçı oldular. Brüsseldə DAK-ın Avropada ilk ofisini açdıq. Burada qəbullarımız oldu. İdarə Heyətimizin canlı görüşünü keçirdik, bir sözlə, hər şəraitimiz vardı, başqa vaxt isə bu kimi işlərdə çətinlik çəkirdik. Bu ofis Avropada bizim əlaqə mərkəzimizə çevriləcək.

Avropa görüşlərimiz faydalı oldu. İnsanlarımız bizi həm buradan, həm Güney Azərbaycandan, həm diaspordan izləyirlər. DAK-ın işlərinin normal məcraya düşdüyünü bu gün hamı etiraf edir.

Bir diaspor təşkilatı olaraq, DAK bu on ildə, təəssüflər olsun ki, məqsədlərinə çatma bilməyib və təşkilatlanma səviyyəsi arzu edilən səviyyədə deyil. Son qurultayda (iyun, Köln - red.) təşkilatdan bir qrup ayrıldı. Onlar da özlərini DAK sayırlar. Amma fərqi yoxdur, onlar da iş görürlər və güman edirəm ki, sonda bu təşkilatlar yenə də bir olacaqlar. Başqa yolu yoxdur, çünki DAK adına bir təşkilat var. Mənim şəxsi qənaətim belədir.

- Razılaşaq ki, Azərbaycanın və azərbaycanlıların dünya ilə qurulmaqda olan münasibətləri hələ də ikitərəfli deyil, birtərəfli yol təsiri bağışlayır...

- Bu fikirdə bir həqiqət var. Mən həmişə bunu vurğulayıram ki, Azərbaycan Qərbi yetərincə tanıyır, Avropa Şurasının üzvüdür və Avropa ailəsi ölkələrinə yaxşı bələddir, amma Avropa ölkələri öz ailə üzvləri olan Azərbaycanı biz onları tanıdığımız qədər tanımır, bizim problemləri lazımınca bilmir. Bu, birtərəfli proses ola bilməz, bizim onlardan eyni münasibəti gözləməyə haqqımız var, onlar Azərbaycana ikinci sinif bir ölkə kimi baxmalı deyillər. Münasibətlərdə bir müvazinət yaradılmalıdır. Mən bunu Amerika Konqresindəki üç görüşümüzə, BMT-dəki görüşlərimizdə, Belçikada nazirlər səviyyəsində, Belçika senatında və digər bütün şəxsi görüşlərimizdə aydın ifadə etmişəm.

Bu gün Avropanın elə ölkələri var ki, hətta bizim burada viza almağımıza mane olur, baxmayaraq ki, buradan DAK-ın tədbirlərinə gedən bir azərbaycanlı belə həmin ölkədən siyasi sığınacaq istəməyib. İşimizi yerinə yetirib qayıdıb gəlirik. DAK dünyada tanınan bir təşkilatdır və İsveçdə qeydiyyatdan keçib. Bizim gediş-gəlişlərimizə əngəllərin haradan qaynaqlandığı, hansı mexanizmlərin işlədiyini bizim üçün qaranlıqdır. Viza məsələsində DAK-a normal bir münasibət olmalıdır. Onu da deyim ki, bir sıra ölkələrin səfirlikləri Azərbaycanda özünü son dərəcə kobud, millətimizə sayğısız aparır, yazışmalarında yerli dilə etinasızlıq göstərirlər.

- Sizcə, Qərbin siyasi fikrində Azərbaycan məsələsi bu qədər işlər görüldükdən sonra özünə niyə bu dərəcədə az yer edə bilməmişdir?

- Görüşlərdə mövzu doğru-düzgün qoyulduqda problem yaranmır. Əgər əvvəllər Qarabağ məsələsi ilə bağlı söhbətlərdə kimlərsə durub gedirdilərsə, indi oturub diqqətlə dinləyirlər. İsveçdə, Belçikada senatorlar, deputatların Azərbaycan məsələsi ilə yaxından maraqlandıqlarını gördüm, hətta vəd etdilər ki, dəvət olsa, mütləq Azərbaycana səfər etmək istədilər. Mən öz adımdan onları dəvət etdim.

- Bu gün Güneydə baş verənlər bir insanlıq dramıdır... DAK bütün bu baş verənləri dünyanın diqqətinə çatdırmaqda öhdəsinə düşən vəzifəni nə dərəcədə yerinə yetirir və anlayışla qarşılanırmı?

- DAK-ın işi təkcə diasporu fəallaşdırmaq və onun yardımını ilə lobbiciliyi genişləndirmək, Azərbaycanın tərəfdarlarının sayını artırmaq, Azərbaycanı tanıtdırmaq, Azərbaycan Respublikasının müdafiəsi deyil, həm də Güney Azərbaycanda, İran deyilən bir ölkədə yaşayan 35 milyonluq xalqımızın hüquqlarını müdafiə etməkdir. Bu bizim birbaşa vəzifəmizdir.

BMT-də təəccüb edildi ki, necə olur, 35 milyonluq bir xalqın dilində məktəb olmasın? Necə başa salaq, axı bu 35 milyon böyük bir gücdür, amma ana dilində məktəbini yarada bilmir, öz varlığını qorumaqda çətinlik çəkir? Bu 35 milyonu necə əzmək, fərqləndirmək, bir dövlət siyasətinin əsirinə çevirmək olar? Buna inana bilmirlər. Və Azərbaycanın rəsmi dairələrinin bu barədə susmasını qəbul edə bilmirlər. BMT-də bizə dedilər: diplomatik yollar var, ən azı insan haqları məsələsi var. Əgər Amerika kimi supergücdə insan haqları pozulursa, bunu bütün dünya deyir. Amma İranda insan haqları pozulur, BMT-də bu barədə komissiya yaradılır, Azərbaycan da bu komissiyanın üzvü olur, üzv ölkələrin əksəriyyəti İranda insan haqlarının pozulduğunu təsdiqləyən sənədə imza atır, Azərbaycanın təmsilçisi isə imza atır ki, "insan haqları pozulmur"... Bu paradoksal vəziyyəti Milli Məclisimizdə dilə gətirməli olduq.

Bizim, diaspor təşkilatlarımızın, fəaliyyətimizin nəticəsidir ki, yeni seçilmiş prezident Barak Obama İranda insan haqlarının pozulduğunu dilə gətirdi. Deyim ki, bizim heyətin Obamanın qrupu ilə də görüşü olmuşdu. Bizim səfərimizdən sonra BMT baş katibi bu məsələni dilə gətirdi və sonra BMT bu məsələni xüsusi müzakirə etdi, İranda azərbaycanlıların hüquqlarının kobud şəkildə pozulduğu barədə bəyanat qəbul olundu.

Amerikada yüz minlərlə Azərbaycan mənşəli türk yaşayır. BMT rəsmiləri təəccüblənirlər ki, niyə onlar bu məsələləri rəsmi dairələr qarşısında ardıcıl olaraq qaldırmırlar? Axı onlar İrandakı soydaşlarının durumu ilə bağlı istənilən səviyyədə müraciət edə bilirlər. Əgər 35 milyonun haqqı tapdanırsa, onda gərək beynəlxalq qurumlar ildə milyonlarla məktub alsın. Bu niyə yoxdur?

- Belə bir fikir var ki, azərbaycanlıların fəallaşmasına Qərbdə ehtiyatlı münasibət var, guya, onlar qorxurlar ki, bu təmayül gələcəkdə İranın parçalanmasına gətirib çıxara bilər. Onlar isə bunu istəmədilər, yəni qorxurlar ki, İranın parçalanması dünya düzəninə pozulmasına səbəb olar. Sizin görününüz...

- Yuqoslaviyanın da parçalanmasını istəmirdilər. Əgər ölkədə yaşayan xalqlar iradəsini ortaya qoyursa, heç kəs ona mane ola bilməz. Dolayısı ilə bizə deyilir ki, hüquq daxilində siz hansı işi gördünüz ki, dünya buna mane oldu?

Fəqət bu məsələdə, açıq dilə gətirilməsə də, bölgədə ikinci güclü bir türk dövlətinin yaranmasından narahat olan çevrələr də var. Əgər bu gün İranda Azərbaycan türkləri, türkmənlər, ərəblər, bəluclar, lurlar, kürdlər ayaqdadırlarsa və güclü şəkildə mübarizə aparırlarsa, heç kəs bunun qarşısını ala bilməz.

Bilirsiniz, biz işimizi mümkün qədər hay-küysüz görmək istəyirik. Güney Azərbaycanın istiqlalı, Azərbaycanın bütövlüyü hər kəsin idealıdır. İranın parçalanması isə bu gün bizim - DAK-ın məqsədi, problemi deyil. Biz 35 milyonun əvəzində danışa bilmərik, bunu onlar özləri danışacaqlar, öz hərəkətləri gedir, sabah liderləri ortaya çıxacaq və sözlərini deyəcəklər. Bizim problem odur ki, beynəlxalq hüquq var və bu hüquq çərçivəsində mənim millətimin dili ilə bağlı hüquqları var. Bu hüquq niyə verilmir? Niyə İran Konstitusiyasının müvafiq maddələrinə əməl edilmir?

Biz DAK olaraq istəyirik ki, bu insanların ana dilində məktəbi olsun, mədəniyyətləri, milli kimlikləri qorunsun, zorla farslaşdırılmasın, öz torpaqlarından köçə məcbur edilməsin. Əgər baxsanız, İranın digər bölgələrinin inkişafına Azərbaycanla müqayisədə qat-qat artıq sərmayə qoyulur, sənaye başqa bölgələrdə daha sürətlə inkişaf etdirilir. Elə bir şərait yaradılır ki, əhali Azərbaycandan çıxıb həmin vilayətlərdə yerləşsin və farslaşsın getsin. Biz bu siyasətə qarşıyıq və qarşı olmaq yasaq deyil, bizim doğul haqqımızdır və hər bir azərbaycanlı harada yaşamağından asılı olmayaraq, öz soydaşının haqqını bu gün müdafiə edə bilər. Bu bizim dövlət üçün də problem yaratmır, çünki biz qeyri-hökumət təşkilatıyıq.

İstər Qarabağ məsələsi olsun, istər Güney - biz qərblə tərəf-müqabillərimizlə sənədlərin dili ilə, beynəlxalq hüquq dili ilə danışıyıq. Göstəririk ki, Qarabağ məsələsinin həllində Azərbaycan hökumətinin, ictimai təşkilatların və diasporun mövqeyində o qədər də böyük fərqlər yoxdur - torpaq bütövlüyümüz zəruridir, işğal edilmiş torpaqlarımız təmizlənməlidir, orada yaşayan ermənilər bizim vətəndaşlarımızdır və onlara lazım olan statusu da Azərbaycan hökuməti verməli, bu iş Azərbaycanın daxilində həll olunmalıdır. Bundan başqa, biz Azərbaycanın parçalanmış xalq olduğunu, Gülistan və Türkmənçay müqaviləsindən sonra köhnə İrəvan Xanlığının yerində bir Ermənistan dövləti qurulduğunu, bu yeni dövlətin ərazisindən yüz minlərlə türkün qovulduğunu, üstəlik Qarabağın işğal olunduğunu, Azərbaycanın zaman-zaman soyqırımlara məruz qoyulmuş bir xalq olduğunu göstəririk.

- DAK-la bağlı işlərdə daha çox İsveç, Belçika, Hollandiya, Almaniya kimi ölkələrin adı çəkilir, görünür, başqa ölkələrdə işlərimiz o qədər də dolğun deyil...

- Bu hal, görünür, demokratiyanın inkişaf səviyyəsi ilə bağlıdır. Hansı ölkədə demokratiya yüksəkdirsə, diasporların fəaliyyətinə o qədər yaxşı və yüksək şərait yaradılır.

- Müvafiq saytlarımızın işindən razısınızmı?

- Bundan öncə müxtəlif ölkələrdə saytlar açıldığını gördük, sonra bu təşəbbüsü göstərmiş soydaşımız, nə bilim, kimdənsə inciyəndə saytı da götürüb çıxıb getmişdi. Qulamrza Təbrizi sədr olanda bir sayt yaratmışdı, sonra ayrılma olanda bu sayt da onlara qaldı, fəqət mübahisəsini etmədik. İndi www.d-a-k.org saytımız və digər saytlarımız var, bunlar bir-birinə kömək edirlər, bu saytlarımızın sayı çoxalacaq.

Biz xüsusən də Güneydən isti-isti məlumatlar alırıq, bəzən bu məlumatları mənə göstərmədən digər saytlar da təqdim edirlər. Olsun. Əsas odur ki, xəbərlər daha geniş çevrəyə yayılsın. Bu millətin o qədər problemləri var ki, yüzlərcə belə saytlar yaradılmalı, hər ölkənin öz diaspor TV-ləri fəaliyyətə başlamalıdır. İsveçdə mənə dedilər ki, təqribən 18 fars radiosu var, nə bilim kürdlərin neçə TV-si var, azərbaycanlıların birçə radiosu və ya TV-si yoxdur... Biz fəallaşmış olsaq da, başqa diasporların səviyyəsinə gəlib çatmamışıq.

Deyim ki, çox da böyük məsrəf tələb olunmur. Doğrudur, bu gün İran hökuməti ayağını bir başmağa dirəyib deyir ki, "mən bu milləti dilsiz qoyacağam", amma biz bir TV açıb siyasətə qatılmadan Güneydə əhalimizə şərfli tarixini, ədəbi dilini, onun qrammatikasını öyrədə, mədəniyyətini və musiqisini yaya, millətə özünü tanıda bilərik. Biz millətimizi seviriksə, onun gələcəyini düşünürüksə, hökmən bu işləri görməliyik. Mənim qəti inamıma, bölgənin taleyini Azərbaycanın taleyindən kənar təsəvvür etmək olmaz.

- İlə yekun vurarkən, qarşıdakı ilə proqnozunuz?

- Öncə fürsətdən istifadə edib Həmrəylik Günümüz münasibəti ilə bu il dünyanın hər bucağında görüşdüyüm qardaşlarımı, bacılarımı təbrik etmək istəyirəm. Mən millətimin istedadını görürəm. Bir şəhərdə bir neçə yüz azərbaycanlı varsa, onlar hər zaman intellekt tutumlu işlərə meyil edirlər. Onlara bir az yardım və dəstək olarsa, bu insanlar çox faydalı işlərə imza atarlar. Biz böyük keçmiş və böyük gələcəyi olan bir millətik. Buna həyatım qədər inanıram.

Nə deyim, çətin və mürəkkəb bir ili başa vururuq. Mənə görə, bu il diaspor təşkilatlarımızın fəallaşma ili oldu. Çox önəmli, mühüm tədbirlər keçirildi. Güman edirəm ki, diaspor təşkilatlarımızın fəaliyyəti ildən-ilə qüvvətlənəcək. Mən bütün planlarımızı açmaq istəmirəm, bizi mühüm işlər gözləyir. İşimizi dünya boyunca davam etdirəcəyik. Biz bu işləri öz məhdud imkanlarımız çərçivəsində görürük.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycanın çox zəngin iş adamları var. Onlar istəsələr, hərəsi bir ölkədə radio, TV açarlar. Niyə bunu etməzlər, başa düşürəm. Pullar-paralar bu gün var, sabah olmaya da bilər. Amma bu millət var olmalıdır. Millətin gələcəyini düşünməlidirlər. Rəsmi çevrələr bu işə çox ciddi yanaşmalıdırlar. Əgər prezident deyirsə ki, biz 9 milyon deyil, 50 milyonuq - böyük bir xalqıq, bu, zarafat söz deyil. Əgər 50 milyonuqsa, onda siyasətimizi də, bütün işlərimizi də buna uyğun olaraq qurmalıyıq.

Ayna.-2008.-27 dekabr.-№.67.-S.12

Dünya azərbaycanlıları vahid ideya və məqsəd ətrafında sıx birləşmişlər

Əliqismət Bədəlov

Hər bir müstəqil dövlətin beynəlxalq nüfuzu və qüdrətini müəyyənləşdirən amillərdən biri də ölkə hüduqlarından kənar da formalaşdırılan diaspor və lobbi fəaliyyətinin səviyyəsidir. Bu mənada ölkəmizin inkişaf və tərəqqi yolundan, beynəlxalq aləmdəki əlaqələrinin möhkəmləndirilməsində və daha da inkişaf etdirilməsində dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, ürəklərində azərbaycançılıq amalını daşıyan soydaşlarımızın da payı var. Milli birlik, vətəndaş birliyi olmadan tərəqqiyə, əmin-amanlığa, firavanlığa nail olmaq mümkün deyil.

Bunun üçün isə ilk növbədə dünyanın müxtəlif ölkələrində, tarixi Vətəndən uzaqda yaşayan azərbaycanlılar arasında həmrəyliyin, fikir, əməl birliyinin yaradılması, möhkəmləndirilməsi çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əqidəsindən, dünya görüşündən asılı olmayaraq, Azərbaycanı özünə tarixi Vətən bilən hər bir şəxsin vahid amal uğrunda birləşməsi, həmrəylik nümayiş etdirməsi müasir dövrün tələbidir. Milli birlik, həmrəylik nümayiş etdirmədən heç nəyə nail olmaq mümkün deyil. Müstəqil dövlətimizin daxili və xarici siyasət sahəsində zaman-zaman əldə etdiyi uğurlar xaricdə yaşayan soydaşlarımızın milli şüurunu, özünüdərkini, torpağa bağlılığını gündən-günə möhkəmləndirmişdir. Lakin bütün bunlara baxmayaraq, dünya azərbaycanlılarının bir araya gəlməsi, daha sıx həmrəylik yaratmaq ideyasının əsasını ümummilli lider Heydər Əliyev qoymuşdur. Dünya azərbaycanlılarının birliyi, həmrəyliyi ideyası ulu öndər Heydər Əliyevin doğma Vətənimizlə bağlı ardıcıl olaraq qəlbində yaşatdığı, zaman keçdikcə reallığa çevirdiyi ən vacib məsələlərdən biri idi. Böyük tarixi şəxsiyyət ilk dəfə 1992-ci il dekabrın 16-da Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri olarkən dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik ideyasını dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırmağa nail olmuşdur. Məhz ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisi 1991-ci il dekabrın 31-ni Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü elan etmiş, həmin günün hər il bütün ölkə miqyasında dövlət bayramı kimi qeyd olunması üçün Azərbaycan Respublikasının Ali Soveti qarşısında vəsətət qaldırmışdır. 1993-cü ildə yenidən siyasi hakimiyyətə gələn ulu öndər xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması, məskunlaşdıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməsi, doğma Vətənlə əlaqələrinin genişləndirilməsi məsələlərini daim diqqət mərkəzində saxlamış, onların problemlərinin həllini və hüquqlarının müdafiəsini təmin etmək üçün dövlətin imkanlarını səfərbər etmişdir.

Dünya azərbaycanlılarının vahid ideya və məqsəd ətrafında birləşməsi, mütəşəkkil və çevik diasporun, güclü lobbinin yaradılması üçün görülmüş tədbirlər, qəbul olunmuş qərarlar və qarşıya qoyulmuş vəzifələrin müvəffəqiyyətlə yerinə yetirilməsi Azərbaycançılıq ideologiyasının uğurla həyata keçirilməsinə stimül yaratmışdır. Məhz bu uğurlar nəticəsində Azərbaycançılıq ideologiyası ümummilli mənə kəsb etməyə başlamış, diasporların inkişafının konseptual əsaslarını müəyyənləşdirən amilə çevrilmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü və sərəncamı ilə 2001-ci ilin noyabr ayında Bakıda keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı xarici ölkələrdə yaşayan və fəaliyyət göstərən

həmvətənlərimizin ümumi məqsəd, vahid Azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməsi yolunda mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir. Bununla da diaspor hərəkatının tarixində keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcı qoyulmuşdur. Dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlıların milli birlik və həmrəylik hisslərinin, duyğularının güclənməsi, onların ümummilli ideyalar, Azərbaycan dövlətçiliyi ətrafında sıx birləşməsi üçün geniş imkanlar yaranmışdır. Dünya azərbaycanlılarını, diasporlarını birgə fəaliyyətə, sıx əməkdaşlığa çağıran ulu öndər öz dəyərli tövsiyələrini vermiş, bu yolda bilik və bacarığını əsirgəməmişdir. Dünya azərbaycanlıları qarşısında duran vəzifələr aydın və dəqiq müəyyənləşdirilmişdir. Onların diqqətinə çatdırılmışdır ki, dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar ilk növbədə öz milli kimliklərini dərk və hifz etməli, Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, adət-ənənələrini, tarixini yaşatmalı, inkişaf etdirməlidir. Bu, bütün dünyada yaşayan soydaşlarımızın mədəni-mənəvi birliyinin mühüm şərti hesab olunmuşdur. Ulu öndər digər dünya azərbaycanlılarının doğma Vətən Azərbaycanla əlaqələrinin möhkəmləndirilməsini, bu əlaqələrin hüquqi, siyasi və ictimai və mədəni-mənəvi əsaslarının gücləndirilməsini də mühüm vəzifə kimi qurultay iştirakçılarının qarşısına qoymuşdur. Azərbaycan diasporlarının təşkilatlanması, Vətənlə əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi üçün ümummilli lider Heydər Əliyev sözün həqiqi mənasında gərgin fəaliyyət göstərmiş, azərbaycanlıların həmrəyliyi ideyasını ictimai təşəbbüslərdən və arzulardan əməli iş səviyyəsinə qaldıraraq, dövlət siyasətinin ən mühüm istiqamətlərindən birinə çevirmişdir. Diasporlarla iş sahəsində dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini, dövlət orqanlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının bu sahə ilə bağlı fəaliyyətinin əlaqələndirilməsini təmin etmək üçün 2002-ci il iyulun 5-də Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında imzalanmış fərman irəliyə doğru atılmış qətiyyətli addım oldu. “Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında” Qanunun qəbul olunması isə bu sahədə həyata keçirilən dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərini və hüquqi prinsiplərini müəyyən etmişdir. Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə bilavasitə diaspor problemləri ilə məşğul olan dövlət orqanının təsis edilməsi və müvafiq qanunun qəbul olunması dünya azərbaycanlılarının, diasporların təşkilatlanması prosesini daha da sürətləndirmiş, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə olduğu kimi çatdırılması işinə təkən vermişdir.

Ümummilli liderin daxili və xarici siyasətini özünəməxsus şəkildə layiqincə davam etdirən möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev prezidentlik fəaliyyəti dövründə dünya azərbaycanlıları ilə əlaqələrin möhkəmləndirilməsi, güclü Azərbaycan diasporunun və lobbisinin yaradılması məsələlərini daim diqqət mərkəzində saxlamış, bu prosesin daha da təkmilləşdirilməsi istiqamətində zəruri tədbirlərin görülməsini prioritet vəzifə kimi qarşıya qoymuşdur. Dövlət başçımız çoxsaylı səfərləri zamanı həmin ölkələrdə fəaliyyət göstərən və yaşayan soydaşlarımızla görüşmüş, onları dinləmiş, azərbaycanlı icmaların təşkil etdikləri forum və tədbirlərdə iştirak etmişdir. Möhtərəm Prezidentimiz bununla azərbaycançılıq ideyalarının uğurla davam etdirildiyini və inamla həyata keçirildiyini təsdiq etmişdir. Dövlət başçımızın diaspor quruculuğu sahəsində apardığı ardıcıl, davamlı və məqsədyönlü işlərin nəticəsi olaraq Amerika, Avropa, Asiya və Şimali Afrikanın ayrı-ayrı ölkələrində yüzə yaxın yeni azərbaycanlı icması yaradılmış, bununla da xarici ölkələrdəki soydaşlarımızı birləşdirən təşkilatların sayı 300-ü ötmüşdür. Bir ölkə daxilində fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı icma və qurumların tədricən vahid mərkəzdə birləşməsi prosesi davam etdirilmişdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sərəncamı ilə 2006-cı ilin mart ayının 16-da keçirilmiş Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayı diasporların birləşməsi və lobbilərin fəaliyyətinin daha da gücləndirilməsi işinə sanki təkan verdi. Qeyd edək ki, ikinci qurultay tarixi məzmununa və ictimai əhəmiyyətinə görə birinci qurultaydan bir çox cəhətləri ilə fərqlənirdi. Bu fərqlərdən ən əsası Azərbaycanın müstəqil dövlət olaraq keçdiyi inkişaf yolu ilə bağlıdır. Diaspor quruculuğu sahəsində qarşıya çıxan problemlərin həllində II qurultay böyük əhəmiyyət kəsb edir. Onu da qeyd edək ki, Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayı daha böyük rezonans doğurmuşdur. Qurultaya dünyanın müxtəlif ölkələrindən ümumilikdə 1231 nümayəndə seçilmişdir. 49 xarici ölkədən 593 nümayəndənin iştirak etdiyi qurultay dünya ölkələrinin diqqət mərkəzində olmuşdur. Çünki bu tədbirə qatılanlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi iqtisadi və mədəni həyatının müxtəlif sahələrində fəal iştirak edən, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işinə daim dəstək verən tanınmış alimlər, ziyalılar, ictimai-siyasi xadimlər, iş adamları müxtəlif ölkələrin parlament təmsilçiləri Azərbaycanı sevən, onun inkişafını və tərəqqisini arzulayan insanlar idi. Qurultayda geniş, əhatəli və dərin məzmunlu nitq söyləyən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev diasporların fəaliyyətini yüksək qiymətləndirərək demişdir: “Biz çox şadlıq ki, müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar o ölkələrin həyatında, iqtisadiyyatında çox mühüm rol oynayırlar və demək olar ki, artıq çox möhkəm mövqelərə malikdirlər. Eyni zamanda, hesab edirəm ki, yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatında da çox mühüm rol oynamalıdırlar. Çünki buna bütün imkanlar var. Müstəqil Azərbaycan Respublikası bütün ölkələrlə çox işgüzar, səmərəli münasibətlər qurmaqdadır. Belə olan halda, əlbəttə ki, bunu gündəlik həyatda hiss edirlər. Mənim müxtəlif ölkələrə çoxsaylı səfərlərim çərçivəsində, demək olar ki, həmişə Azərbaycan diasporu ilə görüşlərim, açıq söhbətlərim olubdur. Mən həmişə qeyd etmişəm, bu gün də demək istəyirəm ki, Azərbaycan dövlətinin möhkəm olması dünyada yaşayan azərbaycanlıların da mövqeyini möhkəmləndirir”.

Qurultay zamanı məlum oldu ki, ümumdünya türk diasporu ilə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi istiqamətində müəyyən addımlar atılmış, bir sıra məsələlərdə iki qardaş ölkə diasporunun eyni mövqedən çıxış etməsi, birgə aksiyalar keçirməsi təmin edilmişdir. Qurultay nümayəndələri Azərbaycan Prezidentini əmin etmişlər ki, beynəlxalq təşkilatların rəhbərlərinə, ayrı-ayrı ölkələrin parlamentlərinə, dövlət və hökumət başçılarına, bütün tərəqqipərvər insanlara müraciət edərək, Azərbaycan xalqının üzleşdiyi tarixi ədalətsizliyin aradan qaldırılması, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə, beynəlxalq hüququn prinsiplərinə uyğun həll edilməsi üçün ardıcıl səylər göstərməyə çağıracaqlar.

Son illər Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması istiqamətində Azərbaycanın mövqələrinin beynəlxalq qurumlar və dünyanın inkişaf etmiş ölkələri tərəfindən dəstəklənməsi göz qabağındadır. Azərbaycan Prezidentinin uğurlu daxili və xarici siyasətinin və diasporlarla görüşləri zamanı dəyərli tövsiyələrinin nəticəsi olaraq bu gün Ermənistan dünyada artıq işğalçı dövlət, Azərbaycan isə sülhsevər dövlət kimi tanınıb. Diaspora quruculuğunun əsas istiqamətləri dövlət başçısı İlham Əliyevin ölkə diplomatlarının iştirakı ilə Xarici İşlər Nazirliyində keçirdiyi sonuncu müşavirədə də bir daha irəli sürüldü. Azərbaycan Prezidenti həmin müşavirədə demişdir: “Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar bu və digər məsələlərdə səfirliklərə öz köməyini göstərə bilərlər. Mən demək olar ki, səfər etdiyim əksər ölkələrdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmişəm. Biz , bir tərəfdən onları qorumalıyıq, müdafiə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, onlar yaşadıkları

ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunsunlar. Həm icra orqanlarında, həm qanunvericilik orqanlarında, həm də biznes sahəsində, onların mövqeləri daha da güclənsin. Yəni bu, bizim vəzifəmizdir. Eyni zamanda, onlar da öz doğma vətənlərinə xidmət etməli, kömək göstərməlidirlər. Ona görə də səfirliklər xarici ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx əlaqədə olmalıdırlar və xaricdə yaşayan soydaşlarımızla işlər daha yüksək səviyyədə qurulmalıdır”.

Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayının nəticələri, bu ali forumun qəbul etdiyi qərarların ümumi məzmunu Azərbaycan diasporunun tarixində yeni bir mərhələnin başlanması üçün ideoloji baza rolunu oynayıb. Qurultayın sənədlərində öz əksini tapmış təklif və tövsiyələrə uyğun olaraq 2006-cı ildə keçirilmiş Dünya azərbaycanlı ziyalıların forumun xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlı ziyalıların, iş adamlarının, ictimai siyasi xadimlərinin, mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin dövlətimizə bağlılığını, eyni zamanda Azərbaycan Prezidentinin ətrafında sıx birləşməsinin təsdiqi olmuşdur. Həmçinin Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində yeni əlaqələrin əsası qoyulmuş müxtəlif icmaların daha yaxından əməkdaşlığı üçün zəmin yaratmışdır. 2007-ci ilin martında Bakı şəhərində keçirilmiş Dünya Azərbaycan və türk diaspor təşkilatı rəhbərlərinin I forumu türkdilli xalqların yaddaşında tarixi hadisə kimi qalmışdır. Forumda “Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası”, “Bakı Bəyannaməsi” və digər zəruri sənədlər qəbul edilmişdir. Həmin il möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Bakıda Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı keçirilməsi də böyük siyasi hadisə kimi dəyərləndirmişdir. Qurultayda türkdilli xalqlar arasında bütün sahələr üzrə əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi məsələsi geniş müzakirə olunmuş və mühüm əhəmiyyətli qərarlar qəbul olunmuşdur. Bununla yanaşı, ölkəmizə dost münasibət bəsləyən insanlarla əməkdaşlığın genişləndirilməsi, güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması istiqamətində də bir sıra yadda qalan tədbirlər keçirilmişdir. Belə tədbirlərdən biri də bu ilin martında Berlin şəhərində Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatlarının Əlaqələndirmə Şurasının illik iclasının keçirilməsi olmuşdur. Həmin iclasda qardaş ölkə diasporları arasında əməkdaşlığın daha da möhkəmləndirilməsi barədə müzakirələr aparılmışdır.

Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması sahəsində dövlət başçımızın gördüyü işlər təqdirəlayiqdir. Bu məqsədlə Rusiya Federasiyasının müxtəlif regionlarında, habelə Dağıstan Respublikasında və Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın vəziyyətini öyrənmək üçün bir sıra mühüm əhəmiyyətli tədbirlər görülmüşdür. Ötən dövrün ən çox yaddaqalan hadisələrindən biri də Azərbaycan Prezidentinin 2008-ci il 19 noyabr tarixli sərəncamı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin əsasında Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması olmuşdur. Qloballaşan dünyamızın reallıqları diaspor quruculuğu sahəsində müstəqil dövlətimizin qarşısında yeni vəzifələr qoymuşdur. Diaspor və lobbisiz təşkilatlarının beynəlxalq siyasətdə artan rolu bu sahədə daha genişmiqyaslı fəaliyyət göstərilməsini tarixi zərurətə çevirmişdir. Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması digər xalqların diaspor qurumları ilə müxtəlif ölkələrin bilavasitə bu sahəyə məsul olan dövlət orqanları ilə birbaşa əməkdaşlığın qurulması imkanlarını genişləndirir.

Diasporlarla əlaqələrin daha da genişləndirilməsi məqsədi ilə bu il dekabrın 18-də Bakıda “Azərbaycan-Şərqi dünyaya açılan qapısı” mövzusunda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının keçirdiyi tədbirdə daha bir əhəmiyyətli hadisə qeydə alınmışdır. Həmin tədbirdə Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik

Xartiyası layihəsi əsas kimi qəbul edilmişdir. “Diaspor təşkilatlarının Konstitusiyası” adlandırılan bu sənəd Azərbaycan dövlətinin və xalqının milli maraqlarının müdafiəsində dünya azərbaycanlılarının fəal iştirakını təmin etməyi qarşıya məqsəd qoyub. Bununla yanaşı xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların tarixi Vətənin mənafeləri naminə vahid amal ətrafında birləşmək əzmini və iradəsini ifadə edən, bu birliyin ideoloji sosial fəlsəfi, siyasi və mənəvi aspektlərini müəyyənləşdirən, islami-əxlaqi, dünyəvi-humanitar dəyərləri, Şərqi və Qərbi mədəniyyətlərinin dialoqunu türkçülük və avropaçılıq meyillərini özündə birləşdirən ideoloji konsepsiyadır.

Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın hüquq və azadlıqlarının qorunması, onların cəmiyyətə inteqrasiyasının təmin olunması, diasporlar arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsi Azərbaycançılıq ideologiyasının geniş şəraitdə təbliği qarşıda duran mühüm vəzifələrdəndir. Bu vəzifələrin layiqincə yerinə yetirilməsinə heç bir şübhə ola bilməz.

Xalq qəzeti.-2008.-31 dekabr № 293.-S.8.

Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması istiqamətində işlər 2008-ci ildə də uğurla davam etdiriləcəkdir

AzərTAc xəbər verir ki, fevralın 29-da Yeni Azərbaycan Partiyasının mərkəzi qərargahında Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (XÖYAİDK) sədri Nazim İbrahimov 2007-ci ilin yekunları və cari ildə qarşıda duran vəzifələrlə bağlı mətbuat konfransı keçirmişdir. Komitənin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin göstəriş və tövsiyələrinə uyğun olaraq fəaliyyət göstərdiyini qeyd edən sədr, 2007-ci ildə Azərbaycan diasporunun fəaliyyətində keyfiyyət dəyişikliyinə nail olmağa çalışdıklarını bildirmişdir. Ötən ilin iki mühüm tədbirini xatırladan N.İbrahimov, onlardan birinin 2007-ci il martın 9-da Bakıda keçirilən Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I forumunun, digərinin isə Türk Dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayının olduğunu qeyd etmişdir. Hər iki tədbiri Prezident İlham Əliyevin türk xalqları arasında birliyin möhkəmləndirilməsinə verdiyi xüsusi önəmin göstəricisi adlandıran Nazim İbrahimov bir daha xatırlatmışdır ki, bu tədbirlərdə türkdilli xalqların diaspor təşkilatları arasında əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi, ortaq layihələrin həyata keçirilməsi prosesinin intensivləşdirilməsi ilə bağlı bir sıra məsələlər müzakirə edilmişdir.

Keçən il xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması sahəsində görülən işlərdən danışan XÖYAİDK-in sədri, Azərbaycan icmalarının strukturunun təkmilləşdirilməsi və onların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin keyfiyyətə yeni müstəviyə qaldırılması, müxtəlif ölkələrdə yeni Azərbaycan icmalarının təsis edilməsi, eyni ölkə ərazisində fəaliyyət göstərən icmaların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi məqsədi ilə onların vahid mərkəzdə birləşdirilməsi kimi məsələlərə də toxunmuşdur. Bu istiqamətdə çoxsaylı faktları sadalayan Nazim İbrahimov Rusiyada və Gürcüstanda yaşayan soydaşlarımızın vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, onların hüquqlarının qorunması istiqamətində görülən işlərə xüsusi diqqət yetirildiyini bildirmişdir.

Nazim İbrahimov qeyd etmişdir ki, 20 Yanvar faciəsi, Xocalı qətliamı, 31 mart - Azərbaycanlıların soyqırımını günü ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması, eləcə də Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği məqsədi ilə diaspor təşkilatlarımızın həyata keçirdiyi bütün layihələrə Dövlət Komitəsi lazımı dəstəyi verir.

Cari ildə həyata keçirilməsi planlaşdırılan tədbirlərə toxunan sədr bildirmişdir ki, bir sıra ölkələrdə keçiriləcək toplantılarla yanaşı, xarici ölkə parlament və hökumət nümayəndələrinin, ictimai xadimlərin, jurnalistlərin, habelə iş adamlarının ölkəmizə səfərlərinin təşkili, AMEA ilə birgə "Dünya Azərbaycanlılarının Xartiyası"nın layihəsinin hazırlanması da nəzərdə tutulur.

Mətbuat konfransında Nazim İbrahimov jurnalistləri maraqlandıran sualları cavablandırmışdır.

AzərTAc.-29 fevral.-2008-ci il

Azərbaycançılıq ideologiyasının banisi

Heydər Əliyev: "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam"

Qafar Əliyev,

YAP Siyasi Şurasının üzvü, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatının ictimai-siyasi şöbəsinin bölmə müdiri

Azərbaycan xalqı qədim tarixə, zəngin mədəniyyətə malikdir. Xəzərin sahillərində yerləşən, Qərblə Şərqlin qovuşduğu bir məkan olan Azərbaycan qədim dövrlərdən təkə tükənməz təbii sərvətlər mənbəyi və neft diyarı kimi yox, həm də böyük tarixi şəxsiyyətlər, elm, mədəniyyət və incəsənət xadimləri yetirən bir məmləkət kimi tanınmışdır. Qədim dövrlərdən başlayaraq bugünümüzdə kimi Azərbaycan xalqının gözəl adət-ənənələrini, milli-mənəvi dəyərlərini, etnik psixoloji xüsusiyyətlərini özündə yaşadan və birləşdirən bir baxışlar sistemi kimi azərbaycançılıq ideologiyası yaranmış və formalaşmışdır. Babək, Koroğlu, Qaçaq Nəbi, Mehdi Hüseynzadə kimi qəhrəmanlarımız, Nizami, Füzuli, Nəsimi, Sabir, Cəlil Məmmədquluzadə, Hüseyn Cavid, Səməd Vurğun, Nəsirəddin Tusi, Yusif Məmmədəliyev, Bəhmənyar kimi dahi şair və yazıçılarımız, Cavanşir, Məhəmməd Cahən Pəhləvan, Şah İsmayıl Xətai, Nəriman Nərimanov, Fətəli Xan Xoyski, Əlimərdan bəy Topçubaşov kimi dövlət xadimlərimiz azərbaycançılıq ideyalarının yaranmasında, formalaşmasında, qorunmasında və yayılmasında mühüm rol oynamışlar.

Azərbaycançılıq ideologiyası XX əsrin ikinci yarısında özünün daha dinamik və yüksək inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Bu, bilavasitə XX əsrin ikinci yarısından başlayaraq dövlət və siyasət səhnəsinə çıxmış, özünün titanik fəaliyyəti ilə dünya siyasətinin korifeylərindən birinə çevrilmiş, zamanəmizin görkəmli ictimai-siyasi və dövlət xadimi, böyük tarixi şəxsiyyət və dünya azərbaycanlılarının ümummilli lideri olan Heydər Əliyevin adı və fəaliyyəti ilə bağlı olmuşdur.

1969-cu il iyul ayının 14-də Azərbaycan rəhbəri seçilən Heydər Əliyev sonrakı 34 illik fəaliyyəti dövründə Azərbaycan xalqının və millətinin şanını, şöhrətini, qürurunu və iftixarını bütün dünyaya tanıtmış və dünyanın ən böyük azərbaycanlısı və dünya azərbaycanlılarının ümummilli lideri adını qazanmışdır.

Dünya şöhrətli siyasətçi olan Heydər Əliyev siyasi həyatın və dövlət quruluşunun digər sahələrində olduğu kimi, azərbaycançılıq ideologiyasının formalaşmasında və inkişafında da misilsiz xidmətlər göstərmişdir.

Bəs azərbaycançılıq ideologiyasının formalaşmasında Heydər Əliyevin oynadığı özünəməxsus rol nədən ibarətdir?

İlk növbədə Heydər Əliyevin uzun müddət dövlət idarəçiliyi sistemində fəaliyyət göstərən bir tarixi şəxsiyyət kimi əldə etdiyi nailiyyətlər bütün dünyada "Azərbaycan" və "azərbaycanlı" sözlərinin mahiyyətini, dəyərini və tutumunu xeyli artırmışdır. Heydər Əliyev dünya siyasətində mühüm rol oynayan və o dövrdə ABŞ-

ın Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi ilə bərabər səviyyədə götürülən SSRİ Dövlət Təhlükəsizliyi Komitəsində 20 il fəaliyyət göstərdikdən, Azərbaycan DTK-nın sədri olduqdan və həmin sistemdə ilk azərbaycanlı olaraq general-mayor hərbi rütbəsi aldıqdan sonra, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi kimi və 14 il bu ağır vəzifədə işləyərək SSRİ-nin o zaman geridə qalmış aqrar bir respublikası olan Azərbaycanı həmin dövrdə qabaqcıl və inkişaf etmiş bir respublika səviyyəsinə gətirib çıxardıqdan sonra və ən nəhayət, yenə də dünyada ilk azərbaycanlı kimi SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini və Sovet İttifaqı Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi Siyasi Bürosunun üzvü kimi bütün türk-müsəlman dünyasının təmsilçisi olaraq bu mühüm dövlət və partiya postunda Azərbaycan dövlətini və xalqını bütün dünyada tanıdandan və şöhrətini bütün dünyaya yayandan sonra iftixar hissi ilə belə demişdir: "Mən həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam".

Bütün dünyanın nəzərində Azərbaycan xalqı dahi elm, sənət, mədəniyyət xadimləri yetirən bir xalq olmaqla bərabər, həm də böyük siyasətçi və dövlət xadimi yetirə bilən bir xalq imici qazandı. Və o zaman SSRİ-nin bir çox regionlarında azərbaycanlılara adətən qara fəhlə və yaxud bazarda alver edən xalq kimi baxan insanların da baxışlarında köklü dəyişikliklər baş verdi. Heydər Əliyev öz varlığı və siyasi fəaliyyəti ilə bütün dünyada olan azərbaycanlılara hörmət və ehtiram qazandırdı. Onun azərbaycançılıq qarşısında ən böyük xidmətlərindən biri məhz bundan ibarətdir.

Bundan əlavə, Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasının elmi-nəzəri bazasının müasir dövrün tələbləri əsasında formalaşmasında da mühüm rol oynamışdır. Heydər Əliyev demişdir: "Milli ideologiyamız tarixi keçmişimizlə, millətimizin adət-ənənələri ilə, xalqımızın, dövlətimizin bugünü və gələcəyi ilə bağlı olmalıdır. Bu ideologiya bütün xalqın, dövlətin mənafeyinə uyğun olmalı, müxtəlif sosial təbəqələrin, siyasi partiyaların bir ideya ətrafında birləşməsinə yol açmalıdır".

Başqa sözlə, "kim müxalifətdə durursa-dursun, ancaq Vətəninə, xalqına, mədəniyyətinə, məsləyinə müxalifətdə durmasın" deyərək o, bütün azərbaycanlıları vahid bir ideya ətrafında birləşməyə, milli birliyə çağırırdı.

Heydər Əliyev milli ideologiyamızın əsasını təşkil edən azərbaycançılıq ideologiyasının əsas prinsiplərinin "dövlətçilik" və "milli vətənpərvərlik"dən ibarət olduğunu dəfələrlə vurğulamışdır. Onun söylədiyi "Dövlətçilik Azərbaycanın müstəqilliyini, ərazi bütövlüyünü qoruyub saxlamaqdır, Azərbaycanın müstəqilliyini möhkəmləndirməkdir, dövlətçilik hər bir vətəndaşın qəlbində olmalıdır. Ona görə hər bir vətəndaş vətənpərvərlik hissləri ilə yaşamalıdır" fikri hər bir azərbaycanlının qəlbinə hakim kəsilmişdir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyev müxtəlif yığıncaqlardakı çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır ki, bizim bütün təbliğatımız, bütün dövlət orqanları Azərbaycanda dövlətçiliyi inkişaf etdirmək üçün hər bir vətəndaşda milli vətənpərvərlik hissləri yaratmalıdır. Milli vətənpərvərlik hissləri hər bir vətəndaşda o qədər güclü olmalıdır ki, o, milli mənafeyi şəxsi mənafeyindən, öz şəxsi yaşayışından, öz şəxsi həyatından - hər şeydən üstün tutsun. Heydər Əliyevin söylədiyi bu fikirlər hansısa şairin, yazıçının, alimin və yaxud dövlət işçisinin haradasa söylədiyi fikirlər deyil, bu, ömrünün 50 ildən çoxunu dövlət işində işləmiş və yuxarıda söylənilən prinsipləri öz siyasi fəaliyyətində əsas qanun kimi götürmüş dünya şöhrətli bir şəxsiyyətin həyat fəaliyyətinin əsasını təşkil edən prinsiplərdir. Heydər Əliyevin Vətəni sevməsi adi bir vətəndaşın öz vətəninə

sevməsi demək deyildir. Bu, bütün ömrünü canından artıq sevdiyi Vətəninə həsr etmiş tarixi bir şəxsiyyətin sevgisidir: "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" kəlamı Heydər Əliyevin dilindən səsləndikdən sonra dünyanın bütün ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar da öz milli mənşəyini, azərbaycanlı olduqlarını gizlətmədən, iftixar və qürur hissləri ilə bəyan etməyə başladılar. Dahi rəhbərin "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi dönməzdir, əbədidir, sarsılmazdır" kəlamı da bu gün bütün dünya azərbaycanlılarının mübarizə simvoluna çevrilib. Heydər Əliyevin milli qeyrətindən və vətənpərvərliyindən qaynaqlanan bu fikir bizim gələcəyə inamımızı artırır, bizi mübarizələrə səsləyir və zaman-zaman da səsləyəcəkdir. Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyasının bütün sahələrinə daxil olan hər bir məsələ ilə əlaqədar fəaliyyətilə bağlı cild-cild kitablar yazılmışdır və bundan sonra da yazılacaqdır.

İlk növbədə Azərbaycan xalqı və milləti ilə bağlı onun göstərdiyi xidmətə nəzər salaq. 70-ci illərə qədər Azərbaycan xalqı əsasən kənd yerlərində yaşayan, kустar əkinçiliklə, qoyunçuluq-maldarlıqla, xırda sənətkarlıqla və ticarətlə məşğul olan bir xalq idi. 70-80-ci illərdə Azərbaycanın bütün şəhər və kəndlərində sistemli və məqsədyönlü şəkildə işə salınan saysız-hesabsız zavod və fabriklər bütün əhalini nizam-intizamlı, bilikli və təhsilli, sənaye əsaslı əməyə cəlb etdi. Respublikamızda nizam-intizam möhkəmləndi, cinayətkarlıq xeyli azaldı və qeyri-sağlam həyat tərzinə imkan və şərait qalmadı. Azərbaycan xalqı keçmiş SSRİ məkanında və dünyada işgüzar, əməksevər xalq imici qazandı. Əhalinin sosial tərkibində köklü dəyişiklik baş verdi. Sənaye müəssisələrində işləyən fəhlələrdən, texniklərdən, mühəndislərdən, ustalardan və s. ibarət böyük sosial qruplar formalaşdı.

Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının təhsillənməsi, maariflənməsi və savadlanması istiqamətində apardığı düşünülmüş siyasəti təqdirəlayiq idi. Bütün rayonlarımızda və kəndlərimizdə saysız-hesabsız məktəblər, uşaq bağçaları, klub və mədəniyyət evləri, kinoteatrlar, kitabxanalar və s. kimi mədəni-maarif müəssisələri və ictimai-iaşə obyektləri tikildi. Azərbaycan xalqının böyük bir hissəsini təşkil edən əmək adamlarının, fəhlə və kəndlilərin balaları yüksək səviyyədə orta təhsil alaraq Heydər Əliyevin birbaşa rəhbərliyi, qayğısı və nəzarəti, "Qoy ədalət zəfər çalsın" devizi altında apardığı siyasətin nəticəsində ali məktəblərə qəbul olundular. Təkcə azərbaycanlı gənclərin keçmiş SSRİ-nin ali məktəblərinə seçilib göndərilməsi (hər il 800-900-a qədər ən savadlı, qabiliyyətli azərbaycanlı gənclər yola salınırdı) siyasəti ilə onun azərbaycançılığa etdiyi xidməti heç nə ilə ölçmək olmaz. Bu gün həmin gənclər həm müstəqil Azərbaycan Respublikasının dövlət quruculuğunda, həm də bütün dünyaya səpələnərək bir çox sahələrdə böyük fəaliyyət göstərirlər. Azərbaycanlı neftçi ailələrinin Qərbi Sibirə, Tümenə və keçmiş SSRİ-nin digər müxtəlif regionlarına göndərilməsinin arxasında da böyük siyasət dayanırdı. Bu siyasət özlüyündə dünyada Azərbaycan diasporunun yaranmasında və formalaşmasında mühüm rol oynamışdır.

Sovetlər Birliyi tərkibində olduğumuz zamanlarda Azərbaycan şampan şərabının sədası Fransa sərgilərindən, Ağdam, Şamaxı çaxırlarının, Tovuz, Göyçay, Kəpəz, Gəncə konyaklarının şöhrəti Kremləndən gəlir, SSRİ elitasının süfrəsini bəzəyirdi.

SSRİ Xalq təsərrüfatı malları sərgisində hər il yüzlərlə növ məhsul Azərbaycan emblemi ilə nümayiş etdirilirdi. Azərbaycan əməkçiləri 12 il dalbadal Ümumittifaq sosializm yarışının qalibi kimi bütün dünyada əməksevər xalq imici qazanmışdı. Hər il SSRİ iqtisadiyyatına 200-dən artıq sənaye məhsulları göndərilirdi.

Azərbaycan üzümçülərinin, pambıqçılarının, tütünçülərinin, meyvə-tərəvəzçilərinin şöhrəti bütün dünyaya yayılırdı. SSRİ dağıldıqdan sonra biz keçmiş SSRİ miqyasında bir çox sahələrdə, o cümlədən də neft maşınqayırması sahəsində olan mövqelərimizi itirdik. Sovet İttifaqının müxtəlif ərazilərində, Qərbi Sibir, Tümen, Uzaq Şərq kimi neft-qaz rayonlarında əsas neft qazma-kəşfiyyat işlərini aparmış, Azərbaycanın neftçi alimləri, eləcə də Xəzər dənizinin Türkmənistan, Qazaxıstan və Rusiya sektorlarında aşkar edilən bütün neft və qaz yataqlarını Azərbaycan neftçi alimləri, geoloqları, fəhlələri aşkar etmişdilər. Azərbaycan neft maşınqayırması məhsulları ilə bütün SSRİ məkanını təmin edirdi. Azərbaycan Neft və Kimya Akademiyası bütün SSRİ-ni, Afrikanı, Yaxın və Orta Şərq ölkələrini neftçi alim və mütəxəssislərlə təmin edirdi. Həmin institutun yetirməsi Eduard Duş Santuş Həbəşistan Respublikasının Prezidenti seçilmişdi.

SSRİ-nin dağılması ilə sadalanan nailiyyətlərin bir çoxunu Azərbaycan Respublikası itirdi, bu, özlüyündə xarici dövlətlərlə respublikamızın iqtisadi, siyasi və mənəvi əlaqələrinin zəifləməsinə və beynəlxalq aləmdən təcrid olunmasına gətirib çıxardı. Azərbaycan Respublikası 1988-1993-cü illərdə beynəlxalq aləmdə ancaq ərazisində müharibə gedən, qeyri-stabil inkişaf edən, iqtisadiyyatı geriləyən və tənəzzül edən bir respublika imici qazandı.

1993-cü il 15 iyunda ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı ilə bütün bu geriləmələrə son qoyuldu. İlk öncə Azərbaycan neftinin əvvəlki şöhrətini qaytarmaq, onun zəngin neft və qaz ehtiyatlarına dünyanın aparıcı dövlətlərini və şirkətlərini cəlb etmək xətti götürüldü. 1994-cü il sentyabrın 20-də imzalanan "Əsrin müqaviləsi"ndə dünyanın 8 qabaqcıl ölkəsinə məxsus olan 11 transmilli şirkət iştirak edirdi. Daha sonra qısa zaman kəsiyində dünyanın 15 aparıcı ölkəsinə məxsus olan 33 şirkəti ilə 20-dən artıq beynəlxalq əhəmiyyətli neft müqavilələri bağlandı ki, bu müqavilələrin nəticəsində 30 il müddətinə Azərbaycan neft sənayesinə 100 milyard ABŞ dollarından artıq vəsait qoyulması və 4 milyard tondan çox neft çıxarılması nəzərdə tutulurdu.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin müdrik siyasəti nəticəsində hazırlanmış yeni neft strategiyasının həyata keçirilməsi nəticəsində qısa müddət ərzində Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa, Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərləri çəkilmişdir. Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərinin, Bakı-Batumi-Qars dəmir yolunun, Yeni İpək yolunun çəkilişinə başlanması ilə Azərbaycan dünyanın nəzərində yenidən öz tarixi şöhrətini bərpa etdi. Bu gün Azərbaycan iqtisadi inkişaf tempinə görə dünyanın ən yüksək sürətlə inkişaf edən dövlətlərinin cərgəsində özünə yer almışdır. Azərbaycan neftinin şan-şöhrəti bərpa olunmuş, onun qeyri-rəsmi pasportu rolunu oynayan "Odlar yurdu" "neft ölkəsi" adı ilə yenidən dünyanın nəzərini cəlb etmişdir. Bir sözlə, ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin yeni neft strategiyasının uğurla həyata keçirilməsi nəticəsində Azərbaycan yenidən dünyada tanınmış və məşhurlaşmışdır.

Ümummilli liderimiz müasir dünyada idmanın oynadığı rolu düzgün dəyərləndirərək Azərbaycan idmanının dirçəlməsi, ölkəmizdə olimpiya hərəkatının başlaması üçün də təxirəsalınmaz tədbirlər görülməsinin vacibliyini vurğulayaraq demişdir: "İdman kimi Azərbaycanın müstəqilliyinin rəmzlərini nümayiş etdirən ikinci bir vasitə yoxdur".

Cənab İlham Əliyev Milli Olimpiya Komitəsinə prezident seçilmiş, nəticədə qısa zaman ərzində Azərbaycanda idman və olimpiya hərəkatı böyük vüsət almış, dünya idmanı sırasında layiqli yer tutmuşdur.

Azərbaycan 2013-cü ildə Beynəlxalq Yay Olimpiya Oyunlarına ev sahibi olmaq təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. Artıq bunun üçün hər cür şərait var. Əgər bu, baş tutarsa, Azərbaycan Respublikasının dünyada nüfuzunun nə qədər artacağını təsəvvür etmək çətin deyil.

Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyası qarşısında xidmətlərindən biri də keçmiş SSRİ-nin Moskva, Sankt-Peterburq, Ulyanovsk, Rostov, Taqanroq kimi şəhər və vilayətlərində Azərbaycanla bağlı abidələr qoyulması, elm və incəsənət xadimlərinin yubileylərinin keçirilməsi, Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətlərinin adlarına heykəllərin qoyulması, küçə və meydanlara adların verilməsi sahəsində göstərdiyi xidmətdir. SSRİ Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini və Sov.İKP MK Siyasi Bürosu üzvü kimi Moskvada fəaliyyət göstərərək Nizami Gəncəvinin "Xəmsə"sinin Moskvada çap edilməsi, Qara Qarayevin SSRİ Bəstəkarlar İttifaqının katibi, Tahir Salahovun SSRİ Rəssamlar İttifaqının birinci katibi kimi fəaliyyəti, Fikrət Əmirovun "Mın bir gecə" baletinin bütün İttifaq televiziyası ilə göstərilməsi, "Nizami", "Dədə Qorqud", "Babək", "Nəsimi" və digər milli ruhlu tarixi bədii filmlərin SSRİ ekranlarına çıxması, xarici ölkələrə səfərlər zamanı azərbaycanlıların da nümayəndə heyətlərinin tərkibinə daxil edilməsi Heydər Əliyevin bu ideologiya sahəsində göstərdiyi xidmətlər sırasındadır.

Müstəqillik dövründə Azərbaycana rəhbərlik edərək Heydər Əliyevin təşkilatçılığı ilə Bakıda Məhəmməd Füzulinin 500 illiyinin, "Dədə Qorqud" dastanının 1300 illiyinin dünya səviyyəsində qeyd olunması, dünya şöhrətli musiqiçi M.Rostropoviçin Azərbaycana dəvət olunub dəfələrlə konsertlərinin təşkil edilməsi, xarici səfərlərdə dünyanın Vaşinqton, Paris, London, Tokio, Roma, Moskva və s. böyük şəhərlərində neft müqavilələrinin imzalanmasıyla dünyanın diqqətini Azərbaycana yönəltməsi onun azərbaycançılıq ideologiyasına verdiyi layiqli xidmət nümunələridir. Heydər Əliyev Siyasi Büro üzvü kimi Moskvada fəaliyyət göstərərək Azərbaycan mədəniyyəti ilə bağlı tədbirləri tez-tez təşkil edir, özü şəxsən həmin tədbirlərdə digər dövlət xadimləri ilə bərabər iştirak edir, tabeliyində olan qurumların rəhbərlərini də bu işə şəxsən cəlb edirdi. Bu onun milli vətənpərvərlik hisslərinin yüksək olmasından, öz xalqına və millətinə nə qədər bağlı olmasından xəbər verirdi.

Azərbaycan dilinin dövlət dili statusu alması, onun bir ünsiyyət vasitəsi kimi bugünkü səviyyədə inkişaf etməsi, qrammatik elmi əsaslarının yaradılması, latın qrafikinə keçilməsi məsələləri də Heydər Əliyevin birbaşa xidməti sayəsində mümkün olmuşdur.

Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi sovet hakimiyyəti dövründə o, qədim tarixi adlarımızın, milli ziyalılarımızın qorunub-saxlanmasında mühüm xidmətlər göstərmişdir. O zaman Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Kirovabadın bir hissəsində Yeni Gəncə qəsəbəsi salındı. Şəhərin köhnə hissəsi iki inzibati rayona bölündü. Şəhərin qədim hissəsi olan bir rayona Kəpəz adı, digər bir rayona isə Nizami adı verildi.

Milli ziyalılarımızın qorunması sahəsində Heydər Əliyevin göstərdiyi xidmətlər Azərbaycanda milli oyanışın baş verməsinə, milli ruhun dirçəlməsinə səbəb olurdu. Heydər Əliyev uzaqgörənliklə sanki SSRİ-nin yaxın gələcəkdə dağılacağını görürmüş kimi ziyalılarımızı hər cür təzyiqlərdən məhəmətlə qoruyurdu. Bir zaman "Gülüstan" poemasını yazan Bəxtiyar Vahabzadə dövlət mükafatı olaraq Azərbaycanın xalq deputatı seçilməklə toxunulmazlıq statusu qazandı. Ziya Bünyadov Azərbaycanın Rusiya tərkibinə daxil olmasının 150 illiyi tamam olarkən müstəmləkəyə çevrildiyimiz tarixi özümüzə bayram etdirərək guya Azərbaycanın çar Rusiyası tərkibinə

könüllü daxil olduğunu yazan alimlərə cavab olaraq bildirmişdi ki, Azərbaycan Rusiyanın tərkibinə könüllü deyil, zorakılıqla daxil edilmişdi, daha doğrusu, çar Rusiyası Azərbaycanı işğal etmişdi. Həmin dövrdə Ziya Bünyadov da məhz Heydər Əliyevin qayğısı sayəsində dövlət mükafatı almışdı. 70-80-ci illərdə keçmiş SSRİ rəhbərlərindən heç biri milli məsələyə, milli hisslərə Heydər Əliyev qədər dərin bələd olmamış və diqqət göstərməmişdir. Ümummillî liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı və dövləti, eləcə də azərbaycançılıq ideologiyası qarşısında göstərdiyi çox mühüm əhəmiyyətli məsələlərdən biri də Azərbaycan diasporunun inkişaf etdirilməsi və təşkilatlandırılması olmuşdur. Dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş, on illərlə başqa millət və xalqların içərisində yaşayaraq öz milli-mənəvi dəyərlərinə yadırgamış olan dilini, dinini, adət-ənənələrimizi unutmaq dərəcəsinə gələn minlərlə soydaşımızın yenidən bir araya gəlməsi üçün Heydər Əliyev kimi dünyada tanınan şəxsiyyətə ehtiyac var idi.

Maraqlıdır ki, xaricə axınının statistikasına görə XX əsrin 60-70-ci illərinə qədər Azərbaycan Respublikası və azərbaycanlılar aşağı yerlərdən birini tuturdular. Buna səbəb kimi azərbaycanlıların öz vətəninə, torpağa, əkin-biçinə bağlılığını, habelə həmin dövrdə Azərbaycanın əsasən geridə qalmış aqrar kənd təsərrüfatı ölkəsi olmasını, azərbaycanlıların isə təhsil səviyyəsinin aşağı olmasını, rus və başqa Avropa dillərini zəif bilmələrini göstərmək olar. Məhz 70-80-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının coşqun sosial-iqtisadi inkişaf sürəti götürməsi, ölkədə sənayeləşmənin, aqrar-sənaye komplekslərinin inkişaf etdirilməsi və hər il minə qədər ən savadlı Azərbaycan gəncinin SSRİ-nin qabaqcıl təhsil mərkəzlərinə oxumağa göndərilməsi nəticəsində bütün SSRİ məkanında güclü Azərbaycan diasporunun təşkilatlanması və inkişafı üçün zəmin yarandı.

Eyni zamanda məhz Heydər Əliyevin birbaşa rəhbərliyi və qayğısı sayəsində Azərbaycanda 70-80-ci illərdə milli özünüdərkən yüksəlişi başlandı. Yazıçı və şairlərin əsərlərində, milli ruha, millət və xalq anlayışlarına, Azərbaycan dili ilə bağlı məsələlərə önəm verildi. Heydər Əliyevin hakimiyyətinin sovet dövründə dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması, onlarla Azərbaycan arasında əlaqələrin qurulması istiqamətində xeyli iş görüldü.

Xaricdə yaşayan həmvətənlərimizlə Azərbaycan Mədəni Əlaqələr Cəmiyyətinin yaradılması həmvətənlərimizin birliyinə xidmət edən mühüm bir addım idi.

Məhz bütün bunların nəticəsində 80-ci illərin sonlarında SSRİ-nin dağılması ərəfəsində Azərbaycan xalqının yüksək milli-azadlıq ruhu özünü qabarıq şəkildə büruzə verdi. 1989-cu ilin 31 dekabr günündə o taylı-bu taylı azərbaycanlılar Azərbaycan-İran və Azərbaycan-Türkiyə sərhədi boyunca uzanan tikanlı məftilləri söküb bir xalqın ikiye bölünməsinə etiraz edərək öz həmrəyliklərini bildirdilər. Bu, Azərbaycan tarixində ən əhəmiyyətli hadisələrdən biri idi. Azərbaycanlıların nümayiş etdirdikləri bu milli həmrəylik dünyanı lərzəyə saldı.

1991-ci il dekabr ayının 16-da o vaxt Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri işləyən Heydər Əliyev 31 dekabr gününün Azərbaycan tarixinə milli həmrəylik günü kimi daxil olmasının təşəbbüskarına çevrildi. Naxçıvan MR Ali Məclisinin sessiyasında Heydər Əliyevin təşəbbüsü əsasında milli həmrəylik və birlik gününün təsis olunması ilə bağlı qərar qəbul edildi. Qərarda deyilirdi: "Çoxəsrlik zəngin tarixə malik olan Azərbaycan öz inkişafının müxtəlif mərhələlərində dəfələrlə xarici istilaya məruz qalmış, onun torpaqları zəbt edilmiş və parçalanmış, dövlət müstəqilliyi və suverenliyi əlindən alınmışdır..."

Qərarla göstərilirdi ki, Naxçıvanda təşkil olunan "Sərhəd hərəkatı" Azərbaycanın ikiyə bölündüyü 150 ildən artıq bir dövr ərzində ilk dəfə olaraq Arazın o tayında, bu tayında olan həmvətənlərin ünsiyyətini yaratdı. 1989-cu il dekabrın 31-i dünya azərbaycanlılarının həmrəylik bayramına çevrildi. Odur ki, 31 dekabr gününün hər il geniş qeyd edilməsi təklifi irəli sürüldü.

Müstəqillik dövründə Heydər Əliyev azərbaycançılığın bayraqdarı olmuş, müstəqil dövlətimizin simvolu olan üçrəngli bayrağımızı BMT-nin, Avropa Şurasının və digər beynəlxalq təşkilatların və dövlətlərin ən görkəmli yerlərində qaldıraraq və Azərbaycanın himnini dəfələrlə səsləndirmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin uzaqgörən siyasəti nəticəsində Azərbaycan bu gün dünya miqyasında sivil, hüquqi, demokratik, dünyəvi bir respublika kimi tanınır və böyük perspektivlərə malik bir ölkə kimi qəbul edilir. Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Prezidenti olduğundan sonra artıq daha böyük səlahiyyətləri olan Heydər Əliyev xaricdə məskunlaşmış soydaşlarımızla əlaqələri dövlətimizin xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirdi. Dünya azərbaycanlılarının əsl həmrəyliyinə yad edilən 1997-ci il dekabrın 27-də Respublika sarayında keçirilən toplantı əsas addımlardan biri oldu. Həmin toplantıda ümummilli liderimizin dərin məzmunlu çıxışında deyilirdi: "Biz - bu torpaqda yaşayan azərbaycanlılar başqa ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız haqqında həmişə düşünmüşük, onlarla əlaqə yaratmaq istəmişik və onlarla həmrəyliyimizi bildirməyə çalışmışıq... Bugünkü müstəqil Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlılarının dayaqdır və bütün dünya azərbaycanlıları üçün örnəkdir..."

Azərbaycan xalqı, Azərbaycan milləti yaşayıb, yaşayır və yaşayacaqdır!"

Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının tarixi Vətənlə hərtərəfli münasibətini, milli özünəməxsusluğunu qorumağı, diasporlararası əlaqələri genişləndirməyi və xaricdə yaşayan soydaşlarımızın hüquqlarının müdafiəsini çox önəmli hesab edirdi. 2001-ci ilin 9-10 noyabrında Dünya azərbaycanlılarının Bakıda keçirilmiş I qurultayı dünya azərbaycanlılarının vahid ideya - azərbaycançılıq ideyası ətrafında daha sıx birləşməsi yolunda əhəmiyyətli bir addım oldu.

2002-ci ilin 5 iyulunda Prezident Heydər Əliyevin fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması Azərbaycan diasporunun formalaşmasında və təşkilatlanmasında müstəsna əhəmiyyət kəsb etdi. Komitə qısa müddət ərzində dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə, soydaşlarımızın mənəvi birliyinin yaradılmasına əhəmiyyətli təkan verdi. Azərbaycan Prezidentinin və Azərbaycan dövlətinin dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə öz siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevirməsinin daha bir bariz nümunəsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin İcra Aparatı ictimai-siyasi şöbəsinin nəzdində xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla iş üzrə sektorun yaranmasıdır. Bu qurum Azərbaycan diasporunun inkişafına dövlət qayğısını nümayiş etdirən növbəti addımdır.

2002-ci il dekabr ayının 27-də Heydər Əliyev Azərbaycan diasporunun tam formalaşması və təşkilatlanması yolunda növbəti bir əhəmiyyətli addım atdı. "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edildi. Bu qanun xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımız qarşısında çox geniş perspektivlər açdı və onların Azərbaycanın mənafeyi ətrafında daha sıx birləşməsinə şərait yaratdı.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin başladığı bu nəcib işi indi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev uğurla davam etdirməkdədir. Azərbaycan diasporunun inkişafı və möhkəmlənməsi müasir dövrümüzdə də öz aktuallığını saxlayan əsas məsələlərdən biridir. Prezident İlham Əliyev Rusiya, Qazaxıstan, Türkiyə, Ukrayna, Gürcüstan, Moldova, Özbəkistan və digər ölkələrə səfərləri zamanı Azərbaycan diasporunun üzvləri ilə görüşmüş, onların qayğı və problemləri ilə maraqlanmışdır.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan diasporunun əldə etdiyi mühüm əhəmiyyətli nailiyyətlərin sırasında 2004-cü ilin oktyabrında Moskvada Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin iştirakı ilə keçirilən Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin II qurultayını, 2006-cı il mart ayının 16-da Bakıda keçirilən Dünya azərbaycanlılarının II qurultayını və 2007-ci il noyabr ayının 17-19-da yenə Bakıda keçirilən Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayını qeyd etmək olar.

2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda keçirilən Dünya azərbaycanlılarının I qurultayında Heydər Əliyev bəyan etdi: "Dünyada yaşayan bütün azərbaycanlıların bir Vətəni vardır, o da Azərbaycandır". O, bütün dünyada yaşayan 50 milyondan çox azərbaycanlıyı vahid ideya ətrafında birləşərək milli birliyə çağırırdı. "Azərbaycan xalqı qəhrəman xalqdır. Biz ya ayağa qalxıb torpaqlarımızı azad etməli, ya məhv olmalı, ya da millət olmadığımızı etiraf etməliyik. Xalqımız çoxəsrlik tarixində milli mənliliyini, Vətəni qoruyub-saxlamağa qadir olduğunu dəfələrlə sübut edibdir" deyən Heydər Əliyevin ən böyük arzusu, niyyəti və məqsədi Dağlıq Qarabağ problemini həll etmək, Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərini işğaldan azad etmək idi. O, dəfələrlə vurğulamışdı ki, "biz nəyin bahasına olursa-olsun, lazım gələrsə son damla qanımıza qədər vuruşaraq torpaqlarımızı azad edəcəyik".

Tale imkan versəydi, Heydər Əliyev, şübhəsiz ki, həlli yollarını aydın gördüyü bu problemi də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün qorunub-saxlanması şərtilə həll edəcək, tarixi torpaqlarımızı erməni işğalından azad edəcəkdi. Əfsus ki, bu tarixi missiya ümummilli liderimiz Heydər Əliyevə nəsib olmadı. Lakin müdrik dövlət xadimi Dağlıq Qarabağ probleminin və Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll olunması üçün bütün siyasi, iqtisadi, hərbi və mənəvi bazanı yaratmışdır. Onun müəyyən etdiyi düzgün xarici siyasət və bünövrəsini qoyduğu, qurub-yaratdığı güclü Azərbaycan Respublikasının bu gün dünyada olan nüfuzu, Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı cənab İlham Əliyevin Prezident olduğu müddətdə atdığı uğurlu addımlar bu ümummilli problemin də tezliklə həll olunacağını deməyə və azərbaycanlıların milli qürurunun tapdalanmayacağına inam yaradır. Heydər Əliyev təsadüfən söyləmişdir: "...İnanıram ki, mənim axıra çatdırma bilmədiyim taleyüklü məsələləri, planları, işləri xalqın köməyi və dəstəyi ilə İlham Əliyev başa çatdırma biləcək. Mən ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm".

Azərbaycan.-12 aprel.-2008-ci il

Heydər Əliyev və azərbaycançılıq

Nizaməddin Şəmsizadə,

filologiya elmləri doktoru, professor

Heydər Əliyev Azərbaycan tarixinin yetişdirdiyi ən nadir simalardan biri, türk dünyasının və ümumən sivil dünyanın qüdrətli şəxsiyyətidir. Tarixə Azərbaycan xalqının ümummillə lideri kimi daxil olmuş bu əvəzolunmaz insan liderlərə məxsus ən ali keyfiyyətlərə malik idi. Tanrı ona hər bir üstünlüyü bəxş etmişdi: yaraşlıq boy-buxun, təbəssüm və sərtliyi sintez edən sima, gələcəyi dəqiq müəyyənləşdirən, tarixin nizamını təmin edən təfəkkür, parlaq natiqlik məharəti, qüdrətli siyasi iradə, güclü dövlətçilik duyğusu, çevik idarəetmə məharəti, insanların qəlbinə yol tapmaq, xalqın qüdrətinə arxalanmaq bacarığı! Bir sözlə, Heydər Əliyev qalibiyyət əzmi ilə yaşayan və dövləti cəsarətlə idarə edən qüdrətli bir şəxsiyyət idi. Bu gün Azərbaycan

Prezidenti İlham Əliyev siyasi sələfindən əxz etdiyi nadir şəxsiyyətlərə məxsus bu keyfiyyətləri şərəflə daşıyır və böyük əzmlə dövlət idarəçiliyinə tətbiq edir, tarixin yeni tələblərinə uyğun olaraq təkmilləşdirib inkişaf etdirir. Azərbaycanın dünyadakı nüfuzu, vüsətli siyasi və iqtisadi yüksəlişi sübut edir ki, cənab İlham Əliyev qalibiyyət əzmini dövlət idarəçiliyinin sarsılmaz baş xətti kimi inadkar bir inamla qoruyub saxlayır.

Ümummillə lider Heydər Əliyev Azərbaycan üçün çox böyük tarixi nailiyyətlər, tarixi uğurlar və tükənməz dövlətçilik təcrübələri - müstəqil Azərbaycan, əbədi azadlıq qoyub getdi. Ulu öndərin milli-mənəvi taleyimiz, gələcəyə doğru inkişafımız üçün yadigar qoyduğu sərvətlərdən biri də azərbaycançılıq ideologiyası idi.

Akademik Ramiz Mehdiyevin qeyd etdiyi kimi: "Azərbaycançılıq təliminin Heydər Əliyev tərəfindən irəli sürülən və həyata keçirilən dövlətçilik konsepsiyası ilə vəhdət halında, beynəlxalq miqyasda artıq qərarlaşmış olan başlıca ideoloji kurslarla müqayisəli şəkildə təhlil edilməsinə müasir mərhələdə böyük ehtiyac vardır".

Heydər Əliyev müstəqillik dövrünün dövlət ideologiyasını formalaşdırarkən XX əsr ziyalılarının əsərlərində milli ideya kimi türkçülüklə paralel olan azərbaycançılığı yeni tarixi şəraitdə milli dövlətçilik ideologiyası kimi sistemə saldı, ümummillə ideya, dünya azərbaycanlılarının ideologiyası, milli birlik təlimi kimi əsaslandırdı. Bu zaman iki cəhət əsas götürüldü: 1. Azərbaycan Xalq cümhuriyyətinin dövlətçilik ənənələrinə tarixən düzgün yanaşıldı; 2. Azərbaycan münəvvərlərinin ana dili uğrunda əsrin önlərindəki fikir mücadilələri əxz olundu. Xalq Cümhuriyyətinin görkəmli dövlət xadimlərindən olmuş M.Ə.Rəsulzadə rus imperiyasının tərtib etdiyi xəritələrdən "Azərbaycan" dövləti adının silinib əvəzinə "Qafqasiya" yazılarda deyirdi: "Dünya müharibəsi və Rusiya inqilabının təsiri ilə əkiz doğulmuş və həyat siyasətinə ilk qədəm basmış olan Azərbaycan qayəsi əhatəolunmaz mühüm dəqiqələr keçirir" ("Azərbaycan" qəz. 1918, '41). Yaxud onun Azərbaycan parlamentinin 1918-ci il 7 dekabr tarixli təntənəli iclasındakı çıxışında deyilir: "Müsəlman

partiyaları arasında Azərbaycan ideyasında fikir ayrılığı yoxdur. Xalqın şüurunda Azərbaycan ideyası artıq möhkəmlənmişdir. "Bir dəfə yüksələn bayraq bir daha enməz" ("Azərbaycan" qəz. 13 dekabr, 1918).

Heydər Əliyevin azərbaycançılığa gətirdiyi ikinci mühüm dayaq XX əsrin önlərindəki ana dili mücadilələri idi. XX əsrin önlərində böyük realist ədib C.Məmmədquluzadə, türkçü romantik şair A.Şaiq, realist-demokratik tənqiddin başçısı F.B.Köçərli, böyük bəstəkar Ü.Hacıbəyli, görkəmli ictimai-siyasi xadim N.Nərimanov "Ana dili" uğrunda mübarizəyə birgə başladılar. Tezliklə "Ana dili" uğrunda mübarizə "Ana Vətən" uğrunda mübarizəyə çevrildi.

Hakimiyyətdə olduğu bütün dövrlərdə Heydər Əliyev bu problemi milli müəyyənliyin baş məsələsi kimi diqqət mərkəzində saxlayıb. Hələ 1978-ci ildə, totalitar ideologiyanın təzyiqi altında Heydər Əliyev böyük cəsarət göstərərək "Azərbaycan dili"ni dövlət dili kimi Azərbaycan SSR-in yeni Konstitusiyasına daxil etdi. Sonralar o bu təhlükəli tarixi məqamı belə xatırlayır: "Yadımdadır, 1978-ci ildə biz Azərbaycanın Konstitusiyasına Azərbaycan dilinin dövlət dili olması haqqında maddə daxil edəndə Moskvadan bizim başımıza nə qədər oyunlar açıldı, nə qədər təzyiqlər göstərildi. Ancaq biz bu təzyiqlərə dözdük" (2001-ci il oktyabrın 17-də Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyinin 10-cu ildönümünə həsr olunmuş təntənəli mərasimdə Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi). Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təlimində dövlətçiliyimizin və ideoloji düşüncəmizin tarixi əhəmiyyəti söyləyə nəzərə alınır. Bununla belə, onun konsepsiyasında tarixiliklə müasirliyin nəzəri vəhdəti əsas yer tutur ki, bu da həmin təlimin gələcəyə yönəlməsini təmin edir. Onun dünya azərbaycanlılarının birinci qurultayındakı nitqi (10 noyabr, 2001) azərbaycançılığın tarixi proqram sənədidir. Buradakı əsas müddəalara nəzər salmaq: "Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir". Qurultaydakı məruzəsində Heydər Əliyev bu məsələni siyasi dövlətçilik baxımından bir qədər də dəqiqləşdirir: "Hər bir insan üçün onun milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin əsas ideyası azərbaycançılıqdır. Hər bir azərbaycanlı öz milli mənsubiyyətinə görə qürur hissi keçirməlidir və biz azərbaycançılığı - Azərbaycan dilini, mədəniyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini, adət-ənənələrini yaşatmalıyıq".

Heydər Əliyev təkcə böyük ideoloq və dövlət xadimi yox, həm də tarixin, cəmiyyətin gedişatını fəhmlə təyin edən mütəfəkkir idi. "Əsrin müqaviləsi" adı ilə tarixə daxil olmuş beynəlxalq neft kontraktları belə tarixi uzaqgörənliyin əyani nümunəsidir. "Əsrin müqaviləsi" ilə Heydər Əliyev həm müstəqil Azərbaycanın iqtisadi strategiyasını müəyyənləşdirdi, həm də müstəqil dövlət ideologiyası olaraq azərbaycançılığın iqtisadi təməllərini formalaşdırdı. Bununla da Heydər Əliyev azərbaycançılığı dövlətçiliyə tətbiq etdi, azərbaycançılığa əsaslanan milli dövlət yaratdı, xalqda dövlətçilik hissini formalaşdırdı. Məhz onun zəhməti sayəsində xalqda dövlətə inam hissi, hakimiyyətə hörmət gücləndi. Mətləbdən uzaqlaşmadan deyək ki, Heydər Əliyevin azərbaycançılıq təliminin təməlində məhz Azərbaycan dili dayanır. Azərbaycan dilini bilmədən azərbaycançı olmaq mümkün

deyil. Azərbaycançılıq ideologiyası ittihadçılığın əsas prinsiplərindən biri olaraq ünsiyyət birliyini nəzərdə tutur. Belə birlik isə ana dili, Azərbaycan dili vasitəsilə baş tutur. Elə buna görə də Heydər Əliyev dönə-dönə deyirdi: "Hər bir millətin dili onun üçün çox əzizdir. Bizim üçün Azərbaycan dili, ana dilimiz həddindən artıq əzizdir. Çünki çox illər ana dilimiz, Azərbaycan dili həyatımızda geniş yer ala bilməmişdir. Amma buna baxmayaraq, hər bir azərbaycanlı dilin qorunub saxlanılmasında az da olsa, çox da olsa xidmətlərini göstərmişdir. Xüsusən bizim yazıçılarımız, ədəbiyyatçılarımız, şairlərimiz o ağır dövrdə Azərbaycan dilinin yaşamasında böyük xidmətlər göstərmişlər. Mən bu gün böyük iftixar hissi ilə deyə bilərəm ki, Azərbaycan dili XX əsrdə böyük inkişaf yolu keçmişdir. İndi baxın, bizim dilimiz nə qədər zəngindir, nə qədər məlahətlidir, nə qədər şirindir və bütün fikirləri ifadə etmək üçün nə qədər söz ehtiyatına malikdir. Biz Azərbaycanda Azərbaycan dilinin hakim olmasını, Azərbaycan dilinin getdikcə inkişaf etməsini təmin edəcəyik".

Göründüyü kimi, Heydər Əliyev "Azərbaycan dili" sözlərini təkrar etməkdən doymur, əksinə, onu dilə gətirməkdən dərin zövq alır, milli qürur duyurdu. Bu, hər şeydən öncə onun dilimizə məhəbbətindən irəli gəlirdi. O, dünya azərbaycanlılarına üzünü tutub deyirdi ki, sizin hər biriniz yaşadığınız ölkənin dilini bilməlisiniz, o ölkənin adət-ənənələrini mənimsəməli və ona hörmət etməlisiniz. Amma bununla belə, harada yaşamağınızdan asılı olmayaraq, Azərbaycan dilini unutmamalı, onu yaşatmalı və inkişaf etdirməlisiniz. Heydər Əliyev nəinki dilimizi sevir, həmçinin daim onun tərəqqisi üçün bütün dünyada nüfuzunun qorunması üçün səylə çalışırdı.

Heydər Əliyev Azərbaycan dilinin, tarixinin ədəbiyyat və mədəniyyətinin yeni - azərbaycançılıq məfkurəsi ilə dərkini metodologiya və strategiyasını formalaşdırdı. Bu baxımdan "Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 18 iyun 2001-ci il tarixli Fərmanı və "Azərbaycan əlifbası və Azərbaycan dili gününün təsis edilməsi haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 9 avqust 2001-ci il tarixli Fərmanı böyük tarixi-siyasi əhəmiyyətə, dərin fəlsəfi-filoloji məzmunla malik sənədlər idi. Bu tarixi sənədlər artıq yeni əsrin və üçüncü minilliyin əvvəllərində ana dili uğrunda mübarizənin dövlət səviyyəsində milli müstəqillik uğrunda mübarizənin - azərbaycançılığı tərkib hissəsi kimi əks etdirən dövlət proqramları - böyük strategiyanın təməl faktları idi. "Dövlət dilinin tətbiqi işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" fərmanda Azərbaycan dili "Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin başlıca rəmzlərindən" sayılır və deyilir ki, "bütün xalqlarda olduğu kimi, Azərbaycan xalqının da dili onun milli varlığını müəyyən edən başlıca amillərdəndir. Dilimiz xalqın keçdiyi bütün tarixi mərhələlərdə onunla birgə olmuş, onun taleyini yaşamış, üzleşdiyi problemlərlə qarşılaşmışdır. O, xalqın ən ağır günlərində belə milli mənliliyini, xoşbəxt gələcəyə inamını qoruyub möhkəmləndirmişdir. İnkişaf etmiş zəngin dil mədəniyyətinə sahib olan xalq əyilməzdir, böyük gələcəyə malikdir.

Azərbaycan dili bu gün dərin fikirləri ən incə çalarlarnadək, olduqca aydın bir şəkildə ifadə etmək qüdrətinə malik dillərdəndir". Göründüyü kimi, burada ideologiyanın tarixi-siyasi funksiyası ilə dilin rolu arasında uyğunluq öz əksini tapır. İdeologiyanın vəzifəsi gələcəyi yaratmaqdır. Ulu öndərin fərmanında xalqın gələcəyi həm də onun dili, zəngin dil mədəniyyəti ilə əlaqələndirilir. Burada böyük tarixilik duyğusu ilə qeyd olunur ki, "XX yüzillik Azərbaycan ədəbi dilinin ən sürətli tərəqqisi və çiçəklənməsi dövrüdür. Ədəbi dil məsələsi hələ əsrin əvvəllərindən ictimai-siyasi mübarizənin tərkib hissəsi olmuşdur". Heydər Əliyevin milli

ideologiya konsepsiyasında da XX əsrin məhz bu tarixi ənənəsi əsas yer tuturdu. Dil yalnız bir mənəviyyat problemi, filoloji fikir məsələsi deyil, azərbaycançılıq fəlsəfəsinin təməl problemi idi. O, dilin taleyinə millətin və dövlətin taleyi kimi baxır, böyük inamla belə qənaətə gəlirdi ki, "müstəqil Azərbaycan Respublikasının gələcəyi üçün ən əsas vasitələrdən biri ana dilimizin, dövlət dilimizin inkişaf etdirilməsidir". Heydər Əliyev təkcə dövlətçiliyə, milli ideologiyaya deyil, ümumən mənəvi mədəniyyətin tarixi taleyinə dil prizmasından nəzər salırdı. Çünki dil milli mənəvi varlığın ifadəsidir, dilin inkişafı milli şüurun dirçəlişini əks etdirir, milli-mənəvi özünüdərk ana dilinə münasibətdən başlanır. "Dil xalqın böyük sərvətidir. Ədəbi dilin tərəqqisi olmadan mənəvi mədəniyyətin tərəqqisi mümkün deyildir" - bu sözlərdə böyük dövlət xadimi və mütəfəkkirin mənəvi mədəniyyətə - ədəbiyyata, incəsənətə münasibəti ifadə olunub. Heydər Əliyev çox gözəl bilirdi ki, Şərqi, türk-İslam dünyasının, xüsusən də Azərbaycanın bütün fəlsəfi təlimləri əsasən bədii ədəbiyyatla bağlı olub onun bətnindən boy atmışdır. Ona görə də azərbaycançılıq fəlsəfəsini formalaşdırarkən o, Azərbaycan ədəbiyyatına sistemli şəkildə istinad edirdi. Hələ DTK-nın rəhbəri olarkən Heydər Əliyev ədəbiyyatı, mədəniyyəti, hər şeyi dövlətçiliyə tabe etməyə nail oldu. Başqa sözlə desək, Azərbaycanın tarixi taleyi ilə bağlı bütün fikirlərə dövlətçilik mənafeələrindən nəzər salmağa başladı.

Dövlət rəhbərləri arasında ilk dəfə məhz Heydər Əliyev ədəbiyyatla cəmiyyətin münasibətlərini sahmana saldı. Yazıcının tarixi qiymətini verməyin dövlət mexanizmini hazırladı və şəxsi təcrübədə əyaniləşdirdi.

Heydər Əliyev "Kitabi-Dədə Qorqud", M.Füzuli və "Manas" haqqında fərmanları və fikirləri ilə ədəbiyyat vasitəsilə türk birliyini yaratmağın yolunu göstərdi...

Azərbaycançılıq fəlsəfəsinin tərkib hissəsi kimi Heydər Əliyevin ədəbiyyat konsepsiyasının əsasında tarixilik və müasirliyin vəhdəti dayanır. Azərbaycan yazıçılarının VII qurultayındakı (12 iyun, 1981) "Ədəbiyyatın yüksək borcu və amalı" adlı tarixi nitqində deyirdi: "Yazıçı sözü xalqın əməllərinə uyğun gəlməlidir. Gerçəkliyin bədii inikasının başlıca obyektü müasirlikdir... Azərbaycan tarixinin bir çox parlaq səhifələri bədii ədəbiyyatda layiqincə əks etdirilməmişdir... Tarixi simaların obrazları yaradılan və tariximizin çox mühüm dövrləri tərənnüm olunan ədəbi əsərlər ən yüksək səviyyədə yazılmalıdır. Bunlar çox mühüm, deyək ki, mürəkkəb mövzulardır. Belə mövzuların öhdəsindən yalnız yüksək istedadlı, dərin bilikli sənətkarlar gələ bilərlər. Buna görə də tarixi mövzuda əsər yaratmağa girişməzdən əvvəl ədib öz qüvvə və imkanlarını götür-qoy etməli, böyük və ciddi hazırlıq işi aparmalıdır". Beləliklə də, təkcə bu fikir göstərir ki, Heydər Əliyevin söz sənəti haqqında fəlsəfi-estetik konsepsiyasında xəlqilik, müasirlik, tarixilik və istedad kimi mühüm kateqoriyalar vəhdətdə çıxış edir.

Heydər Əliyev yazıçı əməyini yüksək qiymətləndirir, bədii yaradıcılıq prosesinin əzablı psixoloji proses olduğunu böyük fəhm və həssaslıqla duyur, yaradıcılıq fəlsəfəsinə diqqət yetirirdi. Bu baxımdan onun 29 oktyabr 1997-ci ildə gənc yazıçılarla görüşündə söylədiyi bir fikir diqqəti cəlb edir: "Ədəbiyyat, mədəniyyət həmişə fədakarlıqdan doğan bir anlayışdır. Ədəbiyyatı, mədəniyyəti, bədii əsərləri, yüksək incəsənət əsərlərini yaradan şairlər həmişə fədakar olurlar. Onlar fitri istedadı ilə bərabər fədakar olmasalar, böyük sənətkar ola bilməzlər". Bədii yaradıcılıq fədakarlıqdır, fəqət istedad güvənən fədakarlıqdır. Dünyada ən çətin iş, ən böyük qəhrəmanlıq ağ kağızla, boz kətanla üz-üzə oturmaqdır. Çünki xalqın tarixi taleyi çox zaman ağ kağıza həkk olunmuş bir neçə cümlədən asılı olur.

Heydər Əliyev təkcə ədəbiyyatı, mədəniyyəti izah və şərh etmir, ədəbiyyata, mədəniyyətə təsir edir, onu yeni ideyalara, milli və dövlətçilik taleyi ilə bağlı istiqamətə yönəldirdi. Onun ədəbiyyat konsepsiyasında istedadı böyük önəm, ədəbiyyatın əbədiyyətinə qüdrətli inam var. Hələ 1975-ci ildə Azərbaycanda sovet ədəbiyyatı günləri münasibətilə söylədiyi nitqində Heydər Əliyev ədəbi irsi hər şeydən uca tutaraq deyirdi: "Tarixin bir-birinə qovuşduğu əsrlər bir çox xalqların oğul və qızlarını qızgın məhəbbətlə tərənnüm edən Nizami dühasının ölməz əsrlərini, Füzulinin insanpərvərlik və xeyirxahlıq dolu misralarını, Nəsiminin fəlsəfi fikirlə zəngin lirikasını, Xaqaninin məhəbbət və izzət tərənnüm edən poemalarını, Vədadi və Vaqifin xalq yaradıcılığı çeşməsindən qidalanan ölməz şeirlərini bizə gətirib çatdırmışdır. Tarix tələbkar imtahançıdır. Hökmdarlar, saray əyanları, zülmkarlar unudulub getmişlər. Azərbaycanın böyük mütəfəkkir və humanist şairlərinin tərəvətdən düşməyən misraları isə bu gün də öz hikməti və insanpərvərlik ruhu ilə dünyanı heyran qoyur. Onlar xalqın azadlığı və səadəti haqqında öz dərin fikirlərini və sönməz arzularını əsrlərdən, nadanlıq, dini fanatizm, milli əsarət və ictimai ədalətsizlik zülmətindən keçirərək nəsillərə bəxş etmişlər" (Heydər Əliyev. Ədəbiyyatın yüksək borcu və amalı. Bakı, "Ozan", 1999, s.71).

Göründüyü kimi, bu konseptual fikirdə də bədii ədəbiyyat milli istiqalın, xalqın azadlıq və səadətinin fikir carçısı kimi dəyərləndirilir. Çünki Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyası milli istiqal nəzəriyyəsi idi. Heydər Əliyev ideologiyasının formalaşmasında mədəniyyətin roluna da ilk növbədə məhz istiqalçılıq kontekstində nəzər salırdı. Biz belə hesab edirik ki, mədəniyyət və ideologiya eyni məqsəddə gələcəyi formalaşdırmaq kimi tarixi bir məramda birləşir. Əgər təhsil ideologiyasının təbliğ funksiyasını ifadə edərsə, mədəniyyət tələq vəzifəsini öz üzərinə götürür. İdeologiyada mədəniyyətin başlıca vəzifəsi xalqda vətən əxlaqı tərbiyə etməkdir. Azərbaycan kimi polietnik cəmiyyət üçün bu, xüsusilə vacibdir. Milli mədəniyyət ideologiyasının təsir obyektini - milli psixologiyayı əks etdirir. İdeologiya milli psixologiya vasitəsilə idarəedici qüvvəyə çevrilir. Milli ideologiyanın milli mədəniyyətlə əsas təmas nöqtəsi tarixilikdir. Çünki "mədəniyyətin müxtəlif pillələri tədrici təkamülün mərhələləri hesab oluna bilər. Onların hər biri keçmişin bəhrəsi olduğu kimi, həm də gələcəyin formalaşmasında rol oynayır" (Taylor G.B. Pervobitnaya kultura. M., 1989, s.18).

Heydər Əliyev öz dövlət siyasətini, ideoloji fikirlərini həyata keçirərkən Azərbaycan xalqını özünə və dünyaya tanıtdırmaq üçün mədəniyyət amilindən bacarıqla istifadə edirdi: "Xalq bir neçə xüsusiyyətləri ilə tanınır, sayılır və dünya xalqları içərisində seçilir. Bu xüsusiyyətlərdən ən böyüyü mədəniyyətdir". O, mədəniyyəti xalqı irəli aparan, onu tarixdə yaşadan, xalqı zənginləşdirən qüdrətli bir vasitə hesab edirdi. Xüsusilə qloballaşan dünyaya çıxış üçün mədəni inteqrasiyanın imkanları böyükdür. Cəmiyyətdə mənəvi deformasiyaları vaxtında aradan qaldırmaq, xalqın özünə və dövlətə inamını, mənəvi tarazlığı qorumaq baxımından mədəniyyətə böyük önəm verməsi Heydər Əliyevin siyasi lider kimi tarixi uzaqgörənliyi idi. Mədəniyyətə bir körpə kimi atalıq qayğısı göstərir, onu insanlığın mənəvi varlığı üçün qorumağı lazım bilirdi: "Mədəniyyət başqa aləmdir. Mədəniyyət uşaq kimidir; həmişə tumar və qayğı istəyir. O, həssasdır: əlinin tumarı, ürəyinin qayğısı azca azalan kimi, o hiss edir, küsür, inciyir. Siyasi rəhbər, dövlət xadimi bunu bilməlidir, bir an yadımdan çıxarmamalıdır". Elə təkcə bu hərəkətli sətirlər belə qənaətə gəlməyə imkan verir ki, Heydər Əliyevin mədəniyyət konsepsiyasının cövhərində milli mədəniyyətə dərin bir sevgi, isti insani səmimiyyət dayanır. Mədəniyyəti sevmək üçün də, mədəniyyətdə sevimək üçün də belə səmimiyyət başlıca

şərtidir. Heydər Əliyev mədəniyyətdə isdedadın roluna və əsərlərin milli müəyyənliyinə önəm verirdi. Onun azərbaycançılıq təlimində mədəniyyət milli şüuru oyadan, milli-mənəvi özünüdərk hazırlayan, onun inkişafını təmin edən ən təsirli bədii estetik vasitə, dünyanı gözəllik qanunları ilə idarə etmək üsulu idi: "Ziyalılıq kütləvi ola bilməz. Alim, şair, bəstəkar, rəssam, yazıçı, artist - bunlar fitri istedadla malik olan nadir adamlardır". Onun fikrincə, milli azadlığa nail olmaq üçün milli oyanış, milli dirçəliş, ümumən milli ruhun canlanması lazımdır ki, bu da mədəniyyətin inkişafı və təsiri olmadan mümkün deyildir.

Heydər Əliyev fenomenal yaddaşa, parlaq nitq qabiliyyətinə, dərin zəkaya malik bir şəxsiyyət idi. O, hansı sahədən danışırırsa-danışsın, həmin sahəni qaldırır, əhəmiyyətini yüksəldir, onun tarixi dəyərini güclü məntiqlə əsaslandırır. O, neftdən danışanda deyirdi ki, Azərbaycanın tarixi taleyi üçün neftdən önəmli bir şey yoxdur, tarixdən elə danışır ki, bu fikri tarix haqqında söyləməli olurdun. Mədəniyyətlə bağlı Heydər Əliyevin fikirlərini oxuyanda da belə nəticəyə gəlirsən ki, onun azərbaycançılıq təlimi, dövlət ideologiyası və siyasəti üçün mədəniyyətdən vacib amil yoxdur. Bu, hər şeydən əvvəl onun mədəniyyətə, ədəbiyyata, dilə, xalqın mənəvi varlığını əks etdirən sənətə məhəbbətindən irəli gəlirdi. Məsələn, o teatr sənəti haqqında deyirdi: "Teatr müqəddəs yerdir; tərbiyə ocağıdır. Orada çalışanlar fədakardırlar, fədaidirlər... Teatr xadimləri tamaşaçıya bir söz demək üçün, mədəni səviyyəsini yüksəltmək üçün, irəliləyişimizə mane olanlara qarşı mübarizəyə qaldırmaq üçün nə qədər çalışırlar. Heç kim bilmir ki, artist səhnəyə çıxıb rolu tamaşaçı qarşısında oynadığı vaxta kimi nə qədər həyəcan keçirir. Mən həmişə teatra yaxın və bağlı olmuşam. Bu, ötrə hiss deyil, içimdən gələn bir məhəbbətdir. Teatrı çox sevirəm. Teatra məhəbbət mənim içimdədir. İncəsənətin, o cümlədən kino və teatrın təsiri və tərbiyə qüvvəsi çox böyükdür. Bu qüvvədən bacarıqla istifadə etmək həmişə vacibdir".

Heydər Əliyev özü bu ecazkar qüvvədən, sənətin kütlə psixologiyasına təsir imkanlarından öz dövlət siyasətini həyata keçirərkən bacarıqla istifadə edirdi. Ümumiyyətlə, bir xalqı dünyada tanımaq üçün incəsənət və idmandan yaxşı vasitə yoxdur. Xüsusilə musiqi, teatr, kino və idmanın çevik növləri xalq haqqında, ölkə haqqında başqa xalqlarda çox fəal təsəvvür yaradır, müxtəlif rejimli, müxtəlif dilli millətləri və ölkələri siyasətsiz belə bir-birinə yaxınlaşdırır.

Tarixdə bir çox liderlər kino sənətindən siyasi-ideoloji məqsədlərlə, ən çevik və kütləvi təsir vasitəsi kimi istifadə etmişlər.

Heydər Əliyevin Azərbaycan kino sənətinə münasibətində böyük bir qayğıkeşlik var. Dövlət müstəqilliyimizin ilk illərində kino sənətimiz böhrana düşmüş, iqtisadi çətinliklər ucundan "Azərbaycanfilm" bağlanmaq təhlükəsi ilə üz-üzə dayanmışdı. 2000-ci il avqust ayının 18-də Heydər Əliyev 1898-ci il avqustun 2-də ilk kinoseansın nümayiş etdirildiyi günü Azərbaycan kinosu günü - kino işçilərinin peşə bayramı olaraq təsis edən sərəncam verdi. Bu sərəncamla bərabər onun inamla dediyi fikirlər milli kino sənətimizi öz məcrasına qaytardı: "Kino bizim xalqımızın salnaməsidir. Azərbaycan kinosunda dəyərli əsərlər yaradılıb. Bunu heç cürə unutmaq olmaz. Kinomuzun tarixi və bu sahədə əldə etdiyimiz nailiyyətlər bizim milli sərvətimizdir. Biz bu sərvəti qoruyub saxlamalıyıq. Tariximizdir ədəbiyyatımızdır kinomuz. Bunlar bir-biri ilə sıx surətdə bağlıdırlar. Kinonu, kinematoqrafiyanı, kino sənətimizi yaşatmaq lazımdır. Şübhəsiz ki, bizim kino sənətinin on illərlə yaranmış böyük bir kollektivinin dağıdılmasına imkan vermək olmaz. Eyni zamanda gərək hər birimiz bu ağır

dövrə dözək. İnanıram ki, bu ağır dövrün də ömrü uzun olmayacaqdır. Biz bu dövrü keçib gedəcəyik, mən gələcəyə nikbin baxıram". Bu sərəncam Heydər Əliyev inamının, həmin nikbinliyin tarixi təsdiqi idi.

Azərbaycanın dövlət başçısı kimi Heydər Əliyev azərbaycançılıq ideologiyasını formalaşdırarkən çoxəsrlik milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, dövlət siyasətində ehtiva olunmasına ciddi diqqət yetirirdi. Bəyanatlarından birində ölkədəki demokratiyadan sui-istifadə edənlərə müraciətlə deyirdi: "Hər xalqın öz adət-ənənəsi var, öz milli-mənəvi və dini dəyərləri var. Biz öz milli-mənəvi dəyərlərimizlə, öz dini dəyərlərimizlə, adət-ənənələrimizlə fəxr edirik. Əgər insan mənsub olduğu millətin milli-mənəvi dəyərlərini anlaya bilmirsə, yaxud onları qəsdən təhrif edirsə, əgər vəziyyət o dərəcəyə çatırsa ki, hətta Azərbaycanın dini rəhbəri təhqir olunur, onda, təbiidir ki, bu bizi narahat etməlidir. ...Biz Azərbaycanda demokratiyanın bütün tələblərini tətbiq etmişik, edəcəyik də. Ancaq Azərbaycanın milli-mənəvi dəyərlərinə qarşı, Azərbaycanın milli mentalitetinə qarşı yönəldilmiş hərəkətlərin hamısının qarşısı alınacaqdır" (13 avqust, 2001).

Ümumiyyətlə, Heydər Əliyev dinin tarixdə və cəmiyyətdəki mənəvi-saflaşdırıcı roluna, insanlarda inam, iman və əqidə formalaşdırmaq imkanlarına xüsusi diqqət yetirir, dəyişməz ehkamlar sistemi olan dinin ideologiyadakı yerini həssaslıqla təyin edirdi. Hələ 1993-cü ildə fəlsəfi-ictimai fikirdə belə bir qənaət formalaşmışdı ki, "azərbaycançılıq" xalqımızın çox əzab-əziyyətdən sonra yaratdığı tarixi dəyərdir, real müstəqilliyə nail olmaq, vahid, bölünməz, unitar Azərbaycanı qoruyub saxlamaq vasitəsidir. Bu gün "azərbaycançılıq" milli həyatın ahəngdarlığının çoxəsrlik ənənəsi, diyarımızda yaşayan bütün millətlərin və etnik qrupların qarşılıqlı birgə fəaliyyəti və qarşılıqlı təsirinin tarixi, ümumi taleyi, Azərbaycanın bütövlüyünü qorumaq uğrunda onların birgə mübarizəsinin tarixi təcrübəsidir" (Ramiz Mehdiyev. "Azərbaycan: tarixi irs və müstəqillik fəlsəfəsi". Bakı, 2001, s.208).

Heydər Əliyevin tarixi şəxsiyyət kimi böyüklüyü bunda idi ki, o tək-cə müstəqil Azərbaycan dövlətini deyil, həm də real tarixin özünü idarə etməli oldu. Tarixi hərəkətə gətirmək, onu idarə etməklə tarixdə şəxsiyyətin həlledici rol oynadığını, marksist fəlsəfənin iddia etdiyi kimi, tarixi kütlələrin deyil, liderlərin yaratdığını öz fəaliyyəti ilə əyaniləşdirməyə nail oldu. Heydər Əliyevin azərbaycançılıq nəzəriyyəsi nadir tarixi şəxsiyyətlərə məxsus belə bir imkana istinad edir.

Ümumiyyətlə, ideologiya tarixin gedişi ilə meydana çıxaraq həmin gedişi təsdiq edən və bu gedişin sonrakı istiqamətlərini müəyyənləşdirən, həmin prosesdə xalqın rolunu təyin edən, ona tarixi bəraət qazandıran ən parlaq və obyektiv ideyaların sistemi və məntiqi məcmusudur.

Azərbaycançılıq ideologiyasının fəlsəfi təlim kimi sistemə salınması və müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinə tətbiqi Heydər Əliyevin tarixi xidmətidir. Böyük nəzəri-tarixi ənənələri olsa da, azərbaycançılıq yeni siyasi dövrün ifadəsi, yeni təfəkkür mərhələsinin fəlsəfəsi kimi formalaşmışdır. Heydər Əliyevin yeni tarixi dövrdə - 15 iyun 1993-cü ildən etibarən apardığı müstəqil Azərbaycanın dövlət siyasətinin əsasında məhz azərbaycançılıq ideologiyası dayanırdı. Heydər Əliyev ideyalarının əzmkar davamçısı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu siyasətin tarixi rolundan bəhs edərkən demişdir: "Azərbaycan rəhbərliyinin apardığı siyasət yeganə düzgün siyasətdir. Bunu həyat da sübut etmişdir. Azərbaycan çox böhranlardan şəərəflə çıxmışdır. Vətəndaş müharibəsi və cəmiyyətin parçalanması təhlükəsindən qurtarmışdır. İndi Azərbaycanda sabitlikdir, güclü iqtisadiyyat vardır, demokratikləşdirmə yolunda çox işlər görülür. Buna

görə də mən qəti əminəm ki, hazırda yeridilən xətt davam etdirilməlidir... İndiki siyasət bir çox onilliklər üçün nəzərdə tutulmuş siyasət olmalıdır. Əks halda Azərbaycan yenə də hansısa hərc-mərcliyə məruz qala bilər". Bu sətirlərdə Heydər Əliyev siyasətinə, onun ideologiyasına qüvvətli inam və cənab İlham Əliyevin qalibiyyət əzmi ifadə olunur. Bu gün bütün dünyada azərbaycançılığın ən böyük qarantı Azərbaycanın və hər bir azərbaycanlının Prezidenti İlham Əliyevdir.

Heydər Əliyev çətin tarixi-siyasi situasiyalardan asanlıqla baş çıxaran, polad kimi möhkəm siyasi iradəyə malik lider, tarixin gedişatını öncədən görməyi və istiqamətləndirməyi bacaran böyük strateq idi. O, Azərbaycan xalqı və müstəqil dövlətçiliyimiz üçün zəngin nəzəri irs və qüdrətli tarixi təcrübə, idarəçilik təcrübəsi qoyub getmişdir. Onun dərin məzmunlu tarixi irsində Azərbaycanla bağlanmayan, Azərbaycanın milli və tarixi taleyini əks etdirməyən bir fikir belə tapmaq mümkün deyil. Çünki azərbaycançılıq onun təkcə əməllərində deyil, qəlbində və zəkasında, onun içində, daxili-mənəvi varlığında, əzəmətli şəxsiyyətində idi.

Zaman keçdikcə Heydər Əliyevin şəxsiyyəti daha möhtəşəm görünür, qoca tarix inadkar bir inamla onun cahanşümul əməllərini, dövlətçilik ideallarını və azərbaycançılıq nəzəriyyəsini təsdiq edir.

Azərbaycan.-4 may.-2008-ci il

Azərbaycan diasporu güclənir

Nazim İbrahimov: "Bütün ölkələrin diaspora təşkilatlarına Rusiyada gedən təşkilatlanma prosesi nümunə göstərilir"

Süleyman

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin təşkilatçılığı ilə ümummilli lider, mərhum prezident Heydər Əliyevin anadan olmasının 85 illiyi ilə əlaqədar toplantı keçirilib. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun da iştirak etdiyi tədbirdə Heydər Əliyevin diaspora quruculuğu sahəsində fəaliyyəti, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin yaranmasında ümummilli liderin səyləri və diasporamızın bugünkü vəziyyətindən danışılıb. Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin prezidenti Məmməd Əliyev rəhbərlik etdiyi qurumun fəaliyyəti, yaranma tarixi barədə danışılıb. Bildirib ki, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin yaranmasında Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətləri olub və adıçəkilən qurum ümummilli liderin gərgin əməyi nəticəsində yaranıb.

Artıq Rusiyanın bütün subyektlərində Azərbaycan diasporasının fəaliyyət göstərdiyini deyən Məmməd Əliyev bu ölkədəki soydaşlarımızın üzləşdikləri problemlərdən də söz açıb. Konqresin prezidenti qeyd edib ki, ÜAK Rusiyada hər hansı bir problemlə üzləşən azərbaycanlının yanında olur və həmin problemin həllinə çalışır. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov son illər Azərbaycan diasporasının inkişaf etdiyini diqqətə çatdırıb. Komitə sədri deyib ki, Rusiyadakı Azərbaycan diasporu dünyanın digər ölkələrində fəaliyyət göstərən diaspora təşkilatlarından öndədir: "Rusiyadakı Azərbaycan diasporası getdikcə güclənir, təşkilatlanır. Onların səsi artıq Rusiyanın həm ictimai, həm də siyasi həyatında eşidilir. Bu gün Azərbaycan diasporasında keyfiyyət dəyişiklikləri baş verir, bütün dünyada diasporamız güclənir". Nazim İbrahimov həm dövlətin, həm də prezidentin diaspora sahəsinə xüsusi diqqət ayırdığını vurğulayıb: "Bütün dövlət strukturları tərəfindən bu istiqamətə diqqət yetirilir. Gələn ildən diaspora təşkilatlarına daha geniş imkanlar açılacaq". Nazim İbrahimovun sözlərinə görə, Azərbaycan dövləti gücləndikcə, onun dünyada haqq səsi daha çox eşidilir. Komitə sədri bütün ölkələrin diaspora təşkilatlarına Rusiyada gedən təşkilatlanma prosesinin nümunə göstərildiyini vurğulayıb. O, gələcək illərdə Azərbaycan diasporasının daha böyük uğurlar əldə edəcəyinə əminliyini bildirib.

Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin vitse-prezidenti, tanınmış iş adamı Araz Ağalarov da Rusiyadakı soydaşlarımızın təşkilatlanma prosesinin sürətlə getdiyini söyləyib. Bildirib ki, ildən-ilə Azərbaycan diasporası inkişaf edir, yeni-yeni nailiyyətlər əldə edir. Araz Ağalarov Rusiyada yaşayan azərbaycanlılara qarşı düşüncənin dəyişməsinə vacib hesab edib. Onun sözlərinə görə, bu ölkədə yaşayan soydaşlarımıza qarşı düşüncələri dəyişmək üçün təbliğatı genişləndirməyə ehtiyac var: "Təəssüflər olsun ki, Rusiyada azərbaycanlı deyəndə ilk öncə bazar yada düşür, bu da ciddi bir problemdir. Çalışmalıyıq ki, belə fikirlərin aradan qaldırılması üçün ilk

növbədə ictimai rəyi dəyişməliyik. Bu məqsədlə Ümumrusiya Azərbaycan Konqresi müvafiq tədbirlər həyata keçirir". Konqresin digər vitse-prezidenti İsgəndər Xəlilov isə Rusiya və Azərbaycanda sərmayə qoyuluşu üçün yaradılmış imkanlardan söz açıb. Hər iki ölkədə investorların fəaliyyət üçün normal şəraitin yaradıldığını deyən İsgəndər Xəlilov azərbaycanlı biznesmenlərin şimal qonşumuza əldə etdiyi uğurlardan da söz açıb. Vitse-prezident deyib ki, Rusiyada fəaliyyət göstərən azərbaycanlı iş adamları Azərbaycana da sərmayə qoyaraq ölkədə qeyri-neft sektorunun inkişafına yardım göstərməlidirlər. Sankt-Peterburq şəhərindəki Smolne Universitetinin rektoru Heydər İmanov isə Azərbaycanda Heydər Əliyev adına ali təhsil ocağının açılmasını təklif edib. Rusiyada fəaliyyət göstərən azərbaycanlı iş adamlarını bu işə dəstək verməyə çatıqan Heydər İmanov belə bir universitetin açılmasının təhsilin inkişafına töhvə olacağını söyləyib. Toplantıda çıxış edən Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin digər üzvləri və Rusiyada fəaliyyət göstərən azərbaycanlı iş adamları Moskva ilə Bakı arasındakı münasibətlər, Heydər Əliyevin Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin inkişafına verdiyi töhvə, eləcə də Azərbaycan diasporasının inkişafında Heydər Əliyevin xidmətlərindən danışblar. Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimovun Ümumrusiya Azərbaycan Konqresinin rəhbərliyi, eləcə də azərbaycanlı iş adamları ilə görüşü mətbuatın iştirakı olmadan davam edib.

Olaylar.-13 may.-2008-ci il

Dünya azərbaycanlıları prezident seçkilərində İlham Əliyevin namizədliyini dəstəkləyəcəklər

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin
Azərbaycan nümayəndəliyi

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Brüsseldə keçirilən birləşdirici qurultayı bir daha təsdiqlədi ki, ulu öndər Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideologiyası xaricdəki soydaşlarımızın milli-mənəvi həmrəyliyinə əsaslı təməlinə çevrilib

Xalqların taleyində müstəsna rol oynamış fenomenal şəxsiyyətlər ilk növbədə cəmiyyətin həmrəylik və bütövlüyünə, mənəvi birliyinə yönəlmiş milli ideyaları ilə tarixdə əbədiyaşarlıq hüququ qazanır, pozitiv rakursda siyasi varislik ənənələri formalaşdırırlar. Milli irs və düşüncə sistemindən qaynaqlanan bu ideyalar dərin məzmun yükü ilə cəmiyyətin təkamül prosesində, tərəqqisində və monolitliyində aparıcı amilə çevrilməkdən savayı, həm də tarixi şəxsiyyətlərə xalqı öz ətrafında birləşdirmək, milli ideallar ətrafında səfərbər etmək imkanı verir. Şəxsiyyətə bütöv, milli və mütərəqqi olmayan liderlərin cəmiyyətin konsolidasiyası prosesinə nüfuz və təsir imkanlarından danışmaq da mümkün deyildir.

Bütövlüyə doğru yol

Dünyanın ən qədim xalqlarından olmaqla, bəşər sivilizasiyasına mühüm töhfələr vermiş azərbaycanlılar taleyin sərt sınaqları üzündən ötən əsrin 90-cı illərində vahid ideologiya ətrafında dövlətçilik ənənələri formalaşdırmaq, ümummilli mənafeələr ətrafında birləşmək imkanından məhrum olmuşlar. 1991-ci ilin oktyabrında canı, qanı bahasına müstəqillik nemətinə qovuşmuş Azərbaycanda cəmiyyətin qütbləşərək parçalanması, milli maraq və mənafeələr ətrafında səfərbər olunmaması, birlik və həmrəylik ideyalarının özünə yer tapmaması ciddi problem olmuş, milli inkişafı əngəlləyən amilə çevrilmişdi. Bunun nəticəsi kimi də 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş sülhü və həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki siyasi konfrontasiya kəskinləşərək ağır siyasi böhrana gətirib çıxarmış, bütövlükdə ölkə parçalanmaq və müstəqil dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişdir. Bu dövrdə xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri olan diaspor və lobbı quruculuğuna diqqət yetirilməmiş, müxtəlif səbəblərdən dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızın vahid Vətənlə - Azərbaycanla əlaqələrinin genişləndirilməsi, milli problemlərin həllində onların geniş potensialından istifadə edilməsi kimi vacib məsələlərə olduqca etinasız, laqeyd münasibət bəslənilmişdir. Həmin illərdə müstəqil Azərbaycanın ideoloji-siyasi, təbliğati müstəvidə Ermənistanı uduzması, ciddi informasiya blokadasına məruz qalması, üzleşdiyi ağır faciələri dünya ictimaiyyətinə vaxtında və düzgün çatdırma bilməməsi məhz bu səhlənkarlığın, etinasızlığın acı fəsadları kimi diqqəti çəkir. Azərbaycanı uzun illər ABŞ yardımından məhrum edən "Azadlığı müdafiə aktı"na 907-ci düzəliş də məhz bu proseslərin nəticəsi idi.

Bu arzuolunmaz vəziyyət ümummilli lider Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra aradan qalxmış, ulu öndər Azərbaycanın hüduqlarından kənarda yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu güclü potensialın ümummilli problemlərinin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir. İndi siyasi baxışlarından asılı olmayaraq hamı etiraf edir ki, bu gün Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik respublikamızın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir. Xalqın təhtəşüurunda bütöv, milli şəxsiyyət kimi təcəssüm olunan Heydər Əliyev dühası Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi xətti özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmışdır. Eyni zamanda cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyən aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüş, ümumxalq birliyinin dərin politoloji və nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam" deyən ulu öndər yeritdiyi siyasətlə dünya azərbaycanlılarının şəksiz siyasi-mənəvi liderinə çevrilmişdir.

Aydın məqsəd - düzgün yol

2001-ci il noyabrın 9-10-da Bakıda ulu öndərin təşəbbüsü ilə Dünya azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyən təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün yaxşı şərait yaratmışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev həmin tarixi tədbirdəki çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyən təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı fikirlərini söyləmişdir.

Dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyənə və mütəşəkkilliyənə xidmət edən siyasi kursu 5 ilə yaxın müddətdə inamla davam etdirən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə 16 mart 2006-cı ildə Bakı şəhərində Dünya azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni nəfəs vermiş, respublikanın çağdaş tarixində ən əlamətdar hadisələrdən biri kimi mühüm aktualıq qazanmışdır. Prezident İlham Əliyev qurultaydakı dərin məzmunlu çıxışında ölkə hüduqlarından kənarda yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsini, onların vahid ideologiya və məqsədlər ətrafında konsolidasiyasını vacib məsələ kimi önə çəkmişdir. Həmçinin qeyd etmişdir ki, Dünya azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsində məqsəd diaspor quruculuğu istiqamətində görülmüş işləri dəyərləndirmək, habelə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzləşdiyi problemləri, yaşadıqları ölkələrin iç siyasətinə təsir imkanlarını öyrənmək, onların tarixi Vətənlə daha geniş əlaqələrinin qurulmasına xidmət edən tədbirlərin hazırlanmasını təmin etməkdən ibarətdir.

Qurultayda Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrinin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilmişdir.

Hər bir xalqın milli varlığının əsas şərtlərindən biri onun həmrəyliyi, etnik-siyasi mütəşəkkilliyidir. Tarix sübut etmişdir ki, həmrəylikdən, etnik-siyasi mütəşəkkillikdən məhrum olan xalqlar gec-tez güclü millətlərin təsiri altına düşərək parçalanır və öz milli simasını itirir. Müasir dünyanın qabaqcıl xalqlarından, millətlərindən biri olmaq üçün güclü milli əzm, siyasi iradə nümayiş etdirmək, bir millət kimi beynəlxalq nüfuz qazanmaq lazım gəlir. Odur ki, həm öz tarixi Vətəninə - Azərbaycanda yaşayan, həm də bu və ya digər səbəbdən dünyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımız xalqımızın, millətimizin gələcəyi naminə möhkəm həmrəylik və mütəşəkkillik nümayiş etdirməlidirlər.

Harada məskunlaşmalarından asılı olmayaraq hər bir soydaşımızın ən mühüm, ən müqəddəs vəzifələrindən biri Azərbaycan xalqının tarixi nailiyyəti, bütün dünya azərbaycanlılarının mənəvi-siyasi iradəsinin nəticəsi olan müstəqil dövlətçiliyimizi qoruyub saxlamaqdan, milli dövlətimizin dünya birliyində özünəməxsus yer tutmasına çalışmaqdan ibarətdir. Hər bir azərbaycanlı unutmamalıdır ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin mövcudluğu, onun demokratik, dünyəvi, hüquqi dövlət quruculuğu yolu ilə inamla irəliləməsi yalnız Vətənimizdə yaşayan soydaşlarımız deyil, bütün dünya azərbaycanlılarının milli müstəqillik və dövlətçilik təfəkkürünün inkişafına, onların həmrəyliyinə təkan verir, Azərbaycan xalqına beynəlxalq nüfuz gətirir.

Bu gün dünya birliyinə daxil olan müstəqil, suveren Azərbaycan Respublikası millətimizin dünyada yeganə dövləti olub bütün dünya azərbaycanlılarının həm mənəvi pənahı, həm də məbədğahıdır. Azad, firavan, qüdrətli Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlıları üçün cazibə mərkəzidir. Dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın da qarşısında duran əsas vəzifələr hamımızın tarixi Vətəni müstəqil Azərbaycanla fəxr etmək, onun həyatında yaxından iştirak etmək, sıx əlaqə saxlamaqla yanaşı, yaşadığı ölkədə azərbaycançılığı ehtiva edən milli dəyərləri qorumaq, tanımaq, yaşatmaq, inkişaf etdirmək kimi məsuliyyətə səsleyir.

DAK - milli diaspor hərəkətinin aparıcı güc mərkəzi

Müasir dövrdə diaspor quruculuğunun konkret zamanla məhdudlaşmayan, strateji əhəmiyyət daşıyan, daimi fəallıq və zəhmət tələb edən uzunmüddətli proses olduğunu xüsusi vurğulamağa ehtiyac yoxdur. Elə buna görə də bu sahədə qazanılmış nailiyyətləri, qarşıda duran mühüm vəzifələri vaxtaşırı müzakirə etmək zərurəti yaranır. İyun ayının 21-dən 24-dək Belçikanın paytaxtı Brüsseldə keçirilən Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DAK) və Demokratik Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DDAK) X növbədənənar Birlik qurultayı bu baxımdan xüsusi əhəmiyyətə malikdir.

Qısaca xatırladaq ki, DAK Azərbaycanda və onun hüduqlarından kənarında yaşayan hər bir soydaşımızın hüquqlarının müdafiəsində duran beynəlxalq ictimai təşkilatdır. 1997-ci ildə Los-Ancelesdə yaranmış qurum

ümumdünya insan haqları bəyannaməsinə, beynəlxalq hüquq normalarında əks olunmuş mülki, siyasi, sosial, iqtisadi, mədəni hüquqların müdafiəsinə yönəlmiş demokratik prinsiplərə uyğun olaraq fəaliyyət göstərir. Yarandığı dövrdən on dəfə qurultay çağırmış Dünya Azərbaycanlıları Konqresi dünyada yaşayan soydaşlarımızı təşkilatlandırmaqla yanaşı, həm də koordinasiya edir.

Beynəlxalq ictimaiyyətin diqqətini Azərbaycanın ağırlı məsələlərinə cəlb edən DAK üzvləri yaşadıkları ölkələrdə aksiyalar təşkil etməklə yanaşı, müxtəlif ölkələrin parlamentləri və dövlət yetkililəri ilə əlaqələr yaradır, onların problemlərinin həllinə yardımçı olmalarına çalışırlar. Qurumun əsas məqsədlərindən biri də demokratik prinsipləri rəhbər tutaraq xaricdə yaşayan hər bir soydaşımızın hüquq və azadlıqlarını təmin etmək, bu yöndə sistemli və səmərəli iş aparmaqdır. Dünya Azərbaycanlıları Konqresi ictimai həmrəylik təşkilatı kimi dünya ictimaiyyətinin və beynəlxalq təşkilatların diqqətini cəlb etməyə başlamışdır.

Dünyanın siyasi düşüncə mərkəzi sayılan Belçikanın paytaxtı Brüsseldə "Nusa President" in geniş konfrans salonunda dünyanın 25-ə yaxın ölkəsindən gəlmiş 150-dək diaspor nümayəndələri ilə keçirilmiş iki böyük diaspor təşkilatının - Dünya Azərbaycanlıları Konqresi ilə Demokratik Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Birlik qurultayı möhtəşəm çalarları ilə nəcib bir örnək, nümunə yaratdı.

ABŞ, Avropa, Afrika və Asiyanın mötəbər universitetlərində və ali orqanlarında çalışan 20-dək DAK və DDAK nümayəndəsi olan doktor və professorların çıxış və bəyanatları xalqımızın taleyüklü məsələləri - Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, regional siyasi münaqişələr, Azərbaycan və türk xalqlarının diaspor təşkilatlarının təşkilatlanması və birgə fəaliyyət istiqamətlərini əhatə edirdi.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin möhkəmlənməsi və 50 milyondan artıq soydaşımızın ideya-siyasi cəhətdən bir araya gəlməsi Vətəni sevməyi hər bir azərbaycanlının ən böyük arzularından biridir. Problemlərin həllində diaspor təşkilatlarının bir araya gələrək dövlətə dəstək verməsi Vətən cəngisini işdə sübut etmək, onun problemlərini aradan qaldırmaq üçün yollar axtarmaq, Vətənin təəssübünü çəkmək və onun qayğıları ilə yaşamaq kimi ali dəyərləri özündə birləşdirir. Brüsseldə keçirilən Birlik qurultayı da məhz bu ali məram və məqsədlər üzərində köklənmişdi. Salonda dahi Üzeyir bəyin bəstəsi olan Azərbaycan himni tək-cə səslənmirdi, həm də hər iştirakçının avazında dodaqlardan qəlblərə süzülürdü...

Azərbaycan diasporunun ən ümdə vəzifəsi

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev xaricdəki diaspor təşkilatlarımızın Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı həqiqətləri bütün dünyaya çatdırmağı, bu sahədə əks-hücumu gücləndirməyi və bədnam erməni lobbisinin məkrli fəaliyyətinin qarşısını almağı mühüm vəzifələrdən biri kimi müəyyənləşdirmişdir. Təsədüfi deyildir ki, DAK-ın qurultayı da bu istiqamətdə səmərəli müzakirə və təkliflərin aparılması ilə yaddaqalan oldu. Rusiyada yaşayan Azərbaycan diasporunun nümayəndəsi, DAK İdarə Heyətinin üzvü professor Ramiz Abutalıbovun həmin mövzu ətrafında məzmunlu məruzəsi dinlənildi.

Məruzətrafi çıxışlarda Baltikyanı ölkələrdən olan nümayəndə, Tallin Universitetinin professoru və Estoniya Prezidentinin türk dilləri üzrə müşaviri Xaqani Qayıblının, qurumun Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri Nadir Orucovun, İsveçrədən Rəhim Sulduzlunun "Dövlətçiliyin gücləndirilməsində diasporun rolu",

"Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycan iqtisadiyyatına mənfi təsiri", "Qarabağ münaqişəsinin tənzimlənməsində Avropa diasporunun köməyi" mövzusunda çıxışları oldu. DAK-ın Azərbaycandakı nümayəndəliyinin gənclər təşkilatının sədri Mərdan Qəniyevin Dağlıq Qarabağ mövzusu ilə bağlı çıxışı da gənc nəslin problemə ayıq münasibətilə əhəmiyyət kəsb edirdi. Ümumi rəy isə bundan ibarət idi ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ probleminə beynəlxalq təşkilatların diqqəti nə qədər cəlb edilsə də, problem danışıqlar yolu ilə həllini tapmazsa, hər bir vətəndaş Ali Baş Komandanın döyüş əmrinə hazır olmalıdır.

Mövzu ətrafında fikirlərini bölüşən Azərbaycanın Belçikadakı səfirliyinin məsul nümayəndəsi Fuad Hübətov erməni lobbisinin Avropada XVII əsrdən fəaliyyət göstərdiyini, Azərbaycan diasporunun isə yenidən formalaşdığını diqqətə çəkdi. Erməni lobbisinin nümayəndələri Avropanın bütün strukturlarında təmsil olunduqları üçün onların apardıqları məkrli təbliğatı sistemli və ardıcıl fəaliyyətlə zərərsizləşdirmək olar. O, həmçinin qeyd etdi ki, 2008-ci ildə Belçikadakı Avropa Parlamentində Xocalı hadisələrinin "Faciə" kimi qeydiyyatdan keçməsinə həm səfirlik, həm də diaspor nümayəndələrinin bilavasitə rolu olmuşdur. Fuad Hübətov onu da bildirdi ki, Vətəndən kənarında yaşayan soydaşlarımız yaşadıkları ölkələrdə Azərbaycan həqiqətlərini obyektiv və dolğun şəkildə çatdırmalı, Ermənistanın işğalçı siyasətinin tanınmasına nail olmalıdırlar. DAK və DDAK-ın keçirdiyi Birlik qurultayının Belçika səfirliyi tərəfindən dəstəkləndiyini bildirən natiq təşkilatın bundan sonra real və pragmatik məqsədlər uğrunda çalışacağını vurğuladı. Dövlət başçısı İlham Əliyev də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ problemi ilə bağlı bütün çıxışlarında Ermənistanın təcavüzkar və işğalçı siyasətini ifşa edir, dünyanın diqqətini bu məsələyə cəlb edir. Problemin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında milli diasporumuzun da rolu əhəmiyyətli dərəcədə böyükdür və Vətən təəssübkeşliyi naminə bütün diaspor qurumlarının birləşməsi zəruridir.

Qurultayın belə uğurlu başlanğıcı Avropa Parlamentindəki seminarın da konstruktiv gələcəyinə real zəmin yaratdı.

Azərbaycan və türk diasporlarını eyni amallar birləşdirməlidir

Böyük Britaniyanın Edinburq Universitetinin professoru Qulamrza Səbri Təbrizinin bəzi ölkələrdə soydaşlarımızın üzləşdiyi problemlər və onların aradan qaldırılması ilə bağlı təklifləri də qurultay iştirakçılarında maraq doğurdu. Xatırladaq ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin fərmanı ilə professor Qulamrza Səbri Təbrizi 2001-ci ildən dünyanın müxtəlif ölkələrində məskunlaşmış azərbaycanlıların təşkilatlanması, onların hüquqlarının müdafiəsi, milli-mənəvi dəyərlərinin birgə qorunması məqsədilə xüsusi koordinasiya mərkəzinin - Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının sədr müavini təyin edilmişdir.

ABŞ-dakı milli diaspor fəalllarından biri, "Gün AzTV"-nin yaradıcısı və rəhbəri Əhməd Obalı isə çıxışında "Bizim topumuz-tüfəngimiz olmasa da, fəqət qələmimiz və milli birliyimiz vardır", - deyərək vahid məqsədlər uğrunda fəal mübarizəyə, dünya azərbaycanlılarının hüquqlarının qorunması məsələsində prinsiplilik göstərməyə çağırırdı. O, qeyd etdi ki, kütləvi informasiya vasitələri - mətbuat və televiziya müasir dünyanın əsas ideoloji-siyasi silahıdır: "Problemlərimizin dünyanın diqqətinə çatdırılmasında həm Azərbaycan

Respublikasının, həm də diaspor nümayəndələrinin, xüsusilə KİV vasitələrinin üzərinə böyük məsuliyyət yükü düşür".

Filologiya elmləri doktoru, DAK İdarə Heyətinin üzvü Vaqif Sultanlı bildirdi ki, dünya azərbaycanlılarının mənəvi birliyini təmin edən ən başlıca amil azərbaycançılıq ideologiyasıdır. Azərbaycançılıq ideologiyası həm də türkləşmək, islamlaşmaq, müasirləşmək elementlərini özündə ehtiva edir. Bütöv azərbaycançılıq təkəcə Azərbaycanın deyil, eyni zamanda millətin, xalqın birləşməsi, bütövləşməsidir.

Ötən əsrin sonlarına doğru müstəqil dövlətçiliyini bərpa etmiş Azərbaycan Respublikası eyni tarixi kökə, dinə, dil qrupuna, oxşar mental dəyərlərə malik xalqlarla münasibətlərini tamamilə yeni müstəvidə qurmaq imkanı əldə etmişdir. Respublikamız bu gün bütövlükdə türkdilli xalqlara məxsus ortaq dəyərlərin, müsbət ənənələrin daşıyıcısı olaraq onların vahid məqsəd və ideyalar ətrafında konsolidasiyasını gerçəkləşdirmək əzmi nümayiş etdirir. Dövlət başçısı İlham Əliyevin 5 ilə yaxın müddətdə bununla bağlı irəli sürdüyü prinsiplər, müəyyənləşdirdiyi strateji xətt, atdığı konkret addımlar onun Azərbaycanı türk dünyasının konsolidasiya və əməkdaşlıq mərkəzinə çevirmək üçün əzmkar fəaliyyət göstərdiyinin əyani təsdiqidir. Azərbaycan Prezidentinin təşəbbüsü ilə 2007-ci il mart ayının 9-da Bakıda keçirilmiş Azərbaycan və Türkiyə diasporları rəhbərlərinin 1-ci forumu və noyabr ayının 17-dən 19-dək baş tutmuş Türk dövlət və cəmiyyətlərinin 11-ci dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı isə birləşməyə doğru atılmış real addım olmuşdur.

Qurultayın ikinci iş günü də bu mövzuda səmərəli müzakirələrin aparılması ilə yadda qaldı. DAK İdarə Heyətinin üzvü, görkəmli oftalmoloq-alim, şair Paşa Qəlbinurun "Azərbaycan-türk diaspor təşkilatlarının ideoloji hədəfləri və birgə mübarizəsi" mövzusunda geniş və ətraflı məruzəsi dərin marağa və diqqətə səbəb oldu. Natiq məruzəsində göstərdi ki, sovet rejiminin dağılmasından sonra əski türk dövlətlərinin bayraqları dünya dövlətləri cərgəsində dalğalanmaqdadır. Bu, türk xalqlarının tarixində çox önəmli bir mərhələnin başlanğıcıdır. Qurultay da dövlətimizin bu yöndə siyasətini yüksək səviyyədə dəstəkləyir və diaspor hərəkatında Azərbaycan-türk birgə diasporunun güclənməsinə töhfələrini əsirgəmir.

DAK İdarə Heyətinin üzvü, Baltıqyanı ölkələrin diaspor təşkilatlarını təmsil edən doktor Xaqani Qayıbli Birlik qurultayının türk dövlətləri başçılarına müraciətini oxudu. Müraciətdə deyilirdi ki, müstəqilliyimizə yüksək qiymət verərək onun qorunması və yaşaması, habelə siyasi, iqtisadi və mənəvi birliyinin yaradılması və formalaşması üçün türk dövlət başçılarının üzərinə böyük vəzifələr və məsuliyyət düşür.

DAK-ın Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri Nadir Orucov isə bildirdi ki, ulu öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideyası indi xaricdə yaşayan soydaşlarımızı vahid amal, müqəddəs məfkurə ətrafında birgə mübarizə istiqamətində səfərbər edir: "Prezident İlham Əliyev bu kursu layiqincə davam etdirir və dünya azərbaycanlılarının birliyini təmin edən alternativsiz lider kimi birmənalı qəbul olunur. Azərbaycan və türk diaspor hərəkatlarının səylərinin birləşdirilməsi yönündə ölkə rəhbərinin həyata keçirdiyi tədbirlər isə artıq uğurlu nəticələrini vermişdir. Bütün bu proseslər, əldə edilən uğurlar dünya azərbaycanlılarını Prezident İlham Əliyevin ətrafında daha sıx birləşdirir. Bu baxımdan da xaricdə yaşayan bütün azərbaycanlılar qarşıdakı prezident seçkilərində cənab İlham Əliyevin namizədliyini dəstəkləyəcəklər. Bu təklif tək DAK-ın deyil, ümumiyyətlə 50 milyonluq xalqın seçimidir".

Artıq Azərbaycan və türk diasporlarının dünyada vahid diaspor hərəkatı kimi çıxış etməsini təqdirəlayiq hal kimi dəyərləndirən Nadir Orucov qeyd etdi ki, Prezident İlham Əliyevin ötən il Azərbaycan-türk diasporunun yaradılması və möhkəmlənməsi üçün Bakıda keçirdiyi qurultay əslində mühüm bir işin başlanğıcıdır. "Tarix boyu eyni etnik, mədəni, mənəvi köklərə malik xalqlar mürəkkəb tarixi mərhələlərdə bir-birinə arxa durmuş, qarşıya çıxan çətinlikləri birgə aradan qaldırmışlar. Hərtərəfli təhlükəsizlik problemlərinin birgə həll olunması və qarşılıqlı inkişafın təmin edilməsi zərurəti türk dünyasını da birləşməyə sövq edir. 2007-ci il noyabr ayının 17-dən 19-dək baş tutmuş Türk dövlət və cəmiyyətlərinin 11-ci dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı isə birləşməyə doğru atılmış real addım oldu. Qurultayda qardaş xalqlar və ölkələr arasında bütün sahələrdə qarşılıqlı əlaqələrin dərinləşdirilməsi, inteqrasiya proseslərinin gücləndirilməsi, təhlükəsizliyin və sabitliyin bərqərar edilməsi, türkdilli dövlətlərin beynəlxalq aləmdə mövqeyinin möhkəmləndirilməsi naminə görülməli işlərlə bağlı faydalı ideyalar ortaya qoyuldu, dəyərli təşəbbüslər irəli sürüldü. İndiyədək yalnız Türkiyə ərazisində keçirilmiş 10 qurultaydan Bakı qurultayının özəlliyi o oldu ki, ilk dəfə sözdən konkret işə keçildi" deyən Nadir Orucov türk dünyasının sürətlə bütövləşməyə doğru getdiyini uğurlu və sevindirici hal kimi qiymətləndirdi.

Sözgedən məsələnin müzakirəsi ilə bağlı DAK İdarə Heyətinin üzvü, İsveçdəki diasporumuzun təmsilçisi Teymur Eminbəyli, idarə heyətinin üzvü və Rusiyadakı diasporumuzun nümayəndəsi Məzahir Zəngəzurlu, DAK-ın nəzarət-təftiş komissiyasının üzvü, Belçikadakı diasporumuzun təmsilçisi Ayhan Dəmirçi bildirdilər ki, Dünya Azərbaycanlıları Konqresi və Demokratik Dünya Azərbaycanlıları Konqresi X növbədənənar Birlik qurultayının iştirakçıları türk dövlətlərinin vahid siyasi ideya ətrafında birləşərək Azərbaycan-türk diasporunun möhkəmlənməsinə çalışacaqlar.

Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin Brüsseldə keçirilmiş Birlik qurultayında təşkilati məsələlərə baxılaraq yeni idarə heyəti seçildi. DAK-ın keçmiş sədri Qulamrza Səbri Təbrizi yekdilliklə DAK-ın fəxri sədri seçildi. Azərbaycandan professor Paşa Qəlbinur, Cənubi Azərbaycandan isə hazırda ABŞ-da yaşayan doktor Məhəmmədrza Xeşti demokratik səsvermə yolu ilə DAK-ın həmsədrləri seçildilər. 21 nəfərlik idarə heyəti, 5 nəfərdən ibarət isə nəzarət-təftiş komissiyası formalaşdırıldı. Respublikanın əməkdar artisti Ağalar Bayramov DAK mədəniyyət və incəsənət mərkəzinin rəhbəri təyin edildi.

Avropa Parlamentində konstruktiv dialoq

İyunun 23-də DAK İdarə Heyətinin üzvləri Avropa Birliyi Parlamentində görüş keçirdilər. Bu seminar Birlik qurultayının kulminasiyası, daha böyük əhəmiyyət kəsb edən məqamı oldu. Qurultayda qəbul edilən müraciət və sənədlər parlamentdəki görüşdə professor Qulamrza Səbri Təbrizi, Məhəmmədrza Xeşti, Əhməd Obalı tərəfindən ingilis dilində səsləndirildi. Professor Sadiq Ədaləti, Fətehzəməni Zəməni, Tunne Kelam (Estoniya), Paulo Kasaca (Portuqaliya), Edvard Millan (Böyük Britaniya), Helen Folature (Fransa), Riçard Hovitt (Böyük Britaniya) kimi nüfuzlu nümayəndələr qarşısında Dağlıq Qarabağ məsələsi müzakirə edildi. Azərbaycan diasporunun fəallarından olan Xaqani Qayıblının Estoniyadan olan Avropa Parlamenti üzvü Tunne Kelamla eston dilində dialoqu qarşı tərəfi çox heyrətləndirdi.

Professor Ziya Sədrin "Qaranlıq keçmiş və işıqlı gələcək haqqında" mövzusunda mühazirəsi, doktor Xeştinin "Demokratiya arzuları və çətin seçim", professor Vaqif Sultanlının "Azərbaycan problemləri, həqiqətləri və xalqın sosial-psixoloji durumu" mövzusunda çıxışları BMT nümayəndəsi Çengiz Göktürk, Avropa Parlamenti üzvləri Krista Prets (Avstriya), Anjelika Beyler (Almaniya), Labor Rouçek (Çexiya), Casek Volski (Polşa) tərəfindən təqdir edildi. Azərbaycan diaspor nümayəndələrinin ingilis, fransız, eston dillərində mükəmməl çıxışları dərin rəğbətə səbəb oldu.

Bir sözlə, Avropa Parlamentində keçən birinci günün 3 saatlıq görüşü çox əhəmiyyətli oldu. Görüş 24-25 iyunda da nümayəndələr tərəfindən davam etdirildi. Avropalı parlamentarlar sənədlərin konstruktiv həlli üçün Avropa Şurası Parlament Assambleyası ilə də məsləhətləşmələr aparacaqlarını bildirdilər.

Belçikadakı səfirliyimizin nümayəndəsi Fuad Hübətovun "Erməni gəncləri burada əllərinə bir sənəd keçən kimi parlamentin qapısını kəsdirlər" sözündə bir həqiqət vardı. Düşünürük ki, Azərbaycan diasporunun bundan sonrakı fəaliyyətində də demokratik prinsiplərə sədaqətlə haqq və ədalət yolunda inad və israr əsas şərt olmalıdır.

Qurultay çox faydalı müzakirələr şəraitində keçməklə yanaşı, Azərbaycan həqiqətlərinin dünyaya çatdırılması baxımından da səmərəli oldu. Qurultayın ünvanına 21 ölkədən çoxlu sayda təbrik teleqramları gəlmişdi. ABŞ, Türkiyə, İngiltərə, Azərbaycan, Rusiya, İsveç, Almaniya və s. ölkələrdən göndərilmiş təbrik notları Birlik qurultayını alqışlayırdı. Qurultayın işində isə İraq türkmənlərinin Avropa Parlamentində təmsilçiləri, ərəb və yəhudi nümayəndələr iştirak edirdi.

Müəyyən ambisiyalarını cilovlaya bilməyib DAK-dan ayrılan digər kiçik qurumların da Azərbaycanın dərdləri, ümumi faciələrinin həlli naminə, düşməyə qarşı mübarizə cəbhəsində böyük ürəklə birləşməsi cəmiyyətimizin ən böyük arzusudur. Bir vacib məqamı da qeyd edək ki, DAK-dan başqa heç bir təşkilatın DAK adına iddia etməyə haqqı çatmır. Çünki bu təşkilatı yaradanlar bir nəfər kimi bu gün də DAK-dadırlar. DAK 1997-ci ildə ABŞ-ın Los-Anceles şəhərində DAK-ı təsis edən üç nəfər - Məhəmmədrza Xeşti hazırda DAK-ın həmsədri, Əhməd Obalı və Teymur Eminbəyli isə idarə heyətinin üzvləridir. DAK-ın möhürü də qurumdadır. Ona görə DAK adına qanuni təsisçilərdən başqa heç kim iddia edə bilməz. 11 ildən sonra kimlərsə yığılıb özünü DAK elan etməsi adi məntiqlə yanaşı, beynəlxalq hüquqa da ziddir. Eyni zamanda, bu gün DAK-da birləşənləri başqaları kimi, siyasi mənafe, radikal müxalifətçilik ovqatı və şəxsi maraqlar deyil, ideya birləşdirir.

11 il öncə ictimai qurum kimi yaranmış Dünya Azərbaycanlıları Konqresi dahilərimiz Üzeyir Hacıbəylinin, Mirzə Cəlilin, Əli bəy Hüseynzadənin, Əlimərdan bəy Topçubaşovun, Məmməd Əmin Rəsulzadənin, millətinin inkişafı və birləşməsi yolunda var-dövlətini əsirgəməyən Hacı Zeynalabdin Tağıyevin, nəhayət dünyanın ən böyük azərbaycanlısı, ümummilli lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideallarına sədaqət nümayiş etdirir. Azərbaycançılıq məfkurəsi dahi insanların böyük xidmətləri sayəsində yarandı və bu gün cilalanma proseslərini keçirir.

Dünya azərbaycanlılarının 2001-ci ildə Bakıda keçirilmiş qurultayında ulu öndər Heydər Əliyevin Dədə Qorqudsayağı tövsiyəsini xatırlatmaq bu məqamda yerinə düşər: "İndi hər bir azərbaycanlı qürur hissi keçirə bilər ki, mən azərbaycanlıyam, mənim millətimin dövləti, mənim millətim, ölkəm vardır. İsveçrədə,

Almaniyada, Fransada yaşasam da, fərqi yoxdur, mənim xalqımın müstəqil dövləti var və dünya xalqları içərisində mənim yerim vardır. Biz öz Azərbaycanımızla fəxr etməliyik. Biz nadir bir torpağın yetirmələri, nadir irsin varisləriyik. Bu torpağı, bu irsi bütün varlığımızla qorumalıyıq. Qoy ağaclarımız kəsilməsin, qoy çaylarımız qurumasın, qoy çırağımız sönməsin!"

Ulu öndərin bu tövsiyələri fəaliyyətimizdə əsas istinad mənbəyi, düzgün istiqamət və saf niyyətdir!

Azərbaycan.-6 iyul.-2008-ci il

Dünya azərbaycanlılarının lideri

Nadir Orucov

Yeni dünya nizamının diktə etdiyi alternativsiz inkişaf magistralına çevrilmiş demokratiya çoxluğun etimadı və inamı üzərində formalaşır. Bu həlledici çoxluğun inamını qazanmış siyasi lider isə demokratik seçkilərdə layiqli qələbəsini təmin edir. Bu mənada azad, ədalətli və şəffaf seçkilər hər bir siyasi qüvvənin fəaliyyətinə verilən adekvat ictimai qiymət kimi səciyyələnir. Müdrik və uzaqgörən Azərbaycan xalqının 15 oktyabr 2008-ci il tarixli seçimi də obyektiv reallıqla şərtlənmiş, ölkə vətəndaşlarının mütləq əksəriyyətinin qətiyyətli mövqeyini əks etdirmişdir. Cənab İlham Əliyevin seçkilərdə möhtəşəm qələbə qazanaraq ikinci müddətə Azərbaycan Prezidenti seçilməsi onun yeritdiyi siyasətin mahiyyətə xalqın mənafeyinə tam cavab verdiyinin daha bir əyani təsdiqidir. Hələ 2003-cü ilin prezident seçkiləri ərəfəsində "Mən hər bir azərbaycanlının Prezidenti olacağam" deyən cənab İlham Əliyev ötən beş ildə bu vədini əməli işi ilə doğrultmuş, milli birlik və həmrəyliyə xidmət edən çoxşaxəli siyasət yeritmişdir. Məhz bu siyasətin məntiqi nəticəsi olaraq cənab İlham Əliyev son seçkilərdə ümumilikdə 50 milyonluq dünya azərbaycanlılarının dəstəyini almış, onların alternativsiz namizədi olmuşdur.

Bu da təsadüfi deyildir - ümummilli lider Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsindəki fəaliyyətini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev ötən beş ildə ölkə həududlarından kənarında yaşayan soydaşlarımızda milli ruhun yüksəldilməsinə, onların vahid ideologiya və məqsədlər ətrafında konsolidasiyasına çalışmışdır. Dövlət başçısı dəfələrlə bildirmişdir ki, yalnız güclü diaspora malik xalqlar xarici siyasətdə mühüm uğurlar qazanır, dünya miqyasında mənafeələrini hər zaman layiqincə qoruyur, ümummilli problemlərinin həllinə nail olur, öz dilini, mədəniyyətini, incəsənətini, tarixini lazımi səviyyədə təbliğ edirlər.

Cənab İlham Əliyev hələ 27 iyul 2004-cü il tarixdə ölkə diplomatlarının iştirakı ilə Xarici İşlər Nazirliyində keçirdiyi ilk geniş tərkibli müşavirədə diaspor quruculuğu işini xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirmiş və bu fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi vacibliyini önə çəkmişdir. Dövlət başçısı milli mənafe və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv çatdırılması baxımından xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü qeyd etmiş, onların daha da təşkilatlanması, vahid hədəflər naminə birləşib mütəşəkkil mücadilə aparması ilə bağlı dəyərli tövsiyələrini vermişdir. Bu və digər uğurlarla qətiyyətlə kifayətlənməyən Azərbaycan Prezidenti diasporumuzun fəaliyyətini keyfiyyətə yeni, daha yüksək səviyyəyə qaldırmaq niyyətindədir.

Ötən müddətdə bu istiqamətdə həyata keçirilən dövlət siyasətinin mahiyyəti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkilliyə nail olmaqdır. Dövlət başçısı cənab İlham Əliyev ölkə diplomatlarının iştirakı ilə keçirdiyi müşavirədə diaspor təşkilatlarının qarşısına yeni vəzifələr qoymuşdur:

"Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar bu və digər məsələlərdə səfirliklərə öz köməyini göstərə bilərlər. Mən demək olar ki, səfər etdiyim əksər ölkələrdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmişəm. Biz, bir tərəfdən, onları qorumalıyıq, müdafiə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, onlar yaşadıkları ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunsunlar. Həm icra orqanlarında, həm qanunvericilik orqanlarında, həm də biznes sahəsində onların mövqeləri daha da güclənsin. Yəni bu, bizim vəzifəmizdir. Eyni zamanda, onlar da öz doğma vətənlərinə xidmət etməli, kömək göstərməlidirlər. Ona görə də səfirliklər Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx əlaqədə olmalıdırlar və xaricdə yaşayan soydaşlarımızla işlər daha yüksək səviyyədə qurulmalıdır".

Son beş ildə bu istiqamətdə ardıcıl və sistemli tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkmiş, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirmişdir. Ötən illərin büdcə zərfində diaspor quruculuğuna ayrılan vəsaitlərin ildən-ilə artırılması da bu yüksək diqqət və qayğının bariz nümunəsi kimi diqqəti çəkir.

2006-cı ilin mart ayında Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Dünya azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsində məqsəd hesabət dövründə diaspor quruculuğu istiqamətində görülmüş işləri dəyərləndirmək, habelə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzləşdiyi problemləri, yaşadıkları ölkələrin iç siyasətinə təsir imkanlarını öyrənmək, onların tarixi Vətənlə daha geniş əlaqələrinin qurulmasına xidmət edən tədbirlərin hazırlanmasını təmin etməkdən ibarət olmuşdur. Qurultayda Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilmişdir.

Qurultayda bu sahədə həyata keçirilən kompleks tədbirləri razılıqla vurğulayan Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev xaricdəki soydaşlarımıza və müvafiq dövlət qurumlarına görülmüş işlərdə arxayınlaşmamağı, daha böyük nəticələrə nail olmağı tövsiyə etmişdir. Dövlət başçısı, eyni zamanda, diaspor quruculuğu işinin digər ölkə və qitələr üzrə də davam etdirilməsi, proses başa çatdıqdan sonra isə dünya azərbaycanlılarının vahid təşkilatının yaradılması üçün müvafiq addımların atılması zərurətini önə çəkmişdir. Cənab İlham Əliyevin dərin məzmunlu nitqi, dəyərli tövsiyələri əsasında qurultay iştirakçıları milli diaspor quruculuğu sahəsinə mühüm töhfə verəcək bir sıra vacib qərarlar qəbul etmişlər. Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması prosesini keyfiyyətə təkmilləşdirmək, diaspor təşkilatlarının fəaliyyətini daha səmərəli şəkildə əlaqələndirmək, Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işini müasir tələblər səviyyəsində qurulmasını təmin etmək məqsədilə Azərbaycan diasporunun fəaliyyət konsepsiyasının hazırlanması barədə qərarın qəbul olunması da qurultayın ən mühüm nəticələrindən biri kimi vurğulanmalıdır.

Hazırda Azərbaycan inkişafının elə yüksək mərhələsindədir ki, respublikamızın bütün həyatı əhəmiyyətli sahələrdə qazandığı böyük uğurlar beynəlxalq səviyyədə geniş təbliğ olunmalıdır. Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı proqram xarakterli, dərin məzmunlu nitqi də məhz diaspor quruculuğu sahəsində perspektivdə fəaliyyət prioritetlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından son dərəcə maraqlıdır. Dövlət başçısı bütün

sahələrdə dinamik inkişaf edən Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı nüfuz və mövqələrinin daha da gücləndirilməsini, respublikamız haqqında tam obyektiv, dolğun informasiyaların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını milli diaspor təşkilatları qarşısında vacib məsələ kimi müəyyənləşdirmişdir.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev xaricdə yaşayan hər bir azərbaycanlının maraq və mənafeyinin qorunmasını dövlətin başlıca vəzifəsi hesab edir. 2006-cı ildə Rusiyada miqrantlara qarşı münasibətin kəskin dəyişməsi və sərt qaydaların işə düşməsi ilə bağlı Moskvada ticarətlə məşğul olan azərbaycanlıların üzləşdiyi problemlərin aradan qaldırılması üçün xüsusi dövlət komissiyası yaradan cənab İlham Əliyev milli diasporumuzun etibarlı hamisi olduğunu bir daha təsdiqləmişdir. Bu addımı ilə ölkə başçısı Azərbaycan dövlətinin heç bir vətəndaşının taleyinə biganə olmadığını, onlara daim sahib çıxdığını bir daha nümayiş etdirmişdir.

Tarixboyu etnik, mədəni və mənəvi köklərə malik xalqların mürəkkəb mərhələlərdə bir-birinə arxa durması, qarşıya çıxan çətinlikləri birgə aradan qaldırması cəhdlərinə rast gəlinmişdir. Hərtərəfli təhlükəsizlik problemlərinin birgə həll edilməsi və qarşılıqlı inkişafın təmin edilməsi zərurəti türk dünyasını da birləşməyə sövq edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2007-ci il mart ayının 9-da Bakıda keçirilmiş Azərbaycan və Türkiyə diasporları rəhbərlərinin I forumu və noyabr ayının 17-dən 19-dək baş tutmuş Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq, qardaşlıq və əməkdaşlıq qurultayı isə türk xalqlarını birləşməyə doğru atılmış real addımlar olmuşdur. Qurultayda qardaş xalqlar və ölkələr arasında bütün sahələrdə qarşılıqlı əlaqələrin dərinləşdirilməsi, integrasiya proseslərinin gücləndirilməsi, təhlükəsizliyin və sabitliyin bərqərar edilməsi, türkdilli dövlətlərin beynəlxalq aləmdə mövqeyinin möhkəmləndirilməsi naminə görülməli işlərə bağlı faydalı ideyalar ortaya qoyulmuş, dəyərli təşəbbüslər irəli sürülmüşdür. Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI dostluq və qardaşlıq qurultayında çıxışı zamanı Prezident İlham Əliyev demişdir: "Bizim birliyimiz nə qədər güclü olsa, hər bir ölkə öz milli maraqlarını bir o qədər uğurla müdafiə edə bilər. İndi dünyada gedən qloballaşma prosesləri, əlbəttə ki, bizim ölkələrdən də yan keçmir. Amma bununla bərabər, biz milli dəyərlərimiz üzərində dövlətlərimizi qururuq".

Ötən beş ildə Azərbaycanın iqtisadi və siyasi cəhətdən güclənməsi, regionda lider dövlətə çevrilməsi, beynəlxalq nüfuzunun artması xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla işin keyfiyyətinin yüksəldilməsinə, qarşıya yeni vəzifələrin uğurlu icra edilməsinə yaxşı imkanlar açır. Dünya Azərbaycanlıları Konqresi də dövlət başçısının yüksək qayğı və diqqətini yaxından hiss edir, onun qarşıya qoyduğu məsul vəzifələrin icrası istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü iş aparır. Bu il iyunun 21-dən 24-dək Belçikanın paytaxtı Brüsseldə keçirilmiş Dünya Azərbaycanlıları Konqresi (DAK) və Demokratik Dünya Azərbaycanlıları Konqresinin (DDAK) Birlik Qurultayı bunun əyani təsdiqidir.

Qurultayın gedişi bir daha göstərmişdir ki, müxtəlif ölkələrdə fəaliyyət göstərən icma və qurumlar tədricən vahid mərkəzlərdə birləşir, soydaşlarımız artıq qitələr üzrə təşkilatlanmağa başlayırlar. Hazırda Azərbaycan dövləti öz qarşısına həmvətənlərimizin hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi, yaşadıkları ölkələrdə təsirli qüvvəyə çevrilməsi, dünya azərbaycanlılarının taleyi üçün məsuliyyət daşması kimi vəzifələr qoyur.

Dünya azərbaycanlılarının şəksiz lideri cənab İlham Əliyevin ikinci müddətə Azərbaycan Prezidenti seçilməsi milli diaspor hərəkatının genişlənməsində yeni vasitə və imkanlar açacaqdır.

Azərbaycan.-2008.-31 oktyabr.-№ 243.-S.3.

Diasporumuzun etibarlı hamisi

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ötən beş ildə dünya azərbaycanlılarının birliyi və mütəşəkkilliyi üçün bütün zəruri tədbirləri həyata keçirmişdir

Şahin Şıxlinski,

Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin vitse-prezidenti,

Ural Dairə Şurasının sədri

Dünyanın ən qədim xalqlarından olmaqla bəşər sivilizasiyasına mühüm töhfələr vermiş azərbaycanlılar taleyin sərt sınaqları üzündən ötən əsrin 90-cı illərində vahid ideologiya ətrafında dövlətçilik ənənələri formalaşdırmaq, ümummillə mənafelər ətrafında birləşmək imkanından məhrum olmuşlar. 1991-ci ilin oktyabrında canı, qanı bahasına müstəqilliyinə qovuşmuş Azərbaycanda cəmiyyətin qütbləşərək parçalanması, milli maraq və mənafelər ətrafında səfərbər olunmaması, birlik və həmrəylik ideyalarının özünə yer tapmaması özünü ciddi problem kimi göstərmiş, milli inkişafı əngəlləyən amilə çevrilmişdir. Bunun nəticəsi kimi də 1993-cü ilin iyun ayınadək Azərbaycanda vətəndaş sülhü və həmrəyliyi mövcud olmamış, cəmiyyətdəki siyasi konfrontasiya kəskinləşərək ağır siyasi böhrana gətirib çıxarmış, bütövlükdə ölkə, parçalanmaq və müstəqil dövlətçiliyini itirmək təhlükəsi ilə üzləşmişdir.

Bu arzuolunmaz vəziyyət yalnız 1993-cü ilin yayında ümummillə lider Heydər Əliyevin xalqın təkidli tələbi ilə hakimiyyətə qayıdışından sonra aradan qalxmışdır. Ulu öndər müxtəlif səbəblərdən Azərbaycanın hüduqlarından kənarda yaşayan soydaşlarımızın vahid ideologiya və milli-mənəvi dəyərlər sistemi ətrafında birləşməsinə, onların malik olduğu güclü potensialın ümummillə problemlərinin həllinə yönəldilməsinə xidmət edən bir sıra tədbirlər həyata keçirmişdir. İndi siyasi baxışlarından asılı olmayaraq hamı etiraf edir ki, Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın tələbilə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda əldə edilmiş milli birlik respublikamızın ən qiymətli mənəvi-ideoloji sərvətlərindən biridir. Xalqın təhtəşüurunda bütöv, milli şəxsiyyət kimi təcəssüm olunan Heydər Əliyev Azərbaycana ikinci rəhbərliyi dövründə vətəndaş sülhü və ümumxalq həmrəyliyinə möhkəmləndirilməsi xəttini davam etdirmiş, bu siyasi xətti özünün konkret addımları ilə kamil elmi-nəzəri konsepsiya səviyyəsinə qaldırmışdır. Ümummillə lider cəmiyyətin bütövləşməsi, azərbaycançılıq ideologiyasının milli həmrəyliyin aparıcı amilinə çevrilməsi istiqamətində mühüm işlər görmüş, ümumxalq birliyinin dərin politoloji və nəzəri əsaslarını irəli sürmüşdür. "Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm, və bu gün də fəxr edirəm ki, mən Azərbaycanlıyam" - deyən ulu öndər yeritdiyi siyasətlə dünya azərbaycanlılarının şəksiz siyasi-mənəvi liderinə çevrilmişdir.

Ulu öndər özünəməxsus uzaqgörənlik və müdrikliklə ilk gündən xarici siyasətdə strateji hədəfləri düzgün müəyyənləşdirərək demişdir ki, müasir dövrdə hər bir dövlətin qüdrəti yalnız iqtisadi resurslarla deyil, həm də

onun xaricdə formalaşdırdığı diaspor və lobbinin gücü ilə ölçülür. Bu sahəyə xüsusi diqqət yetirmədən xarici siyasətdə hansısa ciddi nailiyyətlər qazanmaq, habelə milli məsələlərin beynəlxalq müstəvidə qaldırılmasına nail olmaq mümkün deyil. Məhz bu səbəbdən də Azərbaycan hakimiyyəti son 10 ildə dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün üzərinə düşən tarixi missiyanı məsuliyyətlə yerinə yetirməyə, bu sahədə sistemli və ardıcıl siyasət yeritməyə çalışmışdır. Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla çoxşaxəli münasibətlər qurmaq, onları ideoloji-siyasi müstəvidə silahlandırmaq və ümummilli mənafeələr naminə səfərbər etmək Azərbaycanın xarici siyasətində prioritet istiqamətlərdən birinə çevrilmişdir. Bu sahədə dövlət siyasətinin məqsədi xaricdə yaşayan soydaşlarımızın milli özünəməxsusluğunu qorumaq və inkişaf etdirməkdən, Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirməkdən, habelə digər hüquqlarını reallaşdırmaqdan ibarətdir.

Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını səfərbər etmək, müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həllinə yönəltmək, daha sıx əlaqələr yaratmaq, milli birliyə nail olmaq istiqamətində ardıcıl və sistemli iş aparmışdır. 2001-ci ilin ən yadda qalan və milli həmrəyliyimizin nümayişinin ən yüksək zirvələrindən biri noyabrın 9-10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Birinci Qurultayının keçirilməsi olmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 2001-ci il mayın 23-də imzaladığı sərəncama əsasən keçirilmiş bu qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün şərait yaratmışdır.

Həmin tarixi qurultayın nümayəndəsi kimi böyük qürur hissi ilə xatırlayıram ki, ümummilli lider Heydər Əliyev çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyin təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanılması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı tövsiyə xarakterli fikirlərini söyləmişdir. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılması, müxtəlif ölkələrdə dilimizin, tariximizin, mədəniyyətimizin yüksək səviyyədə təbliği, Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasətinin ifşası, bədnam erməni lobbisinə qarşı sistemli və ardıcıl əks-hücumun təşkili məsələləri qurultayın qarşıya qoyduğu başlıca vəzifələr olmuşdur.

Həmin qurultaydan sonra Azərbaycan diaspor hərəkatı tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoymuş, ümummilli lider Heydər Əliyev bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə "Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş Üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə" fərman imzalamışdır. Komitənin yaradılması xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar vermişdir. Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyasında, diaspordan lobbiyə doğru inkişafında yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoymuşdur. Komitə qısa müddətdə dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası və Azərbaycan dövləti ətrafında birləşməsi istiqamətində xeyli iş görməyə müvəffəq olmuşdur.

Qürur doğuran haldır ki, ulu öndərin layiqli davamçısı - Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də diaspor və lobbi quruculuğuna mühüm məsələlərdən biri kimi yanaşır. Ötən 5 ildə bu yöndə ardıcıl və sistemli

tədbirlərin həyata keçirilməsini təmin edən Prezident İlham Əliyev müxtəlif ölkələrə səfərləri çərçivəsində soydaşlarımızla keçirdiyi görüşlərdə milli diaspor təşkilatlarının vahid, mütəşəkkil qüvvə kimi təşkilatlanması zərurətini önə çəkmiş, bunun ideoloji-siyasi konturlarını müəyyənləşdirmişdir. Dövlət başçısı müasir dövrdə bu sahəyə xüsusi diqqət ayırmadan xarici siyasətdə hansısa ciddi uğur qazanmağın qeyri-mümkünlüyünü çıxışlarında dəfələrlə vurğulamışdır. Cənab İlham Əliyevin 8 fevral 2006-cı il tarixli sərəncamı ilə 2006-cı il martın 16-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu işinə yeni nəfəs verməklə, ötən 5 ilin ən əlamətdar hadisələrindən biri kimi yadda qalmışdır.

Dünya Azərbaycanlılarının II Qurultayının keçirilməsində isə məqsəd hesabat dövründə diaspor quruculuğu istiqamətində görülmüş işləri dəyərləndirmək, habelə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzləşdiyi bəzi problemləri, yaşadıkları ölkələrin iç siyasətinə təsir imkanlarını öyrənməkdən, onların tarixi Vətənlə daha geniş əlaqələrinin qurulmasına xidmət edən tədbirlərin hazırlanmasını təmin etməkdən ibarət olmuşdur. 16 mart 2006-cı ildə keçirilmiş qurultayda Azərbaycan diasporunun hazırkı vəziyyəti müzakirə edilmiş, bu sahədə çalışan təşkilatların fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, ölkə həqiqətlərinin, xalqımıza qarşı törədilmiş terror və soyqırımı aktları ilə əlaqədar çoxsaylı faktların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasının daha müasir metodlarının hazırlanması, digər xalqların diaspor təşkilatları ilə əlaqələrin gücləndirilməsi məsələləri xüsusilə önə çəkilmişdir. Yüksək mütəşəkkillik və ruh yüksəkliyi ilə başa çatan qurultayın nəticəsi kimi Azərbaycan diasporunun fəaliyyət konsepsiyasının hazırlanması barədə qərarın qəbul edilməsi, dünya azərbaycanlılarına müraciətin, habelə Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü ilə bağlı xüsusi bəyanatın, işğal olunmuş ərazilərdə tarixi abidələrimizin, mədəni irsimizin dağıdılması ilə bağlı beynəlxalq təşkilatlara müraciətlərin və digər sənədlərin qəbulu istər təbliğatı, istərsə də səmərəli əks-hücumun təşkili baxımından böyük əhəmiyyətə malikdir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin ötən 5 ildə dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi birliyinin təmin olunması, onların tarixi Vətənlə əlaqələrinin genişləndirilməsi, habelə yaşadıkları xarici ölkələrdə hüquqlarının qorunması istiqamətində atdığı qətiyyətli addımlar Rusiyadakı azərbaycanlılar tərəfindən də ürəkdən bəyənilir. Ümumrusiya Azərbaycanlıların Konqresinin vitse-prezidenti, Ural Şurası Dairəsinin sədri kimi əminliklə vurğulamaq istərdim ki, Rusiyanın Yekaterinburq şəhərində yaşayan azərbaycanlılar Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilən mütərəqqi islahatları dəstəkləyir, Azərbaycanın ötən beş ildə sosial-iqtisadi sahədə qazandığı böyük uğurları rəğbət hissi ilə qarşılayırlar. Bu da təsadüfi deyildir - hazırda respublikamızda qazanılan böyük nailiyyətlər kənarında daha qabarıq sezilir. Hər dəfə doğma Vətənimizə gələndə yeni-yeni uğurların, böyük dəyişikliklərin, müasirliyin şahidi oluruq. Təkcə paytaxt deyil, respublikamızın rayon və şəhərləri inkişaf edir, gözəlləşir, insanların maddi rifah halı, yaşayış səviyyəsi yüksəlir. Azərbaycan doğrudan da, bir çox ölkələrin onilliklər boyu keçdiyi inkişaf yolunu qısa müddətdə başa vurmuş, nəzərəçarpacaq uğurlara imza atmışdır.

Bütün bunlar həm də Prezident İlham Əliyevin fenomenal liderlik xüsusiyyətlərindən, xalqına, dövlətinə bağlı layiqli rəhbər olmasından irəli gəlir. Təsadüfi deyil ki, son prezident seçkilərində UAK-nın Ural Dairə Şurasının geniş toplantısı keçirilmiş, cənab İlham Əliyevin prezidentliyə namizədliyini dəstəkləyən bəyanat qəbul olunmuşdur. Hesab edirik ki, 2008-ci ilin 15 oktyabrında cənab İlham Əliyevin xalqın iradəsi ilə yenidən

dövlət başçısı seçilməsi Rusiya-Azərbaycan münasibətlərinin daha da inkişafında keyfiyyətcə yeni mərhələ açacaqdır.

Oktyabrın 24-də keçirilmiş andiçmə mərasimində iştirakımız zamanı bir daha əmin olduq ki, cənab İlham Əliyev xalqını və dövlətini sevən lider olaraq bundan sonra da Azərbaycanın inkişaf və tərəqqisi üçün əlindən gələni əsirgəməyəcəkdir. Böyük qürur hissi ilə demək olar ki, respublikamızı firavan gələcəyə aparan bu siyasətin davamlılığı qarşıdakı illərdə də təmin olunacaq, müstəqil Azərbaycan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında inkişaf tempini sürətləndirərək dünyanın qabaqcıl dövlətləri sırasında layiqli yerini tutacaqdır.

Azərbaycan.-2008.-9 noyabr.-№251.-S.2

Dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyası

Xalid Niyazov

Bu ideya son 15 ildə dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən birinə çevrilmişdir

Xalqların taleyində müstəsna rol oynamış fenomenal şəxsiyyətlər, ilk növbədə, cəmiyyətin həmrəylik və bütövlüyünə, mənəvi birliyinə yönəlmiş milli ideyaları ilə tarixdə əbədiyaşarlıq hüququ qazanır, pozitiv rakursda siyasi varislik ənənələri formalaşdırırlar. Milli irs və düşüncə sistemindən qaynaqlanan bu ideyalar dərin məzmun yükü ilə cəmiyyətin təkamül prosesində, tərəqqisində və monolitliyində aparıcı amilə çevrilməklə yanaşı, həm də tarixi şəxsiyyətlərə xalqı öz ətrafında birləşdirmək, milli ideallara səfərbər etmək imkanı verir.

Ötən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində hakimiyyətdə yer tutmuş antimilli rəhbərlik, daha sonra bu hakimiyyəti qəsb etmiş gürühu qüvvələr xarici siyasətin prioritet istiqamətlərindən biri kimi diaspor və lobbi quruculuğuna diqqət yetirməmiş, müxtəlif səbəblər üzündən qəribçilik taleyini bölüşən soydaşlarımızın vahid Vətənlə - Azərbaycanla əlaqələrinin genişləndirilməsi, milli problemlərin həllində onların geniş potensialından istifadə edilməsi kimi vacib məsələlərə olduqca etinasız münasibət bəsləmişlər.

Yalnız ulu öndər Heydər Əliyev 1993-cü ilin iyununda hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra dünyanın müxtəlif guşəsinə səpələnmiş həmvətənlərimizlə əlaqələrin qurulması dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırıldı, vahid və öncül ideologiya elan olundu.

“Hər bir insan üçün milli mənsubiyyəti onun qürur mənbəyidir. Həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam”. Günü bu gün də azərbaycançılıq fəlsəfəsinin aparıcı leytmotivinə, əsas qayəsinə çevrilmiş həmin qürur dolu etiraf dünya azərbaycanlılarını vahid milli-mənəvi, özgün mental dəyərlər çətri altında bir araya gəlməyə səsləyən taleyüklü çağırışa çevrilmişdir.

Diaspor və lobbi quruculuğuna göstərilən xüsusi diqqət Heydər Əliyevin yüksək diplomatik və peşəkar siyasətçi keyfiyyətlərindən qaynaqlanırdı. Ümummillilərin böyüklüyü həm də onun uzunömürlü hakimiyyəti boyu azərbaycanlı olmasını unutmamasında, xalqın milli mənlilik şüurunu, özünüdərk hissini, mənəvi dəyərlərə bağlılığını gücləndirmək əzmini nümayiş etdirməsində idi. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın tarixi Vətənə bağlılığını təmin edən ideoloji istinad nöqtəsinin tapılması da ulu öndərin dövlətçilik qarşısındakı əvəzsiz xidmətləri sırasında xüsusi diqqəti çəkir.

“İnsan hansı ölkədə yaşamasından asılı olmayaraq gərək öz milliliyini qoruyub saxlasın. Dünyada eyni zamanda, assimilyasiya prosesi də var. İnsanlar - mən azərbaycanlılar haqqında danışram - gərək yaşadıkları ölkədə, yenə deyirəm, o şəraiti mənimsəyərək, orada özləri üçün yaxşı mövqelər tutsunlar. Ancaq daim öz milli-mənəvi dəyərlərinə, milli köklərinə sadıq olsunlar. Bizim hamımızı birləşdirən məhz bu amillərdir. Bizim hamımızı birləşdirən, həmrəy edən azərbaycançılıq ideyasıdır, azərbaycançılıqdır” - deyən Heydər Əliyev xaricdəki soydaşlarımızın vahid ideya, məqsəd və prinsip ətrafında sıx birliyini təmin

etmək üçün azərbaycançılıq ideyasını irəli sürmüş və onun ictimai şüurda möhkəm intişar tapmasına nail olmuşdur. Ümummilli liderimiz çıxışlarında hər zaman vurğulamışdır ki, azərbaycançılıq milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamağa, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərlə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnməyə, hər bir insanın inkişafını təmin etməyə yönəlmiş universal və milli fəlsəfi dünyagörüşü formasıdır. Azərbaycançılıq dövrün, zamanın tələbindən irəli gələn, bu günümüzün gerçəkliklərini əks etdirən hakim dövlət ideologiyasıdır. Bu ideya möhkəm ideoloji istinad dayağına çevrilərək son 12 ildə Azərbaycan diasporunun təşkili işini sürətləndirmiş, xaricdə fəaliyyət göstərən müxtəlif ictimai birliklərin, cəmiyyətlərin, dərnlərin ideoloji-siyasi cəhətdən təmərkləşməsini stimullaşdırmışdır.

Azərbaycançılığın əsas komponentlərindən biri milli dövlətçilik, digəri isə milli-mənəvi dəyərlərdir. Ulu öndərimizin xaricdə yaşayan soydaşlarımıza tövsiyələrindən biri də bundan ibarət idi ki, milli dövlətçiliyimizin qorunması və inkişafı üçün, ilk növbədə, hamı milli-mənəvi dəyərlərin, adət-ənənələrin keşiyində durmalı, milli kimliyini istənilən ölkədə yaşatmalıdır.

Xalqımızın milli-mənəvi birliyinin əlamətdar rəmzinə çevrilmiş 31 dekabr tarixinin Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi hər il yüksək səviyyədə qeyd olunması ulu öndərimizin necə böyük və uzaqgörən şəxsiyyət olduğunu bir daha təsdiqləyir. Məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisi 1991-ci il dekabrın 16-da “Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında” qərar qəbul etməklə yenidən müstəqillik elan etmiş Azərbaycanda milli həmrəylik ideyasının möhkəmlənməsinə əvəzsiz töhfə vermişdir.

1996 - ci ildən başlayaraq ölkəmizdə aparılan quruculuq tədbirləri, islahatlar nəticəsində ictimai-siyasi sabitliyin bərqərar olması, bazar iqtisadiyyatının əsaslarının formalaşdırılması, hüquqi dövlət quruculuğu, sosial sahənin inkişaf etdirilməsi Azərbaycan Respublikasının müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsinin başlıca əsaslarını qoydu. Bütün bu proseslər dünyanın müxtəlif bölgələrinə səpələnmiş, qəlbi Vətənin nəbzi ilə döyünən soydaşlarımızın diqqət mərkəzində olmuşdur.

2001-ci ilin yaddaqalan və milli həmrəyliyimizin nümayişinin ən yüksək zirvələrindən biri noyabrın 9 - 10-da Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının 1-ci Qurultayının keçirilməsi olmuşdur. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 2001-ci il mayın 23-də imzaladığı sərəncama əsasən keçirilmiş həmin qurultay dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında birliyin, həmrəyliyin təmin olunması, habelə Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün zəmin yaratmışdır. Qurultayda 36 xarici dövlətdə yaşayan həmvətənlərimizin cəmləşdiyi 200-dən çox müxtəlif təşkilatdan 403 nəfər nümayəndə və 63 nəfər qonaq iştirak etmişdir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev həmin tarixi tədbirdəki çıxışında dünya azərbaycanlıları arasında milli birliyin və həmrəyliyin təmin edilməsi, Azərbaycan dövləti ilə dünya azərbaycanlılarının əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi, qarşıya çıxan problemlərin həllində səylərin birləşdirilməsi, Azərbaycan dilinin və milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi zərurəti ilə bağlı fikirlərini söyləmişdir. Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılması, müxtəlif ölkələrdə dilimizin, tariximizin, mədəniyyətimizin yüksək səviyyədə təbliği, Ermənistanın təcavüzkarlıq siyasətinin ifşası, bədnam erməni

lobbisinə qarşı sistemli və ardıcıl əks-hücumun təşkili məsələləri qurultayın qarşıya qoyduğu başlıca vəzifələr kimi diqqəti cəlb etmişdir.

Qurultaydan sonra Azərbaycan diaspor hərəkəti tamamilə yeni mərhələyə qədəm qoydu. Ulu öndər bu sahədə sistemli dövlət siyasətinin həyata keçirilməsini təmin etmək məqsədilə 2002-ci ildə “Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması barədə” fərman imzaladı. Komitənin yaradılması xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar açdı.

2002-ci ildə Milli Məclisdə qəbul olunmuş “Xaricdə yaşayan soydaşlarımıza dövlət qayğısı haqqında” qanun xaricdəki azərbaycanlılara dövlət qayğısının hüquqi əsaslarını müəyyənləşdirir. Qanuna əsasən, xaricdə yaşayan, fəaliyyət göstərən soydaşlarımızın hüquqları Azərbaycan dövləti səviyyəsində qorunur.

Xaricdə yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması prosesinin daha geniş vüsət almasını, öz milli-mənəvi, əxlaqi dəyərlərini qorumaqla bu global prosesdən kənar qalmamasını təmin etmək məqsədilə 2003-cü ilin aprelinde Almaniyanın Maynts şəhərində Dünya azərbaycanlıları diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I forumu keçirilmişdir. 2004-cü ilin mayında isə Türkiyənin İsgəndərin şəhərində Türkiyə-Azərbaycan Dərnəkləri Federasiyası təsis olunmuşdur. Qardaş ölkədə fəaliyyət göstərən ayrı-ayrı Azərbaycan dərnəklərini, müxtəlif qurumları və onların timsalında burada yaşayan bütün həmvətənlərimizi öz ətrafında sıx birləşdirmək yeni federasiyanın əsas məqsədi elan olunmuşdur.

2005-ci ildə Kanadanın Toronto şəhərində Azərbaycan Təşkilatları Federasiyası təsis edilmişdir. Azərbaycan icma və birliklərinin fəaliyyətlərinin mərkəzləşdirilməsi istiqamətində addımlar dünyanın digər ölkələrində də atılır.

Ümummillî lider Heydər Əliyevin siyasəti bu gün onun layiqli siyasi varisi, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Prezident İlham Əliyev hələ 2004-cü il iyulun 27-də ölkə diplomatlarının iştirakı ilə Xarici İşlər Nazirliyində keçirdiyi geniş tərkibli müşavirədə diaspor quruculuğu işini xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirmiş və bu fəaliyyətin daha da gücləndirilməsinin vacibliyini önə çəkmişdir. Dövlət başçısı milli mənafə və maraqların beynəlxalq aləmdə yüksək səviyyədə qorunması, ölkə həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə dolğun, obyektiv şəkildə çatdırılması baxımından xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə mühüm vəzifələrin düşdüyünü qeyd etmiş, onların daha da təşkilatlanması, vahid hədəflər naminə mütəşəkkil mücadilə aparması ilə bağlı dəyərli tövsiyələrini vermiş və diaspor təşkilatlarının qarşısında yeni vəzifələr qoymuşdur: **“Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar bu və digər məsələlərdə səfirləklərə öz köməyini göstərə bilərlər. Biz, bir tərəfdən, onları qorumalıyıq, müdafiə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, onlar yaşadıkları ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunsunlar... Eyni zamanda, onlar da öz doğma vətənlərinə xidmət etməli, kömək göstərməlidirlər. Mən bilirəm ki, bu iş bir çox ölkədə gedir. Amma əlbəttə, istərdik ki, bunun böyük nəticəsi, səmərəsi olsun”**.

Cənab İlham Əliyev siyasi fəaliyyətində hər zaman diaspor və lobbi quruculuğu işinə diqqətlə yanaşmışdır: hələ AŞ PA-da Azərbaycan nümayəndə heyətinə rəhbərlik edərkən, səmimi ünsiyyəti, diplomatik bacarığı ilə bir çox əcnəbi parlamentariləri ölkəmizin yaxın dostuna, müdafiəçisinə çevirməyi bacarmışdır.

Məhz cənab İlham Əliyevin diplomatik təşəbbüsü sayəsində Azərbaycan və Türkiyənin xarici ölkələrdəki diaspor qurumları fəaliyyətlərini əlaqələndirir, müxtəlif məsələlərdə bir-birinə dəstək verirlər.

Xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, dövlət başçısının 2004-cü ildə Rusiyaya reallaşan ilk rəsmi səfərindən sonra burada yaşayan azərbaycanlıların təşkilatlanması işində dinamiklik daha da artmış, Ümumrusiya Azərbaycanlıları Konqresinin (ÜAK) yeni regional şöbələri yaradılmışdır.

005-ci ildə ABŞ Konqresində Amerika-Azərbaycan işçi qrupunun yaradılması da rəsmi Bakının mühüm diplomatik nailiyyəti kimi vurğulanmalıdır. Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin Konqresdə səslənməsi xalqımızın mənafeyi baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

Prezident İlham Əliyev xarici ölkələrə səfərləri zamanı soydaşlarımızla görüşlərə də xüsusi diqqət ayırır, Azərbaycanla bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində xaricdəki soydaşlarımızı daha fəal olmağa çağırır, azərbaycançılıq ideologiyasının xaricdə yaşayan soydaşlarımızın mənəvi-siyasi birliyinin əsas istinad nöqtəsinə çevrilməsi istiqamətində məqsədyönlü iş aparır.

Xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızla əlaqələrin genişləndirilməsini xarici siyasətdə prioritet istiqamətlərdən biri kimi nəzərdən keçirən Azərbaycan hakimiyyəti ölkədəki sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının mahiyyətinə uyğun olaraq diaspor quruculuğu sahəsində dövrün nəbz və tələbləri ilə səsleşən genişmiqyaslı tədbirlərin həyata keçirilməsini son dərəcə vacib sayır. Bu yöndə aparılan dövlət siyasətinin mahiyyəti dünya azərbaycanlılarının potensial imkanlarını müstəqil dövlət quruculuğu prosesində meydana çıxan müxtəlif problemlərin həlli naminə səfərbər etmək, milli birliyə, həmrəyliyə və mütəşəkkilliyə nail olmaqdır.

Dünya azərbaycanlılarının bir araya gəlməsi istiqamətində atılan növbəti addım kimi 2006-cı il martın 16-da II qurultayın keçirilməsində əsas məqsəd hesabat dövründə diaspor quruculuğu istiqamətində görülmüş işləri dəyərləndirmək, habelə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın üzləşdiyi bəzi problemləri, yaşadıkları ölkələrin iç siyasətinə təsir imkanlarını öyrənmək, onların tarixi Vətənlə daha geniş əlaqələrinin qurulmasına xidmət edən tədbirlərin hazırlanmasını təmin etməkdən ibarət olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin qurultaydakı proqram xarakterli, dərin məzmunlu nitqi məhz diaspor quruculuğu sahəsində perspektiv fəaliyyət prioritetlərinin müəyyənləşdirilməsi baxımından son dərəcə maraqlı doğurdu. Dövlət başçısı bütün sahələrdə yüksək dinamizmlə inkişaf edən Azərbaycanın beynəlxalq arenadakı nüfuz və mövqelərinin daha da gücləndirilməsini, respublikamız haqqında tam obyektiv, dolğun informasiyaların dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasını milli diaspor təşkilatları qarşısında vacib məsələ kimi müəyyənləşdirdi.

Prezidentin tövsiyələrini fəaliyyət proqramı kimi qəbul edən Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi son illər milli diaspor quruculuğu sahəsində uğurlu nəticələr əldə etmişdir. Müxtəlif ölkələrdəki Azərbaycan icmalarının fəaliyyətinin gücləndirilməsi, çevikliyin artırılması, bu təşkilatların vahid mərkəz ətrafında birləşdirilməsi əsas strateji məqsədlərdən biri kimi qəbul edilərək, bu istiqamətdə müvafiq addımlar atılmışdır. Diaspor quruculuğu sahəsində həyata keçirilən ardıcıl və məqsədyönlü iş nəticəsində Amerika, Avropa, Asiya və Şimali Afrikanın ayrı-ayrı ölkələrində 80 - dən çox yeni azərbaycanlı icması yaradılmış, bununla da, xaricdəki soydaşlarımızı birləşdirən qurumların sayı 300-ü ötmüşdür.

Diaspor quruculuğunun çox mühüm sahələrindən biri də ortaq milli-mənəvi-mədəni dəyərlərə malik türkdilli xalqların konsolidasiyası məsələsidir. 2006-cı ilin sentyabr ayında Ankarada keçirilən Türkdilli dövlətlərin və topluluqların 10-cu Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayı Prezident İlham Əliyevin türk dövlətləri arasında birləşdiricilik missiyası həyata keçirən və bu sahədə böyük uğurlar qazanan lider olduğunu bir daha təsdiq etdi.

Tarix boyu etnik, mədəni və mənəvi köklərə malik xalqların müəkkəb tarixi mərhələlərdə bir-birinə arxa durması, qarşıya çıxan çətinlikləri birgə aradan qaldırması cəhdlərinə az təsadüf edilməyib. Hərtərəfli təhlükəsizlik problemlərinin birgə həll edilməsi və qarşılıqlı inkişafın təmin edilməsi zərurəti türk dünyasını da birləşməyə sövq edir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə 2007-ci il mart ayının 9-da Bakıda keçirilmiş Azərbaycan və Türkiyə diasporları rəhbərlərinin 1-ci forumu və noyabr ayının 17-dən 19-dək baş tutmuş Türk dövlət və cəmiyyətlərinin 11-ci Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq Qurultayı isə birləşməyə doğru atılmış real addımlar olmuşdur. Qurultayda qardaş xalqlar və ölkələr arasında bütün sahələrdə qarşılıqlı əlaqələrin dərinləşdirilməsi, inteqrasiya proseslərinin gücləndirilməsi, təhlükəsizliyin və sabitliyin bərqərar edilməsi, türkdilli dövlətlərin beynəlxalq aləmdə mövqeyinin möhkəmləndirilməsi naminə görülməli işlərə bağlı faydalı ideyalar ortaya qoyulmuş, dəyərli təşəbbüslər irəli sürülmüşdür. Həmin qurultaydakı çıxışı zamanı Prezident İlham Əliyev demişdir: **“Bizim birliyimiz nə qədər güclü olsa, hər bir ölkə öz milli maraqlarını bir o qədər uğurla müdafiə edə bilər. İndi dünyada gedən qloballaşma prosesləri, əlbəttə ki, bizim ölkələrdən də yan keçmir. Amma bununla bərabər, biz milli dəyərlərimiz üzərində dövlətlərimizi qururuq”**.

Bu gün Azərbaycan diasporunun dünyanın müxtəlif ölkələrində 200-dən çox birlik, cəmiyyət və assosiasiyası fəaliyyət göstərir. Qürurvericidir ki, müstəqil Azərbaycanın daxili və xarici siyasət sahəsində əldə etdiyi uğurlar soydaşlarımızın da milli şüurunu, özünüdərkini, torpağa bağlılığını günü-gündən möhkəmləndirir. Müxtəlif ölkələrdəki azərbaycanlı diaspor təşkilatları soydaşlarımızın təşkilatlanması, səylərinin birləşdirilməsi, onların fəaliyyətinin məqsədyönlü xarakter alması naminə faydalı iş aparır, ölkəmizi daha yaxından tanıtdırmaq üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirirlər.

Diaspor quruculuğu konkret zamanla məhdudlaşmayan, daim gərgin əmək və fəaliyyət tələb edən bir prosesdir. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev də bu reallıqdan çıxış edərək milli diaspor hərəkətinin genişləndirilməsi, həmin təşkilatların vahid mərkəzdən idarə olunması və milli məqsədlər naminə səfərbər edilməsi istiqamətində səmərəli addımlar atır.

Heydər Əliyev və Azərbaycan diasporu

Ümummilli lider Heydər Əliyev: Müstəqil Azərbaycan Respublikası bütün dünya azərbaycanlılarının tarixi vətənidir

İsmayıl Ağayev,

Beynəlxalq Diaspora Mərkəzinin rəhbəri

Hər bir dövlətin milli maraqlarının dünyanın istənilən nöqtəsində layiqincə qorunması üçün həmin ölkənin güclü ideoloji bazası və bu fundament üzərində dayanan diasporası olmalıdır. Azərbaycanın bir əsrdən çox çar Rusiyasının tərkibində qalması xalqımızın bütövlüyünü təsdiqləyən ideologiyanın, milli mənlilik şüurunun, hətta maraqlarının formalaşmasına mənfəət təsir göstərirdi. Ötən əsrin əvvəllərində yaranmış kütləvi ideologiyalar atmosferində xalqımız türkcülük və islamçılıq arasında seçim edə bilmirdi. Hətta 1918-ci ildə müstəqilliyini elan etmiş ADR dövründə də dünya azərbaycanlılarını bir hədəf ətrafında birləşdirə biləcək, xalqımızın və dövlətimizin milli maraqlarını müdafiə edəcək ideoloji konsepsiya işlənib hazırlanmamışdı.

Xalq Cümhuriyyətinin qurucularından olan Fətəli xan Xoyski, Əlimərdan bəy Topçubaşov, Nəsim bəy Yusifbəyli, milli özünüdərk problemini siyasi müstəviyə qaldırmış Nəriman Nərimanov və başqaları millətimizi milli-mənəvi planda birləşdirər, milli dövlət qurmaq məqsədinə çatma bilmədilər. Onlar ümumazərbaycan ideyasını aktualaşdıraraq Şimali və ya Cənubi Azərbaycan həddlərini aşma bilmədilər.

Keçmiş SSRİ dövründə isə vəziyyət daha acınacaqlı idi. Slavyan xalqları qanunpərəst, gürcülər vətənpərvər, erməni-daha çox ruslara sadıq xalq kimi tanıdığı vaxtda azərbaycanlılara qarşı ögey münasibət bəslənirdi. Amma 1969-cu ildə Azərbaycan rəhbərliyinə gəlmiş Ümummilli lider Heydər Əliyev bu stereotipi təffəklərdən birdəfəlik sildi. Ulu öndər Heydər Əliyevin idarəçiliyi dövründə çoxsaylı azərbaycanlının dövlət işlərinə cəlb olunması nəticəsində xalqımızın ictimai, elmi, ziyalı elitar təbəqəsi formalaşdı. Göründüyü kimi, Ümummilli lider Heydər Əliyev hələ sovet dövründə xalqımızın, dövlətimizin bütövlüyünü təşkil edən ideologiyanın bünövrəsini qoymuşdu.

Qeyd edək ki, hal-hazırda dünyada 50 milyondan artıq azərbaycanlı yaşayır. Onun böyük bir hissəsi İranda, Türkiyədə, Rusiyada, Ukraynada, Almaniyada, ABŞ-da, Fransada, Hindistanda, Pakistanda və digər ölkələrdə məskunlaşıb. Məhz bu miqyasda "sosial gücün" vahid hədəf ətrafında birləşdirilməsi və ölkənin maraqları naminə kompleks hərəkətinin təmin edilməsi üçün xalq güclü iradəyə, rəşadətli düşüncəyə malik liderə və ideologiyaya ehtiyac duyurdu. Milləti yeni geosiyasi şəraitdə dünya millətləri liqasına və siyasət arenasına çıxara biləcək yeganə ŞƏXSİYYƏT isə ulu öndər Heydər Əliyev idi.

90-cı illərin əvvəllərindən etibarən ulu öndər Heydər Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinin sədri kimi SSRİ dövründə başladığı işi davam etdirdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev ilkin addım

kimi 1991-ci il dekabrın 16-da dünya azərbaycanlılarını vahid məqsəd ətrafında birləşdirmək məqsədində stimullaşdırıcı rolunu oynayacaq **"Hər il dekabrın 31-də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik və Milli Birlik gününün keçirilməsi haqqında"** cəsarətli bir qərarı qəbul etdi. Ümummilli lider Heydər Əliyev zəruri vaxtda verdiyi xalqımızın gələcək perspektivlərinə hesablanmış mühüm tarixi qərarı ilə xaricdə yaşayan soydaşlarımızın müstəqil dövlətçiliyimizin inkişafında, dövlət quruculuğu prosesində iştirakını təmin etmiş oldu.

ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEV DİASPORUMUZA SAHİB ÇIXDI

Təəssüflər olsun ki, müstəqil dövlətçiliyimizin ilk illərinin sərəştərsiz "siyasətçi"lərin dövlət idarəçiliyi sükunu arxasında əyləşməsi dövrünə təsadüf etməsi Azərbaycanı total xaosa sürükləmişdi. İqtisadi, siyasi, mədəni sahələrdə böhranın hökm sürməsi dövləti "paslanmış" mexanizmə çevirmişdi. AXC - Müsavat hakimiyyətinin ortaya vahid ideoloji konsepsiya qoya bilməməsi nəticəsində, nəinki, dünya azərbaycanlıları dövlət quruculuğu prosesinə cəlb edilməmişdi, hətta ölkə vətəndaş müharibəsinə sürüklənmişdi. Məhz torpaqlarımızın 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal edildiyi və vətəndaş müharibəsinin başladığı bir zamanda xalq düzgün seçim edərək millətimizin gələcəyi naminə yorulmadan fəaliyyət göstərən ulu öndər Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət etmişdi. Bununla da, ölkədə bütün narahatlıqlara, həyəcanlara son qoyulmuş və 1993-cü il 15 iyun tarixi bütün azərbaycanlılar üçün Milli Qurtuluş günü olmuşdu. Həmin tarixdən etibarən isə müxtəlif ölkələrə səpələnmiş azərbaycanlıların vahid ideologiya, bir məqsəd ətrafında təşkilatlanması üçün əməli tədbirlər görülməyə və uzunmüddətli perspektivlərə hesablanmış siyasət yürüdülməyə başlanmışdı.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Prezidenti kimi rəsmi və işgüzar səfərləri çərçivəsində xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla görüşməsi, onların fəaliyyətləri ilə tanış olması, soydaşlarımızı Azərbaycanda investisiya layihələrində iştirak etməyə dəvət etməsi bu istiqamətdə göstərilən diqqətin bariz nümunəsidir. Diaspor nümayəndələri ilə görüşmək, onların Azərbaycana gəlməsini təşviq etmək ənənəsinin əsasını qoyan ilk dövlət başçımız ulu öndər Heydər Əliyev olmuşdu. Prezident seçildikdən üç ay sonra (1994-cü ilin yanvarında) Ümummilli lider Heydər Əliyev Almaniya da yaşayan soydaşlarımızın bir qrupunu qəbul etməklə böyük bir ənənənin əsasını qoymuşdu. Bu görüşün Avropadakı soydaşlarımızın milli-ictimai fəaliyyətinə təsiri böyük olmuşdu və dövlət-diaspor əlaqələrində yeni mərhələ başlamışdı.

Ulu öndər Heydər Əliyev müstəqil Azərbaycanın sivil bir dövlətə çevrilməsi, qarşısında duran problemlərin həll olunması, qanunun aliliyinin təsbit olunduğu demokratik, hüquqi və dünyəvi dövlət kimi inkişaf etməsi üçün bütün dünya ölkələrindəki soydaşlarımızın həmrəyliyinə nail olmaq kimi çətin bir missiyanı üzərinə götürmüşdü. Məhz Heydər Əliyevin produktiv fəaliyyəti, qayğısı və böyük diqqəti sayəsində xaricdə yaşayan soydaşlarımız Azərbaycanın milli maraqları uğrunda daha əzmlə fəaliyyət göstərməyə başlamış, doğma vətənləri ilə əlaqələrini möhkəmləndirmiş, ölkəmizin dövlət quruculuğu prosesində yaxından iştirak etməyə və burada gördükləri real həqiqətləri bütün dünyaya yaymağa başlamışlar. Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Prezidenti kimi fəaliyyət göstərdiyi ilk illərdə müstəqil dövlətimizin haqq səsinə, həqiqətlərini dünya azərbaycanlıları vasitəsilə yaymağı qarşısına məqsəd qoyan xüsusi qurumun yaradılması sahəsində ilk addım

atmış, Prezidentin İcra Aparatında Dünya azərbaycanlıları və beynəlxalq qeyri-hökumət təşkilatları ilə iş bölməsi yaradılmışdı. Bu instansiya Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin bilavasitə rəhbərliyi altında geniş fəaliyyət göstərərək, dünyada yaşayan azərbaycanlılarla əlaqə yaratmış və onların təşkilatlanması, milli birliyin möhkəmlənməsi istiqamətində böyük işlər görmüşdü. Xaricdə yaşayan soydaşlarımızın ulu öndərlə görüşlərindən sonra müxtəlif sahələrdə qəti addımlar atılmış, onların yaşadıkları dövlətin ictimai-siyasi həyatında fəallıqları artmış, Azərbaycanın taleyüklü problemləri ilə bağlı geniş fəaliyyət göstərilmişdi.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin hər il dünya azərbaycanlılarına göndərdiyi tarixi müraciətlərindən mühüm bir cəhət kimi xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında həmrəylik və milli birlik ideyalarının möhkəmlənməsi xüsusi vurğulanırdı. Heydər Əliyev özünəməxsus uzaqgörənliklə qloballaşan, köklü transformasiya dövrünü yaşayan dünyadanın tələblərini öncədən görür və bu səbəbdən xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında möhkəm həmrəyliyi həyati məsələ kimi ortaya qoyurdu. Xaricdə yaşayan soydaşlarımız arasında milli birlik ideyalarının gücləndirilməsi məsələsi dünya azərbaycanlılarının 2001-ci il noyabrın 9 - 10-da Bakıda keçirilmiş birinci qurultayında da Ümummilli lider Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olmuşdu. Qurultayda proqram xarakterli nitq söyləyən dünya azərbaycanlılarının lideri Heydər Əliyev haqlı olaraq bu tədbirin təşkil edilməsini müstəqil dövlətçiliyimizin böyük tarixi nailiyyəti hesab etdiyini bildirmişdi.

Tarixdə ilk dəfə olaraq, dünya azərbaycanlılarının vətənimizin paytaxtı Bakı şəhərində belə bir mötəbər qurultaya toplanması məhz ulu öndər Heydər Əliyevin adı və fəaliyyəti ilə əlaqələndirilməlidir. Belə ki, 2001 - ci il mayın 23-də xüsusi sərəncam imzalayan Ümummilli lider Heydər Əliyev belə bir qurultayın Bakı şəhərində keçirilməsini zəruri hesab etmişdi. Dünya azərbaycanlılarının, xalqımızın həyatında möhtəşəm tarixi hadisə hesab olunan bu qurultayda 35 xarici dövlətdə yaşayan həmvətənlərimizin birləşdiyi 200-dən çox müxtəlif təşkilatı təmsil edən 403 nümayəndə və 63 qonaq iştirak etmiş, çıxış edən soydaşlarımız bu mühüm tədbiri ümumxalq bayramı kimi qiymətləndirmişdilər.

Qurultayda geniş nitq söyləyən ulu ön-dər Heydər Əliyev bütün azərbaycanlılar üçün proqram vəzifələr müəyyənləşdirmişdi. Azərbaycanın mühüm problemlərinin həll olunmasında xaricdə yaşayan soydaşlarımızın qüvvəsindən səmərəli istifadə olunması məsələsini prioritet kimi ortaya qoymuşdu: "Hamımız - siz də, biz də çox iş görməliyik ki, Azərbaycanın güclü diasporu yaransın. Müxtəlif ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar iqtisadi cəhətdən daha da möhkəmlənib, yaşadıkları ölkələrin iqtisadi-siyasi həyatında fəal iştirak etsinlər, o ölkələrin həyatına öz təsirlərini göstərə bilsinlər. Beləliklə də, müxtəlif ölkələrdə Azərbaycanın müstəqilliyini, onun xarici siyasətini təbliğ etməklə yanaşı, Azərbaycanın problemlərinin həll olunmasına yardım etsinlər".

Məhz ulu öndərin təşəbbüsü sayəsində təşəkkül tapmış diaspor hərəkatı getdikcə genişlənərək artıq öz bəhrəsini verməkdə idi. Qurultaydan sonra Azərbaycan diasporunun fəallığı xüsusilə artmışdı. Bunun Ümummilli liderimizin bütün dünya azərbaycanlılarını öz böyüklüyü, müdrikliyi, şəxsiyyəti ətrafında sıx birləşdirə bilməsinin nəticəsi olduğu təkzibedilməz faktır.

Diasporumuzun inkişafına təsir edən mühüm amillərdən biri də aidiyyəti təşkilatların işinin vahid bir mərkəzdən - Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi tərəfindən əlaqələndirilməsi olub. Ümummilli lider Heydər Əliyevin 5 iyul 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması ilə dövlət-diaspor əlaqələrinin daha da

möhkəmlənməsi üçün ideya-nəzəri və təşkilati şəraitin hazırlanması işi başa çatdı. Bu tədbirlər yetərincə hazırlıqlı olan milyonlarla soydaşımızı "Vahid Azərbaycan dövləti və Azərbaycançılıq" ideologiyası ətrafında sıx birləşdirdi.

Eyni zamanda, "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanunu diaspor ilə iş istiqamətində fəaliyyətin düzgün qurulması məqsədinə xidmət edir. Bütün göstərilən fəaliyyətinə görə Azərbaycan xalqı Ümummilli lider Heydər Əliyevi haqlı olaraq müstəqil dövlətimizin diaspor quruculuğu siyasətinin banisi hesab edir.

Bu gün Azərbaycan diasporunun dünyanın müxtəlif ölkələrində formalaşan birlikləri Azərbaycan dövlətinin, Azərbaycan mədəniyyətinin, Azərbaycan həqiqətlərinin tanınması və təbliği işində radio və televiziyanın, dövrü mətbuatın imkanlarından geniş istifadə edirlər. Hazırda dünyanın bir çox ölkələrində Azərbaycan dilində müxtəlif qəzet və jurnallar nəşr olunur, xüsusi radio və televiziya verilişləri hazırlanır. Dünyanın 30-dan çox ölkəsində 100-dən artıq ictimai, milli və mədəni cəmiyyət və təşkilatları fəaliyyət göstərir. 2002-ci ildə Xaricdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə və mütəşəkkilliyinin güclənməsi, ümummilli ideyalar ətrafında birləşməsi üçün geniş imkanlar yaratdı. İndi fəxrlə demək olar ki, Rusiyada, Avropanın inkişaf etmiş ölkələrində, ABŞ-da, Asiya dövlətlərində azərbaycanlılar daha mütəşəkkil birləşərək bütün səylərini ümumi işin xeyrinə yönəldə bilirlər.

Bu gün Azərbaycan icmaları və cəmiyyətləri ötən illərlə müqayisədə daha fəaldırlar. Onlar yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatına təsir imkanlarını getdikcə artırır, xarici siyasəti-mizdə prioritet təşkil edən məsələlərə fəal dəstək verməklə Artıq bütün dünya azərbaycanlıları ulu öndər Heydər Əliyevi xalqımızın Ümummilli lideri hesab edir. Ümummilli liderimizin diasporamızın qarşısında qoyduğu vəzifələri yerinə yetirirlər. Bununla yanaşı, sevindirici hal ondan ibarətdir ki, ulu öndər Heydər Əliyevin diaspor quruculuğu sahəsində apardığı uzaqgörən siyasəti bu gün Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən müvəffəqiyyətlə davam etdirilir. Prezident İlham Əliyev bu ilin noyabr ayında Azərbaycan Respublikasının Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında Sərəncam imzalamaqla bir daha dövlətin diaspora siyasətinin gücləndirilməsində maraqlı olduğuna işarə edib.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin qeyd etdiyi kimi, **"Dünya azərbaycanlılarının ancaq bir vətəni, müstəqil dövləti var, bu, Azərbaycan Respublikasıdır. Biz hamımız da onun ətrafında birləşməliyik"**.

Azərbaycan lobbisi formalaşır

Qədir Aslan

Bu gün xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların sürətlə təşkilatlanması prosesi müşahidə edilməkdədir. Azərbaycan Respublikası bu prosesə dəstək verir və onu daha da təkmilləşdirməyə, soydaşlarımızın diaspor quruculuğu sahəsində fəaliyyətini koordinasiya etməyə çalışır. Azərbaycan Respublikasının diaspor quruculuğu sahəsindəki dövlət siyasətinin başlıca qayəsi ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu azərbaycançılıq ideologiyasının fundamental prinsiplərini həyata keçirməkdən ibarətdir. Dünya azərbaycanlılarının 2001-ci ilin noyabrında Bakıda keçirilən I qurultayından sonra bu strategiyanın həyata keçirilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılmış, həmvətənlərimizin təşkilatlanması, azərbaycançılıq ideyalarının gerçəkləşdirilməsi üçün bir çox problemlərin həllinə nail olunmuşdur.

Hazırda dünyanın əksər ölkələrində 300-ə yaxın Azərbaycan icma və birlikləri fəaliyyət göstərir və diasporumuzun təşkilatlanması prosesi bu gün də davam etməkdədir.

İndi harada yaşamasından asılı olmayaraq, bütün soydaşlarımız tarixi Vətənlə sıx əlaqələr qurmağa çalışır, ölkəmizin iqtisadi və siyasi həyatı haqqında həqiqətləri dünya ictimaiyyətinə obyektiv şəkildə çatdırmaqda əllərindən gələni əsirgəməirlər.

Tarixi Vətənimiz Azərbaycanın hüdudlarından kənarında məskunlaşmış milyonlarla soydaşımızın vahid bir amal ətrafında birləşdirilməsi istiqamətində indiyədək əldə olunmuş bütün nailiyyətlər milli ön-dərimiz Heydər Əliyevin adı və məqsədyönlü fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bu gün Heydər Əliyev siyasi kursunun layiqli davamçısı, onun müəyyənləşdirdiyi inkişaf strategiyasını uğurla həyata keçirən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev diasporumuzun formalaşdırılması sahəsində nailiyyətləri yeni inkişaf mərhələsinə qaldıraraq daim diqqət mərkəzində saxlayır.

Prezident İlham Əliyev soydaşlarımızın tarixi Vətənin ümumi mənafeləri çərçivəsində həmrəyliyinin təmin olunmasına, milli maraqlarımızın qorunmasında diasporun imkanlarından daha səmərəli istifadə edilməsinə istiqamətlənmiş siyasət yeritməkdədir. Ölkə başçısı əksər xarici səfərlərində Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşür, onları narahat edən problemlərlə maraqlanır və dəyərli tövsiyələrini verir.

Vurğulamaq lazımdır ki, Azərbaycan dövləti dünyanın hansı ölkəsində yaşamasından asılı olmayaraq hər bir azərbaycanlının hüquqlarını müdafiə etməyi, soydaşlarımızın problem və qayğılarının həllinə yardım göstərməyi özünün prioritet vəzifələrindən biri hesab edir. 2006-cı il martın 16-da Bakıda dünya azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi diaspor quruculuğu tarixində yeni bir mərhələnin əsasını qoymuşdur.

Son dövrlərdə Azərbaycan və türk icmaları arasında getdikcə inkişaf etməkdə olan əməkdaşlıq əlaqələri güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması üçün zəmin rolunu oynayacaqdır. Müasir dünyanın reallıqlarına əsaslanaraq tam məsuliyyətlə demək olar ki, hazırkı şəraitdə Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, onlar arasında əməkdaşlığın inkişafı hər iki xalqın maraqlarına xidmət edir.

Türkiyə və Azərbaycanın milli mənafehləri, dövlət maraqları, tarixin sınaqlarından çıxmış dostluq telləri iki xalqın diasporlarının sıx əməkdaşlığını, taleyüklü məsələlərin həllində birgə fəaliyyətini zərurətə çevirmişdir. Təqdirəlayiq haldır ki, bu gün Azərbaycan və türk diaspor təşkilatları bir çox məsələlərdə ortaq mövqedən çıxış edirlər, bir tərəfin tədbirləri digər tərəfdən dəstəklənir.

Milli birliyin təmin olunması, dünya azərbaycanlılarının vahid milli mənfəə ətrafında sıx birləşmə-sində Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası məqsədyönlü iş aparır, müxtəlif ölkələrdə məskunlaşmış həmvətənlərimizin bir bayraq altında birləşmiş monolit qüvvəyə çevrilməsinə maksimum səy göstərilir. Qeyd etmək lazımdır ki, Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurası dünya azərbaycanlılarının Bakıda keçirilən I qurultayında yaradılmışdır və şuranın 109 üzvü vardır.

Dekabrın 18-də Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının iclası keçiriləcəkdir. Diaspor ilə İş üzrə Dövlət Komitəsinin təşkilatçılığı ilə təşkil olunan tədbirdə dünya azərbaycanlılarının II qurultayının qətnaməsinə uyğun olaraq qurultaydan sonra keçən dövr ərzində görülmüş işlərlə bağlı müzakirələr aparılacaq, bundan sonrakı mərhələdə qarşıda duran vəzifələr müəyyənləşdiriləcək, tədbir çərçivəsində, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasının təbliği, lobbi quruculuğu, soydaşlarımızın yaşadıkları ölkələrdə cəmiyyətə inteqrasiyası, ictimai-siyasi proseslərdə daha fəal iştirakının təmin olunması ilə bağlı bir sıra məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılacaqdır.

Sənədin hazırlanmasına 20-dək alim cəlb olunmuşdur. Sənədin məqsədi xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar arasında siyasi-iqtisadi, sosial-mənəvi birliyi Azərbaycan dövlətçiliyi və xalqının mənafehinə əks etdirən prinsiplər ətrafında formalaşdırmaq, diasporumuzun qarşısında duran tarixi vəzifələri özündə əks etdirən, azərbaycançılıq ideologiyasına əsaslanan vahid konsepsiyanın hazırlanmasıdır. Bu sənəd həmçinin həmvətənlərimizin məskunlaşdıqları ölkələrdə əsas hüquq və azadlıqlarının yerli qanunvericilik, xüsusilə beynəlxalq hüquq normaları çərçivəsində təmin edilməsinin prinsip və mexanizmlərini müəyyənləşdirəcək. Azərbaycanlıların ictimai-siyasi fəallığının yüksəldilməsi, cəmiyyətə inteqrasiya prosesində qarşıya çıxan problemlərin aradan qaldırılması, milli-mənəvi dəyərlərin qorunub saxlanması və təbliği metodologiyasını müəyyən etmək də xartiyanın məqsədləri sırasına daxildir.

Həmrəylik Xartiyası xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizin Azərbaycan dövlətçiliyi və tarixi Vətənin milli maraqları ətrafında daha sıx birliyinə nail olunmasını, diasporumuzun digər xalqların diasporları ilə əməkdaşlıq imkanlarının genişləndirilməsini, gələcəkdə güclü Azərbaycan lobbisinin formalaşdırılması üçün real zəminin hazırlanmasını tənzimləyəcək.

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyasında xarici ölkələrdəki Azərbaycan diasporunun ayrı-ayrı regionlar üzrə fəaliyyətinin əsas istiqamətləri də əksini tapacaq. Həmçinin azərbaycanlılara qarşı ermənilərin törətdiyi terror və soyqırım aktları, uydurma, saxta "erməni soyqırımı" iddialarının iflası ilə bağlı xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın üzərinə düşən vəzifələr müəyyənləşdiriləcəkdir.

Respublika.-2008.-16dekabr.-№280.-S.3.

Ən böyük azərbaycanlı

"Səs"in analitik qrupu

DÜZ 17 İL ÖNCƏ HEYDƏR ƏLİYEVİN İMZASI İLƏ "DÜNYA AZƏRBAYCANLILARININ HƏMRƏYLİK VƏ BİRLİK GÜNÜ" BAYRAMININ TƏSİS EDİLMƏSİ HAQQINDA QƏRAR TƏSDİQLƏNİB

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin "Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik və birlik günü haqqında" 1991-ci il 16 dekabr tarixli qərarının qəbulundan 17 il ötür. Sözsüz ki, bu əlamətdar təqvim bilavasitə bu ideyanın təşəbbüskarı və həmin tarixi qərara imza atmış şəxs - ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır.

Bəlkə də, məhz bu amil xaricdə yaşayan soydaşlarımız tərəfindən ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanda hakimiyyətə gəldikdən sonra gördüyü işlərə diqqəti artırmış, Azərbaycan dövlətinin varlığına və gələcəyinə inam və ümidlər yaratmış, onların tarixi Vətənlə əlaqələrinin genişlənməsinə səbəb olmuşdur. Bu qərarla ulu öndər Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəylik nümayiş etdirməsi, xaricdə Azərbaycan diasporunun təşəkkül taparaq formalaşması problemini dövlət səviyyəsinə qaldırdı.

Təsadüfi deyil ki, 1991-ci ildən başlayaraq ilk dəfə məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə əvvəl Naxçıvanda, sonra isə bütün Azərbaycan miqyasında hər il 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi xüsusi qeyd edilir.

Bu baxımdan, "31 dekabr" ın xüsusi yükü və böyük qayəsi həm də ondan ibarətdir ki, bu əlamətdar gün Azərbaycanın dirçəlişi və inkişafı yolunda əvəzsiz xidmətlər göstərmiş ümummilli lider Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü, yenilməz iradəsi sayəsində təsis edilmiş, ümumxalq, ümummilli bayrama çevrilmişdir. "Bizim vəzifəmiz, Azərbaycan dövlətinin vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bütün ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara mümkün olan qayğıını, diqqəti göstərsin, onların həyatı ilə maraqlansın və dövlətimizlə ayrı-ayrı ölkələrdə olan Azərbaycan icmaları arasında əlaqələri daha da inkişaf etdirdirsin. Azərbaycanın xaricində yaşayan azərbaycanlılar isə gərək, indi müstəqil Azərbaycan ilə daha sıx əlaqələr qursunlar. Bunlar hamısı dünyada olan bütün azərbaycanlıların birliyinin, həmrəyliyinə təmin olunması üçün əsas şərtlərdir" - bu sözlərin müəllifi olan ulu öndər Heydər Əliyevi Azərbaycan xalqının, bütövlükdə dünyanın ən böyük şəxsiyyətlərindən biri adlandıranlar tam haqlıdırlar.

Bu gün müstəqil dövlətimiz dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün öz üzərinə düşən tarixi missiyanı böyük məsuliyyətlə yerinə yetirir. Xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizlə, soydaşlarımızla münasibət qurmaq dövlətimizin xarici siyasətində ən mühüm istiqamətlərdən biridir. Həmvətənlərlə münasibətdə dövlət siyasətinin məqsədi onların milli özünəməxsusluğunu sərbəst müdafiə etmək, qorumaq və

inkişaf etdirmək, bir-biri ilə və Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirmək və digər hüquqlarını müdafiə etməkdən ibarətdir. Fəxrlə deyə bilərik ki, Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının qəlbinə əbədi həkk olunmuş ümummilli lider Heydər Əliyev ənənələrini uğurla yerinə yetirməkdədir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev vətən və millətlə bağlı tövsiyələrinə, ilk növbədə, özü əməl edən şəxsiyyət idi. O, Azərbaycan və azərbaycançılığı tanıتماğı məsləhət görürdüsə, hamıdan əvvəl özü bu istiqamətdə iş aparırdı. Onun fəaliyyətinin hər bir anı məhz Azərbaycan və azərbaycanlılığı tanıتماğa, azərbaycanlıların milli qürur hissələrinin güclənməsinə yönəlmişdi. Ensiklopedik biliyə, güclü iradəyə və milli ruha, dərin fəlsəfi düşüncə tərzinə və möhkəm yaddaşa malik olan bu böyük insanın bütün fəaliyyəti doğma xalqına sədaqətlə xidmətin parlaq nümunəsidir. Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra dünya azərbaycanlılarının vahid bir ideya ətrafında birləşdirilməsi məsələsi ən aktual vəzifələrdən biri kimi qarşıda dururdu. Bunun, əlbəttə ki, kifayət qədər ciddi səbəbləri mövcud idi. Birincisi, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması müstəqil Azərbaycan dövlətinin sosial və siyasi əsaslarının möhkəmləndirilməsi baxımından vacib idi. İkincisi, bu müxtəlif yerlərdə məskunlaşmış həmvətənlərimizin Azərbaycan dövlətinin qurulmasında və inkişafında iştirakına imkan yaradan amil kimi qiymətləndirilirdi. Üçüncüsü isə, Azərbaycanda yaşamayan azərbaycanlıların vahid bir güc mərkəzi kimi özünü təsdiqinə və dünyada cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərə təsir imkanlarının artırılmasına əsas yaradırdı. Bütün bunlara baxmayaraq, müstəqilliyin ilk illərində dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması istiqamətində, demək olar ki, heç bir iş görülmədi.

1993-cü ildən bu istiqamətdə pərakəndəliyə son qoymaq məqsədilə qətiyyətli addımlar atan ulu öndər bir sıra ciddi tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev çoxsaylı xarici səfərlər zamanı irili-xırdalı Azərbaycan icmaları ilə görüşlər keçirmiş, onların problemləri, qayğıları ilə maraqlanmış, tövsiyələrini vermiş, xarici ölkələrdəki səfirliklərimizi birbaşa bu işə cəlb etmiş, həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında real iştiraka dəvət etmişdir. Bu görüşlər dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi həmrəyliyi məsələsində son dərəcə ciddi önəm kəsb etmişdir. Ümummilli lider xaricdə diasporumuzun formalaşdırılmasının vacibliyini, lobbiçilik fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdir.

O, Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin genişləndirilməsinin və qüvvətləndirilməsinin müstəqil dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində mühüm təsirini qeyd edərək dəfələrlə bu məsələyə toxunmuş, onları dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi işində fəal iştirak etməyə çağırmışdır. Ulu öndərin hər il dekabr ayının 31-də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ilə əlaqədar Azərbaycan xalqına müraciəti, bu münasibətlə respublikamızda və xaricdə keçirilən tədbirlər xalqımızın özünüdərkli, mənəvi bağlılığı istiqamətində atılan mühüm addımlardandır. Dünya azərbaycanlılarının bir araya gələrək təşkilatlanması, müstəqil Azərbaycan dövləti ətrafında sıx siyasi, iqtisadi, mənəvi birliyi müstəqil dövlət quruculuğumuzun indiki mərhələsində və müstəqilliyimizin əbədiliyinin təmin olunmasında son dərəcə önəmli bir amildir.

Ümummilli lider 1993-cü ildən başlayaraq xarici ölkələrə səfərləri zamanı - Fransada, Böyük Britaniyada, Türkiyədə, ABŞ-da, Almaniyada, Ukraynada, Polşada, Rumıniyada, Belçikada, Norveçdə, Bolqarıstanda və digər ölkələrdə azərbaycanlılarla maraqlı görüşlər keçirmiş, xaricdə yaşayan soydaşlarımızı daim milli ideya ətrafında birləşməyə, təşkilatlanmağa, icmalar, milli cəmiyyətlər yaratmağa səsləmişdir. O, daim

həmvətənlərimizi yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməyə, eyni zamanda, vətənlə-doğma Azərbaycanla sıx əlaqə saxlamağa, bir an da olsun Azərbaycanı təmsil etdiklərini unutmamağa çağırırdı.

2001-ci ilin noyabr ayının 9 - 10-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsi də məhz Heydər Əliyevin təşəbbüsü idi. Dünya azərbaycanlılarının I qurultayı Azərbaycan xalqının həyatında, milli və mənəvi birliyinin təşəkkülündə tarixi bir hadisə oldu. Dünyanın onlarla ölkəsində yaşayan azərbaycanlıları bir araya gətirən qurultay, şübhəsiz ki, xaricdə yaşayan on milyonlarla soydaşımızın milli təşəkkülünün, özünüdərk hissənin formalaşması, onların müstəqil Azərbaycan dövləti ətrafında təşkilatlanması, mənəvi-siyasi birliyinin təmin edilməsi işində yeni bir mərhələ açdı. Həmçinin, dünya azərbaycanlılarının I qurultayı dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməsinə, əvvəllər zəif olan diasporların möhkəmlənməsinə, onların fəaliyyətinin canlanmasına, müxtəlif milli və mədəni təşkilatlar arasında əlaqələrin qurulmasına təkan vermişdir.

I qurultay dünya azərbaycanlılarının qarşısında milli dəyərləri qoruyub saxlamaq, Azərbaycan dilini, adət-ənənələrini, milli mədəniyyətini və incəsənətini təbliğ etmək və gələcək nəslə çatdırmaq kimi vəzifələr qoymuşdu. Ümummillə lider Heydər Əliyev qurultaydakı tarixi çıxışında dünya azərbaycanlılarına üz tutmuş, onlara birləşməyin yolunu göstərmişdir: "Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mədəniyyətini qoruyub saxlamaq, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub, eyni zamanda, onların ümumbəşəri dəyərlərə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir".

Ümummillə lider Heydər Əliyevin "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla iş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" fərmanının da Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil şəkildə qurulması baxımından müstəsna əhəmiyyəti vardır. Bütün bunlar bir daha Azərbaycan diasporunun möhkəm, sarsılmaz siyasi əsaslar üzərində formalaşdırılmasından xəbər verir. Nəticədə bu gün Azərbaycan Respublikasında dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəylik problemi dövlət səviyyəsində qaldırılmış, Azərbaycan diasporunun formalaşdırılması dünya azərbaycanlılarının bir-biri ilə və eyni zamanda tarixi vətənlə əlaqələrinin yaradılması və möhkəmləndirilməsi məsələləri bilavasitə gündəmə gətirilmişdir. Dünya azərbaycanlılarının əsil milli özünüdərk və ümummillə ideya - azərbaycançılıq, müstəqil dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsi prosesi başlanmışdır. Bu gün təsəlli yerimiz, ümid yerimiz bir də odur ki, ulu öndərimizin milli birlik və azərbaycançılıq ideyalarını onun siyasi məktəbinin ən layiqli yetirməsi, yüksək intellektual səviyyəyə malik, görkəmli siyasi xadim Prezident İlham Əliyev həyata keçirir.

Ümummillə lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyası bu gün də uğurla davam etdirilir. İlham Əliyevin ən zəruri əsərlərin latın əlifbası ilə çap olunması üçün imzaladığı fərman, xarici ölkələrə səfərləri zamanı diaspora nümayəndələr ilə keçirdiyi çoxsaylı görüşlər, habelə, bir sıra sərəncamları bir daha təsdiqləyir ki, bu gün milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması etibarlı əllərdədir. Onu da qeyd edək ki, Milli Məclis "Xaricdə yaşayan Azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" qanun da qəbul edib. Bu qanun xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasətinin məqsəd və prinsiplərini və bu siyasətin həyata keçirilməsilə əlaqədar dövlət orqanlarının fəaliyyətinin əsaslarını müəyyən edir. Bu günlərdə isə dövlət başçısının fərmanı ilə

Diaspora Komitəsi yaradıldı. Sözsüz ki, bütün bunlar, soydaşlarımızın problemlərinin həlli istiqamətində Prezident İlham Əliyev qayğısının və Heydər Əliyev ideyalarına sədaqətinin bariz nümunəsidir...

Səs.-2008.-17dekabr.-№230.-S.3.

Bu gün hər bir azərbaycanlı “mən azərbaycanlıyam” deyə bilirsə...

Nazim İbrahimov: “Bu, inkişafımızın bir hissəsidir”

Süleyman

Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası çox mühüm bir sənəddir və xartiyanın qəbul edilməsi Azərbaycanın diaspora həyatında yeni bir mərhələnin başlanğıcını qoyacaq. Bu fikirləri jurnalistlərə verdiyi açıqlamada Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov səsləndirib. Komitə sədri Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısının keçirilməsini də önəmli hesab edib. Nazim İbrahimov Azərbaycan diasporasının qarşısında duran məqsəd və vəzifələr barədə də danışib.

- Nazim müəllim, Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Xartiyası rəsmi sənəd kimi nə zaman qəbul ediləcək?

- Xartiya Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının toplantısında müzakirə ediləcək və müxtəlif təkliflər, rəylər nəzərə alınacaq. Üzərində müəyyən düzəlişlər ediləndən sonra gələn ilin əvvəllərində və ya yaz aylarında həmin sənədi tam mənada qəbul edə bilərik.

- Dünya azərbaycanlılarının əlaqələndirilməsi, koordinasiya prosesinin sürətləndirilməsi məqsədilə hansı tədbirlər nəzərdə tutulur?

- Dövlət Komitəsinin yaradılması və onun fəaliyyəti, eləcə də Azərbaycan prezidentinin bu sahəyə göstərdiyi yüksək diqqət məhz ona yönəlib ki, dünyada mövcud olan Azərbaycan diaspor təşkilatları nəinki formalaşsın, həmçinin bir-biri ilə sıx əlaqə yaradılsın. Nəticə etibarilə bu əlaqələr Azərbaycandan, Dövlət Komitəsindən koordinasiya edilsin. Əlbəttə ki, işimizdə hər zaman, müəyyən nöqsanlar da mövcuddur. Çünki birdən-birə dünyanın bu qədər ölkəsini tam şəkildə əhatə etmək, fəaliyyət göstərmək bizim imkanlarımız xaricindədir. Ancaq gündəlik və gələcək fəaliyyətlərimizdə biz bu məsələlərə çox diqqət yetiririk ki, gələcəkdə diaspor təşkilatları bir-biri ilə sıx əlaqədə olsun. Hesab edirəm ki, texniki vasitələrin inkişaf etdiyi bir dövrdə diaspor təşkilatlarını bir-birilərinin işləri ilə xəbərdar edir. Dünyanın hər hansı bir ölkəsində Azərbaycan diasporasının həyatında baş verən hadisə bütün diaspor təşkilatları tərəfindən izlənilir və onlara müəyyən yardımlar göstərilir.

- Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan diasporasının hücum taktikasına keçməsi ilə bağlı çağırışına uyğun olaraq ötən müddət ərzində bu istiqamətdə hansı işlər görülmü?

- Bu cür hər bir azərbaycanlı bütün dünya ölkələrində fəxrle mən azərbaycanlıyam deyə bilirsə, dünyanın hər bir ölkəsində diaspor təşkilatlarımız varsa, bu inkişafımızın bir hissəsidir. Artıq özümüzü müdafiə etməklə işimizi bitmiş hesab etmirik. Fəaliyyət proqramı hazırlayıb, həyata keçirir, erməni təbliğatını ifşa edir, gözləmə mövqeyi tutmuruq.

- Dövlət Komitəsinin adının dəyişməsi ilə onun fəaliyyətində də hansısa dəyişikliklər baş verəcək?

- Dövlət Komitəsinin ilk yarandığı dövrdə bunun Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi adı altında fəaliyyət göstərməsi önəm daşıyırdı. Çünki həm ölkə ictimaiyyəti, həm də dünyanın ayrı-ayrı ölkələrinə bu komitənin məğzini, fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini çatdırmaq lazım idi. Ancaq son 5-6 illik fəaliyyətimiz zamanı gördük ki, biz nəinki xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılar, eləcə də türk, yəhudi, eləcə də digər diaspor təşkilatlarımızın sıx əlaqələrimiz var. Məsələn vaxtı ilə Azərbaycandan getmiş 60 mindən artıq yəhudi bu gün də İsraildə özlərini azərbaycanlı hesab edirlər. Ona görə də Dövlət Komitəsinin adının dəyişdirilib Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi kimi fəaliyyət göstərməsi zərurəti yarandı. Bu bizim fəaliyyətimizi daha da artırır.

İki sahil.-2008.-19 dekabr.-№.239.-S.2

Prezident İlham Əliyevin qayğı və diqqəti nəticəsində xarici ölkələrdəki azərbaycanlıların vətənə bağlılıq hissi daha da güclənib

Anar Rasimoğlu

Son iki il Amerikada fəaiyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın tarixində həlledici inkişaf mərhələsi olmuşdur. Bunu 2006-cı ildən ötən dövr ərzində yeni yaradılan birlik və icmalar, eyni zamanda, bu qitədə ilk dəfə olaraq 2009-cu ildə keçiriləcək türkdilli diaspor təşkilatlarının toplantısı da sübut edir. Türkdilli xalqların icma və birliklərini bir araya gətirəcək Amerika Azərbaycanlıları Şurasının prezidenti, Amerika Azərbaycanlıları Şəbəkəsinin icraçı direktoru Cavid Hüseynov əməkdaşımızla söhbətində əldə edilmiş nailiyyətlərin Prezident İlham Əliyevin diaspor təşkilatlarına olan qayğı və diqqətinin təcəssümü olduğunu söylədi:

- Amerika Azərbaycanlıları Şurasının əsası 2006-cı ildə Kaliforniya ştatında qoyulub. Mərkəzi ofisin Kaliforniyada yerləşməsi heç də təsadüfi deyil. Çünki bu, ən böyük inzibati ərazi vahidi, eləcə də xeyli erməni icmasının yerləşdiyi və daha güclü təsir göstərdiyi ştatdır. Eyni zamanda, dünyanın beş əsas iqtisadi mərkəzindən biridir. Bizim hazırda Texasda və digər ştatlarda da nümayəndəliklərimiz fəaiyyət göstərir. Əsas məqsəd ondan ibarətdir ki, həm Kaliforniya daxilində, Texasda, həm də başqa ştatlarda yerli hakimiyyət orqanları ilə əlaqələrimiz daha da gücləndirilsin. Amerikada Azərbaycan diasporunu birləşdirmək, soydaşlarımızın ictimai-siyasi həyatda iştirakını daha da gücləndirmək üçün ideoloji məsələlərə dair proqramlar hazırlayırıq. Prezident İlham Əliyevin Dünya Azərbaycanlılarını Əlaqələndirmə Şurasının rəhbəri seçilməsi bizim fəaiyyətimizdə yeni mərhələnin əsasını qoydu. Dövlət başçısının diaspor təşkilatlarına göstərdiyi qayğı bizim də imkanlarımızı genişləndirir.

- Prezident İlham Əliyevin diaspor təşkilatlarına qayğı və diqqəti sizin fəaiyyətinizdə özünü necə təcəssüm etdirir?

- Bir müddət əvvəl Amerika Azərbaycanlıları Şəbəkəsi yaradıldı. Həmin təşkilatın rəhbərliyi ilə Amerikada siyasi məsələlərə aid daha yüksək səviyyədə işlər görülür. Azərbaycan-Amerika Şurası və Azərbaycan-Amerika Cəmiyyəti birgə bəyannamə imzaladı. Biz bəyan etdik ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında respublikamızda həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatlar Azərbaycanın inkişaf tempini daha da sürətləndirəcək. Bu islahatlar xalqımızın rifahına xidmət edəcək, eyni zamanda, dünyanın aparıcı ölkələrindəki diaspor təşkilatlarımızın işinə güclü təsir göstərəcək. Dövlət başçısının qayğı və diqqəti ilə xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlıların öz vətənlərinə bağlılığı hissi gücləndi. Hesab edirik ki, diaspor təşkilatları olaraq biz də eyni zamanda, Azərbaycana aid ideoloji təbliğatı genişləndirməliyik. Çalışırıq ki, gələn il yalnız Azərbaycan deyil, digər türkdilli dövlətlərin də diaspor təşkilatlarının fəaiyyətlərini birləşdirən orqan yaradılsın. Həmin ideyanı reallaşdırmaq istiqamətində səy göstərməyə başlamışıq. Gələn il bununla bağlı bir sıra tədbirlər təşkil edəcəyik. 28 May Respublika Günü ərəfəsində Amerikada türkdilli xalqların diaspor təşkilatlarının böyük konfransını keçirəcəyik. Həmin toplantı "Türk sülh konfransı" adlandırılacaq. İlk tədbir

Nyo-York şəhərində düzenlənəcək. Biz bununla sübut edəcəyik ki, müsəlman və türk dünyasının ilk demokratik, dünyəvi dövləti, qadınlara səsvermə hüququ verən ölkə məhz Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti olub. Həmin respublika bütün türk dövlətləri, o cümlədən Türkiyə Cümhuriyyəti üçün bir modeldir. Həmin tədbirə məşhur tədqiqatçıları dəvət edəcəyik ki, Azərbaycanın 1918-ci ildə ilkin ideologiyası olan türkçülüyn Amerikadakı türk diaspor təşkilatlarının ümumi məqsəd, prinsiplər uğrunda birləşməsində oynadığı rolu aydınlaşdırsınlar. Düşmənlərimiz olan erməni qrupları çalışırlar ki, ideologiyamızın pantürkizm, qeyri-sülhpərvər olduğunu dünyaya sübut etsinlər.

Azərbaycan türkdilli dövlətlərdə sülhpərvər türkçülük ideologiyasının əsasını qoyub. Həmin prinsip vaxtilə Rusiya imperiyasının əsarəti altında yaşamış soydaşlarımızın və başqa türk xalqlarının azadlıq ideologiyası olmuşdur. Bizim "liberiti", yəni, azadlıq dediyimiz prinsip hazırda Amerika üçün olduqca maraqlıdır. Türkçülük məhz azadlıq ideologiyasına xidmət edib ki, xalqlar Rusiya imperiyasının işğalından azad olsunlar, demokratikləşmiş, avropalaşmış dövlət qursunlar. Həmin prinsipləri Amerikada daha da inkişaf, təbliğ etdirməyə çalışırıq. Tədbirlərimiz bununla yekunlaşmayacaq. Konfransdan sonra silsilə toplantılar təşkil edəcəyik. San-Fransisko, Los Anceles şəhərlərində türkdilli dövlətlərin diaspor təşkilatlarını bir araya gətirəcəyik. Məqsəd türkdilli xalqların Amerikada yaşayan nümayəndələrinin güclü birliyinə nail olmaqdan ibarətdir. Bizimlə eyni dil qrupuna məxsus olan xalqların həmrəyliyi ideyasını reallığa çevirməliyik.

Türkdilli dedikdə, yalnız Türkiyənin və Azərbaycanın birliyi nəzərdə tutulmamalıdır. Amerikaya Orta Asiyadan və digər regionlardan gələn xalqların birliyinin ümumi işə böyük təsiri ola bilər. Azərbaycan diasporunun silsilə tədbirlər keçirməsi təbliğatımızın çevrəsinin genişlənməsinə təkan verəcək. Amerikadakı Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin gücləndirilməsi üçün beynəlxalq konfranslar təşkil ediləcəkdir.

Azərbaycan.-2008.-23 dekabr.-№ 286.-S.6.

Milli həmrəylik məfkurəsi

HEYDƏR ƏLİYEV FENOMENİ HƏR BİR SOYDAŞIMIZ ÜÇÜN FƏXR VƏ İFTİXAR SİMVOLUNA ÇEVRİLİB

Bu gün müstəqil dövlətimiz dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün öz üzərinə düşən tarixi missiyanı böyük məsuliyyətlə yerinə yetirir. Xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizlə, soydaşlarımızla münasibət qurmaq dövlətimizin xarici siyasətində ən mühüm istiqamətlərdən biridir. Həmvətənlərlə münasibətdə dövlət siyasətinin məqsədi onların milli özünəməxsusluğunu sərbəst müdafiə etmək, qorumaq və inkişaf etdirmək, bir-biri ilə və Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirmək və digər hüquqlarını müdafiə etməkdən ibarətdir. Fəxrlə deyə bilərik ki, Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının qəlbinə əbədi həkk olunmuş ümummilli lider Heydər Əliyev ənənələrini uğurla yerinə yetirməkdədir.

I yazı

Ümummilli lider Heydər Əliyev vətən və millətlə bağlı tövsiyələrinə ilk növbədə özü əməl edən şəxsiyyət idi. O, Azərbaycan və azərbaycançılığı tanıtmığı məsləhət görürdüsə, hamıdan əvvəl özü bu istiqamətdə iş aparırdı. Onun fəaliyyətinin hər bir anı məhz Azərbaycan və azərbaycançılığı tanıtmığa, azərbaycanlıların milli qürur hissələrinin güclənməsinə yönəlmişdi. Ensiklopedik biliyə, güclü iradəyə və milli ruha, dərin fəlsəfi düşüncə tərzinə və möhkəm yaddaşa malik olan bu böyük insanın bütün fəaliyyəti doğma xalqına sədaqətlə xidmətin parlaq nümunəsidir. Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra dünya azərbaycanlılarının vahid bir ideya ətrafında birləşdirilməsi məsələsi ən aktual vəzifələrdən biri kimi qarşıda dururdu. Bunun, əlbəttə ki, kifayət qədər ciddi səbəbləri mövcud idi. Birincisi, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması müstəqil Azərbaycan dövlətinin sosial və siyasi əsaslarının möhkəmləndirilməsi baxımından vacib idi. İkincisi, bu müxtəlif yerlərdə məskunlaşmış həmvətənlərimizin Azərbaycan dövlətinin qurulmasında və inkişafında iştirakına imkan yaradan amil kimi qiymətləndirilirdi. Üçüncüsü isə, Azərbaycanda yaşamayan azərbaycanlıların vahid bir güc mərkəzi kimi özünü təsdiqinə və dünyada cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərə təsir imkanlarının artırılmasına əsas yaradırdı. Bütün bunlara baxmayaraq, müstəqilliyin ilk illərində dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması istiqamətində, demək olar ki, heç bir iş görülmədi. Səbəb olduqca sadə idi- Azərbaycan dövlətinin özünün vəziyyəti və onu idarə edənlərin naşisi siyasəti, təfəkkürü belə bir ideyanı həyata keçirmək səviyyəsində deyildi. Azərbaycanlıların təşkilatlanması məsələsi ilk növbədə ideoloji və tarixi əhəmiyyət daşıyan bir problem idi. Buna nail olmaq üçün Azərbaycan dövlətinin ideya-siyasi təməlini yaratmaq, onun iqtisadi qüdrətinə və siyasi nüfuzuna güclü inam formalaşdırmaq tələb olunurdu. Ümummilli lider Heydər Əliyev bu ideyanın həyata keçirilməsi prosesinə məhz həmin amilləri nəzərə almaqla başladı.

1993-cü ildən bu istiqamətdə pərakəndəliyə son qoymaq məqsədilə qətiyyətli addımlar atan ulu öndər bir sıra ciddi tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdır. Ümummilli lider Heydər Əliyev çoxsaylı xarici səfərlər zamanı irili-xırdalı Azərbaycan icmaları ilə görüşlər keçirmiş, onların problemləri, qaygıları ilə maraqlanmış, tövsiyələrini vermiş, xarici ölkələrdəki səfirliklərimizi birbaşa bu işə cəlb etmiş, həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında real iştiraka dəvət etmişdir. Bu görüşlər dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi həmrəyliyi məsələsində son dərəcə ciddi önəm kəsb etmişdir. Ümummilli lider xaricdə diasporumuzun formalaşdırılmasının vacibliyini, lobbichilik fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdir.

Nəticədə Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəylik nümayiş etdirməsi, xaricdə Azərbaycan diasporunun təşəkkül taparaq formalaşması problemini dövlət səviyyəsinə qaldırdı. Təsadüfi deyil ki, 1991-ci ildən başlayaraq ilk dəfə məhz ulu öndərimiz Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə əvvəl Naxçıvanda, sonra isə bütün Azərbaycan miqyasında hər il 31 dekabr- Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi xüsusi qeyd edilir. Bu baxımdan, "31 dekabr"ın xüsusi yükü və böyük qayəsi həm də ondan ibarətdir ki, bu əlamətdar gün Azərbaycanın dirçəlişi və inkişafı yolunda əvəzsiz xidmətlər göstərmiş ümummilli lider Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü, yenilməz iradəsi sayəsində təsis edilmiş, ümumxalq, ümummilli bayrama çevrilmişdir. "Bizim vəzifəmiz, Azərbaycan dövlətinin vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bütün ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara mümkün olan qaygını, diqqəti göstərsin, onların həyatı ilə maraqlansın və dövlətimizlə ayrı-ayrı ölkələrdə olan Azərbaycan icmaları arasında əlaqələri daha da inkişaf etdirdirsin. Azərbaycanın xaricində yaşayan azərbaycanlılar isə gərək, indi müstəqil Azərbaycan ilə daha sıx əlaqələr qursunlar. Bunlar hamısı dünyada olan bütün azərbaycanlıların birliyinin, həmrəyliyinin təmin olunması üçün əsas şərtlərdir"- bu sözlərin müəllifi olan Heydər Əliyevi Azərbaycan xalqının, bütövlükdə dünyanın ən böyük şəxsiyyətlərindən biri adlandıranlar tam haqlıdırlar.

Bütün bunlarla yanaşı, ümummilli liderin 18 dekabr 1997-ci il tarixli "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindən tarixi etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında", 25 mart 1998-ci il tarixli "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında", 21 aprel 1998-ci il tarixli "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illiyi haqqında" fərmanları, "Azərbaycan XXI əsrin və üçüncü minilliyin ayrıcında" adlı 29 dekabr 2000-ci il tarixli xalqa müraciəti dünya azərbaycanlılarının mənəvi-ideoloji birliyinin əsas istiqamətlərini müəyyən edən konseptual sənədlər hesab oluna bilər. Ən əsası isə ümummilli lider Heydər Əliyev dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında mənəvi, siyasi birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin ətraflı müzakirə edilməsini nəzərə alaraq 2001-ci ilin may ayının 23-də xüsusi sərəncam imzalamışdır.

Məhz bu sərəncama əsasən 2001-ci ilin noyabr ayının 9-10-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsinə nail olundu. Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı Azərbaycan xalqının həyatında, milli və mənəvi birliyinin təşəkkülündə tarixi bir hadisə oldu. Dünyanın onlarla ölkəsində yaşayan azərbaycanlıları bir araya gətirən qurultay, şübhəsiz ki, xaricdə yaşayan on milyonlarla soydaşımızın milli

təşəkkülünün, özünüdərək hissənin formalaşması, onların müstəqil Azərbaycan dövləti ətrafında təşkilatlanması, mənəvi, siyasi birliyinin təmin edilməsi işində yeni bir mərhələ açdı. Həmçinin, Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı dünyaya səpələnmiş soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməsinə, əvvəllər zəif olan diasporların möhkəmlənməsinə, onların fəaliyyətinin canlanmasına, müxtəlif milli və mədəni təşkilatlar arasında əlaqələrin qurulmasına təkan vermişdir. I qurultay dünya azərbaycanlılarının qarşısında milli dəyərləri qoruyub saxlamaq, Azərbaycan dilini, adət-ənənələrini, milli mədəniyyətini və incəsənətini təbliğ etmək və gələcək nəsələ çatdırmaq kimi vəzifələr qoymuşdu. Ümummillə lider Heydər Əliyev qurultaydakı tarixi çıxışında dünya azərbaycanlılarına üz tutmuş, onlara birləşməyin yolunu göstərmişdir: "Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mədəniyyətini qoruyub saxlamaq, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir".

Eyni zamanda, Dünya Azərbaycanlılarının həmrəyliyi daha da gücləndirmək və birliyini möhkəmləndirmək məqsədilə hazırda həm dövlət səviyyəsində, həm də ictimai və elmi təşkilatlar səviyyəsində xeyli iş görülmüş və görülməkdədir. Bu məqsədlə son illərdə respublikamızda keçirilən əməli tədbirlərin sayəsində xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın xalqımızın, millətimizin ümumi mənafeyi naminə təmasları xeyli intensivləşmişdir. Nəticədə son iki ildə bir çox xarici ölkələrdə Azərbaycan cəmiyyətləri birləşmiş, federasiyalar yaradılmışdır. Belə birliklərdən Almaniyadakı Azərbaycan Cəmiyyətləri Federasiyasını, Ukrayna Azərbaycan Konqresini, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresini, Rusiya Azərbaycanlılarının Federal Milli-Mədəni Muxtariyyəti kimi qurumları qeyd etmək olar. Bu mütərəqqi tendensiya digər ölkələrdə də yayılmaqdadır. Eyni zamanda, hər il Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ərəfəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həmvətənlərimizə və bütün soydaşlarımıza ünvanladığı müraciətdə bu yöndə işlərin indən belə daha da gücləndiriləcəyinə, yeni vüsət alacağına işarə vurulur, eyni zamanda, əsas diqqət istifadə olunmamış potensialdan maksimum yararlanmağa yönəldilir: "Bu gün Azərbaycan diasporu böyük iqtisadi, mədəni, intellektual qüvvəyə malikdir. Yaşadıqları ölkələrin ictimai-siyasi həyatına onların təsiri getdikcə daha artıq hiss olunur. Məmnunluq hissi ilə qeyd edirəm ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrində, Avropada, Amerikada Azərbaycan icmaları və cəmiyyətləri əvvəlki dövrlərlə müqayisədə xeyli səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Lakin o da xüsusi vurğulanmalıdır ki, onların geniş imkanları, istifadə olunmamış potensialı vardır və bu potensialdan milli maraqlar naminə maksimum yararlanmaq lazımdır".

Bu gün Prezident İlham Əliyev hamını səfərbər etməyə çalışır ki, azərbaycanlılar məhz bir ideya ətrafında birləşsin. Bütün bunlar dövlət başçımızın ümummillə lider Heydər Əliyev ənənələrinə sadiqliyini nümayiş etdirir.

Heydər Əliyev: “Həmişə fəxr etmişəm, bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam”

Həmrəyliyimiz və birliyimiz sülhə, tərəqqiyə, azərbaycançılığa xidmət edir

Vahid İmanov

Diasporun formalaşdırılması və inkişafı Azərbaycanın dövlət siyasətinin strateji istiqamətlərindəndir. Bir qədər əvvəl qeyd etdiyimiz kimi, ümummilli liderimiz 1993-cü ildən — Azərbaycanda hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra bütün xarici səfərlərində diaspor üzvləri ilə görüşlər keçirir, onları daha aktiv olmağa çağırırdı.

Uzun illər ərzində, hələ Sovet İttifaqı dönəmində Azərbaycanın rəhbəri olduğu, daha sonralar isə Moskvada çalışdığı dövrdə dünyada kök salmış erməni diasporunun Azərbaycan əleyhinə necə təbliğat apardığından, türk dünyası əleyhinə hansı bəd əməllər törətdiyindən tam xəbərdar olan görkəmli siyasi xadim Heydər Əliyev, eyni zamanda, Dağlıq Qarabağ probleminin yaranmasında məhz erməni diasporunun hansı rol oynadığını, 20 faizədək Azərbaycan torpağının işğalını da erməni diasporunun verdiyi dəstək və güc sayəsində həyata keçirdiyini bilirdi. Bu cəhətdən bizim görəcəyimiz ən mühüm işlərdən birini öz diasporumuzun gücləndirilməsi və gələcəkdə erməni diasporu ilə başbaşa gəlib Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılması olduğunu ulu öndər çox gözəl görürdü və diaspor təşkilatları ilə işləyən bir dövlət qurumunun yaradılmasının zərurilliyini Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayında elan etmişdi. Əvvəl qeyd etdiyimiz kimi 2002-ci il 5 iyun tarixli fərmanı ilə yaratdığı Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi xaricdəki Azərbaycan cəmiyyətlərinin, birliklərinin və dərnəklərinin fəaliyyətinin vahid mərkəzdən koordinasiyasına, habelə onların dövlət qayğısı ilə əhatə olunmasına geniş imkanlar açdı, eyni zamanda ,dünya azərbaycanlılarının konsolidasiyasında, diaspordan lobbiyə çevrilməsində yeni mərhələnin başlanğıcını qoydu.

II qurultaydan sonra başlanan yeni mərhələdə artıq təşkilatlanmış diaspor qurumlarının yaşadıkları ölkələrdə daha yüksək mövqe tutmaları üçün xüsusi layihələr hazırlanır və həyata keçirilir. Onlardan biri də diaspor təşkilatlarımızın güclü olduğu ölkələrdə ictimai-siyasi xadimləri, dövlət adamlarını, müxtəlif rəhbər vəzifə tutan şəxsləri diasporumuzun vasitəsilə Bakıya dəvət etmək, ölkəmizdə baş verən prosesləri, iqtisadi inkişafı onlara göstərməkdən ibarətdir. Məqsəd həm də Azərbaycan diasporu ilə onların əlaqələrini möhkəmləndirməkdir ki, gələcəkdə diaspor təşkilatlarımız həmin dövlətlərdə, şəhərlərdə olan insanların gücündən istifadə edə bilsinlər, öz mövqelərini daha da gücləndirsinlər və Azərbaycanın haqq səsinə daha da yüksəklərə çatdırsınlar.

Son zamanlar erməni analitikləri belə bir məqamı qabardılar ki, artıq Ermənistan və erməni diasporu fəaliyyətini daha genişləndirməli və gücləndirməlidir. Çünki Azərbaycan diasporu türk icmaları, eləcə də yəhudi diasporu ilə birgə fəaliyyətə başlayıb. Bu diasporların dünyada gücünün bir yerə toplanması gələcəkdə ermənilərin bütün fəaliyyətini sıfıra endirə, onların uzun illər ərzində yaratdığı mexanizmi dağıda bilər. Doğrudan da, Azərbaycan diasporunun digər xalqların diasporları ilə birgə fəaliyyəti bu mexanizmi artıq dağıtmağa başlayıb.

Prezident İlham Əliyev də demişdir ki, biz bundan sonra erməni təbliğatına qarşı fəal mübarizəni genişləndirməli, müdafiə taktikasından hücum taktikasına keçməliyik. Bunun üçün Azərbaycan Respublikasında bütün imkanlar var. Ökənin iqtisadi inkişafı bütün sahələrə, o cümlədən diaspor sahəsinə təsir göstərir. Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyətində bu məqam əsas istiqamətlərdən biri kimi müəyyən edilib. Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin I Forumunda qəbul edilən Bakı Bəyannaməsinin də əsasını bu məsələ təşkil edir. Həmin tədbirdə təsdiqlənən birgə fəaliyyət strategiyasında da göstərilib ki, Azərbaycan və Türk icmalarının Koordinasiya Şurası hər il konkret bir tarixdə Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və qondarma “erməni soyqırımı” iddiaları ilə bağlı birgə etiraz aksiyaları təşkil etsin. Ötən il Bakıda keçirilən Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI qurultayında da Türkiyədə 1915-ci il hadisələri ilə əlaqədar “erməni soyqırımı” iddiaları ilə bağlı bəyanat qəbul edilib. Bir faktı da qeyd edək ki, ABŞ Nümayəndələr palatasının Xarici Əlaqələr Komitəsində Osmanlı imperiyasında işğalçı qüvvələrlə əməkdaşlıq edən erməni əhalisinin bir hissəsinin köçürülməsi ilə bağlı 1915-ci ildə baş vermiş hadisələrin “soyqırımı” kimi adlandırılması haqqında 106 nömrəli qətnamə layihəsi qəbul edilərkən də Azərbaycan diasporu türk diasporunun yanında olub. Məhz Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının ciddi səyləri və Amerikadakı yəhudi diasporunun iştirakı ilə bir neçə konqresmen səsini geri götürüb. Bu da Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatlarının birgə uğuru kimi qiymətləndirilməlidir.

2007-ci il Bakıda Azərbaycan və Türk diaspor rəhbərlərinin I Forumun keçirilməsi ideyası, ilk növbədə, Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin türk xalqları arasında birliyin möhkəmləndirilməsinə verdiyi xüsusi önəmin göstəricisidir. Cənab İlham Əliyev hər zaman türk dünyasının birliyinin möhkəmlənməsinə dəstək verir, türk xalqları arasında əməkdaşlığın inkişafı üçün çox mühüm addımlar atır. 2006-cı il sentyabrın 18-də Türkiyənin Antalya şəhərində keçirilmiş türkdilli dövlətlərin və topluluqların X Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultayında Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan və Türk diaspor təşkilatları rəhbərlərinin forumunun keçirilməsi barədə təşəbbüsü bunu bir daha təsdiqlədi. Bu forumun keçirilməsi Prezident İlham Əliyevin dövlətlərimiz arasındakı strateji müttəfiqliyə daha bir töhfəsi idi. Tarixi proseslərin gedişi dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan milyonlarla azərbaycanlı və türkün qüvvəsinin ümumi maraqlarımızın müdafiəsinə istiqamətləndirilməsini, Azərbaycan və Türkiyənin beynəlxalq aləmdə siyasi, iqtisadi mövqelərinin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində onun potensialından istifadəni zəruri edir. Bu məqsədlə Bakıda keçirilən Azərbaycan və Türk Diaspor Təşkilatların rəhbərlərinin I Forumunda “Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının birgə fəaliyyət strategiyası” qəbul edilib. Bu çox mühüm sənəddir. Bu strategiyanın həyata keçirilməsi bütün türkdilli xalqların diaspor qurumlarının vahid ideologiya ətrafında cəmlənməsi deməkdir. Təbii ki, buna qədər də diaspor təşkilatlarımız arasında əməkdaşlıq mövcud idi. Lakin forumdan sonra Azərbaycan və türk diaspor təşkilatlarının beynəlxalq aləmdə ümumi maraqlarımızın müdafiəsi istiqamətində fəaliyyəti daha da güclənib. Onlar qarşıya çıxan problemləri diqqətdə saxlayır, çıxış yollarını birgə müzakirə edir, Azərbaycan və Türkiyənin haqq səsinin dünyaya çatdırılması məqsədilə müntəzəm olaraq birgə tədbirlər keçirirlər. Eyni zamanda, xarici ölkələrdəki azərbaycanlıların və türklərin yaşadıkları dövlətin ictimai-siyasi proseslərində iştirak imkanlarını da artır.

Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Türk dövlət və cəmiyyətlərinin Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultayı ilk dəfə Türkiyədən kənarında keçirildi. Dövlət başçımız ötən il Antalyada keçirilən analoji toplantıdakı çıxışında XI qurultayın Bakıda keçirilməsini təklif etmişdi. 2007-ci il noyabrın 17—19-na təsadüf edən bu qurultay çox yüksək səviyyədə keçdi. Bütün türk xalqlarını əhatə edən belə bir qurultayın Azərbaycanda keçirilməsi ölkəmizin getdikcə türk dünyasının mərkəzinə çevrildiyini bir daha sübut etdi. Bu tədbir Azərbaycanın türk dünyasının mənəvi birliyinə nail olmaq istəyini təsdiqlədi və bir daha sübut etdi ki, türk dövlətlərinin, xalqlarının, diaspor təşkilatlarının vahid məqsədlər uğrunda, ideoloji məsələlərdə eyni mövqedən çıxış etməsi, yalan və şişirdilmiş erməni təbliğatına qarşı birgə mübarizəsi Prezident İlham Əliyevin xarici siyasətinin əsas hədəflərindəndir. Bu, bütövlükdə türkdilli xalqların dünya siyasətindəki yerini, təsir imkanlarını, nüfuzunu təmin etməyə yönəlmiş tarixi missiyadır.

Türkdilli dövlət və cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultayı vahid məqsəd, amal uğrunda həyata keçirilən işlərin yeni mərhələsinin əsasını qoydu. Qurultay çərçivəsində türkdilli xalqlar arasında elm, texnika, mədəniyyət, təhsil, iqtisadiyyat, ticarət, turizm və maliyyə sahələrində əməkdaşlıq, mədəni irsin təbliği, türk gəncliyinin qarşısında duran vəzifələr, onların milli ruhda tərbiyə edilməsi problemləri, müasir qloballaşma proseslərinin xalqlarımızın həyatına təsiri ilə bağlı məsələlər müzakirə edildi. Eyni zamanda, türk dünyasını narahat edən bir sıra vacib problemlərlə—Ermənistan—Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli, Şimali Kiprin beynəlxalq təcriddən çıxarılması, İraq və Əfqanıstanda yaşayan türkdilli xalqların vəziyyəti, Ahıska türklərinin tarixi torpaqlarına qayıdışı sahəsində mövcud çətinliklərlə əlaqədar fikir mübadiləsi aparıldı. Sonda qəbul olunan yekun hesabatda qurultaydakı müzakirə və təhlillərin, irəli sürülmüş rəy və təkliflərin əsas istiqamətləri olaraq, türkdilli xalqların sülh və təhlükəsizliyinin təmin olunması, beynəlxalq birliyə inteqrasiyasının sürətləndirilməsi məqsədi ilə fəaliyyətin gücləndirilməsi, türkdilli xalqlar arasında birliyin və onların dünya siyasi arenasındakı yerinin möhkəmləndirilməsi, ölkələrimizin iqtisadiyyat, siyasət, mədəniyyət, ticarət və digər sahələrdə əməkdaşlığının inkişaf etdirilməsi, habelə qarşılıqlı inteqrasiya meyillərinin gücləndirilməsi qərara alındı. Qurultay Türkdilli Dövlətlər Birliyinin yaradılması üçün zəruri elmi, ideoloji, institusional və hüquqi zəminin formalaşdırılmasına başlamaq məqsədi ilə müvafiq konsepsiyanın hazırlanmasını vacib hesab etdi. Eyni zamanda, türkdilli ölkələrin dövlət başçılarının zirvə görüşünün daimi katibliyinin yaradılması ideyası alqışlandı, bu təklifin türk dünyası ölkələri arasında dostluq, əməkdaşlıq əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsinə, xalqlarımızın qədim tarixə malik çoxəsrlik qardaşlıq münasibətlərinin inkişafına təkan verəcəyinə əminlik ifadə edildi, bu istiqamətdə tədbirlər görmək tövsiyə olundu. Qurultayın daha bir mühüm yekun sənədi—1915-ci il Türkiyə hadisələri ilə əlaqədar Türk Dövlət və Cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultayı iştirakçılarının bəyanatı da elə bu ruhdadır.

Bəyanatda tarix boyunca ermənilərin türk millətinə qarşı apardığı soyqırım siyasətindən bəhs olunur. Qurultay iştirakçıları bütün dünya ölkələrini, beynəlxalq təşkilatları regionda sülhə və sabitliyə təhlükə yarada biləcək qərarlardan çəkinməyə, bu cür məsələlərə ədalət hissi, diqqət və həssaslıqla yanaşmağa çağırır. Ümumiyyətlə, qurultay öz qarşısına kifayət qədər böyük məqsədlər qoymuşdu. Ən vacib məqam isə ondan ibarət idi ki, türkdilli xalqlar bu qərarların həyata keçirilməsi üçün lazımı iradəyə malik olduqlarını təsdiq

etdilər. Bu, Türk dövlət və cəmiyyətlərinin XI Dostluq, Qardaşlıq və Əməkdaşlıq qurultayının ən mühüm və ən əhəmiyyətli nəticəsidir.

Dünya Azərbaycanlılarının birliyinin yaradılması istiqamətində ümummilli liderimizin işıqlı ideyaları Azərbaycan Prezidenti cənab İlham Əliyevin fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini təşkil edir. Odur ki, nəinki öz ölkəmizdə vətəndaş cəmiyyətinin formalaşması, eyni zamanda, dünya azərbaycanlılarının milli həmrəyliyi və birliyi getdikcə daha sürətlə, möhkəmlənir və dünyada nüfuzumuz artır, azərbaycançılıq ideologiyası dünyada mühüm yerlərdən birini tutur, ona maraq artır. Çünki Azərbaycançılıq ideologiyası inkişafa, tərəqqiyə, sülhə, haqqa, dinc birgəyaşayışa xidmət edir.

Xalq qəzeti.-2008.-31 dekabr.-№ 293.-S.5.

Ən böyük azərbaycanlı

Nizami Xudiyev

Ümummilli lider Heydər Əliyevin əbədiyaşar ideyalarına əsaslanan müstəqil dövlətimiz bu gün dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə nail olmaq üçün öz üzərinə düşən tarixi missiyanı çox böyük məsuliyyətlə yerinə yetirir. Xarici ölkələrdə yaşayan həmvətənlərimizlə, soydaşlarımızla münasibətlər qurmaq, onların tarixi Vətənlə əlaqələrini təmin etmək dövlətimizin xarici siyasətində ən mühüm istiqamətlərdən biridir. Həmvətənlərlə münasibətdə dövlət siyasətinin məqsədi onların milli özünəməxsusluğunu sərbəst müdafiə etməkdən, qoruyub inkişafa nail olmaqdan, bir-biri ilə və Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirməkdən ibarətdir. Fəxrlə deyə bilərik ki, Azərbaycan dövləti dünya azərbaycanlılarının qəlbinə əbədi həkk olunmuş ümummilli lider Heydər Əliyev ənənələrini uğurla yerinə yetirməkdədir.

Ümummilli lider Heydər Əliyev Vətən və millətlə bağlı dəyərlərə ilk növbədə özü əməl edən şəxsiyyət idi. Ulu öndər Azərbaycanı və azərbaycançılığı tanıtmığı məsləhət görürdüsə, hamıdan əvvəl özü bu istiqamətdə iş aparırdı. Onun fəaliyyətinin hər bir anı məhz Azərbaycan və azərbaycançılığı tanıtmığa, azərbaycanlıların milli qürur hissələrinin güclənməsinə yönəlmişdi. Ensiklopedik biliyə, güclü iradəyə və milli ruha, dərin fəlsəfi düşüncə tərzinə və möhkəm yaddaşa malik olan bu böyük insanın bütün fəaliyyəti doğma xalqına sədaqətlə xidmətin parlaq nümunəsidir.

Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra dünya azərbaycanlılarının vahid bir ideya ətrafında birləşdirilməsi məsələsi ən aktual vəzifələrdən biri kimi qarşıda dururdu. Bunun əlbəttə ki, kifayət qədər ciddi səbəbləri mövcud idi. Birincisi, dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması müstəqil Azərbaycan dövlətinin sosial və siyasi əsaslarının möhkəmləndirilməsi baxımından vacib idi. İkincisi, bu müxtəlif yerlərdə məskunlaşmış həmvətənlərimizin Azərbaycan dövlətinin qurulmasında və inkişafında iştirakına imkan yaradan amil kimi qiymətləndirilirdi. Üçüncüsü isə, Azərbaycanda yaşamayan azərbaycanlıların vahid bir güc mərkəzi kimi özünü təsdiqinə və dünyada cərəyan edən ictimai-siyasi proseslərə təsir imkanlarının artırılmasına əsas yaradırdı. Dövlət müstəqilliyinin ilk illərində dünya azərbaycanlılarının təşkilatlanması istiqamətində demək olar ki, heç bir iş görülmədi. Səbəb olduqca sadə idi - Azərbaycan dövlətinin özünün vəziyyəti və onu idarə edənlərin naşı siyasəti, təfəkkürü belə bir ideyanı həyata keçirmək səviyyəsində deyildi. Azərbaycanlıların təşkilatlanması məsələsi ilk növbədə ideoloji və tarixi əhəmiyyət daşıyan bir problem idi. Buna nail olmaq üçün Azərbaycan dövlətinin ideya-siyasi təməlini yaratmaq, onun iqtisadi qüdrətinə və siyasi nüfuzuna güclü inam formalaşdırmaq tələb olunurdu.

Ümummilli lider Heydər Əliyev bu ideyanın həyata keçirilməsi prosesinə məhz həmin amilləri nəzərə almaqla başladı. 1993-cü ildən bu istiqamətdə pərakəndəliyə son qoymaq məqsədilə qətiyyətli addımlar atan ulu öndər bir sıra ciddi tədbirlər həyata keçirməyə başlamışdı. Heydər Əliyev çoxsaylı xarici səfərlər zamanı irilixirdalı Azərbaycan icmaları ilə görüşlər keçirmiş, onların problemləri, qayğıları ilə maraqlanmış, tövsiyələrini

vermiş, xarici ölkələrdəki səfirliklərimizi birbaşa bu işə cəlb etmiş, həmvətənlərimizi Azərbaycanın ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni həyatında real iştiraka dəvət etmişdi. Bu görüşlər dünya azərbaycanlılarının milli-mənəvi həmrəyliyi məsələsində son dərəcə ciddi önəm kəsb etmişdi. Ümummilli lider xaricdə diasporumuzun formalaşdırılmasının vacibliyini, lobbiçilik fəaliyyətimizin əsas istiqamətlərini və perspektivlərini bəyan etmişdi. Nəticədə Heydər Əliyev dünya azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəylik nümayiş etdirməsi, xaricdə Azərbaycan diasporunun təşəkkül taparaq formalaşması problemini dövlət səviyyəsinə qaldırmışdı. Təsadüf deyil ki, 1991-ci ildən başlayaraq ilk dəfə məhz ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə əvvəl Naxçıvanda, sonra isə bütün Azərbaycan miqyasında hər il 31 dekabr - Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü kimi xüsusi qeyd edilir. Bu baxımdan 31 dekabr tarixinin xüsusi yükü və böyük qayəsi həm də ondan ibarətdir ki, bu əlamətdar gün Azərbaycanın dirçəlişi və inkişafı yolunda əvəzsiz xidmətlər göstərmiş ümummilli lider Heydər Əliyevin bilavasitə təşəbbüsü, yenilməz iradəsi sayəsində təsis edilmiş, ümumxalq, ümummilli bayrama çevrilmişdir. "Bizim vəzifəmiz, Azərbaycan dövlətinin vəzifəsi ondan ibarətdir ki, bütün ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılara mümkün olan qayğıyı, diqqəti göstərsin, onların həyatı ilə maraqlansın və dövlətimizlə ayrı-ayrı ölkələrdə olan Azərbaycan icmaları arasında əlaqələri daha da inkişaf etdirdirsin. Azərbaycanın xaricində yaşayan azərbaycanlılar isə gərək indi müstəqil Azərbaycan ilə daha sıx əlaqələr qursunlar. Bunlar hamısı dünyada olan bütün azərbaycanlıların birliyinin, həmrəyliyinin təmin olunması üçün əsas şərtlərdir" - bu sözlərin müəllifi olan böyük Heydər Əliyevi Azərbaycan xalqının, bütövlükdə dünyanın ən böyük şəxsiyyətlərindən biri adlandıranlar tam haqlıdırlar.

Ümummilli lider Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin genişləndirilməsinin və qüvvələndirilməsinin müstəqil dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsində mühüm təsirini qeyd edərək dəfələrlə bu məsələyə toxunmuş, onları dövlətçiliyimizin möhkəmləndirilməsi işində fəal iştirak etməyə çağırmışdır. Ulu öndərin hər il dekabr ayının 31-də Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ilə əlaqədar Azərbaycan xalqına müraciətləri, bu münasibətlə respublikamızda və xaricdə keçirilən tədbirlər xalqımızın özünüdərkli, mənəvi bağlılığı istiqamətində atılan mühüm addımlardandır. Dünya azərbaycanlılarının bir araya gələrək təşkilatlanması, müstəqil Azərbaycan dövləti ətrafında sıx siyasi, iqtisadi, mənəvi birliyi müstəqil dövlət quruculuğumuzun indiki mərhələsində və müstəqilliyimizin əbədiliyinin təmin olunmasında son dərəcə önəmli bir amildir.

Ümummilli lider 1993-cü ildən başlayaraq xarici ölkələrə səfərləri zamanı - Fransada, Böyük Britaniyada, Türkiyədə, ABŞ-da, Almaniyada, Ukraynada, Polşada, Rumıniyada, Belçikada, Norveçdə, Bolqarıstanda və digər ölkələrdə azərbaycanlılarla maraqlı görüşlər keçirmiş, xaricdə yaşayan soydaşlarımızı daim milli ideya ətrafında birləşməyə, təşkilatlanmağa, icmalar, milli cəmiyyətlər yaratmağa səsləmişdir. O, daim həmvətənlərimizi yaşadıkları ölkənin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməyə, eyni zamanda Vətənlə - doğma Azərbaycanla sıx əlaqə saxlamağa, bir an da olsun Azərbaycanı təmsil etdiklərini unutmamağa çağırırdı. 1997-ci ildə Heydər Əliyev ABŞ-a rəsmi səfəri zamanı Azərbaycan diasporu qarşısında çıxışında bu istiqamətdə əsas prinsipləri müəyyən etmişdir: "Siz düşünməyin ki, Azərbaycan bizim üçün nə edib, düşünün ki, biz Azərbaycan üçün nə etmişik. Onda, Azərbaycan da irəli gedər, Azərbaycan diasporu da inkişaf edər". Hətta Heydər Əliyev ABŞ-da yaşayan soydaşlarımıza iradəni də bildirmişdi: "Bilirsiniz, xaricdə yaşayan

azərbaycanlıların çoxu Azərbaycanda doğulmayıb. Nə olsun. Məgər Amerikada yaşayan ermənilər Ermənistanda doğulub, məgər onlar Dağlıq Qarabağda doğulub? Amma ermənidirlər, ona görə də Ermənistan haqqında düşünürlər. Amerikada yaşayan azərbaycanlıların isə biri deyir, mən İranda doğulmuşam, o biri deyir mən Turanda doğulmuşam. Harada doğulmağın fərqi yoxdur, əsas odur ki, sən azərbaycanlısan, Azərbaycan dilinin, mədəniyyətinin daşıyıcısısan".

Bütün bunlarla yanaşı, ümummilli liderin 18 dekabr 1997-ci il tarixli "1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindən tarixi etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında", 25 mart 1998-ci il tarixli "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında", 21 aprel 1998-ci il tarixli "Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin 80 illiyi haqqında" fərmanları, "Azərbaycan XXI əsrin və üçüncü minilliyin ayrıcında" adlı 29 dekabr 2000-ci il tarixli xalqa müraciəti dünya azərbaycanlılarının mənəvi-ideoloji birliyinin əsas istiqamətlərini müəyyən edən konseptual sənədlər hesab oluna bilər. Ən əsası isə ümummilli lider Heydər Əliyev dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan soydaşlarımızın və həmvətənlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikası ilə əlaqələrinin daha da möhkəmləndirilməsi, dünya azərbaycanlıları arasında mənəvi, siyasi birliyin və həmrəyliyin təmin olunması, Azərbaycan icmaları, cəmiyyət və birliklərinin fəaliyyətinin gücləndirilməsi və əlaqələndirilməsi ilə bağlı məsələlərin ətrafı müzakirə edilməsini nəzərə alaraq 2001-ci il may ayının 23-də xüsusi sərəncam imzalamışdır.

Məhz bu sərəncama əsasən 2001-ci il noyabr ayının 9-10-da Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayının keçirilməsinə nail olundu. Dünya azərbaycanlılarının I qurultayı Azərbaycan xalqının həyatında, milli və mənəvi birliyinin təşəkkülündə tarixi bir hadisə oldu. Dünyanın onlarca ölkəsində yaşayan azərbaycanlıları bir araya gətirən qurultay şübhəsiz ki, xaricdə yaşayan on milyonlarla soydaşımızın milli təşəkkülünün, özünüdərk hissənin formalaşması, onların müstəqil Azərbaycan dövləti ətrafında təşkilatlanması, mənəvi, siyasi birliyinin təmin edilməsi işində yeni bir mərhələ açdı. Həmçinin, Dünya Azərbaycanlılarının I qurultayı xaricdə yaşayan soydaşlarımızın azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşməsinə, əvvəllər zəif olan diasporların möhkəmlənməsinə, onların fəaliyyətinin canlanmasına, müxtəlif milli və mədəni təşkilatlar arasında əlaqələrin qurulmasına təkan vermişdi. I qurultay dünya azərbaycanlılarının qarşısında milli dəyərləri qoruyub saxlamaq, Azərbaycan dilini, adət-ənənələrini, milli mədəniyyətini və incəsənətini təbliğ etmək və gələcək nəsllə çatdırmaq kimi vəzifələr qoymuşdu.

Ümummilli lider Heydər Əliyev qurultaydakı tarixi çıxışında dünya azərbaycanlılarına müraciət edərək onlara birləşməyin yolunu göstərmişdi: "Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edəndən sonra azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm Azərbaycanda, həm də bütün dünyada yaşayan azərbaycanlılar üçün əsas ideya olubdur. Biz həmişə bu ideya ətrafında birləşməliyik. Azərbaycançılıq öz milli mədəniyyətini qoruyub saxlamaq, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaq, eyni zamanda onların ümumbəşəri dəyərlərə sintezindən, inteqrasiyasından bəhrələnmək və hər bir insanın inkişafının təmin olunması deməkdir".

Ümummilli lider Heydər Əliyevin "Xarici ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla iş üzrə Dövlət Komitəsinin yaradılması haqqında" fərmanının da Azərbaycan diasporunun fəaliyyətinin mütəşəkkil şəkildə qurulması baxımından müstəsna əhəmiyyəti vardır. Bütün bunlar bir daha Azərbaycan diasporunun möhkəm, sarsılmaz siyasi əsaslar üzərində formalaşdırılmasından xəbər verir. Nəticədə bu gün Azərbaycan Respublikasında dünya

azərbaycanlılarının milli birlik və həmrəylik problemi dövlət səviyyəsində qaldırılmış, Azərbaycan diasporunun formalaşdırılması dünya azərbaycanlılarının bir-biri ilə və eyni zamanda tarixi vətənlə əlaqələrinin yaradılması və möhkəmləndirilməsi məsələləri bilavasitə gündəmə gətirilmişdir. Dünya azərbaycanlılarının əsl milli özünüdərk və ümummilli ideya - azərbaycançılıq, müstəqil dövlətçilik və milli-mənəvi dəyərlər ətrafında birləşməsi prosesi başlanmışdır.

Bu gün təsəlli yerimiz, ümid yerimiz bir də odur ki, ulu öndərin milli birlik və azərbaycançılıq ideyalarını onun siyasi məktəbinin ən layiqli yetirməsi, yüksək intellektual səviyyəyə malik, görkəmli siyasi xadim Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev həyata keçirir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyası uğurla davam etdirilir. Cənab İlham Əliyevin ən zəruri əsərlərin latın qrafikası ilə çap olunması üçün imzaladığı fərman və sərəncamları, xarici ölkələrə səfərləri zamanı diaspor nümayəndələri ilə keçirdiyi çoxsaylı görüşləri bir daha təsdiqləyir ki, bu gün milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması etibarlı əllərdədir.

Milli Məclis "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasəti haqqında" qanun qəbul etmiş, bu qanun xaricdə yaşayan azərbaycanlılarla bağlı dövlət siyasətinin məqsəd və prinsiplərini və bu siyasətin həyata keçirilməsilə əlaqədar dövlət orqanlarının fəaliyyətinin əsaslarını müəyyənləşdirmişdir. Bütün bunlar soydaşlarımızın problemlərinin həlli istiqamətində Prezident İlham Əliyev qayğısının bariz nümunəsidir. Eyni zamanda Dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi daha da gücləndirmək və birliyi möhkəmləndirmək məqsədilə hazırda həm dövlət, həm də ictimai və elmi təşkilatlar səviyyəsində xeyli iş görülmüş və görülməkdədir. Bu məqsədlə son illərdə respublikamızda keçirilən əməli tədbirlərin sayəsində xarici ölkələrdə yaşayan soydaşlarımızın xalqımızın, millətimizin ümumi mənafeyi naminə təmasları xeyli intensivləşmişdir. Nəticədə son beş ildə bir çox xarici ölkədə Azərbaycan cəmiyyətləri birləşmiş, federasiyalar yaradılmışdır. Belə birliklərdən Almaniya'dakı Azərbaycan Cəmiyyətləri Federasiyasını, Ukrayna Azərbaycan Konqresini, Ümumrusiya Azərbaycan Konqresini, Rusiya azərbaycanlılarının Federal Milli-Mədəni Muxtariyyəti kimi qurumları qeyd etmək olar. Bu mütərəqqi tendensiya digər ölkələrdə də yayılmaqdadır. Eyni zamanda hər il Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü ərəfəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həmvətənlərimizə və bütün soydaşlarımıza ünvanladığı müraciətləri bu yöndə işlərin indən belə daha da gücləndiriləcəyinə, yeni vüsət alacağına işarə vurulur, eyni zamanda əsas diqqət istifadə olunmamış potensialdan maksimum yararlanmağa yönəldilir: "Bu gün Azərbaycan diasporu böyük iqtisadi, mədəni, intellektual qüvvəyə malikdir. Yaşadıkları ölkələrin ictimai-siyasi həyatına onların təsiri getdikcə daha artıq hiss olunur. Məmnunluq hissi ilə qeyd edirəm ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyi ölkələrində, Avropada, Amerikada Azərbaycan icmaları və cəmiyyətləri əvvəlki dövrlərlə müqayisədə xeyli səmərəli fəaliyyət göstərirlər. Lakin o da xüsusi vurğulanmalıdır ki, onların geniş imkanları, istifadə olunmamış potensialı vardır və bu potensialdan milli maraqlar naminə maksimum yararlanmaq lazımdır". Bu gün Prezident İlham Əliyev hamını səfərbər etməyə çalışır ki, azərbaycanlılar məhz bir ideya ətrafında birləşsin. Bütün bunlar dövlət başçısının ümummilli lider Heydər Əliyev ənənələrinə sadıqlığını nümayiş etdirir.

Möhtərəm Prezident İlham Əliyevin əsas tövsiyələrindən biri də azərbaycançılıq ideyasını yaşatmaq və təbliğ etməklə bağlıdır. Etiraf edək ki, Azərbaycan tarixdə ikinci dəfə müstəqilliyini əldə etdikdən sonra

azərbaycançılıq aparıcı ideya kimi həm ölkəmizdə, həm də dünyada yaşayan soydaşlarımız üçün əsas ideyaya çevrilib. Bu ideyanın müəllifi olan ulu öndər Heydər Əliyev daim üzünü dünyanın müxtəlif ölkələrindən gəlmiş həmyerlilərimizə tutaraq deyirdi ki, azərbaycançılıq öz milli mənsubiyyətini, milli-mənəvi dəyərlərini qoruyub saxlamaqdır.

Prezident İlham Əliyev də Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayında çıxışı zamanı bu məsələni xüsusi vurğulamışdır: "Bizim bu qurultayı keçirməkdə məqsədimiz budur ki, dünyaya səpələnmiş azərbaycanlılar vətənə gəlsin, bir-biri ilə daha sıx əlaqə saxlasın, ünsiyyət qursunlar, bir-birlərini anlamağa çalışsınlar. Ümid edirəm ki, müxtəlif ölkələrdə olan icmaların bir diaspor kimi formalaşmasında daha fəal iştirak edəcəksiniz, digər ölkələrdə yaşayan azərbaycanlılarla əlaqələr yaradacaqsınız, azərbaycançılığı möhkəmləndirəcəksiniz. Hesab edirəm ki, qurultay bu sahədə azərbaycançılıq ideyalarının həyata keçirilməsi üçün dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyinə genişləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi üçün çox mühüm bir tarixi mərhələdir".

Bu gün milli diasporun formalaşdırılması iştirakçılıqda aparılan genişmiqyaslı iş Azərbaycanın xarici siyasət doktrinasının da mühüm qoluna çevrilmişdir. Təsəffü deyil ki, Prezident İlham Əliyev də bu amili nəzərə alaraq, diaspor hərəkatını genişləndirmək məqsədilə 9 fevral 2005-ci il tarixdə Bakı şəhərində Dünya Azərbaycanlılarının II qurultayının keçirilməsi barədə sərəncam imzalamış və bu möhtəşəm tədbir öz əhəmiyyətinə görə ölkəmizin çağdaş tarixinə əlamətdar hadisə kimi düşmüşdür.

Şübhəsiz ki, ölkəmizin inkişaf və tərəqqi yolundakı nailiyyətlərində dünyanın müxtəlif ölkələrində yaşayan, ürəklərində azərbaycançılıq amalını daşıyan həmvətənlərimizin də müstəsna payı var. Müstəqil Azərbaycanın daxili və xarici siyasət sahəsində əldə etdiyi uğurlar onların milli şüurunu, özünüdərkini, torpağa bağlılığını günü-gündən möhkəmləndirir. Müxtəlif ölkələrdəki azərbaycanlı diaspor təşkilatları soydaşlarımızın təşkilatlanması, səylərinin birləşdirilməsi, onların fəaliyyətinin məqsədyönlü xarakter alması naminə faydalı iş aparır, ölkəmizi daha yaxından tanıtdırmaq üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirirlər.

Bununla belə, mövcud reallıq göstərir ki, xaricdəki Azərbaycan diasporunun imkanlarından geniş istifadə olunması, ölkə həyatının müxtəlif sahələrində meydana çıxan problemlərin həllində onun fəal iştirakının gerçəkləşdirilməsi yolunda hələ çox işlər görülməlidir. Hazırda Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən strateji siyasi kurs bu işlərin davamlığına ən real təminatdır.

Cənab İlham Əliyev siyasi fəaliyyətində hər zaman diaspor və lobbi quruculuğu işinə diqqətlə yanaşır. Xatırladaq ki, cənab İlham Əliyev hələ Avropa Şurası Parlament Assambleyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinə rəhbərlik edərkən səmimi ünsiyyəti, diplomatik bacarığı ilə çoxlu sayda əcnəbi parlamentarı ölkəmizin yaxın dostuna, müdafiəçisinə çevirib. Azərbaycan AŞ PA tribunasında səmərəli istifadə etməklə, Ermənistanın təşkilat tərəfindən təcavüzkar dövlət kimi tanınmasına nail olub. Rəsmi Bakı bu istiqamətdə Azərbaycanın yaxın strateji müttəfiqi olan dövlətlərlə sıx əməkdaşlığı olduqca vacib sayır. Azərbaycan və Türkiyənin xarici ölkələrdəki diaspor qurumları fəaliyyətlərini əlaqələndirir, müxtəlif məsələlərdə bir-birinə dəstək verirlər.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev bir neçə dəfə ölkə diplomatlarının iştirakı ilə Xarici İşlər Nazirliyində keçirdiyi geniş tərkibli müşavirələrdə diaspor quruculuğu işini xarici siyasət sahəsində prioritet istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirmiş və bu fəaliyyətin daha da gücləndirilməsi vacibliyini önə çəkmişdir.

Dövlət başçısı İlham Əliyev diaspor təşkilatlarının qarşısında da yeni vəzifələr qoyub: "Xaricdə yaşayan azərbaycanlılar bu və digər məsələlərdə səfirliklərə öz köməyini göstərə bilərlər. Mən demək olar ki, səfər etdiyim əksər ölkələrdə Azərbaycan diasporunun nümayəndələri ilə görüşlər keçirmişəm. Biz, bir tərəfdən, onları qorumalıyıq, müdafiə etməliyik. Çalışmalıyıq ki, onlar yaşadıkları ölkələrin bütün təbəqələrində təmsil olunsunlar. Həm icra orqanlarında, həm qanunvericilik orqanlarında, həm də biznes sahəsində onların mövqeləri daha da güclənsin. Yəni bu, bizim vəzifəmizdir. Eyni zamanda onlar da öz doğma vətənlərinə xidmət etməli, kömək göstərməlidirlər. Ona görə də səfirliklər Xarici Ölkələrdə Yaşayan Azərbaycanlılarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə sıx əlaqədə olmalıdırlar və xaricdə yaşayan soydaşlarımızla işlər daha yüksək səviyyədə qurulmalıdır. Mən bilirəm ki, bu iş bir çox ölkədə gedir. Səfirliklər bu baxımdan işləyirlər. Mən bunu bilirəm. Amma əlbəttə, istərdik ki, bunun böyük nəticəsi, səmərəsi olsun".

Sözsüz ki, bütün bunlar ümummilli lider Heydər Əliyevin siyasi ideyalarına əsaslanan milli həmrəylik siyasətinin dövlət səviyyəsində və çox böyük uğurla həyata keçirildiyini nümayiş etdirir və ulu öndərin azərbaycançılıq ideyasına möhtərəm Prezident İlham Əliyevin böyük qayğısını ifadə edir.

Azərbaycan.-2008.-31 dekabr.-№ 293.-S.1-2.

Hər bir azərbaycanlının günü

Nazim İbrahimov: "Azərbaycan diasporu üçün hər keçən il müvəffəqiyyət ili sayıla bilər"

Süleyman

Artıq Azərbaycan diasporu dünyada sayılıb-seçilən diaspor təşkilatlarından birinə çevrilib. Bunun nəticəsidir ki, diaspora nümayəndələri ayrı-ayrı ölkələrin ictimai-siyasi həyatında fəal rol oynayır və həmin ölkələrin seçkili orqanlarına seçilir. Bu fikirləri jurnalistlərə verdiyi açıqlamada Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Nazim İbrahimov səsləndirib. Son illər ərzində diasporanın həyatında baş verən müsbət dəyişikliklərdən danışan komitə sədri Azərbaycan diasporunun artıq yeni bir mərhələyə qədəm qoyduğunu da qeyd edib. Komitə sədri qarşıdakı illərdə diaspora sahəsində həyata keçiriləcək tədbirlər və görüləcək işlər barədə də danışdı.

-Artıq 15 ildən çoxdur ki, dünya azərbaycanlıları həmrəylik gününü özlərinin əsas bayramı qəbul edərək onu çox böyük ruh yüksəkliyi ilə qeyd edirlər. Bəzi ölkələrdə azərbaycanlılar üçün 31 dekabr Yeni il kimi qeyd olunub və hər kəs bu günü bayram günü kimi qeyd edib. Ancaq indi həmrəylik günü yeni ildən daha üstün bir bayram sayılaraq hər yerdə qeyd edilir. Sayından asılı olmayaraq dünyanın bütün ölkələrində yaşayan azərbaycanlılar ümummilli lider Heydər Əliyevin dünya azərbaycanlılarına bəxş etdiyi bu bayramı xüsusi qeyd edirlər. Hər il keçdikcə azərbaycanlılar ümummilli liderin nə qədər böyük şəxsiyyət Azərbaycan xalqı üçün Allahın böyük bir bəxşi olduğunu və bu xalq üçün onun nələr etdiyinin şahidi olurlar.

-Azərbaycan diasporu üçün ilin yekunlarını necə qiymətləndirirsiniz?

-Azərbaycan diasporu üçün hər keçən il müvəffəqiyyət ili sayıla bilər. Çünki diasporamız inkişaf edir, artıq təşkilatlanma işləri bitmək üzrədir. Diasporanın həyatında keyfiyyətə yeni dəyişikliklər baş verir. Hər bir diaspor təşkilatı artıq akademik üsullarla, akademik səviyyədə mövcud olduqları ölkələrdə fəaliyyət göstərməyə, həmin ölkələrin ictimai-siyasi həyatında aktiv rol oynamağa başlayıblar. Həmçinin müxtəlif seçkili orqanlara seçilir. 1993-cü ildən, hətta ondan əvvəl, ümummilli liderin Azərbaycanda hakimiyyətdə olmadığı illərdən bəri başladığı bu iş, azərbaycanlıların bir araya gəlməsi, birləşdirilməsi işi, o cümlədən cənab İlham Əliyevin bu sahəyə olan xüsusi diqqəti diaspora işini çox yüksək keyfiyyət dərəcəsinə gətirib çıxarıb. Əvvəlki illərlə bu illəri müqayisə etsək, indiki dövrdə Azərbaycan diasporunun keçirdiyi hər bir tədbir dünyada çox böyük səs-küyə, geniş müzakirələrə səbəb olur. Son günlər Dünya Azərbaycanlılarının Əlaqələndirmə Şurasının Bakı toplantısından bir neçə saat sonra bütün erməni saytları toplantıda səslənən fikirləri öz başlıqlarına çıxardı, elektron vasitələrlə yaydılar. Artıq onlar böyük bir həyəcanla bizim gördüyümüz işləri sadalamağa başlayırlar. Bu o deməkdir ki, Azərbaycan diasporunun inkişafı düzgün istiqamətdə gedir, diaspor öz yaşadığı ölkələrdə güclənir və Azərbaycan Respublikası, onun prezidentinin apardığı siyasət ətrafında sıx birləşərək Azərbaycanın

haqq səsinin dünyaya çatdırılmasını təmin edirlər. Bu sevindirici bir haldır. Bütün dünya azərbaycanlıları bu günü bayram günü kimi qeyd etməklə yanaşı, hər bir ölkədə fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatı özünün illik fəaliyyətini müzakirə edir. Hər il olduğu kimi bu il də cənab prezidentin dünya azərbaycanlılarına etdiyi müraciəti müzakirə edir, oradan çıxan nəticələri gələcək fəaliyyətlərinə tətbiq edirlər... Çünki gördüyümüz işə inanırıq. İnanırıq ki, bizim xalqın hər bir nümayəndəsi çox vətənpərvərdir, vətəni, torpağı, elini çox sevən insanlardır. Onlar da ümummillə liderin söylədiyi "Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam" fikrini artıq inamla, qürurla söyləyirlər. "Mən azərbaycanlıyam" deməyə utanmırlar. Bu hissi keçirərkən hər kəsə örnək göstərməyə çalışırlar ki, azərbaycanlı olmaq yüksək fəxrdir. Çünki biz böyük bir inkişaf etmiş ölkənin, inkişaf sürətinə görə birinci olan bir dövlətin, xalqın nümayəndəsiyik. Çox güclü bir dövlətin övladı, vətəndaşıyıq. Bizim arxamızda böyük bir dövlət, türk dünyasının yeni bir liderinə çevrilən Azərbaycan Respublikasının prezidenti, cənab İlham Əliyev dayanıb.

- Nazim müəllim, erməni diasporu ilə informasiya mübarizəsində hazırda güc nisbəti hansı səviyyədədir?

-Belə şeyləri müqayisə etmək nə dərəcə doğru olar, bunu bilmirəm, Çünki bu bir idman yarışı deyil. Ancaq son illər baş vermiş işlərin nəticələrinə fikir versək görürük ki, prezidentimizin söylədiyi kimi biz artıq ideologiya, informasiya sahəsində müdafiədən hücumla keçmişik. Biz ermənilərin bizə qarşı etdiklərinin qarşısını almaqla deyil, həmçinin dünyada özümüzü tanıtmqla, nə qədər haqlı olduğumuzu sübuta yetirməklə məşğuluq. Artıq bunun da effekti, nəticələri görünür. Bütün beynəlxalq təşkilatlarda Ermənistanın təcavüzkar bir dövlət olduğu, Dağlıq Qarabağın Azərbaycanın ayrılmaz bir tərkib hissəsi olduğunu təsdiqləyirlər. Bu da bizim informasiya müharibəsində uduşumuzdur. Dünənə qədər Azərbaycanın torpaqları işğal edilmişdi, ancaq Azərbaycanı Ermənistanı boykot edən bir ölkə kimi tanıyırdılar. Ancaq indi işğalçının kim olduğunu, bu hadisələrdə əziyyət çəkən, hətta soyqırma məruz qalan xalqın kim olduğunu hər kəs görür və qəbul edir. Bütün dünya Xocalı soyqırımını qeyd edir. Artıq Xocalı həqiqətlərini hər kəs qəbul edir. Düzdür hər bir kəs onu bir cür adlandırır. Ancaq orada böyük bir faciənin baş verdiyini bütün dünya qəbul edir. Bu da bizim apardığımız informasiya müharibəsində bir qələbəmizdir. Hesab edirəm ki, nöqsanlarımızı da həmişə deməliyik. Çünki öz işimizdə bu nöqsanları nəzərə almalıyıq. Mətbuat diaspora sahəsində olan nöqsanları görməli, öz səhifələrində qeyd etməlidir. Bəzən biz tam mənada bütün dünyada baş verən prosesləri görə bilmirik, nəzərimizdən qaçır. Ancaq bunu həmişə çox böyük bir ruh yüksəkliyi ilə etməliyik. Nə qədər diasporamız haqqında yüksək danışsaq, diaspora nümayəndələrinin daha fəal olduğunu söyləsək, həyata keçirilən kiçik bir işi çox geniş qeyd etsək, diasporamızın işinə bir o qədər ruh yüksəkliyi gətirər, onun gördüyü işlərə, həyata keçirdiyi tədbirlərə köməklik etmiş olarıq. Dəfələrlə bizim diasporamız zəifdir, diasporamız başqa diasporalardan çox geridə qaldı kimi fikirlərin şahid oluram. Nəzərə almaq lazımdır ki, başqa ölkələrin diasporaları nə zamandan bu işə başlayıblar və biz çox qısa bir müddət ərzində, 15-16 il əvvəl başladığımız bu yolu çox qısa müddət ərzində yüksəklərə qaldırmışıq. Bu gün dünyada olan yəhudi diasporu da bizimlə sıx dostluq edir. Çünki bizim gücümüz var ki, bizimlə dostluq edirlər. Erməni diasporu da bizim hər bir addımımızı görüb analiz edir. Bu da o deməkdir ki, biz güclüyük, dünyada sayılan diasporu təşkilatı kimi səsimiz də eşidilir. Çünki həmin diasporanın arxasında güclü Azərbaycan dövləti və onun müdrik prezidenti durub.

Olaylar.-2008.-31 dekabr-5 yanvar.-№.231.-S.9